Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Bedae expositio in actus apostolorum - Cod. Aug. perg. 153

Beda <Venerabilis>

[Reichenau ?], [9. Jh.]

urn:nbn:de:bsz:31-42055

Visual Library

Dedi in actus apl'or
Idem in epistolas canonicas
Idem in apocalipsim

Aug. CLIII

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

G. 7.

exposicō mat' aptoz Bede

Mon[illegible] manū [illegible] mar[illegible] addar mus[illegible]

[illegible] mac[illegible]

[illegible] nos relinquam

BIBLIOTHEK KARLSRUHE

INCIPIT EXPOSITIO BEDE PRES
INACTUS APOSTOLORUM
ROGANTE ACCANE EPISCOPO

omino in xpo desiderantissimo ac uere beatissimo ac cane epo beda ppbr. in christo salutem.

Accepi crebrius fraternitatis tue litteras quibus me commonere dignatus es ut
mentis acumen in exercitio carpere nec de minutis quibusque sed medicinalibus sacrae
scripturae sententiis indefesse insistam. Et quoniam expositionem apocalipsis
sancti euangelistae iohannis quam frater meus eusebius rogatus et ipse
libris complexam mihi transcribendam direxerat; in plenitudinem quoque beati euangelistae lucae
quantum videam studiosius pendam. Quod quia facere nec
dum potui sed opus studiosi immensitate perficere. Ad
stipendium cursorum quasi in solus nostri necessitate ppedius.
Nec tamen eius postulationis contemnendae accepimus quod
interim praesentem scribam. Nostrum opusculum in actus apostolorum.
quod ad commonitionem dilectionis tuae et charissimi quantum mihi dictare
nostra valemus impedimentis emendationis membranulis indidimus.
Ubi ea quae uel mystice gesta et obscuriora uidebantur aperuisse et dilucidare conatus sum. In quo me
opusculo cum plurimi fidei catholicae scriptores non mediocriter iuuarem. tractatores sanctae romanae ecclesiae
sub diuersis quipsi ex ordine libri hujus ea dumtaxat posuerunt quae illos in eodem loco allegoriae
flores admiscuit occasionem mihi tribuerunt alia ex his colligendi et eadem planius exponendi. Accusigit
apostolorum uberius hieronimus ait. Nudum quidem uidere sonum istoriae et nudentur ecclesiae infan
tia operiri. et sinuerint semper eorum lucis et medicina cuius laus in euangelio et animi aduertimus fi
gurae omnia uerba illius animae languoribus medicamina. Et quibus nos aliquid uiribus modulo me
pauperiori expositionis. Primo admonere eorum ipsum euangelistam lucam uidetur et ipsa tradidisse
uiros ecclesiae praecipuorum medicinae artis fuisse peritissimum. et magis graecis litteris fuisse quam hebraicis.
Vnde sermo eius tam in euangelio quam in actibus apostolorum comptior est. et scriptorum redolet eloquentiam
magis quam nostrorum graecis uerbis quam hebraicis. Ex quo accidit quod nequaquam miror. et ipse ingenii
sui diuitiae uehementissimo stupore perculsus mecum perquirit qua ratione cum hebraica uerietate abdi
tus usque ad habraham decem generationes inuenientur. Ipse lucas quispe sed calamum regentem nulla
ratione falsum scribere potuit undecim generationes in ea. lxx. interpretes adiecto. eamque in euangelio
ponere maluerit. Ideo sui euangelii prohemio dicit sibi usum esse ex ordine diligenter scribere. quae
nobis constat esse. Sed eos non debemus accipere quorum in ecclesia nulla exstat auctoritas. quia id quod
constat esse implere minime potuerit. Iste autem non solum usque ad resurrectionem domini sed usque ad diem pentecostes
ratione sua uerum quattuor auctoribus euangelicis scripturae dignum suo labore habere locum. Verum et
deinceps quae per apostolos gesta sunt quae sufficere credidit ad edificandam fidem legentium tradiderunt
ea scripsit. ut solus ei liber fide dignus haberetur in ecclesia de apostolorum actibus narrantes. Reprobe
tur omnibus qui non fide qua oportuit sicut diximus apostolorum scriptis usi sunt. Ex quippe tempore

scripserunt marcus et lucas quorum solum ab ecclesia xpi. uerum et illum ab ipsis adhuc in carne manentibus apostolis
probari potuerunt. Nam dni uirtutes gerebamus. non solum apostoli qui uiderunt. sed et discipuli quae uidentes didicerunt.
facta xpi dictaque conscriberent. Quatenus sequentibus ecclesiae doctoribus ea quae non uiderunt predicandi scriben
di que fiducia parentur et auctoritas preberetur. Actus uero apostolorum et precipue beati pauli cuius indiuidu
us in peregrinando comes extitit beatus lucas sicut uidentur ipse conposuit. quorum omnis textus quantum
ex aliorum istoriis nunc aduertere potuimus continet annos xxviii. id est tiberii cesaris annos sex. gaii
annos quatuor. claudii annos quatuordecim cuius principatus petrus apostolus romam uenit. et
quarto anno. fame facta octauo anno. sunt iudei romam expulsi. Item neronis annos quatuor.
Quorum duos extremos beatus paulus rome libera mansit custodia. Ex quo intellegimus in eadem urbe
librum esse conpositum. Item quinque regum quoque reges eadem tempora discernunt herodes philippus.
et lisanias et arche prefuerunt annis sex. Herodes rex qui et agrippa qui cesarie perit annis qui.
Agrippa filius eius sub quo paulus roma missus est annis quindecim. cuius restant usque ad subuersione
hierosolimorum anni duodecim. Hec discentes exsecutus sum uerum cuncte libelli reuoluas istoria.
quid sub quo tempore gestum sit euidenter agnoscere possis. Missis autem et explanationibus epistolis
beatissimi euangelistae iohannis cuius maxima partem ex eius sci augustini latissima suasione
et diffusis compendiosius breuiatum excerpsi. Non nulla uero in calce et uirtute proprio sudore subtexui
in quo utroque opere siquid utilitatis inueneris tribuens ad scribe. siquid superfluum mea fragilitas
conparere intercedentem pro nobis beatitudine uestra dns omps ad regimen ecclesiae ppetuo conser
uet incolumem.

Primum quidem sermonem feci de omnibus o theophile. quae coepit ihs facere et
docere. De omnibus scilicet xpi factis et dictis in euangelio scripsisse. Non quod
omnia comprehendere potuerit. ne sit contrarius iohanni qui ait. Multa quidem
et alia signa fecit ihs in conspectu discipulorum suorum. quae non sunt scripta in li
bro hoc. Sed quod de omnibus elegerit unde faceret et sermonem. quae iudicauit
apta et congrua. sufficere officio dispensationis suae. Theophilus interpre
tatur dei amator. et ideo amatus. Quicumque ergo dei amator est. ad se scriptu
ere debet. suae hic animae. quia lucas medicus scripsit. inuenitur salutem. Et notandum quod ait.
Quae coepit ihs facere et docere. primo facere. postea docere. Quia ihs bonum doctorem instruens.
nulla nisi quae docuit fecit. Usque in diem qua precipiens apostolis per spm sem. quos elegit adsump
tus est. Per hyperbaton legendum. usque in diem quo adsumptus est. precipiens ante adsumptionem id est.
precepta dans apostolis. quae et hic in euangeliis leguntur. Est ergo sensus. scripsi de illo tempo
re quo coepit signa facere et docere. usque in diem. qua eisdem conspectum matris unde uenerat redit.
Per dies xl. apparens eis et loquens de regno dei. et conuescens. Ad instruendos dns fides suae resurrectionis
sepius apostolis post passionem suam uiuus apparuit. cibos sumpsit. eundemque quia a mortuis surrexerat pal
pandam carnem exhibuit. Sed alterum mysterio phanc. xl. dierum cum discipulis conuersationem

significat sc occulta p̃sentia que pro miseria impl̃ebantur. Ecce ego uobiscum sum omnib. diebus usq; ad con
summationem sæculi. Iste enim numerus hanc temporalem terrenamq; uitam. t ppter quattuor anni tempora. t ppter quattuor
uentos cœli designat. Nam post quam consepulti fuerimus cum xpo pharisaicum in mortem. Quasi rubri maris
calle transiuimus. necessarium in hac solitudine dni habemus ducatum. qui nos ad celestia regna pducat. Ut ma
gnus sue denario remunerans. presentia sci spiritus. quasi uera israhelem quasi beatificet. Uos autem baptizabi
mini spiritu sancto. non post multos hos dies. Nondum fuerant apostoli baptizati nam aqua sed spiritu sancto. quos in
tellegimus ita fuisse baptizatos sine baptismo iohannis. uenonnulli arbitrantur. seu qd magis credibile est.
baptismo xpi. Neq; enim ministerium baptizandi defuerat. ut haberet baptizatos seruos. p quos ceteros
baptizaret. quia ndefuit memorabilis illius humiliatis ministerium. quando eis lauit pedes. Cum ergo
diceret dns. quia iohannes quidem baptizauit aqua. Nequaquam subiunxit. Uos autem baptizabitis sed uos
autem baptizabimini spiritu sancto. Quia neq; apostoli neq; sequaces eorum. qui usq; hodie baptizant ecclesia.
aliter quam iohannes. id est in aqua baptizare proualent. sed tantum inuocato xpi nomine. ad est interior
uirtus spiritus sci. que homine aqua tribuente. baptizatorum animas simul et corpora purificat. qd in iohannis
baptismo nfiebat. Non enim erat spiritus datus. quia ihs ndum fuerat glorificatus. Sequitur. Igitur qui con
uenerant. interrogabant eum dicentes. dicentes. si tempore hoc restituis regnum israel. Quo apparet eis locu
tus de regno di spiritus quoq; sci npost multos dies pmisit aduenturum. Consequenter eum de eodem regno
p conuersat. uerum indelicet mox adueniente spiritu sancto in presentia restituendum. In infinitum sciis reser
uandum credere debent. Carnales enim adhuc discipuli. resurrectione xpi completa continuo
regnum israel credebant esse uenturum. Iuxta quod cleophas ait. nos autem speramus. quia ipse est redemp
turus israel. Et euangelista premisit. quia dno hierosolimam uenturo. existimarent. quod con
festim regnum di manifestaretur. Sed oportebat implere pphetia. quia patri canens ait. tu uero
reppulisti et despexisti. et distulisti xpm tuum. Reppulit enim et despexit filium pater. quando eum in
passione deseruit loquentem. Deus deus meus. quare me dereliquisti. Distulit autem. utique sci illo tem
pore regnaturum putabant. expectant in die iudicii in sua maiestate uenturum. Unde et
ipse dns. spiritualem israel. et regnum celeste ipphetis fuisse pmissum insinuans. ait. Non est uestrum nosse
tempora. at momenta. que pater posuit in sua potestate. Illius inquiens regni tam secretum
tempus est. ut patris tantum modo scientiae pateat. et quando dicit. non est uestrum scire. ostendit
quod et ipse sciat. cuius oma sunt que patris sunt. Sed nexpedit nosse mortalib. ut semp
incerti de aduentu iudicis. sic corde uiuant. quasi die alia iudicandi sint. Sed accipietis
uirtutem sup uenientis spiritus sci in uos. et eritis mihi testes in hierusalem. et tota. Et super
uenienti inquit in uos spiritus sci. nequaquam regnum israel. siue regnum di in israel ut putatis ad fert.
sed uobis uirtutem deme testificandi prebebit. tantumq; regni illius tempora longe sunt. ut
prius non solum hanc hierosolimorum urbem. uerum omnis iudee fines. Deinde autem et proxime gentes
samarie. et ad extremum nouissimis quoq; p̃ ceteras mundi terminos euangelii fama per
curratur. Et cum hec dixisset. uidentib. illis eleuatus est. Marcus quidem alia dni locutione

cōmemorans ait. Et dns quidem, ihs post quā locutus ē eis: adsumptus ē in celum.
Sed quia lucas significantius adiecit. Cūhec dixisset. eleuatus ē. ostendit pfecto illis quos
cōmemorauerat sermonib. explicis. dnm ascendisse ad celos. Et nubes suscepit eū ab
oculis eorū. Ubiq; creatura suo creatori prestat obsequiū. Astra indicant nascentem.
patientē obnubunt. Recipiunt nubes ascendentē. Redeuntē ad iudiciū comitabuntur.
Ecce duo uiri adstitēr iuxta illos in uestib. albis. Albe uestes exaltationi magis congru
unt. quā humiliationi. Et ideo dno ascendente. in albis uestib. angeli apparent.
qui nato dno in albis uestib. apparere indicantur. quia quinatiuitate sua apparuit
de humilis. In ascensione sua ostensus ē homo sublimis. Nam et locus congruit. dum is qui
in humili ciuitatula natus ē homo. de monte sublimi regressus ē ad celū. Hic ihs qui
adsumptus ē a nobis in celū. Ob duas illas causas angeli uidentur. utrumq; et ascensi
onis tristitia. et regressionis cōmemoratione consolarentur. et uiuere in celū illū re
monstrarent. et quasi in celū sicut heliam. Sic uenit quē admodū uidistis eū eunte
in celū. Id ē in eadem forma carnis atq; substantia uenit iudicaturus. in qua uenerit
iudicandus. cui pfecto immortalitatē dedit. naturā nabstulit. Cuius aterna gloria
diuina quē quondam in monte trib. discipulis apparuit. pacto iudicio omnibus
seis uidebitur. quando tollitur impius. ne uideat gloriā di. Tunc reuersi sunt hie
rusalem. a monte qui uocatur oliueti. Dns et saluator nr. principe tenebrarū de
uicto. in locū pacis et luminis fideles educit. Merito q; montem chrismatis ascendi
sem pmissurus spm. cuius nos unctio docet de omnibus. Quē iuxta hierusalem. sabba
ti habens itr. Iuxta istoriā indicat montē oliuarū. spatio miliarii a urbe hieru
salem ē discessum. Sabbato enī iuxta legem. plus quā mille passus incedere non
licebat. Iuxta allegoriā uero. qui gloriā dni ad patrem ascendentis intus intro
ire merebitur. et spis sci pmissione dicari. hic sabbati tenere urbem ppetue pacis ingre
dietur. Erit q; et iuxta esaiam sabbatū ex sabbato. quia cū hic cessauit a pueruso o
pere. illic quiescet in celesti retributione. A contra qui in hoc sēto. quasi tempus sex
dierū salutē operari neglexerit. illo ppetue quietis tempore definit. hierusalem
beate excludatur. illud euangelicū contemnens. orate. ne fiat fuga ura hieme.
uel sabbato. Sequit. Et cū intrassent in cenaculū. ascendēr ubi manebant. Locum
in superiori designat. quia ia a terrena conuersatione sublati. ad superiora scientes
mutatisq; conscenderant. Iacobus alphei. et simon zelotes. et iudas iacobi. Putant
quidā duos fuisse apostolos. iacobi uocabulo nuncupatos. iacobū uidelicet zebedei.
et iacobū alphei. tertiū uero iacobū fratrē dni. n apostolū sed ep̄m fuisse hierosoli
morū. quod nequaquā uerū ē. Sed iuxta euangeliorū fidem eundem iacobum
alphei filiū. apostolū p fuisse hierosolimis sciendū ē. qui frater dni dictus ē. eo quod

fuerit maria mater xpi dni filius euangelista iohannis cuius meminit. Stabant autem in
quiens iuxta crucem dni ihu mater ei. et soror matris ei maria cleophe. Maria autem cleophe
pater siue familia cognominatus. quomodo eum frem dni. apostolus. sed frem eius iacobus ee dicatur.
Cum alpaeus eum nominat apostolum. Alium autem inquiens apostolorum uidi neminem. nisi iacobum fratrem
dni. Et euangelista marcus eundem inter eum. sed alterum appellat dicens. Erant autem et mulieres de
longe aspicientes. inter quas erat maria magdalene. et maria iacobi minoris. et ioseph mater et
salome. Cum enim maior et minor non inter tres. sed inter duos solent prebere distantiam.
Minor iacobus alphei appellatur. ad distinctionem maioris. qui erat filius zebedei. Lege librum
beati hieronimi aduersus heluidium. Simon autem zelotis ipse e qui in euangeliis scribitur cananeus.
Cana quippe zelus interpretatur. Erat enim de uico galilee. cana. ubi dns aquas conuertit in uinum.
Et post fratrem suum iacobum hierosolimorum rexit ecclesiam. centumque et uiginti annorum subtraiano cruce
ascendit. Consobrinus iste secundum carnem saluatoris fuisse dicebatur. quia patrem ipsius cleopham fra
trem fuisse ioseph egesippus contestatus est. Iudas uero iacobi. id est frem iacobi. idem e qui in euangeliis
uocatur taddeus. missusque e edissam ad abagarum regem osroene. ut ecclesiastica tradit istoria.
Hi omnes erant perseuerantes unanimiter in oratione. Unanimiter in oratione perseuerant. qui aduentum
sci spi expectant. spi enim sed disciplinae effugiat fictum. Et ideo quicumque eis promissa cupiunt accipere
dona. perseuerant debent instare precibus fraterna caritate conditis. Erat autem turba omnium fere
centum uiginti. Hi centum uiginti abuno usque ad quindecim paulatim et incrementa surgentes
quindecim graduum numerum efficiunt. quippe utrumque legis perfectione in psalterio mistice continet.
Et in quo uas electionis apud patrem hierosolimis commorantur. Oportebat enim ut sacramentum
quod legislator in annis exhibuit. hoc noue gratiae predicatores suo numero designarent.
Ut iri fri. oportet implere scripturam quam predixit spi ses. et cetera. In undenario numero petrus
apostolus se manere maluit. Omne enim peccatum undenarium e. quia dum per ea agit. preceptum
decalogi transit. Unde quia nulla nra iustitia ipse innocens e. tabernaculum quod ad eam
dni contendit intus. undecim uelis cilicinis desup obuelatur. Numerum quoque apostolorum duodenarium
redintegrat. utque duas septenarii partes. ter enim quaternii decus dipondius. gratiam qua uerbo
predicabant. et numero seruarent. Utque mundo quadri formi. fidem sue trinitatis predica
turi erant. dno dicente. Ite docete omnes gentes. baptizantes eos in nomine patris et filii et spi sci.
Iam operis perfectione. numeri quoque sacramento firmarent. Iuxta altiore tu intellectum.
damnum ecclesie quod in falsis fratribus patitur. ad eam exparte maxima perdurat incommodum.
Ad tempus in fine mundi. populus iudeorum qui dum crucifixit reconciliandus ecclesie credens. et in
quinquagesimo die propinquante. apostolorum e summa restaurata. Et hic quidem possedit
agrum de mercede iniquitatis. Qui dum uite uendidit. terra uiuentium amissa. Agrum san
guinis et mortis aeterne. sceleris et nominis sui memoriam possidet. Alioquin non ipse iudas. emptum
pretio sanguinis agrum figuli possidere meruit. quia triginta argenteis traditionis

crimen. morte criminosiori insepeliuntur multantur. Sed more suori eloquii possedit dictum ē.
possideri fecit. Sicut beatus iob ait. Et abominabunt me uestimenta mea. idē. abominabilē
me membra corruptibilia reddent. Et suspensus crepuit medius. Dignā sibi pēnā
traditor amens inuēnit. utrudelicet guttur quo uox pditionis exierat. Laqueo nodus
necaret. Dignū etiā locū interitus quesiuit. utqui hominū angelorūq; dnm morti tradi
derat. celo terreq; pósus. quasi aereis tantū modo spiritib; fouendus. Juxta exemplum
achitophel et absalon. qui regem dauid pseuti sunt. aeris medio periret; cui uteroq; satis
digno exitu. mors ipsa successit. ut uiscera que dolū pditionis conceperant. rupta cade
rent. et uiscera euoluerent inauratas; cuius simillima mors pene. Arriū heresi urbem
damnasse refertur. utquia ille humanitatē xpi. iste diuinitatē extinguere moliebant.
ambo sicut sensu inanes uixerant. sic quoq; uentre uacui perirent; fiat habitatio eī de
serta. et nō sit qui habitet in ea. episcopatū eī accipiat alter. Plani quidem sunt isti
uersiculi. et pala beato petro interpretante expositi. quia et iudas mertam p uaricati
onis sue pēnā excepit. abiensq; in locū suū gehennā uidelicet infernalem. cōmunem
humane conuersationis habitationē. immaturā et impia morte deseruit. Et nihil omni
accipiente seō matthia locū ministerii illius et apostolatus. sacratissima pfectionis
apostolice summa restaurata ē. Sed notandū ē. qd nequaquā iuxta uulgatā edi
onē. de centesimo octauo psalmo. totū testimoniū ē sumptū. uerū extrema tan
tū pars. prior uero. de sexagesimo octauo. in quo dictū ē de iudeis. fiat habitatio
eorū deserta. et in tabernaculis eorū nō sit qui inhabitet, Dū enī uellet beatus petrus.
et iude. abiectionē. et electionē matthie testimonius adstruere pphetices. iunxit
testimoniū quod de episcopatu matthie specialiter. et illud qd de iudeorū in quorum
numero etiā iudas erat abiectione generaliter positū erat. quod nescio quo pri
mum in perito emendatore. Centesimo octauo psalmo addit tū ē. quicū uidere
hos uersiculos partim. beato petro postros. suū psalterū parit n̄ habuisse. putare cepit
falsatū se habere codicem. et qd n̄ habuerat. sup adicere p̄sumpsit. Eodē modo. xliiii
psalmo. de epistola pauli ad romanos. octo uersus quos ipse de diuersis psalmis. et esaia
pphta contexerat adiecti sunt. quorū primus ē. sepulchrū patens ē guttur eorū.
ultim. Non ē timor di ante oculos eorū. Haec enī que dixi. n̄ solū ebraica ueritas.
et emendatior lyxe interpretum editio. uerū aperta quoq; ratio comprobat. qd in eodē
psalmo. c. uiii. exceptis his uersiculis. xxx. sint maledictiones in iudam scariothen
in latere. iuxta numerū argenteorum. quib; dnm uendere n̄ timuit. Quarū prima
hec ē. Constitue sup eū peccatorem. Extrema uero hec. et operiantur sicut deploide
confusione sua. Ioseph qui uocatur barsaba. qui cognominatus ē iustus. et matthia;
barsaba. filius qui dis. matthias. di paruus interpretatur; Unde ait. O quantū inquit

distant humana sup nis iudicii. Parui merito transcenditur ille. qui laude homi
nū iustus erat. Et dicter sortes eis. Et cū ñ hoc exemplo. t quod ionas pphēta sorte dep 5
hensus sit indifferenter sortib; ē credendū. cū priuilegia singulorū. ut hieronimus ait.
Cōmune legem facere omnino nonpossint. Nam ibi gentiles uiri tempestate coacti. uectore
periculi sorte querebant. Et hic matthias sorte eligitur. ne apostoli electio. mancipio disce
pare legis uideris uideatur. ubi summ sacerdos sorte queri iubebatur. sicut de zacharia
dicit. secūm consuetudinē sacerdotū sorte exiit. ut incensum poneret. Qui id circo utreor
tunc sorte legabat. ut in tipo figuraretur, uerū semp querendū fuisse sacerdotem donec
ueniret cui repositū erat. Qui ñ in hostiarū cruore. sed p proprīū sanguinē introiuit
semel in sēa. eterna redemptione inuenta. Cuius hostia tempore paschē immolata
sed die pentecosten spū sēo insigne apparente, uere consummata ē. Et ueris enī erat
consuetudinis. acceptas eto uictimas. celesti igne consummari. Donec ergo ueritas com
pleretur. figuram licuit exercere. Inde ē quod matthias. qui ante pentecosten
ordinatur. sorte queritur. Septem uero diaconi. qui postea nequaquam sortis agi
tatione. sed discipulorū tantū electione. apostolorū uero oratione. et manus inpositione
sunt ordinati. Quod si qui necessitate aliqua compulsi. dm putent sortib; exemplo apos
tolorū ee consulendum. uideant hoc ipsos apostolos. ñ nisi collecto frm cōsu. et precibus ad
dm fusis egisse; Et cū coplerent dies pentecostes. erant oms parte in eodē loco. Hoc ē ince 5
naculo. qd superius ascendisse narrantur; qui cūq; enī spū sēo adimpleri desiderant.
Carnis domicilīū necesse ē mentis contemplatione transcendant. Sicut aū quadragima
dies. quib; dns post resurrectione cū discipulis conuersatus ē. consurgente xpo peregrinati
onis huius designat ecclesiam. Ita dies quinquagesimus quo sps sēs accipitur. pfectione
beatē quietis. qua labor ecclesie temporalis. denario remunerabitur. eterno. congru
enter exprimit, Nā ipse numerus quadragenarius. equalib; suis partib; cōputa
tus. addit amplius ipsū denariū. et fit. L. Quadragenarii quippe numeri. dimidiū ē
xx. quarta pars. x. quinta. viii. octaua. v. Decima. iiii. Vigisima. ii. Quadragi
sima. i. xx. aū. et x. et viii. et v. et iiii. et ii. et i. L. faciunt. cuius cōporis facillime
patet figura. Quo presens conflictus gaudiū nobis iubeat. quasi laetenter generat
sempiternū. Apostolo dicente, quod enī in pēsenti momentaneū ē. et leue tribulationis
nre. supra modū in sublimitate, eternū glorie pondus operat nobis, Ueraē aū nra
beatitudo corporis et anime. nos immortalitate gloriantes. summe et beate trinitatis.
eterne uisione fruitur. Nā corporis quattuor notissimis qualitatib; consistimus,
In interiore aū homine. ex toto corde. tota anima. tota mente. dm diligere iubemur.
et hoc ē p fectū utq denariū. diuine nos glorie pēsenti uisione letari, Ueruū notandū
iuxta istoriā. quod apud antiquos. dies pentecosten. id ē quinquagesime quo lex data

erat/ab occisione agni computabatur. Hic autem non ad ipsam passionem. sed sicut beatus augustinus exponit. ad eius resurrectione. diem quinquagesimum quo spiritum sanctum missum esse computat.
Qui redeunte signi uetusti exemplo. ipse sibi manifestissime die dominicum suo consecrauit aduentu. Quo etiam temporis articulo. uetus pascha die dominico monstrauit esse celebrandum; Nam sicut hic sic et illic. ignis uisione dei apparuit. dicente exodo. Totus autem mons sinai fumabat. eo quod descendisset dominus super eum in igne. Et factus est repente de celo sonus tanquam aduenientis spiritus uehementis. et cetera. Per ignem quidem dominum uidetur beatus papa gregorius exponere. Apparuit sed per semetipsum locutionem interius fecit. et neque ignis deus. neque ille sonitus fuit. Sed per hoc quod exterius exhibuit. expressit hoc quod interius gessit. Qui enim discipulos de celo succensos et uerbo eruditos intus reddidit foris linguas igneas ostendit; Insignificatione igitur admota sunt elementa ut ignem et sonitum sentirent corporis; Igne uero inuisibili et uoce sine sonitu discerentur corda. Et apparuerunt illis dispertite. inquit lingue tanquam ignis. Spiritum sanctum in igne et linguis apparuit. quorum quos impleuerat. ardentes partim et loquentes fecit. Ardentes utique. ex se. et loquentes de se. Simul et indicans. quia sancta ecclesia per mundi terminos dilatata. omnium gentium erat uoce locutura; Sedit que super singulos eorum, Quod sedisse dicitur. regie potestatis iudicium. uel certe quia requies ei iudicatur inscis. Et cepere loqui uariis linguis;
Unitate linguarum quam superbia babylonis dispersierat. humilitas ecclesie recolligit.
Spiritaliter autem uarietas linguarum. dona uariarum significat gratiarum; uerum non incongrue spiritum intelligitur. Ideo primum linguarum donum dedisse hominibus. quibus humana sapientia forinsecus et discitur et docetur. ut ostenderet. quam facile possit sapientes fieri per sapientiam dei. que eis interna est, Erant autem in hierusalem habitantes iudei uiri religiosi. ex omni natione que sub celo est, Conueniens puto per quirere qui nam isti sint et ex qua captiuitate iudei. Quo quidem illa que in egipto fuerat. uel in babylonia absoluta iam fuerat, Romani autem nondum uenerant in capiuitatem. Licet iam et ipsa imminere ultrix commissi desaluatore piaculi, Sup est igitur. ut illa intellegatur captiuitas. que sub antiocho facta est. quod utique in multis ante temporibus accidere. Quo audiebat unus quisque lingua sua. illos loquentes, Quaerit in hoc loco. quomodo unusquisque audiebat linguissius loquentes eos magnalia dei. Utrum hi qui loquebantur diuersis sermonibus. unius cuiusque lingue. hoc quod dicebant proferebant. idem ut unusquisque eorum nunc hac nunc alia lingua loquens. sic poma currere. An in eo potius erat mirabile. quod sermo eorum qui loquebantur. qualibet lingua fuisset pronuntiatus. unicuique audienti secundum suam linguam intellegebatur. ut uerbi gratia. uno quo cumque apostolo in ecclesia docente. Necesse enim erat tacentibus reliquis unum loqui. Et sermonem unum adiuuiam omnium pertinere. ipse sermo hanc in se uim haberet. ut cum diuersarum gentium audiores essent.

Unusquisq. secm lingua sua illius ipsius unius sermonis. qui ab apostolo fuerat pro
nuntiatus suscipere. audire. capere. intellectum. Nisi forte secm hoc magis uide
batur. audiendum ee miraculu qua loquendum.; Et qui habitant mesopotamiam.
et iudea et cappadocia.; Judea hoc loco n tota gente. sed partem illius.; hoc ei tri
bum iuda et beniamin significat. ad distinctione uidlicet samarie. galilee decapoleos.
et aliorum in eadem p uincia regionu. que licet omes una lingua loquerentur hebrea.
domestica tam singule dicendi speciem habuere distinctam.; Unde et petrus in dni
passione. quod galileus sit loquela sua prodit.; Judei quoq. et pselti.; proselitos.
id e aduenas. nuncupabant eos qui degentib. origine dicentes. circumcisione et iu
daismum eligere malebant. sicut ad hios. in libro iudith fecisse narratur.; Non solu
ergo inquiunt qui natiua sunt iudei. ex diuerso orbe conuenerant. uerum et hi. qui de
preputio nati. eorum adhesere ritui.; Alii uero irridentes dicebant. quia musto pleni
sunt isti.; Irridentes licet mistice tam uera testantur. qui n uino uideri quod in
nuptiis ecclesie defecit. sed musto sunt gratie spiritalis impleti.; Jam enim uinum nouum
in utres nouos uenerat. cum apostoli n inuetustate litere. sed in nouitate spi cti magnalia
resonarent.; Non enim sicut uos estimatis hi ebrii sunt. cum sit hora diei tertia.;
Spiritu gloria indiuidue trinitatis. mundo p dicatur. ut tertia conuenienter hora
descendit. et quia supra dicit.; Erant in oratione pseuerantes. recte p spm sem ora
tionis hora peripiunt. ut ostendatur legentib.; quia spiritui gratia non facile peipit.
Nisi mens a carnalib. supnorum intentione deuetur.; Tria enim tempora. quib. clam
bat. in die flectere genua sua et adorare legitur: tertia. sexta. et nona hora. ab
ecclesia intellegitur. quia et dni. tertia hora spm sem mittens. sexta ipse crucem
ascendens. nona animam ponens. easdem horas nobis. ceteris excellentius. intimare et
sei ficare dignatus e.; Effundam de spu meo sup omne carne.; Uerbu effusionis. ostendit
muneris largitate. quia n ut olim pphis et sacerdotib. tantu. sed omnibus
passim in utroq. sexu conditionib. et psonis. sei spi et gratia condonanda. que ante enim omis
caro. pphis consequenter exposuit.; Et pphabunt inquiens filii uri et filie ure. et cetera.;
Et dabo prodigia in celo sursu. et signa in terra deorsu.; Prodigia in celo. cum dno nascente nouu
sidus apparuit. illo cruce ascendente sol obscuratus e. et ipsu celu e tenebris obductum.;
Signa in terra. que dno spm emittente contremuit. monumenta aperuit. saxa fisit. et mul
ta que dormierunt sorum corpora reduuia peulit.; Sanguine et igne et uapore fumi.;
Sanguine dominici lateris. igne spi sei. uaporem compunctionis et fletuu. quia sicut a igne
fumus. ita a ardore spi sei uapor nascitur.; Na et sanguine de mortua carne. uulnere suo
pfluere. que contra naturam nrorum e corporum. signi loco factu credere restat. cuius uide
licet nisi nre salutis. ac ure. que de illius utriq. morte pnascitur. potest et iu inigne. fidelu

inluminatio. Inuapore uero fumi. iudeorū qui non credidere cecitas intellegi., Unde &
legem daturus dns. inuigne fumoq; descendit. quia & humiles p claritate sue ostensionis inlumi
nat. & superborū oculos p caligine erroris obscurat., Sol conuertetur in tenebras. & luna in san
guinē, Hoc in dni passione partim factū. partim ante diem dni magnū. id ē iudicii futurū
credatur. tunc enī sol obtenebratus ē. sed luna in sanguinē uersa palā hominib. apparere
n̄ potuit. quę tunc utpute in pascha. xv. existens. inter diu fuerat mortaliū usibus obiec
tu telluris occulta., Et erit omis qui cūq; inuocauerit nomen dni. saluus erit., Hoc ē quod psalmus
alibi ait, Quia n̄ ē psonarū acceptor deus. sed in omni gente qui timet eū. & operatur iustitiā.
acceptus ē illi., Iām nathanaēl uirū adpbatū ado. & scelera usq; adfligentes interemistis.,
Quasi doctus magister. prius incredulos commissi reatus admonet. ut iusto timore compunc
tos consiliū salutis post modū opportunius impendat., Et quia scientib. legē loquitur.
ipsū xpm ēe. qui apphetis ēt p missis ostendit., Nec tamen hunc prius auctoritate
sua. di filiū nominat. Sed uirū pbatū. uirū iustū. uirū a mortuis suscitatum.
Nouitata cū celeris atq; comuni resurrectione. id ē in fine seti dilatatae. sed tertia
die celebrata ut singularis. & gloriose resurrectionis assertio. testimoniū eterne
diuinitatis adquireret., Cū enī ceterorū corpora. corruptioni pbaret subisse
post mortem. hunc utiq; de quo dicit. Non dabis sanctum tuū uidere corruptionem.
Cum probat humanę fragilitatis expertem. probat & ea humane conditionis
merita supgressū. Et ideo magis de qua hominib. conferendum, quali uero
apud gentiles. apostoli predicationis utantur exordio. In cornelii centurionis
istoria. & in sermone apostoli pauli athenis habito doceberis., Prouidebam
dnm coram me semp. quo a dextris ē mihi ne cōmouear. Uenens inquit in ea quę
transeunt. non abstuli oculū abeo quis ē p manet. hoc p uidens. ut ineū post temporalia
p acta recurrerem. quo fiat mihi. ut stabiliter in eo p maneam. Et hoc quod peccatū
n̄ fecit nec dolus inuentus ē in ore meo. non humanitati sed diuinitati adscribam.
Propter hoc & in eo gratiationib. meis iocunditas. & in uerbis exultatio. ppter resurrectio
ne scilicet. quia p ea liberatus ē mundus. Insup & caro mea n̄ deficet in interitu.
sed in spe resurrectionis obdormiet. Quo neq; anima mea in inferis possidenda
dabis. Neq; sanctū corpus p quod & alii sanctissimi corrumpi patieris.
Quia notas mihi fecisti uias. quib. itur ad eternitate. In quibus post tristitiam
passionis. adimplebis me lętitia cū uultu tuo. & ascendenti in celis. dabis delecta
tiones dexterę tuę usq; in fine, Quia neq; derelictus ē in inferno. Sed descendit
quidem xpis secūm anima ad inferos. utiquib. oportuit subuenire. sed n̄ ē dere
lictus in inferno. quia cito rectū. corpus resurrecturū poluit; Dextera igitur
dei exaltatus. Quia dixerat psalmus. quo a dextris ē mihi ne commouear;

Et p missione spi sci accepta a patre, effudit hunc que uos uidetis et audistis.
Videtis in linguis igneis. audistis in uno sermone; quod uero ait. quia acceperit a
patre p missione spi sci et effuderit. utrumq; eiusdem xpi naturā manifestat. quia
et accepit ut homo. et effudit ut deus. Non enim dauid ascendit in celos. dicit au ipse.
Sicut enim inquit hec que notissima sunt. beatus dauid n de sua. sed de dni sui ascensione
p dixit. qui emittendus ex sion. id e de regia eiusde dauid stirpe uenturus et dominatu
rus est in medio inimicorū suorū. Sic et illa que p misi. n ad dauid. sed ad xpi
mortē et resurrectionē pertinere cognoscite. Dixit dns dno meo. sede a dextris meis.
Primū nom dni apud hebreos tetragrammaton est. quod ppie in deo ponitur.
Secundū qd comune mortalib. quo reges et cetera homines appellantur. Quod si nos
obponere voluerit heresis arriana. ex hac diuersitate minorem filiū. maiorem ee
patrem respondebimus ei. illi nom inferius conuenire. cui sedere imperatur. Sicut
et beatus petrus consequenter exposuit. Quia et dnm eū et xpm ds fecit. hunc
ihm que uos crucifixistis. Non enim diuinitas crucifixa sed caro e. et hoc utrq; fieri potest.
qd potuit crucifigi. Donec pona inimicos tuos. scabellū pedū tuorū. Hoc e qd ipse
petrus alias dicendo ait. Que oportet celū quidem suscipere. usq; in tempora restitu
tionis omniū. Tunc enim cū uenerint tempora refrigerii a conspectu dni. missurus est
eū qui p dignatus e a regalib. sedib. nobis ihm xpm. ad iudicandos uiuos et mortuos. Hisai au
audistis. compuncti s corde. et cetera. Uide pphetia iohel impletam. cerne post igne
spi sci. uapore sequi compunctionis. fumus enim exurere lacrimas solet. Incipiunt flere qui riserant. tundunt pectus. dant do p. ce sua. tiqua sacrificium ut
sanguine illū uiderent gustare. siluanti. que sup se filiosq; suos imprecati fuerant
ante damnati. Sequit. Penitentiā inquit agite et baptizetur unusquisq; urm.
Dicturus baptisma. p misit penitentie lamenta. ut ecclesie more prius se aqua sue af
flictionis infunderent. et post modū sacramento baptismatis lauerent. Et ad posite
sunt in illa die anime circiter tria milia. Ubi primū ecclesie celebratū e baptisma.
dispensatorie pietas diuina. ad confessionē sce trinitatis. tria milia colligit animarū.
Et mors est quide quinquagesimo die pasche. quo lex data e. sollemnitatem primitia
rū p cepit intitari. Nunc au sup ueniente spu sco. n manipuli spicarū sed animā
rū sunt dno primitie consecrate. Et habebant oma comunia. et cetera. Si caritas
di diffunditur in cordib. nris. mox p fecto generat et ia p xpm dilectionē. Unde
ipse gemmū eiusdem caritatis. ardorem. bis spi ses legitur apostolis datus. magnūq;
e fraterni amoris indicium. oma possidere. nihil ppriū habentes. Petrus au et iohan
nes ascendebant in templū. et cetera. Apostoli nona hora templum ingressuri
primo claudū diu debilem saluare. deinde a uesperam usq; laborantes. multa hominū

milia uerbo fidei imbuunt quia doctores ecclesie in fine mundi uenienti & languenti pri
us erit & post modum alia gentilitati predicant, Hii sunt enim operarii quos nona & unde
cima hora in uinea patris familias inducit. Frequenta uir quietus claudus ex utero ma
tris sue baiulabatur. Quia populus erat non solum dno incarnato sed a primis & alia legis tem
poribus data rebellis extitit quasi ex utero matris claudus fuit. Quod bene iacobum
angelo luctante benedicto quidem sed claudicante figuratur. Quia populus idem dno
in passione prualens in quibus dum pfidem benedictus in quibus dum uero e pinfidelitatem clau
dus. Que ponebant cotidie ad porta templi que dicitur speciosa, porta templi speciosa
dns e. p que siquis introierit saluabitur, Ad hanc portam debilis erat. ire nualens. legis
pphariq; uocib. adfertur. ut ab ingredientib. in interiora sapientie fidei audiende
deposcat auxilium. Qui uaticinia futurorum quasi ad porta ponunt auditores sed patri
e in templum pducere. cui p confessione fortis & cognom patre & clauiues celi sunt dati.
Argentum & aurum non e mihi, & cetera. Habuit quidem uetus tabernaculum iustificationes
culture & son seculare. auro argentoq. distinctum sed multis legis sanguis euangelii
preciosior emicat. quia populus ille qui ante auratos postes mente debilis uacuerat. In no
mine crucifixi saluatus templum regni celestis ingreditur, Alioquin beatus patrius domi
nici memor p cepti quo dicit. Nolite possidere aurum argentum pecuniam que ad pe
des apostolorum ponebatur non sibi recondere sed a clusus pauperum quisua patrimonia
reliquerant reseruare solebat. Et ad phensa ei manu dextera adleuauit eum.
Que uerbo erigit. hunc & alia dextera confortat. Quia sermo docentis in corde auditorum
minus ualet. sinon & alia ppria actionis commendatur exemplis, Et exiliens stetit & ambu
labat & intrauit cum illis in templum, Ordo pfectionis egregius. primo illum resurgere
qui iacuerat. Deinde iter arripere uirtutum. & sic regni unum. cum apostolis intrare.
Et impleti sunt stupore & extasi, Extasi pauore dicit, Na & alio modo dicitur ex ta
sis. cum mens non pauore alienatur. sed aliqua inspiratione reuelationis adsiondtur.
Concurrit omis populus ad eos ad porticum qui appellatur salomonis. Saluato p apostolos
erat. concurrit omis mundus ad limina uere & pacifici salomonis. de quo dicitur.
Multiplicabit ei imperium & pacis non erit finis, Ipse autem e lapis de monte abscisus. qui terreno
regno fidei inimico ruente. pacificum p orbem solus tenet imperium, Erit autem omnis
anima que non audierit pphariam illum exterminabit de plebe. Breuiter ac dilucide. pphara
rum legisq; testimonio. docet dnm aduentis audiendum gentib. Et incredulos quidem
damnaturum. fideles uero aterna benedictione donaturum, Et omis pphe a samuhel
& deinceps, Quia uis patriarche & sci priorum temporum. multa de xpo dictis factisq;
pphare. tempus tam ppria pphararum eorum dico. qui de xpi ecclesieq; misterio
manifeste scripserunt. a samuhele. sub quo & regum tempora in iudea ceperunt exordium sumpsit.

usq; ad babilonie captiuitatis solutione permansit, Et in semine tuo benedicentur
omnes familie terre. Sem quidem abrahe xpi est. In cuius fide nominis omnib; terre
familiis. iudeis uidelicet et gentib; est benedictio promissa. Demulcet autem apostolus ani
mos iudeorum. quo ad credendum faciat promptiores dicendo. quod totius mundi salua
tor. eos primum instaurius et benedicturus elegerat. Vobis inquiens primum dis susci
tans filium suum. Ubi pariter intuendum. quod eundem filium dei que sem abrahe nuncupat.
ob duas utriq; eiusdem xpi naturas. ne uel hominem tantum xpm. uel alterum hominis. et al
terum dei crederent filium. quo heresis laqueo. manes insanus et nestorius sunt decepti;
S ut uenerent sacerdotes. et magistratus templi. et sadducei; et cetera. Sacerdotes et magistra
tus. siue prior templi. ut alia dicit editio. qui doctores et iudices uidebantur populi.
dolebant quod ad apostolos audiendos. multitudo confluerat; Sadducei autem quod resur
rectionem predicarent. utriq; uero quod ihm que ipse occisum nouerant hominem. illi hunc
adfirmarent ado patre glorificatum., Et factus est numerus uirorum quinque milia.,
S in quinque milib; hominum. quos in heremo dns pauit populus sub lege constitutus.
sed xpi munere recreatus accipitur. possunt et hec quinq; milia apostolorum instruc
ta doctrinis. populum designare gentium. eiusdem legis spiritalem misteria secutarum.,
E tbene utriq; uespere celesti munere donantur. quia cum uenit plenitudo temporis.
misit dis filium suum., Hic est lapis qui reprobatus est a uobis edificantib.! qui factus est in ca
put anguli., Aedificantes erant iudei. qui cunctis gentib; in desolatione idolorum
morantib.! ipsi soli legem et pphetas. ad edificationem populi cotidie legebant. hii du
edificant. puenerant ad lapidem angularem. qui duos parietes amplectitur.
id est inuenerant in scripturis pphetis xpm in carne uenturum. qui duos condere et
populos in semetipso., Et quia ipsi in uno pariete stare. hoc est soli salui fieri malebant.
reprobauerant lapidem. qui non erat aptatus ad unum. sed ad duos., Verum dis illis licet nolen
tib.! hunc ipse pse posuit in caput anguli! ut ex duob; testamentis. et ex duob; populis.
edificatio surgere et unus eiusdemq; fidei., Et non est in alio aliquo salus., Si in nullo alio.
sed in xpo tantum mundi salus est! ergo et patres testamenti ueteris. eiusdem redemptoris
incarnatione. et passione saluati sunt! qua nos saluari credimus et speramus, et si enim
sacramenta pro temporum ratione discrepent! fides tamen una eademq; concordat!
qui quia nos per apostolos facta eandem illi dispensationem xpi per prophetas dicebant
esse uenturam. Neq; enim est redemptio captiuitatis humane nisi in sanguine eius qui
dedit semetipsum redemptionem pro omnib.:, Cum pro quod homines essent sine litteris. et indi
cte. admirabantur., In litteratis mittuntur ad predicandum. ne fides credentium non uirtute
di. sed eloquentia atq; doctrina fieri putaretur! Ut apostolus ait., Non in sapien
tia uerbi ut non euacuetur crux xpi., Idiote enim dicebantur. quippe pro lingua natu

raliq; scientia contenti. Literarum studia nesciebant, Siquidem greci proprium
idiom uocant, Annorum enim erat amplius .xl. homo. Inquo factum erat signum istud
sanitatis, Iuxta historiam profecta. Cas hominis inexsuperabilis calumniantib; ostendit.
Allegorice autem populus isrl. non .xl. tantum annis In heremo. sordes egiptias manna contem
ta requirit. Verum et in terra repmissionis. Inter dni semp idolorum q; ritus claudicabat;
uel si numerus quadragenarius. gemine legis plenitudinem significat. Quater enim den
.xl. faciunt. utriusq; transgressor. uelut quadragenaria profectione. debilis iacendo
transcendit, Dne tu qui fecisti celum et terram, Ecce auditis persecutorum minis. fiducia
sibi resistendi puritatem signa deposcunt. Aduersus sm puerum tuum ihm quem unxisti;
Xpi nom dequo dictum e. et aduersus xpm ei. aduerbum exponunt. Xps autem a christmate. id e.
abunctione nom accipit. uxta qd dicit. Unxit te ds ds tuus oleo letitie. id e spu sco.
Et cum orassent motus e locus inquo erant congregati. Qui uirtute robusti pectoris.
contra fraudem querebant hostium. Indicium iam audite precis. terre motu percipiunt.
Quatenus agnoscerent. terrena sibi corda ee cessura. sub quorum pedib; sco aduenientem spu.
terra ipsa sit pauore concussa; quam uis et eius timor eorum. qui credendo apostolis fue
rant subiciendi possit intellegi. qui infirma grauitate discussa. contesurgere cum xpo.
et celestia sapere didicerunt. Multitudinis autem credentium. erat cor et anima una.
Qui sdm profecto reliquerant. nequaquam degeneris nobilitate gloriantes. se Inuicem
preferebant. seduelitas unius eiusdem matris ecclesie uisceribus edicti. eadem cunctis
fraternitatis amore gaudebant; Et uirtute magna. reddebant apostoli testimonium
resurrectionis ihu xpi dni nri. Doctorum uigilantes auditorumq; discernit ordi
nem. Nam multitudo credentium. rebus suis spretis. caritatis inuicem copula iunc
ta est. Apostoli uero. uirtutib; fulgentes. xpi cunctis misteria panidebant.
Joseph autem qui cognominatus e barnabas. Apostolum hunc puto ee barnabam. qui
infra cum paulo legitur gentium apostolus ordinatus. Unde quia ciprius genere
erat. postea discedens a paulo patriam repetit insulam. Licet quidem arbi
trentur. pauli collegam eum potius fuisse. qui supra cum matthia ad apostolatus
e sortem statuitur. minus intuentes. quia iuxta emendatiora exemplaria.
hic barnabas. ille mutata littera. barsabbas appellatur. et in libro he
breorum nominum. hic filius consolationis. ille autem filius quietis interpretatur;
Quod e interpretatum filius consolationis. Ubi cumq; scriptura sacra nomi
na rerum uel psonarum cum interpretatione ponit. sensum utrumq; sacratiorem
isdem inee significat; merito ergo filius consolationis uocatur qui presentia
contemnens spe futurorum consolatur. Nam et sps sc ideo paracletus cogno
minatur. quia in mundo pressuram habentib; p interna sui muneris infusione

paracl

paraclesin. idē consolationē cęlestiū prestat gaudiorū. Sic beatus petrus ppt
eiusdē spis gratiā. bariona idē filius columbe uocatus ē. Et attulit pretium. 5
et posuit ante pedes apostolorū; De hoc arator; destitui debere probant. quod
tingere uitant. calcandumq; docent. quod sub duro gressib; aurū. De quo terrenet
ueniunt ad pectora curę. consimili iactatur humo; Annania cur tempauit sata
nas cor tuū. In alia translatione. iuxta greca exemplaria tale legitur. Annania
quare impleuit satanas cor tuū. Vbi notandū. quod animā et mentē hominis.
nulla creatura iuxta substantiā possit implere. sed creatrix sola trinitas.
quia tantū modo secūm operationē et uoluntatis instinctū. Animus dehis quę
creatura sunt impletur. Impleuit eū satanas mentem alienus et principale cordis.
non quidem ingrediens meum et insensū ei. Arcana dicam. Adytum cordis in
troiens; siquidem hęc potestas soli ūsē diuinitatis. sed quasi callidus quidem et
nequā ac fallax. fraudulentusq. deceptor. In eos animā humanā malitię affec
tus trahens. p cogitationes et incentiua uitiorū. quib; ipse plenus ē. Impleuit
ergo satanas cor annanię. ñ ipse intrando. sed suę malitię uirus inserendo.
Nones hominib; mentitus sed deo. Supra dixerat eū mentū ē spū sēo; pare ergo
spm sēm ē dm. Herodem macedonū dominatum fuisse. priusquā natum.
Audiens aū ann hęc uerba. cecidit et expiauit; Non questus causa. tam
seuerā in puari cordis sententiā dedit. sed puidens inspiratū Zizania furtu
ra. quę simplicitatē ecclesię prauis moribus adulterauerat. Hi seū deterrimū
simulatarū genus p hibetur exortū. qui rebus suis nequaquā derelictis. apostō
licam se districtionē custodire simulant. nulla reos passus penitentia curari.
Ueri aū timorē posteris incutiendū. noxium germen radicitus amputare curauit;
Denique sequitur. Factus ē timor magnus in uniuersa ecclesia et omnis qui audie
bant hęc; ceterorū aū nemo audebat se coniungere illis. Pena duorū qui fraudulentē
ēsiungi tempauerē. ceteris exemplum tribuit; Ut ueniente petro. saltem umbra
illius obumbrare et quęquā eorū. et liberabantur. Iunc petrus umbra sui corporis
uisibiliter adleuat infirmos. qui dia nunc inuisibili suę intercessionis umbraculo.
fidelium infirma roborare ñ cessat. Et quia petrus ecclesię tripusē. pulchrę ipse qui
dem rectus incedit. sed lumbra comitantū iacentes erigit. quia ecclesia mente et amore
cęlestib; intendens. quasi umbratice transcurrit interrę. et ne sacramentis tempora
lib; figurisq; cęlestiū renouatur. quos illic ppetuis remunerat donis. Quidā huic
loco nectunt. hoc qd in euangelio dns ait. qui credit in me. opera quę ego facio et ipse faciet.
et maiora hoc facit; Exsurgens aū princeps sacerdotū et omnis qui cū illo erant. quę
ē heresis sadduceorū et cetr. Heresis grece ab electione uocatur. qua quisq; sibi sp̄ elis

aliorū dictis quod sequendū putauerit eligit. Sadducei ergo qui interpretantur
iusti uindicabant eū sibi quod nūquam sicut infra legimus corporis omnino resur
rectionē negantes. Animā perire cū carne dicebant sed ne angelū quidem spiritū
ue. ullū ēe credebant. Quinq; tantū libros moysi recipientes. pphārū p̄ conia respu
ebant. Atq; ideo maxime hi principib. inpsequendo apostolos adstipulabant. Zelo u
delicet ductī quod illi uirtute magna et miraculorū signis redderent testimoniū resur
rectionis ihū xpi dni. Angelus au dni pnocte aperiens ianuas carceris et cetera.
Nedubitare thomas dnm ēe carnē et ossa gestantē. quē ianis clausis uiderat intrantē.
5 Ecce ipse cū socis mortali adhuc carne uestitus ianuis egrediūr clausis. Carcerem
quidem inuenimus clausū cū omni diligentia et custodes stantes ad ianuas. aperientes
au nemīnē uidere. Quid profinde iudei ceci stimulatis insania furantib. dicens
apostolis dnm fuisse demonumento sublatū. Die rogo. eosdem apostolos de carcere tuo
clauso. cuius furtu creditis ablatos. Ambigebant certis quidem fieri. Ne siquidē
fidei federe uolentes. ingenita eū malitia cor pfidum. insignis dū manifestis ob
turat. Fraudis inducere sup nos sanguinē hominis istius. Obstitus ē princeps sacer
dotū debere. quod ipse sibi et suis inpcatus erat dicens. Sanguis ei sup nos et sup filios
nros. Surgens au quidā in concilio phariseus nomine gamaliel. Hic gamaliel
ut clemens indicat. Apostolorū erat infide sociōs. sed eorū consilio p manens apud
iudeos. utilitatis intali turbine potuisse sedare furorem. Ante eū hos dies exti
tit theodas et cetera. Theodas hic psuasit multis. ut ait sepphus refert. sublatis exur
be facultatib. suis ripas iordanis obsidere. et cū ēet magus. pphtā se dicebat. posseq;
imperio fluuiū diremto gurgite pbere transitū. cui fidi p curatoris iussu equitū
turba sup ueniens. multis quidem pemptis. ut captis. ipsius caput hierosolimam re
uexit. Post hunc extitit iudas galileus. Hunc dū scribit iosepphus galileū initen
de ciuitate gamala. Qui sudducho quodā phariseo cōpatis adsumpto. cogere ple
bem. ne tributa romanis soluendo. pderet libertate. p ferens ex lege. dno soli seruien
dum. deos qui ad templum decimas deferrent. cesari tributa reddere ñ debere. que
heresis intantū creuerat. ut dū phariseorū. et multā partem populi concurbaret.
Ita uidim xpm interrogandum ēe crederent. licet tributa cesari dari an non. facta ē
murmur grecorū aduersus hebreos. Causa murmuris erat. qd hebrei suis uidus
utpote eruditores. in ministerio pferrent uidus grecorum. Non ē equū nos deslin
quere uerbū dei et ministrare mensis. De hoc uitio. Locus inquit indicat iste.
qd meliora rudi populo sint fercula mentis. quā falsa p membra dapes. Considerate ergo fratres uiros ex uobis boni testimonii septem. et cetera. Hinc ita decreuerunt
apostoli uel successores apostolorū. p omnes ecclesias septem diaconos. qui sublimiori

gradu essent celeris. et prami circa aram. quasi columne altaris adsisterent. et non sine
aliquo septenarii numeri mysterio. Stephanus autem plenus gratia et fortitudine.
Stephan grece. Latine coronatus dicit. Quipulcherrima ratione. qd peperturus erat
inre. quodi psagio poccupyrat innomine. Lapidatus humiliter. sed sublimiter corona
tus. Hebraice autem interpretatur norma una. Quorum iudeli martyrum sequentium. quib.
primo patiendo. forma factus e moriendo prepo. Ten poterant resistere sapientie et spiri
quo loquebatur. Hoc et dns ipse suis martyrib. ait. Ego enim dabo uobis os et sapientiam
cui nporent resistere. et contra dicere omes aduersarii uri. Dignum enim fuit. ut in proto
martyre confirmaret. Quod cunctis psuo nomine tradtis. e promittere dignatus.
Et gloria apparuit patri nro abrahe. cum ee in mesopotamia. et dixit. Notandum iuxta uer
ba stephani. quia non sicut in genesi uidetur. post mortem patris locutus e dns abrahe. quia tuq;
in charran mortuus e. ubi cum illo et ipse filius habitauit. sed prius quam habitaret in eadem
ciuitate. ita tam cum ee in mesopotamia regione. cuius ipsa e ciuitas. Exi de terra tua et de
cognatione tua. et dixit. Terram et cognationem abrahe. caldeorum patriam. genusq; appellat.
unde ita pridem exierat. quinunc in mesopotamia degebat. sed quia quasi libet ob causas
egrediens. spe redeundi et desiderio tenebatur. Audit adhuc exi de terra tua non ut corp;
inde transeat. quod ita fecerat. sed ut amorem mentis euellat. ideoq; qd sequitur
Tunc exiit de terra chaldeorum. Non corporis sed mentis egressum significat. quo se in ppetuum
ab caldeorum conuersatione et gente secreuerat. qui iuxta fidem chronicorum. eodem anno
chaldea egressus. mesopotamiam ingressus. in charris moratus. et in terram repmissionis in
ductus. Quia erit sem ei accola in terra aliena et seruitutem eos subiicient. et male tracta
bunt eos annis quadringentis. Non ita intellegendum e quasi male tractandum et seruitutem
subiicendum dixerit hoc sem annis quadringentis. sed pl phaton legendum. quia peregri
num erit sem ei annis quadringentis. In eius parte temporis dia seruitus accidit.
Quia enim scriptum e. In isaac uocabit tibi sem. Ex anno natiuitatis isaac usq; ad annum
egressionis ex aegipto. computantur anni quadringenti quinq;. annos more suo scrip
tura quadringentos appellat. Quib. peregrinum futurum erat illud sem siue in terra
chanaan. siue in egipto. potest et sic intellegi. quod a quinto anno isaac. quem filium
in ille coepere affligi. labor quadringentorum computatur annorum. Accersit iacob
patrem suum et omnem cognationem in animab. septuaginta quinq;. Hoc interpretes sequit
indicendo. ceterum in hebraica ueritate. animae tantum hoc reperiunt. sed et ipsum
animarum seriem in genesi computare uoluerit. ad eiusdem ipso iacob et ioseph cum duo bus filius
quierant in egipto. hoc solummodo animas inuenies. Et defunctus e ipse et patres nri
et translati sunt in sichem. De ioseph quidem solo scriptura refert. qd ei ossa de egipto
translata et in sichem tumulata. Verum et ex his beati stephani uerbis. et sci hieronimi

scriptis. quicorumdem locorū incola erat. Inm aduertendum ē. ceteros quoq; patri
archas ibidem ee sepultos. quā ius memoria ioseph merito celebrior habeatur. qui
hęc ipse de ossib. suis fieri mandauit. Adeuius tribū ciuitas ipsa p̄tinuit. Siquidē
hieronimi in historia beatę paulę sic refert. Transiuit inquiens sichem. Non ut pleriq;
errantes legunt sichar quę nunc ne apolis appellatur. et ex latere montis. gari zim
exstructam circa puteū ioseph. Intruit ecclesiā sup quē dns sedit. et paulo post. atq;
inde inquit diuertens. uidit. xii. patri archarū sepulchra. Item in libro deoptimo
genere interpretandi. xii. aū patri arche. ñ sunt sepulti in arboe. sed in sichem. sed
merito mouet quod sequit. Et posita s in sepulchro qd emit abraham pretio argenti
a filiis emmor filii sichem. Doce enī genesis. abrahā abephron filio sochor hethei
in caria tharbę locū sepulchri. quadringentis argenti siclis emisse. in quo ipse abrahā
isaac. et iacob. et eadem. proto plastus sepulti sunt. itemq; iacob de mesopotamia reuer
sum iuxta urbem sichem. partem agri quo tabernacula tenderet. ab emmor patre
sichem datis centū agnis accepisse. Non emit ergo abrahā sepulchrū ab emmor
sichemita. sed ab ephron hethęo. in quo. xii. patri arche ñ s sepulti. sed in sichem ut
dixim. Verū beatus stephan uulgo loquens. uulgi magis inducendo sequitur opi
nionem. Duas enī partes narrationes conuingens. ñ tam ordinē circū stantis histo
rię. quā causā de qua agebat intendit. qui enī insimulabat aduersus locū sem
et legem docuisse. p̄ quit ostendere. quomodo ihs xps ex lege monstratur ee p̄mis sus.
et quod ipsi nec tunc mosi. nec dno nunc seruire maluerint. Hęc utpotui dixi
ñ p̄ iudicans sententię meliori si adsit. porro qd dicitur. a filiis emmor filii si
chem. in greco exemplari scriptū ē. a filiis emmor. qui fuit in sichem. quod ge
nesis historię magis concordare uidetur. Iam et si fieri potuerit. utrudem emmor
et patrem et filiū sichem nomine haberet. Cū adppinquaret iū tempus repmissionis. quū
confessus erat dns abrahę. Illius utriq; quia dictū ē. et post hęc exibunt. et deseruient
mihi in loco isto. Quis te constituit principē et iudicem sup nos. Intra illos
contione sua redarguit. iā tunc legi mosiq; fuisse contrarios. Hic ē moses. qui
dixit filius israel. pphetā uobis suscitabit dns de fratribus uris. tā quā me. Tanquā me
carne uisibile. sed sup me maiestate. terribilem. ne noua inquit et aduentitia xpi
dicat ee doctrina. ipse moses cui noluerunt obedire patres uri p̄dicat. et ihs ho
minis hunc forma futurū et cunctis animab. uitę p̄cepta datum. Nūquid
uictimas aut hostias obtulistis mihi annis quadraginta. Quā ius necessitate seru
endi dno liberant. mente tam diuersi. ueracitter idolis seruisse dicunt. ex eo tempore
quo aurū incaput uituli transformauerī. Nā qd postea quidam dno eos legimus
obtulisse. ñ uoluntate. sed uti ex hoc loco discimus poenarū fecerunt meu. et eorum

interfectione quia ppt idola corruer̄. Dns au ñ ea que offerunt sed voluntatem
recipit offerentu. Deniq. ubi cuq. occasio fuit semp corde reuersi sunt in egiptum.
Et suscepistis tabernaculu moloch. Quu ut inquit uideremini ad tabernaculu dni uen
mas hostias q. deferre. tota tam intentione mentis sinu moloch amplexati estis.
Est au moloch siue mel chom. ut sepe alu legitur. idolum immanitatis. qd interpretat rex
ur. Et sidus dei uri. remfam. Dimisistis inquit dm uerū altissimum. sicut remfam id e
facture ure uobis pdo suscepistis. significat au luciferu. cuius cultu sarracenorum
gens ob honorem ueneris erat mancipata. qua remfam uel dixi facturu ura uel requi
es ura interpretat. pphta consequenter adiunxit atq. ait. Figuras quas fecistis ado
rare eas. Subaudiur apo conu suscepistis. Et transferam uos trans babilonem.
Propter hec inquit sacrilegia uos ñ in babilone tantu modo sed ultra babilonam quoq.
captiu ducemini. Nec putandus e primus martir errasse. quia peo qd in pphta scrip
tu e trans damascum. dixerat trans babilone. magis enim intellegentia quam uerbu posuit.
quia trans damascu ducti sunt in babilone. siue trans babilone. Tabernaculu testi
monii fuit patrib. nris in deserto. Quia dicebant eu contra locu sem agere. Hinc
ostendit dm ñ magni pendere lapidum ornatu. sed splendorem animarū desiderare
celestiu. ubi sub intellegi uult. sicut tabernaculu in templi fabrica deseru. sic ad ipsu tem
plum intellegant meliore statu succedente delendum. iuxta qd olim hieremias precinebat
dicens. Nolite confidere in uerbis mendacii dicentes. Templu dni. Templu dni. Templum
dni e. et post aliquanta. Facia inquit domui huic inquit uocatu e nom meu. et in qua
uos habetis fiducia. sicut feci silo. ubi habitauit nom meu a principio. et ponam uos
a facie mea. Celu mihi sedes e. terra au scabellu pedu meorum. Non hoc carnaliter
intellegendu. qd sic habeat ds membra collocata in celo et in terra. ut nos cu sedemus.
sed ut se indicaret interiorem ee et superiorem omnib. celu sibi sedem. terra uero sca
bellu pedu ee phibuit. qui ut se ait omia arcu clare monstrat. alibi se celu metiri
palmo. et terra asserit pugillo concludere. Spiritaliter au celu scos. terra uero pecca
tores insinuat. qd in his uidelicet ds inhabitando presidet. illos eorum nauclo prosternat.
Aut quis locus. requietionis mee e. Non aureus utiq. t marmoreus terrestris habitaculi
locus. sed ille que pphta sub nectit. Sup que au requiescit spis ms. nisi sup humilem et
quietem. et tementem sermones meos. Quia decepistis lege in dispositione angelorum.
Lex e enim ordinata p angelos in manu mediatoris. Ecce uideo celos aptos et filiu ho
minis ad dextris stantem di. Cu dns xps et di et hominis pfectus sit filius. quid e qd hunc
beatus martir hominis potius quam di filiu appellare maluit. cui plus utiq. gloria
uideretur adlaturus. si eu di potius quam hominis filiu appellare uoluisse. nisi ut hoc
testimonio iudeorū confunderetur infidelitas. qui se hominē crucifixisse. et hunc dm

credere noluisse meminer. Ad confortandam ergo beati martyris patientiam celestis regni
unua panditur. Ne innoxius homo lapidatus turbaret interra. Vt homo crucifixus appa
ret coronatus in celo. Unde quia stare pugnantis uel adiuuantis est. recte ad dextris dei stare
uidet. quem inter homines persequentes adiutorem habuit. Nec discordare uidetur quod mar
cus eum ad dextris dei sedere describit. quisitus iudicantis est. quia dum nunc inuisibiliter omnia iu
dicat. ad extremum iudex omnium uisibilis adueniet. Eiicientes eum extra ciuitatem lapida
bant. dens extra portam passus est. qui nos elegit de mundo. in suum regnum & gloriam.
& stephanus quasi aduena mundi extra ciuitatem lapidatur. Non enim habuit hic manen
tem ciuitatem. sed futuram tota mente querebat. Iuxta rerum mutatione martyr mun
di cordis ad celos intuitu dirigit. persecutor dure ceruicis manus ad lapides mittit.
Unde ait auctor ait. Lapides iudea rebellis in stephanum limpha tarapis. quem crimine duro
saxea semper eris. Postea autem genibus clamauit uoce magna dicens. domine ne statuas illis
hoc peccatum. Prosee quidem stans orauit. pro inimicis genu flexit. quia ipsorum maior
iniquitas. maius supplicandi remedium flagitabat. Mira beati martyris uirtus.
qui sic zelo feruebat. ut eis a quibus tenebatur. palam sue publice culpas exprobraret. sic di
lectione ardebat. ut in morte quoque pro eis a quibus occidebatur oraret. Et omnes dispersi
sunt per regiones iudee & samarie. Hoc est quod dominus ipse precepit. cum persequentur uos in ci
uitate ista. fugite in aliam. illius enim nutu gerebatur. ut tribulationis occasio fiere
euangelii seminarium. Intendebant autem turbe his quae a philippo dicebantur.
Et in presenti capitulo. de samaritane mulieris historia. primi animi ad credendum
hanc gentem fuisse probatur. Iunc simon ipse credidit. Vel beati philippi uerbis
ad nutum uictus. uerace deo credidit. uelut magis credibile est credere se quousque
baptisma suscipere simulauit. utque laudis erat auidissimus. ita ut xpm se credi ue
lit sicut historie narrant. Artes abeo quibus miracula facere edisceret. quod alia successo
res ei fecisse docentur. qui auctoris sui malignis artibus instituti. ecclesiam fraudes
que libet ingressi baptisma furari consuerunt. Miser ad illos petrum et iohannem.
Pulchre hoc arator exponit. Sepe sibi socium petrus facit et iohannem. eccle
sie quia virgo placet. Notandum autem quod philippus qui samarie euangelizabat. unus
de septem fuerat. Sicut apostolus ait. ipse utique manum imponere potuisset. ut acci
perent spm sem. hoc enim solis pontificibus debetur. Nam presbyteris siue extra epm
seu presenti epo cum baptizant. crismate baptizatos ungere licet. sed quod a beepo
fuerit consecratum. non tam fronte ex eodem oleo signare. quod solis debetur epis.
cum tradunt spm paraclitum baptizatis. Pecunia tua tecum sit in perditione. et cetera.
Sed iam cum maledictionis sententiam proferunt. nudam hanc ex uoto ultionis. sed ex iustitie
examine erumpunt. Intus enim subtilem iudicium aspiciunt. et mala foris exsur

gentes: quia maledicto debent ferire cognoscunt. et in maledicto peccant. Ex quo
et in terno iudicio ad discordant, Cum enim et maledicentis innocentia permanet. et tamen
eum qui maledicit usque ad interitum maledictio absorbet. exutrusque partis fine colligitur.
quia a bono et intimo iudice in reum sententia sumpta iaculatur. Unde et hic simon
qui apostolo maledictum accepit. et aeterna damnatione periit. et in fra barrien apaulo inter
patus. mox commissum e luce fraudatus. Infelle enim ana prudentis. et obligatione iniqui
tatis uideo te esse. Ideo spiritus sanctus in specie columbe descendit. ut eos qui se accipere uellent simpli
ces esse docere et. Nam qui fel amaritudinis in corde reseruat. qui libet baptizatus uidet.
Non enim iniquitatis suae uinculis absolutus sed quasi adpunctum hora baptizandi purga
tum. mox actiones e demone sepe multiplicitter oppressus; frustra ergo gratiam spiritus semper
temptat. qui se mente cor suum nouerunt exuere. Surge uide contra meridianum.
Bene in medie quertur. et inuenitur et abluitur. ille qui de uotione pectoris ardens. ue
lut queda gentium primitie deo merunt consecrari; In quo specialiter illud psalmiste
completum e. Ethiopie pre uenent manus eius deo. A dua que descendit ab hierusalem
gazam. hec e deserta. Non una sed gaza deserta dicitur. Ubi enim illa gaza.
que terminus quandam erat chanaeorum iuxta aegyptum. et solum usque destructa. et alia
illa alio loco constructa e. que allegorice gentium plebem designat. olim ad cultu
ra desertam. neque ullius populorum predicationibus excultam. Ista uero que ad eadem ab
hierosolimis descendens fontem salutis aperuit. dns ihs xps est. qui ait. Ego sum uia et
ueritas et uita. quia supna hierusalem. ad ima infirma descendit. baptisma tis
uinda dealbauit non solum rectus emundauit ecce uir Ethiops eunuchus potens.
Pro uirtute et integritate mentis uir appellatur; nec immerito. quia tantum studium in
scripturis habebat. ut et sua iniuria legere non cessaret. tantumque amoris in religione
gerebat. ut uiuula regna derelicta. de ultimis mundi partibus uenire ad templum dni;
unde usque mercede du quere interpretem lectionis. xpm que querebat inuenit. plusque;
ut hieronimus ait. in deserto fonte ecclesie. quam in aureo sinagoge templo reppere.
Ibient qd hieremias admirando loquitur. mutauit Ethiops pellem suam. id e sordes
peccatorum ablata. de uiuaro ihu dealbatus ascendit. Candaces regine Ethiopum.
Et in regum libro legimus. quia regina austri uenit a finibus terre audire sapientiam
salomonis; moris quippe fuit illi nationi semper a feminis regi easque candaces appel
lare; Quia erat super omnis gazas ei. Regina Ethiopum thesaurarum premitens in
hierusalem. gentium designat ecclesiam uirtutum fideque dno dona laturum; Sed et
nominis et etimologia conuenit; potest enim candaces ex hebreo commutata interpretari;
ipsa quippe e cui in psalmo phis qui commutabunt in scriptura dicit, audi filia et uide
et inclina aurem tuam et obliuiscere populum tuum. et domum patris tui. et cetera.

Dixit autem spiritus philippo, Incorde spiritus philippo loquebatur. Spiritus enim dei quasi quedam
nobis uerba facere et occultatum. atque agenda sunt intimare. Tamquam ouis ad occi
sionem ductus est. Sicut ouis cum ducitur adultima nrepugnat. sic ille propria passus est
uoluntate; uel aliori intellectu. sicut agnus in pascha immolari solebat. sic pascha
nrm immolatus est xpis. Et sicut agnus coram tondente se sine uoce. Nonsolum sangui
ne suo redemit. sed et lanis operuit. ut al gentes infidelitate sua ueste cale facere et.
et audiremus apostolum nobis loquentem. quotquot in xpo baptizati estis. xpm indu
istis. Sic non aperuit os suum. Cum in passione sua pilato et pontificib. pauca herodi
nulla respondere uolebat. In humilitate iudicium eius sublatum est. Quia iudex omnium
iudicii non reppperit ueritatem. sed absq; ulla culpa sed ex uione iudeorum et pilati uoce
damnatus est. Generationem illius quis enarrabit. Aut de diuinitate eius accipiendum
est. quod inpossibile sit diuine nativitatis nosse mysteria. de qua pater loquitur. Ante
luciferum genui te. Aut de partu uirginis. quod difficulter possit exponi. cuius
rationem marie querenti p angelum dicitur. Spis sis sup ueniet in te. ut uel ab angelo
et euangelista. tantum nativitatis eius sacramenta dicantur. cuius narrator rarissimi est.
Quo tollitur a terra uita eius. Ut neque quam a terra sed in celo uiuere. Aperiens
autem philippus os suum. et cetera. Philippus interpretatur os lampadis; pulcherq; est sensus.
quod os lampadis suum aperiret. os. du obscura pphetie inscuentie lucem pferret;
Quia uis et iuxta historiam possit ista circumlocutio designare. Aliquanto lon
giorem futurum tunc esse eius sermonem. Venerunt ad quandam aquam, est ho
dieq; bethsoro uicus in tribu iuda. eunti ab helia chebron in uicesimo lapide
iuxta que fons adrachies montis ebullienis. ab eadem in qua gignitur sor
bolus humo. In hoc eunuchus a philippo baptizatus. Quis prohibet me baptizari?
Et iussit stare currum. et cetera. Hic alia translatio iuxta greci exemplar.
aliquot uersus plus habet. ubi scriptum est. ecce aqua quis prohibet me baptizari.
Dixit philippus; si credis ex toto corde tuo. salus eris; respondens autem dixit, credo
in xpm filium dei, et iussit stare currum. et c. Et hos ergo uersiculos credo primum
ante quoq; interpretationem translatos. sed scriptorum uitio postea fuisse sublatos.
Spis dni rapuit philippum. Sunt qui hec angelum in spu sco fecisse testantur. ut
hieronimus petit. Euangelizauit eunuchum. cunctis donec uenit et cesaream.
Cesaream palestine dicit. ubi infra domum habuisse describitur. que usq;
hodie demonstratur. necnon et cubiculum quattuor filiarum eius uirginum pphe
tantium. Saulus adhuc spirans minarum et cedis in discipulos dni. Presentes
uidelicet cedib. afficiens. et minis deterrens absentes. Saule saule. quid me
persequeris. Non dixit quid persequeris membra mea. sed quid me persequeris.

quia ipse incorpore suo quod e ecclesia adhuc patrat iniquos. Incauus alia mem
bris beneficia conlata sibi facta ee denuntiat eu ait. Esurui et dedistis mihi man
ducare; et exponendo subiunxit, Quia diu exminimis meis fecistis mihi fecistis.
Ego su que tu psequeris; Non dicit ego su dis. ego su di filius. sed humanis iratis in
quit mee infirma suscipe. et tue superbie squamas depone; Sed surge et ingrede
re incauitate. et dicetur tibi quid te oporteat facere. Non continuo que essent
facienda monstrauit: sed incauitate post modu audienda premonuit: ut tanto
post in bonis solidius stare: quanto prius funditus euersus. a pristino errore aci
disset; Apertisq. oculis nihil uidebat; Nequaqua potuisset bene rursus uidere.
nisi prius excecatus fuisset bene. et propria sapientia que perturbatur excludens.
fidei se penuncta committeret; Et tenit tribus diebus non uidens; Quia dum non credi
derit tertia die mortem resurgendo uicisse. suo iam instruitur exemplo. quite
nebras triduanas luce reuersa mutaret; Ego enim ostendo illi quanta oporteat eu
pro nomine meo pati; Non debet inquit timeri quasi persecutor. sed potius quasi frater
amplecti. quia aduersa que seis incuterit promptus est sustinere cu seis; Et confes
tim ceciderunt a oculis ei tamqua squame. Draconis omne corpus dicitur squa
mis ee contectu; quia ergo iudei serpentis et genimina sunt uiperarum uocati
quia illorum perfidia secutabatur. quasi pelle serpentina oculis cordis obtexerat.
sed cadentib; sub manu dominique a dei oculis squamis monstratur in facie. quod
uerum lumen ia recepit immente. Accipientes autem discipuli ei noete. id e discipuli
xpi; Ingreto enim non e addictu ei. sed tantum modo discipuli. ut generaliter xpi uel
ecclesie intellegantur; Non tu enim paulus discipulos fecisse legitur. sed solu
iudeos confudisse. qui habitabant damasci. Per murum dimisere eu submitten
tes in sporta. Hoc effugium genus hodieq; seruatur in ecclesia quando quis anti
qui hostis insidias. uel huius seculi laqueis circumfusus. spei fideiq; sue munimine
saluabitur; murus enim damasci qui sanguine bibens interpretatur. aduersitas
seculi e. Rex arete qui interpretatur descensio. diabolus intellegitur. Sportaque
iuncis palmisq. solet confici. fidei speiq; coniunctione designat. Juncus enim
uiriditatem fidei. palma spem uite aterne significat; quisquis ergo se muro
aduersitatis uidetur cinctum. sporta uirtutis qua euadat festinus ascendat;
Cum autem uenisset in hierusalem. temptabat iungere se discipulis. Non enim mox bap
tizatus credam uenisse ad apostolos hierusalem. sed sicut ipse galatis scripsit.
primo abisse in arabiam. et iterum reuersum ee damascum. Deinde post tres annos
uenientem hierosolimam uidisse petrum. et mansisse apud eum dies quindecim.
Alium autem apostolorum neminem uidisse. nisi iacobum fratrem dni. ac deinde sicut et lucas

ex sequitur · uenisse in partes syrie & alicie; utrū aū prima an secunda uice da
masci insidias pculerit · non facile patet; Nam & secunda intellegi potest · ex eo
quod dicitur multos diebus impl&is · consilium fecisse iudeos eū interficiendi;
Idcirco aū lucas arabum prēter mittere uidetur · quod ibi minime prēdicauerit;
Iuxta quod ipse insequentib; agrippe regi loquens ait · qua damasci primum & hie
rosolimis · & in omni regione iudee & gentib; prēdicabam; Barnabas aū adprehensū
illū dixit ad apostolos; Hic ē barnabas ille cyprius genere leuites; qui supra prēdium
agri sui · ad pedes apostolorum tetulisse memoratur; Loquebatur quoq; · & disputa
bat cū grecis; Nota quod grecos in hierusalem · iudeos in damasco · que gentilium
ē ciuitas docuerit; Ne forte hoc significat gentiles in ciuitate dī adunandos;
& iudeos in pfidia gentiū ēe lapsuros · iuxta quod isaias ait; & uertetur libanus in
charmel · & charmel in saltum reputabitur; Inuenit ibi hominē quendam nomi
ne aeneam · ab annis octo iacentem in grabbato; Aeneas iste · genus significat
humanum · infirmitate prius delectatione languescens · sed apostolorū opere & ore sana
tum; quia enī & mundus ipse quatuor plagis sublimatur · & cursus sēti annus
quatuor temporib; uariatur · quicūq; presentia labentiaq; gaudia complectit ·
quasi bis quaternario annorum numero · grabbato sternitur · eneruis;
Grabbatū quippe ipsa segnities · ubi requiescit animus eger & infirmus · idē in uo
luptate corporis · & omni delectatione seculari; Aenea · sanat te dns ihs xps · sur
ge & sterne tibi; Que de paralisi · curauerit · mox surgere & sternere sibi pre
cepit · spiritaliter insinuans · utquisq; fidei solidamentū in corde perceperit · n
solum corporem in quo fessus iacuerat discutiat · sed & ea bona opera in quib;
requiescere ualeat parat; Iuoppe aū fuit quedam discipula nomine thabi
ta · que in pretatur dicit dorcas; Idē damma uel capreā; significat aū
animas uirtutū studio sublimes · sed hominū opinione contemptibiles; Neq;
enī beatus lucas in pretationē nominis iugere · nisi magnū misterū in ē
cognoscere; Dammula quippe uel capreā animalia sunt natura similia sed
magnitudine differentia · que morantur in excelsis montib; · & quā uis delonginquo
uident cūm omnes quiuenunt; Unde & ab acumine cernendi · grece dorcades uocantur;
Sic nimirū sci mentis operū · in excelsis habitantes mentis contemplatione · & sup
nis sagaciter intendunt · & sum & cauta circū spectione semp inuigilant;
Nā quod munda hec animalia iuxta legem · sed timida sunt & inbellia · iuxta
quod natura eorū exprimens martialis ait · dente timetur aper!
Defendunt cornua cervum · inbelles damme · quod nisi preda sunt · nonne mani
feste significat eos simplicē uiuere · discoloque gressu actionis quasi fissa

ungula incedere. & uerbū dī continua meditatione ruminare satagunt.
Quisquis uel ignorantia forte. uel infirmitate morte incurrerint spiritalem. pro in
tentionis tamen recte integritate resuscitari merentur. sicut petro ipsi contigisse
probatur. cui rectissime quod de lorcade scriptū ē aptari potest., Factū ē autem
in deb. illis. ut infirmata morerētur., Sci enim cū fragilitate naturē mortalis
aliqua delinquunt. quasi in diebus operū bonorū casu subite infirmitatis occū
bunt. sed cū mox lacrimis insistunt. spem recuperandē uirtutis ascendunt. scōrū
auxilia inuocant. & sua quē inter miserunt bona acta recognitant. faciunt pro
fecto quod sequitur., Quā cū lauissent. posuerē eā in cenaculo. & colera. Quē de
petri euocatione & elemosinarū dorcadis ostensione narrantur. Et circumstete
rūt omnes uiduē flentes., Uiduē sunt piē cogitationes animē penitentis. quē sensus
pristini uigorem. quasi uiri regimen ad tempus omiserunt. quē pro anima delin
quente necesse ē supplicter exorent., Et ostendentes tunicas & uestes. quas faciebat
illis dorcas., Non suis pdefuncta uocib. sed ipsius precabantur operib. quō elemosi
na non solū ad secunda. sed a prima morte liberat., Dixit. tabita surge., & illa ape
ruit oculos. & uiso petro resedit., Iustissimus ordo resurgentis. ut prius oculos men
tis aperiat. & agnita deinde petri uoce resideat. lum suē circū spectionis quod
pdiderat recipiat. & addoctrinam eorū quis se adiuuerant uiuat., Dans aū illi manū.
erexit eam., Contacta petri manu tabita resurgit. quia languescens anima
peccatis. nullo melius ordine. quā sōrum exemplis conualescit., Uir quidam in
cesarea nomine cornelius., &c. Non uirtutib. ad fidem. sed fide pringitur ad
uirtutes. ut beatus papa gregorius exponit., Cornelius enim inquit cuius elemo
sinē ante baptismum angelo teste laudatē sunt. n̄ operib. ad fidem. sed fide
uenit ad opera; si enim dō uero & ante baptismum non credidisset quē orabat. uel
quomodo hunc omp̄s ds exaudiret. si n̄ ab ipso se in bonis pficiē petebat. sciebat
igitur creatorem omniū dm. sed quia ei omp̄s filius incarnatus ēt ignorabat.,
F idem habuit. cuius orationis & elemosinē placere potuerē., Bona aū actione pro
meruit. ut ad pfectē cognoscerēt. & de unigenito ei incarnationis mysterio crederēt.
quatenus ad sacramentū baptismatis p̄ueniret; p fidem ergo uenit ad opera. sed per
opera ē solidatus in fide., Uidit in uisu manifeste quasi hora nona diei., & colera.
B ene oraculum baptismi petendi hora nona accipit. quia in morte ipsius qui hora nona
spm tradidit erat baptizandus; Et nunc mitte uiros in joppen; Cū elemosinis precib. q.
susceptis. mox doctor salutis accersiri iubetur. manifeste innuitur. quod elemosinis
illius ac precibus plenam suē salutis cognitionem ad dō quesierit., Vocauit duos
domesticos suos. & militem metuentem dm., Et misit ad petrum cornelius. quia

creditura gentilitas apostolice fidei europam asiam Africamq; sub egit partim
studiis militarib; hoc ē instantia predicandi partim domesticis negotiis occu
pandas; Nota q; quod unus miles & duo domestici mittuntur, quarto enī fortiores:
tanto paciores in ecclesie membris inuenies plures qui audire uerbū quā quidi
ere sciunt; Ascendit petrus in superiora, Significat ecclesiā relictis terre
nis cupiditatib; conuersationē in celis habituram; Orauit circa horā sextā;
Sexta hora petrus inter medias preces esurit salutem utq; mundi quā dns
sexta & late sci querere & saluare uenerat quod & ipse uoluit indicare cū eadē
diei hora sup samaritane puteū sitiebat, Et descendens uas quoddam uelut lin
teum magnum, Vas illud ecclesiā significat incorruptibili fide prēditam; lin
teum enī tinea non consumit que uestes alias corrumpit; & ideo qui uult misteriū
ecclesie catholice tenere excludit de ordine suo corruptionē malarū cogitationū.
& ita incorruptibiliter firmatur in fide. utpraui cogitationis tanquā tineis
non rodatur in mente; Aliter tinea heretica ē uestimentū dni corrumpere uo
lens sed dno dispensante non ualens quod & ita intunica illa dni figuratū ē quā mili
tes scindere non audebant; Quattuor initiis sub mitti de celo interpran; Quattuor
initia quib; linteū dependebat quattuor plagas orbis terrarū designant quib;
extenditur ecclesia: ipsa ē enī ciuitas di nri in monte seo ei dilatans exultationes
uniuerse terre; quod enī de celo sub mittitur indicat ea solā sup uenente spsci
gratia seruari partim atq; augeri; Unde dicit in apocalypsi iohannes Vidi
ciuitatē scam hierusalē nouam descendentem de celo ado; Possunt & ita quattuor
initiis euangeliste figurari p quos ecclesia celesti munere inbuitur atq; sublimatur
Inquo erant oma quadrupedia & serpentia terre & uolatilia celi;
Animalia illa oms gentes sunt erroribus immunde sectarum submissione id ē
misterio sce trinitatis in baptismo mundate que hominis imaginē relinquen
tes bestiarū & serpentiū sumsere figuras; Unde ad herodem ppter dolosam ma
litiā dicit, Ite dicite uulpi illi; & ad pharisaeos genimina uiperarū & ad libidi
nosos equi insanientes in feminas facti sunt; et de impudentib; nolite dare sem
canib; & de uoluptuosis neq; mittatis margaritas uras ante porcos; & de superbis
simul ac dolosis Uulpes foueas habent & uolucres celi nidos; & in cōmune de om
nib; & homo cū in honore esset. id ē ad imaginē di factus non intellexit cōparatus
ē iumentis insipientibus; Verū aū id ē incorruptum hominē salomon ostendit
dicens; Dm time & mandata ei obserua hoc ē enī omnis homo; Surge petre oc
cide & manducā, Surge inquit ad euangeli zandum preparare; Occide in
gentib; quod fuerant & quod es; quē enī manducat cibum foris postū insuum

corpus traicit; precipit ergo uti rationes pin credulitatem ante foris posite.
interfecta preterita uita sotiolari ecclesie quā significat petrus inferantur.
iuxta quod de se ipso paulus apostolus ait; Ego enī pregem legi mortuus sum.
ut deo uiuam xpo., et iterū; uiuo autem iā non ego. uiuit uero in me xps. Qui uero
abhercitis circū ueniuntur. quasi uiui deuorantur a morte., Quia nunquā
manducaui omne comune et inmundū; Populus iudeorū partem ci ee se iac
tans comunes cibos uocat. quib; omis utuntur homines. Verbi gratia. siullā
carne. ostreos. lepores. et istius modi animalia que ungulam n̄ fin dunt
nec ruminant. nec squamosa in piscibus sunt; Inmundi uero cibi dicuntur
bestiarū uel reptiliū carnes. nulli mortaliū comestibiles., Hae autem fieri ē p ter.
Quia quattuor partes orbis terrarū. misterium sce trinitatis a duodecim apostolis predicandum erat. Ideo quattuor lineae. tertia uice de celo dimisse sunt.
siue ut beatus ambrosius interpretat. Tertio repetita figura. oratione trini
tatis expressit., et ideo in misteriis interrogatio trina defertur. et confir
matio trina celebratur. Nec potest quis nisi trina confessione purga
ri., Unde et ipse petrus in euangelio tertio interrogatur utrum
diligat dnm. ut trina responsione. uincula que dnm negando li
gauit absoluere et; Hec opportune petro ostensa sunt. cū cornelius gen
tilis ad exibendum eū mitteret. ne dubitaret in ceteris cisis xpianā trade
re fidem; Erat enī ex illis animalib: euangelico uase monstratis.
unde et aspū sco hoc idē facere confirmatur; Extitim receptū ē uas
in celum; per trina submissionē linteū celo recipitur. quia post huius
seculi conuersationē qua p fidem et baptismum mundata peregrinatur
ecclesia. celestis iā habitatio felix et aterna sequitur; Dixit sps ecce
uiri tres querunt te., In mente hec aspū non in aure carnis audiuit,
Surge itaq: et descende et uade cum eis., Descendere detecto. ad predi
candum ire iubetur. ut ecclesia dnm non solū alta subeundo speculatur.
sed eundem et iā infirmis quibusq; et quasi adhuc exterius positis. sed
tamen ostiū simonis. idē obedientie pulsantib; ad actiuam uitā rede
undo. uelut electo resurgendo predicet. Iuxta quod dns ait; Uide
bitis celū aptū. et angelos dei ascendentes et descendentes sup filiū ho
minis. Cuius bene domus iuxta mare posita memoratur. Mare enī
fluctuagos seculi tumultus furoresq: designat. Ubi homines inprobi. quasi
pisces auidissimi sese inuicem persecuntur et deuorant. sciorum uero con uer
satio in celis ē. Quia et terrestris domus huius habitationis dissoluitur.

edificatione ex eo habent domum non manu factam sed eternam in celis. Ecce ego sum que
rens; que causa est ppter quam venisti. Spiritus ei adhuc milites dixerat. Ad quam causam venerant
tacuit. quia ad conseruandam humane mentis humilitatem. aliquando ppha quem spiritus exparte tangit. et exparte non tangit. Et factum est cum introisset petrus obuiauit ei cornelius
et procidens ad pedes eius adorauit. Gestu corporis premonstrat cornelius quid intus in
corde devotionis habuerit. Obuiam enim suo doctori venit auditor. qui mundo pec
tore. et intenta sedulus aure. atq; inhianti desiderio uerbum fidei suscipit. Nam qui
tarde adorandum protrahitur. quasi a doctore iacens erigitur. Sed qui desue
uitque maculis erubescens. procidendo in faciem humilitatis partem et pudoris indicia
profert. iure a suo preceptore meretur erigi. Petrus uero inquit leuauit eum
dicens; surge. et ego ipse homo sum. Communionem quippe equalitatis meruit sci
tas actionis. Nam ina nanie et saphire culpa zelus ultionis. ius aperuit potestatis.
Et mihi ostendit dis nemine communem aut inmundum dicere hominem. Hoc utique
tunc ostendit. cum uox angelica sonuit. que dis purificauit. tu commune ne dixeris.
A nudius quarta die usq; in hanc horam orans eram hora nona in domo mea. et ecce
uir stetit ante me. et cetera. In greco et in quibusdam latinis codicib. tri scriptum est.
A quarta die usq; in hanc horam eram ieunans. et adorans. A sexta hora usq; ad no
nam. et ecce uir. et cetera. Multum q; decebat illum exaudire. qui instantiam dep
candi trib. horis continuans. a sexta protrahebat ad nonam. quo tempore dnis ipse
quem rogabat protinus punch salute. extensis in cruce manib. orabat.
Verbum misit filius israel adnuntians pacem ihm xpm. hic est omnium dnis. In hoc appare
in quid dm preceptorem non ee personarum. quia filium suum unigenitum qui est dnis
omnium atq; conditor est. cum genere humano pacem facere misit. In cuius nomine
pphis attestantib. remissionem peccatorum non iudei tantum. sed omnis qui credunt
accipiant. Vos scitis quod factum est uerbum per universum iudeam. et cetera.
Breuiter oma que in simbolo dicuntur complexus est. quod ihs sit xps. quod omnium dnis.
quod mundum do reconciliari missus. quod iohannis uoce precoratus. quod spu
sco perunctus. quod do inhabitante per miracula declaratus. quod crucifixus
et mortuus suscitatus. suisq; manifestatus. quod iudex omnium in fine uentu
rus. quodq; ad ecclesiam suam per fidem totum sit dilatatus in orbem. Quomodo
unxit eum dis spu sco et virtute. Alia editio dicit. sicut unxit eum dis. predicant
ergo iohannes ihm. sicut unxit eum dis spu sco. Tunc utiq; cum dicebat. ipse uos bap
tizabit in spu sco. Et iterum. Quem uidi spm descendentem quasi columbam super eum.
Unctus est ergo ihs non oleo uisibili sed dono gratie. quod uisibili significatur unguen
to. quo baptizatos ungunt ecclesia. nec tam tunc unctus est spu sco. quando super eum

baptizatu uelut columba descendit. Tunc enim corpus suum. id est ecclesiam suam pre
figurare dignatus est. in qua populus baptizati accipiunt spm sem. secundum
mysticam sinuisibili unctione. Tunc intellegendus est unctus. quando uer
bum dei caro factum est. id est quando humana natura sine ullis precedentib.
bonorum operum meritis. di uerbo et in utero uirginis copulata. ita ut eum
illo fieret una psona. ob hoc eum confitemur natum de spu sco. et maria uirgi
ne. Quo dsi erat cum illo. Id est pater cum filio, melius enim intellegere.
qua diuinitate filium cum homine quem adsumpsit cohabitante significari.
ne xpi psonam geminare. et nestorii dogma cadere uideamur. Nobis
qui manducauimus et bibimus cum illo. post quam surrexit a mortuis. hic beatus
petrus quod in euangelio poliedrum exponit. Post resurrectionem scilicet se
bibisse cum dno. nisi forte illic credamus indicatum. ubi ait. Donec illum biba
uobiscum nouum in regno patris mei. Cecidit spis sci sup omnes qui audebant
uerbum. Ne baptisma gentib. tradere dubitetur. spis sci testimonio con
firmatur. ipsis lauacri aquis quas sanctificari solet. nouo ordine pcurrentis.
quod semel in testimonium fidei gentium. nunquam uero in uiuentis euenisse rep
peritur. Et iussit eos in nomine ihu xpi baptizari. Cum ecclesiae regula
sit. fideles in nomine sce trinitatis baptizari. quaeritur. quomodo lucas p
totum libelli huius textum. non aliter quam in nomine ihu xpi baptismum
dari testetur. Quod ita beatus ambrosius solute. quia p unitatem nomi
nis implebatur misterium sit. qui si uel xpm dicas et dm patrem quo unctus est
filius. et ipsum qui unctus filium et spm quo unctus est designasti. Scriptum enim
ihm ana zaretth. quomodo unxit eum dis spis sco. siue patrem dicas et filium ei.
et spm oris partem indicasti. si tamen id et in corde comprehendas. siue spm
dicas et dm patrem a quo procedit spis et filium. quia filium quoq; et spis nuncupasti.
Unde utrationem copulatur auctoritas. in spu quoq; recte baptizari nos pos
se scriptura indicat. dicente dno. Vos autem baptizabimini in spu sco. ut
apostolus ait. Omnes enim in ipso corpore. in uno spu baptizati sumus.
Aliter praeque congruit nos in nomine dni ihu xpi baptizari. quia sicut
apostolus ait. Quicumq; baptizati sumus in xpo ihu. in morte ipsius bapti
zati sumus. et cetera. Et uidi quadrupedia terre. et bestias. et reptilia. et
uolatilia celi. et cet. Miror quomodo haec quidem sup escis quibus dum
uetera lege prohibitis. nunc uero manducandis imperantur. cum nec serpentes
uel reptilia possint edi. Nec ipse petrus sic intellexerit. sed omnes equaliter
ad xpi euangelium uocari. nullum q; secum natura esse polluta. Neq; enim quare

bestias comederet sed quare gentib; cōmunicauerit increpatus. misterium
huius visionis exposuit. Venerunt aut mecū & sex frs isti. Pulchre septe
nario fratrum numero teste. gratia spis sci septiformis effusa ē. Aliter
quia sex diebus mundus iste ē formatus. p sex frs opera pfecta monstrat
tur. qui uere doctorem comitantur. quando suis auditorib; inter uerba
exhortationis. exempla pfecte demonstrant operationis. Et glorificauer
dm dicentes. ergo & gentib; dis penitentiā aditum dedit. Hoc ē quod in
beati iob libro legimus. ab aquilone aurū uenit. & addm formidolosa
laudatio. quia prius frigido gentiū pectore splendor fidei exortus ē. &
pea dem inopinata fide iudea dm tremendo glorificat. Peraulauer
usq; phenicen & cyprum & antiochiam. & c. Hinc iam post reuelationē
sindonis euangelice. in qua molliter supna spe animalia sci quiescerent.
res ecclesie crescere coepe. cū p ceteras p uincias. insulas & ciuitates. non
solum iudeis. sed & gentib; euangeliū predicatur. Profectus ē aut tharsū.
utqueret. & saulum. Dictū ē enī supra. quia de hierosolimis saulus dim
mitteretur tharsum. Et surgens unus ex eis nomine agabus. significabat
p spm famem magnā futuram. Agabus potest interpretari qui secūm
nomen suū. hic famem generalem. & infra paulo apostolo uincula pphetat.
Proposuerunt in ministerium mittere habitantib; in iudea fratrib.; Scilicet
in iudea & maxime hierosolimis famem acrius seuturā. ubi pauperes erant
scōrū gurebus suis domibus agrisq; uenditis. predia deferentes apostolis.
pecuniis adquirendis non multum ulterius uacabant. Sed & nonnulli pro
confessione fidei abipsis iudeis incredulis. proprie substantia multa bonitur ab
lata quib; dicit apostolus. Et rapinam bonorū uorum cū gaudio suscepistis.
hos inter elemosinarios. religiosum helene adiebenorum regine factū memoratū
que conparatis abegipto frumentis. hierosolimitarū necessitatib; Largissime
ministrauit. Unde & honorificam ante portas eiusdem urbis meruit sepultu
ram. Eodem aut tempore. misit herodes rex manus. Non fames uidelicet
tempore. quā quarto claudii anno factam historie referunt. cum hero
des tertio eiusdem sit anno defunctus. sed illo haut dubio tempore. quo ob
lationes hierosolimam deferebantur. Non aut putemus herodem qui tetrar
cha erat. postea regem factū hoc capitulo designatum. Refert enī iosep
phus gaium imperio suscepto. continuo iudeorū principatū huic herodi filio
aristoboli. quem tam ille agrippam nominet tradidisse. simul & philippi
adriani tetrarchias. Quarto aut id ē ultimo imperii sui anno. herodes de

nonnulli
tribulatio.

ante

panem

11

partter contulisse. Ipsum uero herodem. qui uel in iohannis nere
iucur extiterit uel in passione dni inter fuerit. multis excrucia
tum modis. exilio damnasse ppetuo., Porro hunc herodem siue agrp
pam. tertio claudii anno. sui uero regni septimo. ab angelo percussum.
regnū agrippae filio reliquisse., Aristobolus au quē dixi. ipse est
qui a patre pfido. id ē herode seniore sub quo dns natus ē. cū fratre
alexandro fuerit interfectus., Occidit au iacobum fratrem io
hannis gladio., De hoc iacobo clemens alexandrinus historiā quan
dam dignam memoria refert. his inquit qui obtulerat eū iudici
ad martirium iacobū se iuncit. motus etiam ipse confessus ē se ēe xpia
num., Ducti sunt au ambo partter ad supplicium. cum ducerentur in
uia. rogauit iacobum dari sibi remissionem., At ille parum p deli
berans. pax tibi inquit. et osculatus ē eū. et ita ambo simul capite
plexi sunt., Tradens quatuor quaternionib; militum.) Sicut cen
turio centū. ita quaternio quattuor sub se milites habebat.,
Percussoq; latere petri. suscitauit eū., Percussio lateris. cōmemora
tio passionis xpi ē. de cuius uulnere salus nra profluxit; et no
bis quoq; pressuraru catena patentis. tale solatium ipse reddit.
apostolus petrus dicens., xpo igitur passo in carne. et uos eadem
cogitatione armamini., Precingere et calciate gallicas tuas.
Et pphetas et apostolos cingulis usos fuisse legimus. cuius sibi petrus
ligamenta ppter uigorem carceris ad horam laxauerit. ut uinca
rta pedes dimissa frigus noctis utcūq; temperaret. exemplum
presens infirmis. cū uel molestia corporali. uel iniuria tempemur
humana. licere nobis aliquid denuo proposita rigore laxare.,
Et quia dictū ē. sint lumbi uri precincti. et calcati pedes in parato
ne euangelii pacis. Spiritaliter uirtutū uerbiq; predicandi pre
sumere insignia., Venerē ad portam ferream. que ducit ad ciuitatē.
Angusta immo ferrea erat porta. que ducit ad hierusalem celestem.,
Sed apostolorum uestigiis nobis ē iam facta mirabilis. qui sanguine pro
prio ferrū uicerunt hostium., De hoc aurator ferrea quid mirum
sic cedunt ostia petro. quē dns ad hierlē custodem deputat aule.
Ecclesieq. suę faciens retinere claumen. Infernū superare iubet.
Et petrus ad se reuersus. id ē a contemplationis culmine ad hoc re
gressus. quod in intellectu cōmuni et prius fuit., Processit puella

ad uid endum., Et dum d'uunuli claustris egressu prima mulier discipulis
nunciaut: utubi habundauit peccatu sup habundaret gratia., Illi uero
dicebant: Angelus ei est., Quod unus quisq; nrm habeat angelos. et in libro
pastoris. et in multis sce scripture locis inuenitur., Nā et dns de parulis
angeli inquit eorū semp uident faciem patris mei; et iacob de se loquitur.,
Angelus qui eruit me de cunctis malis; et hic discipuli angelū apostoli petri
uenire credebant., Descendensq; iudea in cesaream; Quā uis iuxta si
tum locorum cesaream philippi dicere uideatur: eo quod hec sicut et tirus
et sidon urbes sit fenicis. Josippho tam ex ponente discimus. hec cesa
ree palestine gesta que quondam turris stratonis dicta e. de incom
finio fenicis et palestine. in litore maris magni sita., Postulabant pace.
eo quod alerentur regiones eorū a illo., Necessariam habebant uicini
regis amicitiā. eo quod illorū regio ualde angusta et galilee damasciq;
pressa finib; est., Unde nec ipsa metropolis eorum tirus tantas habet opes
et terra sua. ut totius orbis ee possit emporium. quantas de subuectione
nauium., Est aū maxima purpure conchiliorum q; ferax., Confestim aū
percussit eū angelus dni., Consonanter et ia iosephus. dum impietatem in
quit inlicite adulationis non exhorret et. respiciens paulo post imminen
tem atq; insistentem capiti suo. uidet angelū eumq; sensit continuo exercu
sui ministrum. que prius nouerat puisorem bonorum, et paulo post. Iserū
continuis quinq; diebus uenteris dolorib. cruciatus. uita uolenter abripuit.,
Segregate mihi barnaban et saulū in opus quod adsumsi eos. Videtur sau
lus iuxta ordinē historie tertiodecimo post passionē dni anno apostolatū
cū barnaba pauliq; accepisse uocabulum. Quarto decimo aū anno iuxta
conclicū iacobi cephe et iohannis ad gentiū magisteriū fuisse preceptum.
ut duodecim annis predicarent in iudea. Predicabant uerbū dei in sina
gogis iudeorum. Propt ignaros locorū semel adnotandū credidi ubi
cūq; sinagogam iudeorum uideris scito in ciuitate gesta que dicuntur.
Cui nom erat barriesu. Corrupte legitur barriesu. id e maleficus siue
in malo legi debeat credo quia nom ihū iscem litteris. sed nota sup posita
scribatur. Noneni conuenit hominem flagitiosum et magum. filium iesu
id e saluatoris appellari. Que econtrario paulus filiū diabolī nuncupat.
Saulus aū qui et paulus repletus spū sco aspiciens paulo proconsule.
Eo quod eū xpi fidei subegerit: pauli sortitus e nom. et sequentia libelli huius.
de pauli miraculis agunt. Oportuit eni ut ipse consummationē apostolicus

ipse ceciderit. zhy
storia rechatis
ea q̄ dicuntur di
cest aptis.

actib: dare & que diu contra stimulos recalcitrantem dns elegisse.
Ecce manus dni sup te & eris cecus. Scribit apostolus sui memor
exempli & tenebris oculorum mentis posse resurgere lucem. Nec enim
merebatur habere carnis oculos qui mentis aliis auferre labora- oculos.
bat. Venerunt antiochiam pisidie. Duae antiochiae ciuitates sunt.
Vna in syria coele. A seleuco rege condita: que reblatha uocabatur
cui dafnen fontem proximum dicunt eiusq; illam aquis abundantissimis
perfrui. In qua primo cognominati sunt discipuli xpiani. Altera in
antiochia de qua nunc dictum est in prouincia pisidie. Sorte distri
buit eis terram eorum quasi post quadringentos & quinquaginta
annos. Dixerat ds ad abraham. quia erit semen eius accola in
terra aliena annis. cccc.; & iterum ait; quia in isaac uocabit
tibi semen ab ex ortu ergo seminis usq; ad exitum israel ex egipto
fuerunt iuxta ocus scribit anni. cccc.ii; his adde xl.ta annos
in deserto. & quinq; in terra chanaan. quib. actis uidetur terra
qui euisse aproelius & sors fuisse missa israel & inuenies annos sup ea.
cccc. l.quinq; Et dedit illis saul annis xl.ta Credo quia liber regum
non apte quot annis saul regnauerit exponit. apostolum uulgo
loquentem hoc quod fama crebrior haberet dicere uoluisse.
Sed querentes sollicitius ibidem. sicut & chronicorum libri testantur.
inuenimus samuhel & saul annis xl.ta israheli prefuisse. factum
enim inquit cccc.lxxx. anno. egressionis filiorum israel. ex egipto
cepit salomon edificare templum dno anno quarto regni sui.
quadringentesimo. octogesimo
Cum uero ad cccc.xc.vi. annos quib. iudices prefuerunt iteorum liber
indicat xl.ta annos dauid quattuor salomonis ad ices restant. xl.ta
quorum ut iosephus testis est samuhel. xx. & saul alios totidem regimi
ne transegerunt. Quo ds hanc adimplenit filius nris resuscitans
ihm sicut in psalmo secundo scriptum est. filius mus es tu ego hodie genui
te. Non est putandum hoc exemplum psalmi ad resurrectionem xpi cuius
proxime meminit sed ad ipsum ei incarnationem de qua supra locutus
est pertinere. Nam sequens uersiculus de resurrectione manifestissime
testatur. Cum enim superius de incarnatione passione ac resurrec
tione illius agere & uoluit utraq; pariter datis de psalmo testimonis
adstruere. Qui ergo inquit natus es ante secla filius nunc in tem
pore natus apparebis. Quidam codices habent sicut in primo psalmo

scriptū ē. quod ita exponitur. primum & secundum psalmum com
positos. Qui & a beatitudine incipiat. & in beatitudine desinat.
Quia dabo uobis sca dauid fidelia. Idē quecūq; dauid promisi
eadem uobis certissime fidelis sponsor implebo. Xpm uidelicet
de eius ēe stirpe nasciturū. Sic enī esaias noui testamenti mysteria
pregustans ait. & constituam uobis testamentū eternū sca dauid
fidelia. Quod in hebraica ueritate legitur. Et feriam uobiscum
pactū sempiternū. misericordias dauid fideles. Secuti sunt mul
ti iudeorū & colentū aduenarum. Melius legitur & colentium
dm sicut in greco uidimus. significat aū eos qui natura gentiles
erant sed religione iudei quos greci proselitos nuncupant.
Sic enī precepit dns nobis posui te in lumen gentibus. Quod dno xpo
specialiter dictū ē. hoc iam sibi dictū arbitrantur apostoli.
membra se uidelicet illius ēe recolentes sicut & ia ipse ppē eiusdē
corporis unionem dixit. saule saule quid me psequeris. At illi
excusso puluere in eos uenerunt iconium. Puluis iuxta euangelii
preceptum excutitur de pedib; in testimonium laboris sui quod
illorum ingressi sunt ciuitatem. & pdicatio apostolica ad illos usq;
puenerit. Siue excutitur puluis. ut nihil ab eis accipiant ne ad
uictū quidem necessarium qui euangeliū spreuerunt. Discipuli
quoq; replebantur gaudio & spū sco. In greco habet. discipuli aū
ut intellegamus iudeis fidem psequentibus discipulos e contrario
spirituali gaudio ditatos. Et ecclesiam concitauerunt animas
gentiū aduersus fres. Quod in greco sequitur. Ds aū pacem fecit
quidam latini codices minus habent. Et ibi euangeli ?antes erant.
Sequitur in greco. Et eō mota ē omnis multitudo in doctrina eorū.
Paulus aū & barnabas morabantur in listris. Et ibi quoq; uersi
culi in quibusdam nris codicib; non habentur. Et quidam uir
listris infirmus pedib; sedebat. & cetera. Sicut claudus ille que
petrus & iohannes ad portam templi curant. salutem prefigurat
iudeorū ita & hic licaonius eger. populū gentiū longe a legis tem
pli; religione remotū. sed pauli apostoli predicatione collectum.
Dextras inquit dederē mihi & barnabe sociatis. ut nos ingentes
ipsi aū in ceū ciscionem. sed hec tempora expositioni conueniunt.
Nam ille primus fidei temporib; cū nec dum gentib; uerbū crederetur

hac errore decepti erant galate. uti circũ cisionem
& legis cerimonias. cũ gratia baptismi credere et
miscendas. Fide purificans corda eorum;

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Hic uero iudeis obprfician expulsis & damnationis puluere respersis
inter noua conuersę gentilitatis gaudia sanatur. Fruidens quia
haberet fidem ut saluus fieret. Ille iudaico more pecuniā iste ... ex fide
salutem quęrit ab apostolis. Dixit magna uoce surge sup pedes tuos
rectus. In greco exemplari legitur. Dixit magna uoce tibi dico
in nomine dni nri ihu. surge sup pedes tuos rectus. Hęc de transla
tione posuimus necodicum uaritate stupefactus quid uerius sit igno
res. Dii similes facti hominib: descendere ad nos. Stultus error
gentiliū. qui omne quod supra se uident deos putant. Fruocabant
barnaban iouem. Ab hoc uidelicet quia prior eorū ee uidetur.
iouem namq; diuum patrem atq; hominū regem ee putauerunt.
Paulū uero mercurium quo ipse erat dux uerbi. Quia mercurium cre
debant eloquiū linguamq; prestare mortalibus. Vnde & mercuriū quasi
medio currentem. id e inter aures linguasq; latine nuncupabant. Grece
autem ermen hoc e interpretem appellebant. Tauros & coronas ante ianuas
adferens. Tauros aduectimas. coronas uero ut uel faciem templi iuxta
ritum gentiū ornaret. uel eis quasi diuis immolaturus inponeret.
Consessis tunicis suis exiliente in turbas &c. Pauentes scindunt uesti
menta quod deorum cultu honorentur. hoc enim facere consuetudinis
in deorū e quoties aliquid blasphemum. & quasi contra dm audierint.
Herodes autem quia non dedit do honorem. sed adquiuit inmoderato fauori
populi. statim a angelo percussus e. Statuerunt ut ascenderent paulus
& barnabas. & quidam alii ex aliis ad apostolos & presbiteros in hie
rusalem. &c. De hac ascensione sua paulus ipse scribit ad galatas.
De inde post annos quattuordecim. ascendi hierosolimam cū barnaba
adsumpto & tito. & contuli cū illis euangeliū. quod predico in gentib.
Vbi numeris ipse quē posuit recensendus e annorum. Sci musenim
petrum & paulum apostolos anno post passionem dni. xxx viii. id e
ultimo neronis. passos fuisse martiriū & beatū petrum rome xxv.
annis episcopalem sedisse cathedram. xxv autem & xiiii non xxx. viii
sed xxx viii facium. Sequitur autem ut beatū petrum eodemq; xiiii.
post dni passione anno. quo cum hierosolimis alloquitur paulus. quar
to claudii cesaris romam uenisse credamus. Simulq; nisi fallor ex hac
positione paulum apostolum. eodem quo dns passus e & resurrexit anno.
ad fidem uenisse probatur. Dicentes quia oportet carnem eidi eos.

Non ergo circũcisione carnis illos mundare opus ẽ. quorum tanta fides
cordis purificat. ut dicit ante baptisma spm sem accipere mereantur
Sed p gratiã dni ihu credimus saluari quẽ admodũ. et illi. Si ergo et
illi idẽ patres portare iugum legis uetteris nonnulentes. p gratiã dni
ihu saluos se fieri crediderunt. manifestũ ẽ quod hec gratia ẽt que
antiquos iustos uiuere fecit. quia iustus ex fide uiuit. et ideo sacramenta
ee potuerẽ pro tẽporum diuersitate diuersa. ad unitatẽ tamẽ eiusdem
fidei. concordissime recurrentia. Post hec reuertar et edificabo taber
naculũ dauid quod decidit. et c. Tabernaculum dauid umbram legis
significat que traditionib. phariseorum corrupta et dilacerata. sed
dno reuertente. idẽ incarne apparente. ideo spiritali ẽ gratia erec
ta. ut non tantũ iudei. sed etiamẽ gentiũ nationes nom ei requirant.
Et suffocatis et sanguine. Idẽ effundendo sanguine uel manducando
cũ sanguine. hec quidem de gentili uita uenientib. proipsis fidei ru
dimentis. et inueterata gentilitatis consuetudine concessisunt.
Sed reputarentur eadem et ipsi p fectioribus, sufficere. uigilanter ad
iunxit atq; ait. Moises enim a temporib. antiquis habet in singulis
ciuitatib. qui eũ predicent in synagogis. Idẽ et si preceptorũ nunc
acerbitate non grauentur a nobis. p cedente tam tempore. dum
frequentius ad lectionẽ legis prophetarũq; conuenerint. paulatim
uite instituta et seruande inuicem dilectionis iura suscipient.
Primitiuam enim adhuc iudaicam ecclesiã hec sabbatis celebras
se p certũ ẽ. Visum ẽ enim spũi sco et nobis. Idẽ placuit spũi sco
qui arbitter sue potestatis existens. ubi uult spirat. et ea que uult
loquitur. placuit et nobis. non mea sola uoluntate. sed eiusdem spis
instinctu. Paulus et barnabas demorantur antiochie. His diebus
impletum ẽ. quod apostolus ait. Cum uenisset cephas antiochiam.
in faciem ei restiti. Paulus autẽ rogabat non debere recipi eum.
Quo in ipsa se acie fronte constituens. numis tepide stetterat. merito
eum paulus abiecit. ne illius quasi contagione uires corrumperentur
aliorum. facta ẽ autẽ dis sensio. Noli hoc delictum putare. n enim
commoueri malũ est sed irrationabiliter malo; iusto flagrante
negotio commoueri. Et barnabas adsumpto marco nauigauit
ciprum. Propter amatũ sibi fratrem. et affinitate conuinctũ.
Legitur enim fuisse consobrini. Barnabas separatus a paulo

patriam repetit insulam. Nihilominus euangelice predicationis in unc
tum sibi opus exercuit. Circumcidit eum ppter iudeos quorum in illis locis.
Non quod figuras legis euangelii ueritate lucente quippeam utilitatis
credere ad futuras. Sed nep occasione gentium iudei a fide recederent,
Quib; tam umbra uetus paulatim tollenda erat. sicut et gentib; morum
prauitas antiquorum ut supra dictum e. Iste enim umbre legales quasi
adno aliquando constituite. interdum ab apostolis sunt illis temporib;
ob declinandam iudeorum pfidiam usurpate. Gentilis uero institu
tio. utuere satana reperta. numquam ascis e ad tacta. Et cum fuisset
abspu seo loqui uerbum in asia et cetera. usq; transiens in macedoniam
ad iuuanos. Vere terribilis dns inconsilius sup filios hominum. Iste se
magistrum pona sequi pmittit nec pmittitur alter sequi iussus nec
ad patris sepulturam pditas accipit induciis inuitus ac repugnans ad
trahitur saulus. cornelio precibus et elemosinis insistenti. uelut remu
nerationis uice uia salutis ostenditur. et qui nouit corda ds beneficii
gratia doctorem ab asia remouit. Ne si tem canib; detur. error cordis
iniqui grauius de contempta pdicatione iudicetur. Rursuq; alia
curantes a postolis legatus macedo que angelu gentis illius credimus
micas sibi domi nici panis petit offerri. Que est prima in parte ma
cedonie ciuitas colonia. Colonia e que defectu indigenarum
nouis cultorib; adimplet. unde et ciuitu agri colonia dicta est.
Puellam quandam habentem spiritum phitonem. Quid phitonica
diuinatio erat artis. in libro regu inuenimus. ubi rogante saule
phitonissa uel anima samuhelis. uel pea potius spiritum in mum
dum euocauit ab inferis. quod magice genus phantasie
ab apolline phitio reptu atq; aberus cognomine sic dicunt et uoca
tum. sed et hebreum nom congruit. qui phitonabos abissi dicunt.
Isti homines seruiti excelsi sunt. Non uoluntatis ista confessio est.
qua premiu sequitur confitenti. sed timore spis sei cogente uera
mendax spiritus loquitur. Non iustis luce presente suas ultro
celare tenebras, peccatori tu dicit ds, quare tu enarras iustitias
meas. ne corrum pamur amari melli doli. si uera canat. qui falsa
ministrat. uiuator ait. Precipio tibi in nomine ihu xpi exire
ab ea. Barieu qui fidei inpugnator erat et artis infirmitate
et oculoru amissione ceciuit. Hanc uero que puerca licet mente

uera tam loquebatur: arte solum modo nefaria priuare curauit.
quia eum indignum erat. uerbum euangelii spiritus in mundus adnunti
are. abscedere hunc & silere precepit. quia demonia cum tremore
debent dnm confiteri. non autem laudare cum gaudio. Et adnuntiant
morem que non licet nobis suscipere neq; facere cum simus romani.
De fide ihu xpi dicunt inauius phitonis spiritus exierat. Iam enim decreue
rant romani. ne qui dei et acceptus. nisi a senatu probatur. Media
autem nocte paulus & silas. adorantes dm hymnum dicebant. & cetera.
Deuotio simul apostolici pectoris. & uirtus exprimitur orationis. cum
& illi hymnos in imo carcere cecinerint. & eorum laus terram comoue
rit carceris & fundamenta concusserit & aperuerit ostia. atq; ip
sius postremo uinculatorum catenas resoluerit. Alter qui cumq; fi
delium omne gaudium existimat. cum intemptationes uarias inciderit
libenterq; gloriatur in infirmitatib; suis. ut inhabitet in eo uirtus
xpi. Hic profecto cum paulo & sila inter carceris tenebras hymni
zat. & cum psalmista dno decantat. Tues mihi refugium a pressu
ra que circumdedit me. exultatio mea. Lauit plagas eorum &
baptizatus est ipse. Pulchre rerum uarietas quibus plagas uul
neris lauit. pecos ipse plagas criminis amisit. Adaperiens & in
sinuans quia xpm oportuit pati & resurgere a mortuis quia
hic est xpsitis. Utrumq; pariter descripturis insinuabat quia &
xpm pati & resurgere oportuit. & hec eadem passio ac resurrec
tio ad nullum aliud quam ad ihm nazarenum pertinet. Erant enim qui
dam iudeorum sicut & hodie sunt ita pfidi. ut cum xpi passionem
ac resurrectionem scripturis insertum negare non possint.
Hec tamen ad ihm pertinere omnino negant magisq; anti christum
expectare quam ihm xpm credere uelint. Et ideo paulus non modo
xpi misteria predicabat. sed & ea hec in xpo ihu consummata doce
bat. Et adcolentib. gentilib.q; multitudo magna. Id est & de his
qui gentilem ritum iudaismo mutauerant. & de his qui omnino gen
tiles permanserunt multi ad xpm confluant. Hii autem erant nobilio
res eorum. qui sunt thesalonice. Animę nobilitatem dicit. qua
uerbo audiendo scrutandoq; instituerant. Quidam autem epicurei &
stoici philosophi disserebant cum eo. Epicurei preceptoris sui tardita
tem secuti. felicitatem hominis in solo corporis uoluptate. Stoici uero

insola animi uirtute posuerunt qui inter se quidem dissidentes apostolum tamen unanimiter inpugnant. Eo quod hominem sicut ex anima et corpore subsistere ita inutrosq; docere et beatum esse debere. Sed hoc nec tempore presenti nec uirtute humana sed gratia dei per dnm xpm in resurrectionis gloria perficiendum. Quid uult semini uerbius hic dicere. Recte semini uerbius. id est sermo logus uocatur. Quia semen est uerbum dei. et ipse dicit. Si nos uobis spiritalia seminauimus.

I nueni aram in qua scriptum erat ignoto deo. Ignotus in iudea dis. sed in receptus. ignotus in achaia dis. qua uis per multa quesitus. et ideo qui ignorat ignorabitur. qui preuaricatur damnabitur. neutri inmunes a culpa. sed excusabiliores qui fidem non obtulere xpo quem nesciebant quam qui manus intulere xpo quem seuiebant. Dis qui fecit mundum et oma que in eo sunt hic celi et terre. cum sit dns non in manu factis templis inhabitat. et cet. Ordo diligenter apostolice disputationis est inuendus. qua ita apud gentiles tractatus seriem format. ut primo unum dm auctorem mundi omniumq; esse doceat. In quo uiuimus et mouemur et sumus. cuius et genus sumus non solum propter munera lucis et uitae. ueru et iam propter cognationem quandam generis diligendum ostendat. Deinde opinionem illam que est de idolis apta ratione deuincat quod totius mundi conditor et dns. templis non possit includi saxeis. Quod omnis beneficii largitor. sanguine non egeat uictimarum quod hominum denuq; creator et gubernator omnium non possit hominis manu geari. quod postremo dis adeunis homo factus est imaginem. non debeat metallis estimari. Simili erroris remedium docens esse studium poenitendi. Nam si a primo destruere uoluisset cerimonias idolorum. aures gentium respuissent. Cum ergo unum dm esse persuadere tunc iudicio ei adstruxit. per xpm nobis salutem datam. Magistram eum homine quam dm mincupans. incipiensq; a illis. que gesta sit in corpore. et ea diuina describens. ut plus quam homo fuisse uideatur. uictam uiuus uirtute mortem mortuumq; a inferis resuscitatum. Paulatim enim fides crescit. ut ueru supra hominem fuisse uideatur. dis esse credatur. Quid enim inter se. quoquis q; creetur ordine. non in principio perfecta queruntur. sed de initiis ad ea que perfecta sunt peuenitur. In ipso enim uiuimus et mo

uemur & sumus. Hic uersus quia difficilis intellectu ē. beati
augustini uerbis clebē exponi, Ostendit inquit apostolus dñi
in his quę creauit indesinenter operari., Neq; enī tamquā sub
stantia ei sic in illo sumus. quemadmodum dictū ē. quod habeat
uitā in semetipso. sed utiq; cum aliud sumus quā ipse. non ob aliud
in illo sumus. nisi quia id operatur. & hoc ē opus eius quo continet
oma. & quod eius sapientia pertendit a fine usq; ad finem fortiter.
& disponit oma suauiter., Per quā dispositionē in illo uiuimus
& mouemur & sumus., Unde colligitur. quod si hoc opus suū rebus sub
traxerit. nec uiuemus. nec mouemur. nec erimus., & paulo post.
Neq; enī inquit celū & terra & oma quę in eis sunt. Uniuersa seli
cet spiritalis corporalisq; creatura in se ipsa manet. Sed utiq;
in illo de quo dictū ē., In illo enī uiuimus. & mouemur & sumus.,
quia & si una quęq; pars potest esse in toto cuius pars ē. ipsū tamē
totū non ē. nisi in illo a quo conditū ē., Idem alibi. hoc inquit
si secundū corpus dicere apostolus. & id a deiste corporeo mundo
possit intellegi., Nā & in illo secm corpus uiuimus. & mouemur. &
sumus., Unde secm mentem quę facta ē ad eius imaginem de
b. & hoc accipi. excellentiore quodam eodemq; nouisibili. sed in
tellegibili modo., Nā quid non est in ipso de quo diuinę scriptū ē.
quo ex ipso & per ipsum & in ipso sunt oma. Sicut & quidam ur
poetarum dixerunt., Hoc est quod alibi ait. Nihil iudicaui me
scire inter uos. nisi xpm ihm & hunc crucifixum. His enī qui pphe
tarum fidem non recipiebant. non in mori si non isaię. uel alicuius pro
phetarum. sed auctorum suorum loquitur testimoniis. Uersū uide
licet arati decantans. & de falsis ipsorum quib; contra dicere non
poterant. sua uera confirmans. Magne quippe scientię ē dare
in tempore cibaria conseruis. & audientiū considerare personas.
Ipsius enī & genus sumus. Genus rectissime dicimur di. non ex
eius natura editi. sed per spm illius & uoluntarię creati. & adop
tiue recreati. In quibus & dionisius ariopagita, Hic dionisi
us. qui post episcopus ordinatus corinthorum gloriose ecclesiam
rexit. multaq; ad utilitatē ecclesię pertinentia quę hactenus ma
nent ingenii sui uolumina reliquit. Cognomen a loco cui
preerat accipiens., Ariopagus ē enī athenarum curia. nomen

amare trahens. siquidem grece mars arios. uelle dicitur pagus.,
Eo quod precepisset claudius. discedere omes iudeos a roma., hoc iose-
phus nono claudii anno factu narrat., Suetonius au historicus. hoc
modo refert., Claudius iudeos impulsore xpo assidue tumultuantes.
roma expulit., Quod utru contra xpm tumultuantes iudeos coer-
cere & comprimi iusserit. an dia xpianos simul uelut cognate reli
gionis homines uoluerit expelli. nequa quam discernitur., Erant
au scene factorie artis. Quasi exules in terra & peregrini. ten
toria sibi. quibus in uia utantur edificant., Scene au grece
tabernacula dicuntur. & hi mologiam a bobumbrando ducentia.
apud quos umbra scia dicitur. scene uel scenomate quasi umbra
cula sonant. que sagis laneis uel lineis aut cilicinis. siue ex arboru
frondib; aut uirgultis uelere conponebant., Mistice au sicut pe
trus piscando nos a fluctib; seti predia fidei extrahit. Ita pau
lus umbracula protectionis erigendo. ab imbre nos criminum. ab
ardore temptationem. & uentis insidiarum uerbo factisq; defen
dit., sequitur in hoc loco duo uersus in greco. qui in quibusdam nris
codicib; non habentur., Disputabat au in sinagoga p omne sabba
tum. suadebatq; iudeis & grecis. Ac deinde quod utriq; codices
habent adiungitur., Cum uenissent a mochedonia silas & timo
theus. & c. qui sibi tonderint in cineris caput. habebant enim
uotu., Cencre portus e corinthi. ubi nauem ascensurus. caput
ex uoto tondit. Nam iuxta legem moysi quise do uouer.
comam nutrire quamdiu nazarei fieri uelint. & postea
eam tondere atq; igni tradere iubebantur., Hec ergo paulus
fecit. Non quidem oblitus. quid de abolitione legis celeris
apostolis hierosolimis statuerat., sed ne scandali zarentur. qui
ex iudeis crediderant. simulauit se iudeum. ut iudeos lucri
faceret., Quidam codices plurali numero habent tonder
caput. & habebant uotum. id e priscilla & aquila., Sed
egregii doctores ecclesie hieronimus & augustinus. in suis
utrq; epistolis & singulari numero ponunt. & de paulo in
terpretantur., Ponit enim ita hieronimus. fratrib; uale di
cens nauigauit syriam. & cu eo priscilla & aquila. & tondit
sibi in cineris caput. uotu enim habuerat. Profectus e ab epheso.

& descendens cesaream ascendit & salutauit ecclesiam. Cesarea
cappadocie metropolim dicit. Nondum enim in syria phenices
aduenerant. hec quondam amosoc filio iafeth. mazaca dicta
post a cesare augusto. cesarea nomen accepit. Qui cum uenis
set. contulit multum his qui crediderunt. uehementer enim
iudeos reuincebat. Alia translatio habet. profuit multum cre
dentib. p gratiam. hoc est ergo quod eisdem acheis apostolus scribit.
Ego plantauit. apollo rigauit. Dixitq; adeos; si spm sem accepis
tis credentes. hoc est si post baptisma manus inpositione. quas
sps ses dari solet accepistis. Johannes baptizauit baptisma
poenitentie. Non hoc baptisma inquit remissionem peccatorum
donare. sed poenitentiam tantum potuit docere. Nam sicut sig
num circumcisionis. signaculum in patri archis fidei quam gere
bant extiterat. Ita & hoc lauacrum populis poenitens. quasi
singulare signaculum sue deuotionis accepit. quod tamen ipsum
figuraliter & iam xpi baptisma quo remissio datur ostendere
ret. His auditis baptizati sunt in nomine dni ihu. Questio cre
bra uentilatur. si illi qui p ignorantiam forte a non baptismatis.
sed tamen recte fidei aliquib. baptizati sunt. iterum baptizan
ri debeant. quam hoc capitulo exposita reor. Quid enim
differt. utrum tunc ante initium baptismi xpi. an nunc sine
successione eiusdem quisq; baptizetur. cum & iam ipse iohan
nes eos quos in fide & in nomine xpi licet uenturi baptizauerat
rursum baptizandos esse predicauerit dicens. Ego baptizo uos
aqua. ille uos baptizabit in spu seo. Si enim nunc talibus ad
remedium sola communicatio corporis & sanguinis xpi. utqui
dam dogmatizant sufficere posse potuisset. & tunc neq; opus
est a xpi discipulis baptizari. quos iohannes aqua baptizaue
rat. sed tantum sanguinis eius participatione confirmari.
Erant autem omnes uiri fere duodecim. &c. Verum iudicandi abyssus
multa. Ecce asia nuper apostolorum nec uisitatione
digna. nunc & apostolico sacrata numero. & prophetali est mu
nere sublimata. Et notandum quod sps ses. & hic in duodecim
discipulos. & supra in c. xx. qui est duo denarius numerus
decies ductus. ad uentus sui signa monstrauerit. illud in

hierusalem. hoc in epheso. quę ē ciuitas grecorum. credo
uroftēdere se siue de iudeis seu gentib; credat. quis eos tantū
modo qui unitati ecclesię catholicę. atq; apostolice cōmu
nicent implere. Temptauerūt aū quidam &c decir cum eunt;
iudeis exorcistis. &c cetera. Refert iosephus regem salomonē
excogitare. suamq; gentem docuisse modos exorcismi. id ē
adiurationis quibus in mundi spīs expulsi abomne ulterius re
uerti non sunt ausi. fit aū hoc interdum &c iā prēpro bos.
ob cōmendationē eorum qui faciunt uel ob utilitatem eorum
qui uident &c audiunt. utlicet homines despiciant signa faci
entes. tamen dm̄ honorent. ad cuius inuocationē fiant tanta
miracula. Erant aū quidam sceuę iudei principis sacerdotū. +
septem filii qui hoc faciebant. Melius iuxta grecum legitur.
erant aū cuiusdam sceuę. quō ergo ipse satanas transfigurat
se uelut angelum lucis. ministros quoq; suos eadem simulati
one colorare nontimet. Unde quia septina pro numero sol &
spīs sci gratia designari. in qua figura &c dnīs post resurrec
tionem cum septem discipulis epulatur. &c septem firs ad corne
lium spū sco baptizandum euangeli zaturi uenium. filii sce
uę quasi spīs malos expulsuri. septinario numero censentur.
qui quia non credendo. sed temptando xpī &c apostolorū nom
inuocant. non acto tantū uerum ab ipsis demonib; sub dole
falsitatis merito condemnantur. Qui bene filii sceuę dicunt.
qui interpretatur uulpicula. clamans hoc animal doli &c astu
tię sagacissimum. iudeos gentiles &c hereticos. ecclesię di semp
insidiantes. &c quasi garrula uoce pstrepentes ostendit. de
quibus eiusdem ecclesię custodib; imperatur. Capite nobis
uulpes pusillas. quę demoliuntur uineas. Jhm̄ nouū &c paulū
scio. De hoc uersu dicit arator. Cognosce furorem gens in
mica tuū demon regnare fatetur. quē uenisse negas. atq;
hoc conuinceris ipso quo stimulante ruis. Multi aū ex his +
qui fuerant curiosa sectati contulerunt libros. &c cetera.
Curiose dicit magicę artis industriā cuius sectatores merito
suos libros incendunt magno licet pretio estimatos. quando
ipsos quibus seruierant demones. ihm̄ dnm̄ &c apostolum ei uiden

tes honorare. Inuenerẽ pecuniã denariorũ quinquaginta miliũ.
Et debitorib. ineuangelio sub quinquagenario & quingentario nu
mero denariorum debita laxantur. Credo quia corporis quinq;
sensibus subsistentes inhac uita decalogi precepta transgredi
mur. hic aũ ppt̃ enormitatem magici sceleris millenarius & ia
adiectus ẽ numerus. Aliter quinquagenarius sepe numerus.
refertur adpenitentiã remissionẽq; peccatorũ. Unde & quin
quagesimus poenitentie psalmus. & quinquagesimus remis
sionis ẽ annus. Mittens aũ inmachedoniam duos ex minis
trantib; sibi. &c&c. Premisit discipulos adpreparandas
elemosinas quas hierosolimam erat allaturus. ne cũ ipse
+ uenire&c. tunc incollecte fierent. Demetrius enĩ quidam no
mine argentarius. &c&c. Demetrius iste quiuiã dñi turba
re nititur. nom ppriũ factis exsequitur. Inter pr&latur
enĩ. nimiũ psequens. unde consequenter templa que diane
facit. nonalio quã argenti metallo edificet. Argento enĩ
inscripturis eloquiũ. sicut auro sensus indicare solet. & gen
tiles uersutia religionem suã nonnulla sensus ratione. secnu
do sermonis nitore solet astruere. Nonsolum aũ hec pericli
tabitur nobis pars inredarguitionẽ uenire. &c&c. Id est nõsolũ
opera nr̃a uana nec mercede chgna redarguentur. uerum
religiõquoq; nr̃a dehonestabitur. Si pauli doctrina pre
ualuerit idola deos nõ ee. & mira gentilium stultitia. qui
illos colere nõerubescunt quos abhomine construi uel destru
ere posse cognoscunt. Et exclamauerẽ dicentes magna
diana ephesiorũ. Quos demetrius peritiã dixit dianã.
illi econtrario magnam ee mirantur. Et templum fecerunt
unanimo intheatrum. Theatrum locus ẽ semi circuli fi
guram habens. inquo stantes populi ludos scenicos intus in
spiciebant. Unde & aspectaculo grece theatri nom acce
pit. Itaq; sicut arator art. Non alio decuit causas meri
tumq; diane lascuos tractare forto. capit area turpis com
ciu deformis opus. Et profectus ẽ uti&r& inmachedoniam.
cũ aũ pambulasset partes illas. et exortatus eos fuisset.
multo sermone. uenit &c. ad grecum. Prouincia achaie quã

greci helladad uocant. Denique ubi latini codices grecos uel
ad distinctionem iudeorum gentiles habent ibi grecum exem
plar hellenas. & hellenistas scripsit. Ad hanc ergo post ma
chedoniam uenit paulus. quia proposuerat. ut supra dictum
transita macheda & achaia ire hierosolimam. In una
dn sabbati. cum conuenissemus ad frangendum panem. &c.
De die dominico quem primus a sabbato. cum ad mysteria ce
lebranda congregati essemus. Protraxitque sermonem usque in
media nocte. erant lampades copiose in cenaculo. Possumus
hic allegorice dicere. quia cenaculum sit altitudo spiritalium
charismatum. nox obscuritas scripturarum. lampadum copia
secretorum expositio dictorum. Dies dominica recordatio. uel
dominice uel nre resurrectionis. & spiritalem admonere doc
torem. ut siquando dulcedine resurrectionis & ute uenture
gaudius inlectus. auditores suos adulterium summa prouo
cauerit. ac prolixius disputando secreta que lib& scriptura
rum attigerit. mox eadem ppt infirmos auditores. lampade
plane expositionis inlustrat. Sicut apostolus. cum dicit abra
ham duos filios habuisse. unum de ancilla. & unum de libera.
Nox explanando sub ut sit. hec sunt testamenta. &c.
Sedens autem quidam adolescens nomine eutichus sup fenestram.
&c. Eutichus hebraice. Amens. grece uero fortunatus. dicit.
quorum unum ei quip adolentie uoluptate deuirtutum culmine
ceciderit. Alterum ei quip concidisse censionem peccatorum. ad
uirtutum summa redierit congruit. Et dictus somno ceci
dit. et de tertio cenaculo deorsum. &c. Inter uerba pre
dicationis occurrit occasio curationis. ut dulcedine mira
culi. & doctrine sermo firmatur. et uigiliarum labor arcea
tur. & memoria magistri ia discessuri. artius mentib. infi
gatur. In ia uero cenacula. in quorum supremo. paulus dis
putat. fides. spes. & caritas sunt. maior autem his caritas.
Quam si quis pignauam deseruerit. & inter apostoli uoces dor
mitare noluerit. iam inter mortuos computabitur. cum
eum in uno offenderit factus omnium reus. Adque cum descen
disset paulus incubuit sup eum. Quod descendere incumbit.

complectitur. hoc ē quod ipse dicit; Filioli mei. quos iterum
parturio. donec formetur xps in uobis; Operosior enim ē re
suscitatio eorū. quip neglegentiā. quā qui p infirmitatem
peccant. et hec petrchum. illa p tabitham. quā petrus sus
citauit exprimitur. et ideo illa indieb; infirmata morituR.
hic media nocte cadit et mortuus; Illa post mortem lota
in cenaculā ponitur. hic tertio cenaculo delapsus deorsū.
mortuus ligatur; Iste presente et docente. illa absente ma
gistro. Ad hunc paulus descendit. ad illam petrus suscita
turus ascendit; Illa mox uiso petro resedit. hic media nocte
defunctus. tandem mane resurgit. et iustitie sole adflante
redimitus adducitur; Festinabat enim. si possibile sibi ē.
ut diem pentecosten faceret hierosolimis; Preceptū quide
legis erat. ut omis iudei ter in anno. id ē. tempore pasche.
pentecosten. et sceniophegie hierosolima conuenirent.
Sed apostolus ruptis seculi nexib; diem quinquagesime. hoc ē
remissionis. et sps sci agere festinat; Vocauit maiores
natu ecclesie; p maioribus natu. in greco presbiteros ha
bet; Nisi quod sps ses p omis ciuitates protestatur mihi.
Cū dicit p ciuitates. aperte ostendit. quia ea que sibi futu
ra erant. non sibi ipsi. sed aliis de se reuelata cognouit. ex
quibus erat pphēta agabus; Necnon et illi discipuli. qui
hunc iterū consistentem monebant p spm. ne ascenderet
hierosolimam. Dicens. quō uincula et tribulationes me
manent in hierosolimis; Vtubi aliquando psequebatur ec
clesiam. ibi nunc p ecclesie pace decertet; Nec facio animam
meā pretiosiorem quā me; Animā dicit ipsā uitā incor
pore temporalem. quā p minimo ducit. qui in alia uita gau
dium prestolatur eternū; Quia mundus sum a sanguine
omnium uōm; Tose apximorum sanguine mundum credidit.
quo feriendis eorū uitiis nonpepercit; In quo uos sps ses po
suit episcopos; Dixerat enim supra presbiteros ephesi mi et
uocatos. quos nunc epos. id ē sup inspectores nominat. non
enim una ciuitas plures epos habere potuit. sed eosdem presbi
teros. uiuere sacerdotes sub nomine episcoporū significat;

Qon

Con iunctus ē enī gradus. & in multis pene similimus; Regere
ecclesiā dī. quā adquisiuit sanguine suo; Nondubitat san
guinē dī dicere. ppē unionem psonę. Induab: naturis eiusde
ēm xpi. ppē quam & iā dictū ē. filius hominis qui ē in cęlo,
Cessat ergo nestorius. filiū hominis a filio dī separare. & duos sibi
facere xpos, Et ex uobis ipsis exsurgent loquentes p uersa,
De eisdem & iohannes. ex nobis inquit exierunt. sed non erant
ex nobis. Quo p triennii nocte & die non cessauit cum lacri
mis. monens unum quemq. urm; Hoc pulchre & breuiter
exponit arator; qui canit ecclesię tria dogmata. sepius
edit historicum morale sonans. tipicumq. uolumen; hinc
iudęa uacans. sterilisq; dicitur arbor. expectata trib;
fructū non adtulit annis; Omā ostendi uobis. id ē. non
solum doctrinę interpressuras & lacrimas insistendū.
Est aū quod dictū ē. & quod cūq; sup erogaueris. ego cum
rediero reddam tibi. Euangelium uidelicet predicare.
& ex euangelio sumptus non querere; Beatius ē magis
dare quam accipere; Non illis qui relictis omnib, se
cuti sunt dnm. Diuites & iā elemosinarios preponit.
sed illos quam maxime glorificat. qui cunctis quę
possident insemel renuntiatis. nihilominus laborant
operando manib; quod bonū ē. ut habeant unde tri
buant necessitatem patienti; Profecti ibāmus. deducen
tib; nos omnib; cū uxorib; & filiis; & cē. Impleta est
pphia. qua ecclesię canens ait; Filię tui in mume
rib; uultum tuū deprcabuntur omes diuites plebis. & cē.
usq; ad finē psalmi; Nulla enī ciuitas maiori dulcedine
apostolum suscepit. tenuit. dimisit, denique, hodie mon
stratur in arenis locus. ubi pariter orabant;

Sup uenit quidam Iuudea pphete. Iuudea dicit. quia
cesarea inqua morabantur. ad regionem syriae pertinet
inconfinio foenicis & palestine sita. Hec dicit spis scis; uirtus
cuius e Zona hec. sic alligabitur in hierusalem iudei.
Prophetas uideres imitatur. quidicere solebant. hec dicit
dns ds. quia spis scis. atque uiator & filius dni & ds e. Nec con
separari potest operatio quorum natura & uoluntas una est.
Unde & supra legimus; dixit spis scis. Segregate mihi barnaban
& saulum. in opus quod adsumpsi eos. id e apostolatum, & ipse
paulus scribit. Paulus apostolus non ab hominib; neq; per homi
nem. sed per ihm xpm & dm patrem. hec diximus. ne quis sorte
uyta macheduniae spm scm e creaturam. aut minoris auctoritatis quam patrem uel filium credat. Sequenti die introi
uit paulus nobiscum ad iacobum. Iacobus iste frater dni e id e
marie sororis matris dni. Cuius iohannes euangelista
meminit filius fuit. qui post passione dni. statim ab
apostolis ordinatus eps. xxx annis hierosolime regit
ecclesiam. Id e usq; ad septimum neronis annum.
Cum enim iudei quod maxime querebant paulum occidere n
possent. mox ut festus mortuus e. necdum q; alius in
prouinciam uenerat. uertere manus in iacobum. Qui
iuxta templum ubi pinnaculum fuerat sepultus e.
Audierunt autem de eo quia discessionem docuit a moysi eorum
qui per gentes sunt iudeorum. dicit. Id e quia per doctrinam
xpi uelut sacrilegia ne dum mandante conscripta
damnari dicit. que prius patribus fuere ministrata.
Hoc enim de paulo iactauerant. non illi qui intellegebant
quo animo iudei fidelib; obseruare tunc ista debu
erunt. propter eo demandam scilicet auctoritate diuina.

& sacramentorũ illorũ prophetican firmitatem. non propter
adipiscendam salutem. Que iam in xpo reuelata p baptis
ma sacramentum ministrabatur. Sed illi hoc de paulo spar
serant qui sic ea uolebant obseruari tam quam sine his in
euangelio salus credentib; ee non posset. Ipsũ enũ senserant
uehementissimum gratie predicatorem. & intentione eorũ
maxime aduersa docentem. non p illa hominem iustificari.
Sed p gratiã ihu xpi. cuius prenuntiande causa ille umbre
in lege mandata sunt. Et ideo illi inuidiam & p secutionẽ
concitare molientes tam quã inimicũ legis mandatorumq;
diuinorũ criminabantur. Cuius false criminationis
inuidiam congruentius deuitare non posset. quã in ea
ipse celebrare. que damnare tã quã sacri lega putabatur.
Atq; ita ostendere. nec iudeos time abere tam quam nefaris
prohibendos. Nec gentiles adea tam quã adhiberessaria
compellendos. Nam si reuera sic ea reprobare. quem ad
modum de illo auditũ erat. & ideo celebranda suscipere.
ut actione simulata sua posset occultare sententiam.
Non ei dicere iacobus. & scient omes quo que de se audiẽ
falsa sunt. sed dicere. Putabunt omes. presertim quia
in ipsis hierosolimis apostoli iam decreuerant. nequis
quam gentes cogere. iudaizare. non aũ decreuerant. ut
quisquam tunc iudeos iudaizare prohibere. quã usq; ia
ipsos iam doctrina xpiana non cogere. Du enũ septem
dies consummarentur. Nondum consummati erant hi dies.
Sed eorũ cursus agebatur & consummatio spectabatur. unde
expressius in greco dicitur. Cũ aũ incipiebant septem dies
consummari; alioquin non potest stare sententia quam
ipse post quinq; dies aduentus sui in cesaream presidi dicit.

Quia non plus sunt dies mihi quam duodecim. ex quo ascendi
ad orare in hierusalem. Siem̃ his. uii. & illis quinq; dieb.
concilii. illius diem quo ipse pharisęos & sadducęos dissocia
uerat. & illũ quo se iudęi deuouerant eũ occisuros adiece
ris. procul dubio plus quã. xii. ibi repperientur ee dies.
Hic est homo qui aduersus populũ & legem & locum hunc omn̄s
ubiq; docens. Quia iudebiũt nouę gratię sectatores. minus
cerimonias legis & templi sollemnia frequentare timebant.
Sicut in euangelio legitur. ne uenirent romani & tollerent
eorũ & locum & gentem. Qui dixit grece nosti non ne
tues aegiptius. & c̃. Aegiptius eni quidam uenerat ad
iudęam qui fidem sibi pphęię magica arte conciscens.
ad xxx milia iudęorum congregauit. & ducens eos per
desertũ puenit ad montem oliueti paratus inde inruere
hierosolimam urbemq; sibi subiugare. sed conatus ei pre
uenit felix. mox cũ armatis occurrens. Aegiptio quide
cũ paucis fugato. alius & iã pemptis temere coepta faci
le restinxit. Quattuor milia uirorũ sicariorum.
Non ẽ hoc numero satellitũ inter tribunum qui hec locutus
ẽ. & iosephum qui de egiptio scripsit. habenda contro
uersia. Potuit eni fieri ut primo cũ paucis. idemq;
dam tyrannidem agentib; aduenienś. plures sibi post
ea publica fraude coniunxerit. Legitur aũ tempo
re felicis hoc genus surrexisse latronũ. qui non locorũ
uel temporũ adita captantes. sed sicas id ẽ. breues ma
nu gladios gestantes. in ipsa luce diei populo p mixti.
cero adherentes uulnere cruentabant. utque relam
mors p̃ uenire & percussor latere. & siqui cõmotus fuisse
quod in medio urbis talia gerrerentur. & hic periebat.

ra periculi metu uel dissimulatione facinoris si carius non
deprehendebatur, A tarso cilicie non ignote ciuitatis mu
niceps. Natus quidem apostolus in oppido galilee giscali fuit
quo a romanis capto cum parentib; suis tarsum cilicie com
migrauit, a quibus obstudium legis missus hierosolimam
a gamaliehelo uiro doctissimo sicut insequentib; ipse memorat
eruditus e. Non autem se ciuem sed municipem a municipio id e
territorio eiusdem ciuitatis in quo nutritus est appellat.
Dicitur autem municipium quod tantum munia id e tributa debita
uel munera reddat. Nam liberales et famosissime cause et que
ex principe proficiscuntur ad dignitate ciuitatum pertinet.
Nec mirum si se tarsensem et non giscalitem dicat cum etiam
ipse in bethleem natus non bethlemites sed nazareus cogno
minatus. Vocem autem ei non audiebant qui loquebatur mecum.
Supra de hac uisione narrat historia. quod comites illius
starent stupefacti. audientes quidem uocem. neminem
autem uidentes. Unde colligitur eos sonum confuse uocis
non autem discrimen audisse uerborum. Vociferantib; autem
eis et proicientibus uestimenta sua et puluerem iactantib;
in aerem. Incitati passione sacerdos solus de throno exiliens
uestimenta scidit. quia tunc sacerdotium uetus erat nouo
mutandum. Nunc uero quia post necem apostolorum tota
simul gens erat regni gloria spoliandi. cuncti inclu
menta proiciunt. et clamorem puluere mixtum ad celum
tollunt. iuxta quod psalmus ait. Superbia eorum qui te
oderunt ascendit semper. Ego multa pecunia ciuitatem
hanc consecutus sum. Alia editio manifestius quid di
xerit insinuat. Dixit tribunus tam facile tecum ciuem
romanum esse. ego enim scio quanto precio ciuitatem istam possedi

& paulus. ego autem & natus sum. Idē in hoc ego plus te roma
nus sum. quod non alibi natus romanū nomen emi. sed in ho
rum ciuitate sū progenitus. Percutiat te ds paries dealba
te. Non perturbatione animi commotus hoc dixit. Sed uti
prophetando locutus ē. qua figura illud pontificium quod
erat in parietis dealbati similitudine conpositū. percutiendū
esse ac destruendum. Cū iā uerū sacerdotū xpi apostolis. euangelistis p̄dicantib; aduenisset. & inde ē quod dixit
percutiat te ds. Non dixit percutiat. Indicatiuo utiq; modo
hoc ipsū futurū significans. non optatiuo maledicens. quā
tranquillo enī animo hec dicere. sequenti responsione ma
nifestat dicens. Nesciebam frēs quia princeps est sacerdotū.
Nā & si hunc uere nouerat in nouo testamento principem nē ē
sacerdotū. Tamen eruciens alios. atq; erga eos. qui in po
testate sunt modestius conseruari. monens. ipse quoq; hic
uoluit temperare. Viri frēs ego pharisseus sum. & filius
Sicut unitas bonorū semp utilis. sic malorū unitas semp
ē bonis noxia. Unde & apostolus p̄secutores suos dissociare
satagit. utque uniti cinxerant. diuisi laxarent. Sic
mare rubrum quod solidum filios israel arctauerat. dum
sum ab egipto liberauit. Quod autem se filiū pharisseorū
siue iuxta greci filiū pharisei ē testatur. Hoc ē quod
supra gloriatur se ante pedes gamaliel. qui pharisseus
fuisse legitur. pphetas legemq; didicisse. Et denouer
se dicentes. neq; manducaturos. neq; bibituros. donec occi
derent paulum. Cū dns dicat. Beati qui esuriunt & sitiunt
iustitiā. isti e contrario iniquitatem esuriunt. &
sanguinē adeo sitiunt. utribus & iā corpori abdicent. donec
iusti morte satientur. Sed nē sapientia nē prudentia

non consilium contradicim. Nam & supra paulus hostias
licet obtu lerit capit; tetsit nudipedilia exercue
rit. iudeis factus sit iudeus. uincula tamen quepredicta
erant noneuasit. & hic isti quã uis concilia cogant se deuo
ueant. In sidias tendant seruatur tam apostolus. ut & ro
me sicut et dictũ erat. xpo testimoniũ reddat. Et ancore
sectionis secte nazarenorum. Illo quidem tempore xpiani
pro obprobrio nazareni uocabantur. post ea uero inter iudeos
surrexit heresis. que dicta ẽ nazarenorũ. qui uxpm cre
dunt filiũ di natum de maria uirgine. & eum ee qui sub
pontio pilato. & passus ẽ. & resurrexit. inquẽ & nos credimus.
Sed dum uolunt & iudei ee & xpiani. nec iudei sunt nec xpiani.
Quẽ & adphendimus. a quo poteris ee iudicans de omnib; istis
cognoscere. In hoc loco quidam nri codices. aliquot uersus
habent. qui in greco non leguntur. Quẽ adphendimus & se
cundum nram legem uoluimus iudicare. transiens autẽ lysias
tribunus cũ multa ui de manib; nris eduxit. iubens accu
satores ei uenire. ante te quo possis ipse iudicans de omnib;
istis cognoscere. & cet. Confiteor autẽ hoc tibi. quod secundũ
sectam quã dicunt heresim. sic deseruio patrio meo.
Melius legitur in greco. quod secundũ uiam quã dicunt
heresim. sic deseruio patrio. Que enim consequentia est
eum qui grece locutus ẽ dicere. secundũ sectam quã di
cunt heresim. cũ idem latine secta quod heresis grece
significet. sed aut sic deseruio patrio. secundũ illam
uidelicet uiam. quã mereduli heresim. idẽ sectã nunca
pant. quasi magis habeat pinaciam quelibet secundũ
quã industriũ recte dinoscendi. Quidam autẽ exasia iudei;
iunge adsuperiora. idẽ hi sunt qui me inuenerunt in templo;

Biennio aut explico. accepit successorem felix portium festum.
Biennium dicit conuersationis pauli in cesarea: non ut presidatus felicis. Dictum enim supra quod multis annis gentilli fuerit iudex presertim cum historie narrent secundo neronis anno missum romam apostolum. Claudium uero cesarem eo tempore quo agrippam filium herodis quem angelus cesaree percussit iudeorum regem constituerit felicem quoque totius prouincie samarieque et galilee et regionis que dicitur trans iordanen procuratorem misisse.
Nemo potest me illis donare. cesarem appello. Quod appellat cesarem et romam ire festinat. ideo facit ut predicationi diutius insisteret. Cum quibus hinc credentibus atque omnibus coronatus ire ad xpm. Agrippa rex et bernice descendere cesaream. Agrippa hic qui cum sorore uenit cesaream. filius est iudei herodis agrippe.
Quem ab angelo supra legimus interfectum. qui usque ad subuersionem hierosolimorum regnum iudee tenuit. semper romanis amicus. et ab omni illa iudeorum sedicione tutissimus. De omnibus quibus accusor a iudeis rex agrippa estimo me beatum apud te cum sis defensurus me hodie.
Hunc uersum alia editio sic transtulit. Estimo me ipsum beatum apud te incipiens rationem reddere hodie. Quia hieronimo seo quodam loco cum sua expositione sic positus est. De omnibus quibus accusor a iudeis o rex agrippa estimo me beatum cum apud te sim hodie defendendus.
Quia precipue nosti cunctas que in iudeis sunt consuetudines et questiones. Legerat enim illud esaie. et beatus qui in aures loquitur audientis. et nouerat tantum orationis uerba proferere. quantum iudicis prudentia cognouisset.

Et cū occiderentur d&uli sententiā. Alia editio dicit
occidendi q; eis d&uli sententiā. idē qualiter occide
rentur. ipse sententiam dedi. Festus magna uoce dixit
Insanis paule. Insanię deputabat quod homo uineu
latus. loco defendendi accepto non de calumnia qua
premebatur exterius. sed de conscientia qua intus glori
abatur. sermonē facer&. atq; omā reuelationis quā de
persecutore in apostolū mutatus erat miracula p currer&.
Sed & dispensatione nri redemptoris ostensa. De resurrecti
one mortuorū concionantis habitu. imp&uq; disserer&.
Reuera aū sicut stulta amentia ē. qua filius prodigus
patrem deserens porcos paut. ita & spiritalis. idē uera
amentia ē. de qua apostolus ait. Siue enī mente exce
dimus deo. siue sobrii sumus uobis. & incuius cōparatio
nem psalmista canit. Beatus uir cuius ē nomen dni spes
eius. & non respexit in uanitates & insanias falsas.
Credis agrippa rex pph&is. scio quia credis. Non hec
adulando. utquidam putant. sed uere profatur. agrippa
enī utpote iudeorū ritu. & legib; imbutus credebat
uera locutos ee proph&as. sed adquem eadem ueritas
p tinger&. idē dnm xpm. utpfidus nescierat. quā
uis in concione quadam cū iudeis habita dixisse le
gatur. Sed de religionis auxilio premitis. cum orbem
tam romanū. ihū discipuli repleuerint; aut sine di nutu
putamus illā crescere religionem. Et cū multis diebus
tarde nauigaremus. & uix deuenissemus contrachium.
Melius legitur contrachnidum. que ē insula contra asiā.
Centurio aū gubernatori & nauclero magis credebat;
Nauclerus grece. latine nauicularius dicitur;

Cuq; arrepta est nauis et non possit conari inuentu et
Hec alia translatio manifestius edicit. et arrepta nau
cu non possent occurrere uento. co modata naui flatibus
colligere uela ceperunt. Tunc transcurrimus insulam
que dicitur caude quia qua occupare non potuer. sed scapha
missa adiuuare coeper nauem precingentes ea tra hebant
aui et ancoras timentes ne occurrerent infirtes. Ex quo osten
ditur. quia funib; a medio latere nauis utrumq; circa
eusdem anteriora dimissis ancoras hisq; trahere ntur
adiunxerunt sicut et innro. id e in britannico mari refre
nande naui. post ergum molaria saxa subuingere solere.
hec enim ad retardandum naugiu faciebant. ne posterior in
cursu sirtes incideret. Solo et iu auctu terribiles. quodma
ad se rapiant. Unde sal lustius illes nom atrac tu dicit inpa
situ. Potuimus uix obtinere scapham qua sublata ad iu
torius utebantur. Scapha siue catus scophos e nauicu
la leuis. ex uimine facta et crudeq; corio contecta.
Dicta au grece a conplando. quod tali naute uel pirate na
uigio terras et uora prespicere soleant. Hanc ergo cu
p adiuuanda naue maiori deposuissent in mare. uix fluc
tu feruente potuerunt ne laberetur obtinere. Summisso
uiise sic ferebantur. Alia translatio sic ponit timen
tesq; ne infirtem excederent. laxantes antem uela fere
bantur. Adstitit enim mihi hac nocte angelus dei. Non se
ipsu hec dicendo iactabat. sed illos ad fidem prouocabat. Non
et ideo pelagus turbari p missu e. ut p id quod auditus non e
et p id quod auditus e. spiritalis in pau lo gratia pandere tur.
Nisi hi in nau manserint uos salui fieri non potestis. et
Quia in periculo naufragii magis nautarum scientia qui

n possit conari inuentu dis
ctius eclidit. Arrepta nau
nto. cō modata nau flatibus
Tunc transcurrimus insulam
a occupare non poterat. sed scapha
autem precingens ei tri helum
carrerent infirmis. Exque ostea
latere nauis utrumque erea
s anchoras. hisque trahebantur
id ē in britannico mari pene
lari saxa subiungere solebant
ugiū faciebant. ne posterior in
siū auctru terribiles. quodam
illes nam ventrem dicit in qua
scapham qua sublata adliu
sive ceros scophos ē nauicu
rudeque corio contecta.
uodtali naute uel pirate na
ere soleant, Hanc ergo cū
deposuissent in mare. ut flue
uberetur detinere, Sum mus
translatio sic ponit. tamen
Lyrannes antem nauita fere
hac voce angelusetis. Hanc
ad fidem provocabat, Han
ē. ut id quod auctrus nomi
impa le gratia panderetur
ilu fieri non potest, et
ysnautarum scientia qui

Misit se contra ipsa uentus triphonicus;
Alia translatio latine dicit uentus tempestuus. Triphos enim grece. latine inflatio dr.

29

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

erant gnari maris: quia multum arma prodesse ualebant.
ideo leuius ferebant scapham quia nautas excedere.
Et cum lux inciperet fieri rogabat paulus omnes sumere cibos,
pulcherrimus in hoc loco patet allegorie sensus. cum paulus eos
quos de naufragio saluari promisit. cibum sumere suasit.
et quia nocte media quattuor anchoras inter unclarum
impetus regebantur. orta die terre sinum conscendunt. quia
nullus huius seculi tempestates. nisi qui pane uite pascuntur. euad
dit. et qui in nocte tribulationum presentium sapientie. fortitu
dini. temperantie. et iustitie. totis uiribus innitentur. mox
dni auxilio coruscante. portum salutis que quesierit conse
quentur. ita diu taxat. ut seculi rebus expeditus. flammam solum
modo dilectionis qua pectus cale faciat querat. Releuato
artemone secundum flatum aure tendebant ad litus.
Artemo e mochleum uelum. dirigende potius nauis causa com
mentatum qua celeritatis. Et cum incidissemus in locum
bithalassum. in pegerunt nauem. Bithalassum bimaritimum
dicit. quia greci mare talassan uocant. Significat autem
litus in mare protentum. eodemque mare se diuidente hinc in
de circumdatum. Et prora quidem fixa manebat immobi
lis. puppis uero soluebatur a ui maris. &c. Ideo nauis
ista perit quia non leui cursu fluctibus superlapsa e. sed ipso
equoris fundo uiolenter infixa partim solo retinetur.
partim unda uexante confringitur. Talis e profecto casus
animi huic seculo dedicti. qui cum munditiam desidera calcare
neglexerit. quia proram intentionis terre funditus in
figit. totam operum sequentium compagem curarum
fluctibus solut. Sed huius nauicule fragmentis qui eua
sere terram petunt. quia peccatorum exemplis alii secautius agunt

Cũ congregasset autẽ paulus sarmentorũ multitudinẽ & inposuisset sup ignem, Egressus de marore apostolus ignẽ propter frigus accendit. quia corda illorũ quos undis tempestatum docendo exemit. amoris ardore calefacit, Sarmenta enim sunt dicta quelibet exortationũ que ad accendendam caritatem ualentia integritate decerpta scripturarũ quasi frondib; sunt excisa ramorum, Vipera a calore cũ processisset & mutasset manũ ei, Quia spiritus inmundus. flamma uirtutum defidelium corda repulsus. doctorib; ueritatis. uenena persecutionũ infundere nititur quo manũ saucet. id ẽ opus doctrine spiritalis impedit., Et ille quidem excutiens bestiam in igne nihil mali passus ẽ., Eodem igni quo suos fouet bestia combuit quia isdem uirtutib; & sci proficiunt. & impii cũ suo auctore inuidendo deficiunt. ut prophetia ait. Zelus adprehendit populũ infidelium. & nunc ignis aduersarios comedit.

Contigit autem patrem publii febrib; & dysinteria uexatũ iacere. & cet., Cur infirmũ infidelem prece saluat. quia timotheũ trophimumq; fideles infirmos. unũ medicinali arte reparat. alterũ extoto relinquit. nisi quia ille foras per miraculũ sanandus erat. quia uirus interius non erat. Quo non indigebant qui salubriter intus uiuebant. Navigauimus in naui alexandrina. que in insula hiemauerat. cui erat insigne castorũ, Credo primitus insigne castorũ ee positũ. sed uitio librariorũ. que .r. litteram adiectam. sicut frustra panis profrusta. & adpropiat pro adpropiat. sepe scriptum in antiquissimis exemplaribus inuenimus., In greco enim pro insigni castorũ scriptũ ẽ dioscoroi, Dioscoroi autem gemini castores. id ẽ castor & pollux grece uocantur, Testis ẽ urbs colcorũ que ab amfito & eurio geminorũ aurigis facta. ex

eorũ nomine dioscoria cognominata ē, Quos ob id gentiles
inmari deos inuocant. quia in procliuis nautarũ. si solita
rie stellę in mari uel artemnis apparuerint periculosi.
Si uero geminę prosperi cursus sint nuntię quarũ aduentu
fugari diram illã. appellatamq; helenam ferunt, In alia
translatione proscriptũ uidimus. cui erat signũ iouis filius
ferunt enĩ fabulę iouem in cygnũ transformatum. La
dam thesei cõiugem constuprasse. atq; inde natam
helenam. unde dicitur, Iste modo latius ales ledeos p&iuit
amplexus, Item eundem mutatũ in stellam uitiasse. & castho
rem. ac pollucem geminos procreasse, Quia bene spũ sẽs lo
cutus ē p esaiã prophã ad patres uros dicens. uade ad po
pulũ istum. & die aure audietis. & reliqua. Hanc pphã
quã apostolus adfirmat. a deo spũ pronuntiatũ. Ipse liber
prophãe. ad no dictũ ee cõmemorat. ex quo liquido ostendit
una & uoluntas & natura ee dni & spũ sẽi. & in nuncupatione
spũ. & ia dni nom intellegi., Neq; uero paulus aliũ habens
spm sẽm hęc de eo scripsit. qui in pph&is ante aduentum
dni alius fuit. sed de eo cuius & ipse particeps erat. & omsqui
in fide consummatę uirtutis ferebantur., Unde & cũ arti
culo ei meminit. quasi solitariũ. & unũ ee contestans. & sicut
dicit non simpliciter. PNEUMA AGION. id ē spũ sẽs. sed cũ
addito articuli. TOPNEOMATO AGION. hoc ē hic spũ
sẽs. & esaiam prophãasse cõmemorat cũ articulata uoce
dictũ. AGIU. PNEOMATOC., P&rus quoq; in eo sermone
quo presentib; psuadebat. Oportuerat inquit complen
scripturã quã prelocutus spũ sẽs. id ē. TOPNEUMATO
AGION. per os dauid de iuda ostendens & ipse eundem
spm in prophãis & in apostolis operatũ., Hęc debeat dici mi

libris excerpta hunc inmris opusculis teneant locum.
Incrassatu e enim cor populi huius. & aurib; grauiter audierunt
Reputamus crassitudinem cordis & grauitatem auriu naturae
ee non uoluntatis. subiungit culpa arbitriu & dicit. Et oculos suos compresserunt. ne forte uideant oculis. id e. ipsi meritis precedentib; causa fuerunt. ut dis ei oculos claudere. & uel ad superiora iungendu e. dicente dno ad pphetam. Vade ad populu istu & peccata quib; cecitatem meruerunt illis in propera si forte uel sic audire ad me conuertere dignentur.
Mansit au biennio toto in suo conducto. id e. in hospitio qd ipse sibi conduxerat. xpm omnib; predicabat. non solum quidem iudeis. sed & gentib; quas illis reprobatis dixerat ee saluandis. Et ecce quae sunt de dno ihu xpo cu omni fiducia. sine prohibitione. Non solum rome predicare prohibitus non est. sed nec dum neronis imperio roborato. nec in tanta erumpente scelera quanta de eo narrant historie. dimissus est ut euangelium xpi. in occidentis quoq; partib; predicaretur. sicut ipse romanis ait.
Nunc au proficiscar in hierusalem ministrare sctis. & paulo post. Hoc igitur cu consummauero proficiscar p uos in hispania. postea ei id e. ultima neronis anno relentis abeo martirio coronatus e. quod utru q; in secunda ad timotheu epistola. qua passurus de uinculis dictat expo nit. In prima inquiens me defensione. nemo mihi adfuit sed omis me dereliquerunt. Dns au adstitit & confortauit me ut per me predicatio impleretur. & audirent omis gentes & liberatus su de ore leonis. manifestissime propter crudelitate neronem leone ee significans. & insequentib; & saluauit me. & salu facit in regnum celeste.

Quod scilicet presens sibi sentire & imminere martirium.
Unde in eadem epistola premiserat. Ego enim iam im
molor & tempus mee resolutionis instat. Bonum certa
men certaui. cursum consummaui fidem seruaui. am.
Achel demac ager sanguinis. qui hodie monstratur.
Jnetia. ad australem plagam montis sion. & aeternus
iuxta iudeorum consilium mortuos ignobiles alios ter
ra tegit alios sub diuo putre facit. Asia regio que
minor cognominatur absq; orientali parte. qua ad cap
padociam syriamq; progreditur. undiq; circumdata e
mari. cuius prouincie sunt. phrigia. pamphilia. cilicia.
licaonia. galatia. & alie multe. sed specialiter ubi ephe
sus ciuitas e uocatur asia. Aegiptus a septentrione
mare magnum sinumq; arabicum. Ab oriente rubrum
mare. ameridie oceanum. ab occasu libram hab&.
cuius inferiorem partem nilus dextra leuaq; diuisus.
amplexu suo determinat. conspicua hostio ab africa
ab asia pelusiaco. c. lx. p. passuum interuallo. Quam ob cau
sam inter insulas quidam aegiptum retulere. ita
fundente nilo utriq; tramite terre figuram efficiat.
Jdeoq; multi grece litterae uocabulo deltam appella
uere aegiptum mensura ab unitate alei. unde se pri
mum findit. in latere adeo nopicam hostium. c. lx. m. p. passuum
ad pelusiacum. ccl. vi. Arabia regio inter sinum
maris rubri quipersicus. & eum qui arabicus uocatur.
h ab& gentes multas. moabitas. ammanitas. idumeos.
sarracenos. aliasq; quam plurimas. Arabia autem sacra
interpretatur dicitur. eo quod sit regio turifera odo
res creans. hinc eam greci eudemon. nri beatam uocauerunt;

Aethiopum regio. abindo flumine consurgens iuxta egyp
tũ inter nilum. & oceanum: immeriche sub ipsa solis uici
nitate iacet. quorũ tres sunt populi. hesperii occidentis
garamantes tripolis inde orientis. Antiochia. ciuitas
syrie coeles. in qua barnabas & paulus apostoli sunt or
dinati. Est & alia in pisidia prouincia asie. in qua
idem predicantes iudeis dixerunt. Vobis oportebat
primum loqui uerbum dei. sed quõ repulistis illud. &
cetera. Alexandria. ciuitas egipti que quondam
noo dicebatur inter egiptũ africum & mare quasi
claustrum posita. in qua beati marci euangelistę tu
mulus hodieq; in ecclesia ueneratur. Azotus oppidũ
insigne palestinę. quod hebraice uocatur esdod. & ē
una de quinq; olim ciuitatib; allopilorũ. Attalia: ci
uitas pamphilię maritima. Amphipolis ciuitas ma
chedonię. est & altera eiusdem nominis in syria. Appol
lonia ciu. & ipsa machedonię. & est altera in prouin
cia affrica quę dicitur pentapolis. Athenę. ciuitas
inachia philosophię dicata studiis. quę cum una sit
plurali numero semp appellari solent. cuius pireus
portus semptemplici quondam muro cõmunitus fu
isse describitur. Ariopagus. athenarũ curia queq;
interpretatur uilla martis quod ipse ibi quondam
aduodecim deus iudicatus sit. Assos ciũ asię maritu
ma eadem appollonia dicta. Antipatris. ciuitas
palestinę. nunc diruta quã herodes rex iudeę expa
tris sui nomine uocauerat. Appii forum. nomen fori
romę ab appio quondam consule tractũ a quo & uia
appia cognominata ē. Babilon metropolis regni

calcem

caldeorum · ubi eorū qui edificauere turrem linguę
diuise sunt aqua & regio circū posita babilonia
uocatur hanc fuisse potentissimam & campestribus
p quadrum sitam ab angulo usq; ad angulum muri
xvi. milia tenuisse passuū · id est simul p circuitū
lxiiii · refert herodotus & multi alii qui grecias histo
rias conscripserunt · Arx aū id ē capitolū illius urbis
ē turris quę post diluuiū edificata quattuor milia
passuū tenere dicitur · Cuius post ruinam muri tantū
fictiles remansisse & ob bestias quę illic abundant cap
tandas recuperari ee traduntur · Bithinia prouincia
asię minoris quę & quondam bubricia & deinde migi
donia dicta ē ipsa ē & maior frigia hiera flumine
agalatia distermmata hab & ciuitatem eiusdem no
minis · Beroea ciuitas in macheodonia quę uerbū dni
nobiliter accepit · Cappadocia regio in capite syrię.
id ē ad septentrionem · Cyrene ciū in libia cuius regio
dicā pentapolitana uocatur · eo quod quinq; urbib;
maxime fulgeat · Berenice arsinoe · ptholomaide ·
appollonia ipsaq; cyrene · Creta grece insula centū
quondam urbib; nobilis · unde & cantopolis dicta est ·
Cyprus insula in mari pamphilio quindecim quondam
oppidis insignis · famosaq; diuitiis & maxime aeris ·
Ibi enī primo huius metalli inuentio & utilitas fuit cui
proximū ē in finib; cilicię pro montoriū & oppidum ue
neris · Cilicię prouincię asię quā cignus amnis inter
secat & mons amanus cuius meminit salomon assiria
coele separat · Charra ciū · mesopotamię apud romanos
crassi clade · apud nos aū hospitio habraham patriarchę ·

& parentis eius morte nobilis. Chaldeorũ regio inter ba
bilonia & arabiam. tigrin. & euffraten. Chanaan filius
cham obtinuit terrã asidone usq; adga zam quam iudei
deinceps possederunt eiectis chananeis. Cesareę ciuita
tes duę sunt in terra repmissionis una cesarea palestinę.
in litore maris magni stra quę quondã pirgos idẽ tur
ris stratonis dicta ẽ. sed ab herode rege iudeę nobilius &
pulchrius & contra uim maris multo utilius exstructa.
in honorem cesaris augusti cesarea cognominata ẽ. cui
&iã templũ in ea marmore albo construxit. in qua ne
pus eius herodes ab angelo p cussus. Cornelius centurio
baptizatus & agabus prophęta zona pauli ligatus est.
Altera uero cesarea philippi. cuius euangelii scriptura me
minit. ad radices montis libani. ubi iordanis fontes sunt.
a philippo tetrarchia eiusdem regionis facta. & in honorẽ
tiberii cesaris cognominata ẽ. Sed & tertia cesarea cap
padocię metropolis ẽ cuius lucas ita meminit pfectus ẽ
ab epheso. & descendens cesareã ascendit & salutauit ecclesiã;
Corinthus ciũ achaię maritima. Cenere portus corinthi
orũ ciuitatis. Chio insula ante birthiniam. cuius nom
tira lingua masticem designat. Eo quod ibi mastix
gignitur hanc aliqui chiam appellauere. achione nim
pha. Chidus. insula contra asiam. Coos nobilissima
contra asiã insula adiacens prouincię attice & est ei
usdem nominis oppidum in insula calumna. Damascus
nobilis urbs foenicis quę & quondam in omni syria tenuit
principatum. & nunc sarracenorum metropolis eẽ phibet.
unde & rex eorũ mauuias famosam in ea sibi suęq; genti
basilicam dicauit xpianis. in ei curtu ciuib. beati baptistę

iohannis ecclesiam frequentantibus. Derbe ciuitas licaonie
prouincie. Elamite principes persidis abelam filio sem
appellati. Ephesus amazonum opus ciu in asia ubi re
quiescit beatus euangelista iohannes. Frigia prouin
cia asie troade sup iecta septentrionali sua parte galatie
contermina meridiana licaonie. & pisidie. migdonieque
aboriente cappadocia attingit. Due sunt au frigie
quarū maior smirnam habet. minor uero ilium. Fenicia
prouincia syrie. cuius partes sunt samaria & galilea
& alie plurime regiones. Galilee due sunt. una galilea
gentium uicina finib; tyriorū. in tribu nepthali. altera
circa tiberiadem. & stagnū genesareth in tribu zabulon.
Gaza ciuitas insignis palestine. que apud ueteres erat ter
minus chananeorum ad meridiem. sed antique gaze locum
uix fundamentorū uestigia demonstrant. Hæc au que nunc
cernitur in alio loco pro illa que corruit inedificata est.
Galatie prouincia asie a gallis uocabulum trahens. qui
in auxilium a rege bythinie euocati regnū. cū eo pacta
victoria diuiserunt. sicq; deinde grecis admixti primo
gallo greci. postea galate sunt appellati. Gretia pro
uincia quedam achaie que a grecis scriptorib; hellas
uocata e quondam attica dicta in qua athenarum
ciuitas e. Hierusalem. metropolis quondam totius iudee.
que nunc a helio hadriano cesare quod eam a tito destruc
tam latiore situ restauraueritt. helia cognominata est.
cuius opere factū e ut loca sca. id e dominice passionis
& resurrectionis. sed & inuentionis sce crucis quondam in
fra urbem iacentia. nunc eiusdem urbis muro septentri
onali circū dentur. Hadrianus ciu in bizantio regione africe;

Hadria nomen maris contra rauennam quod per hostia
phadi fluminis intratur sumto uocabulo abhadria pro
xima ciuitate. quę eiusdem mari nomen etiam hadriatici
dedit. Judęa aliquando tota terra duodecim tribuum
appellatur. aliquando duę tantũ tribus quę quondam
iuda uocatur. Addistinctionẽ galileę et samarię aliarũq;
interra repromissionis regionũ. et notandum. apud histo
ricos quod iudęa ad palestinã. galilea uero et samaria
ad foenicem pertinent. Joppe oppidum palestinę maritimũ
in tribu dan. ubi hodieq; saxa monstrantur in litore in qui
bus andromeda religata persei quondam uiri sui fertur
liberata presidio. Jconium ciũ celeberrima licaonię. et
altera in cilicia. Italia regio et patria romanorum.
abitalo rege uocabulũ trahens. quę ab africo et aborea
mari magno cincta. reliqua alpium obicibus obstruit.
Lybię prouintię duę sunt. una libia cyrenaica. de qua dic
tum est. et partes libię. quę ẽ circa cyrenen. hęc post
aegyptũ in parte affricę prima ẽ. et mari lybico cogno
men dedit. post quã lybia ethiopum usq; ad meridianũ
pertingens oceanum. Lydda ciuitas palestinę in litore
maris magni sita quę nunc diospolis appellatur.
Lyconia prouincia asię ẽ et ĩa eiusdem nominis ciuitas in fri
gia minore. Lystra ciũ licaonię. Lycia prouincia asię
Lasea ciũ litoraria cretę insulę. iuxta locum quuocatur
boni portus. utipse lucas exponit. pro qua quidam corrup
te talassa legunt. Mons oliuęti ad orientem hierusalem
torrente cedron inter fluente. ubi ultima dñi uestigia
humo inpressa hodieq; monstrantur. cũq; terra eadem
cotidie accedentib; hauriatur. Nihilominus tamẽ eadem

sca uestigia pristinum statu continuo recipiunt. Denuq;
cu ecclesia incuius medio sunt rotundo schemate & pulcher
rimo opere condere & ur. Summum tantum cacumen ut per
hibent. propter dominici corporis meatum. nullomodo con
tegi & concamerari potuit. sed transitus eius ter ad celum
usq; patet apertum. Medi amadai filio iafeth appellati.
Sunt autem inter flumen indum & flumen tigrim. Regiones
iste a monte caucaso usq; ad mare rubrum pertingentes.
Aracusia parthia assiria persida. & media quas scriptura
sacra uniuersas sepe media nomine uocat. Mesopotamia
regio inter flumina tigrim & eufraten. que & ipso uoca
bulo grece in medio flummu esse posita monstratur.
huic ad meridiem succedit babylonia. Deinde caldea no
uissime arabia eudemon. Madian. cu iuxta arnonem.
& areopolim. cuius nunc ruine tantu modo demonstrantur.
Ubi moyses apud iethro socerum suu exulabat. Musia
prouincia asie. nunc aeolis dicta. est & altera eiusdem
nominis iuxta flumen danubium. sunt que auctores
transisse ex europa moeseas & brigas & thynos a quibus
appellantur in asia mysi friges & bithyni. Macheclo
nia prouincia grecorum nobilissima & uirtutib; alex
andri magni nobilior facta. Mytilene insula con
tra asiam que a proximo continente ab est. viii. d. p.
Miletus. cu in asia maritima decem stadiis ab ostio mean
dri amnis sacra ubi paulus ephesiorum maiores alloqut,
Est & insula ignobilis nominis eiusdem in mari aegeo uel
ionio. Nazareth. uiculus in galilea iuxta montem
thabor. Unde & dns nr ihs nazarenus est uocatus. habeq;
ecclesia in loco quo angelus ad beatam mariam euangeli

Zaturus intrauit. sed & aliam ubi dns ē nutri tus. Neapolis
ciū carie que ē prouincia asie. Parthi inter flumen indū
quod est aboriente & inter flumen tigrim quod est aboccasu
siti sunt ut supra dictū est. Pontus regio multarū gentium
iuxta mare ponticum quod asiam & europam disterminat.
& propter plurimam ostiorum danubii infusionē dulcius
caeteris ēe cognoscitur. Pamphilia prouincia asie. Phafusci
uitas maritima in cipro insula. ueneris quondam sacris car
minibus q; poetarum famosa q; frequenti terre motu lapsa.
nunc ruinarū tantū uestigiis quid olim fuerit ostendit.
Perge. ciū pamphilie prouincie. Pisidia prouincia asie.
Philippis. ciū in prima parte macedonie. Patara. ciū
licie prouincia in asia. Photolomais. ciū iudee maritima
prope montem carmelum. que quondam Acho dicta ē. est
altera ptolomais in pentapoli prouincia affrice cuius supra
meminimus. Puteolis. ciū colonia campanie eadem dicta arca
dia. Roma urbs in italia totius quondam orbis domina.
a conditoris sui romuli nomine sic uocata quā propter
eximiam uirtutem plerq; scriptorum quasi sola ēt urbē
appellare malebant. Rhodus cicladum insularum nobilis
sima & aboriente prima quondam ophiusa uocata. in qua
urbs eiusdem nominis fuit aereo coloseo famosa. lxx. cubi
torum altitudinis. distat aū a porta asie. xx. milibus passuū.
Regium. ciuitas sicilie maritima. xx. milib; passuum. a pro
montorio peloro secta cuius nomen grece interpretatur
disruptio. eo quod hec sicilie pars quodam brutio agro ita
lie coherens. mox interfuso mari sit auulsa. xv. passuū.
in longitudine freto. in latitudine aū. m. d. iuxta colum
nam regiam in quo freto ē scopulus scylla item carybdis

mare uertiosum ambo clara seuitia; Samaria ciu. regalis
insit inuertice montis somer posita. sed & omnis regio
que circa eam fuit. acuitate quondam nomen acceperat.
media inter iudea & galileam iacens. haec abherode
antipatris filio inhonorem augusti cesaris. greco nomine
sebastia. idem augusta uocata e. Sichem ciuitas iacob. nunc
neapolis dicta. iuxta sepulchrum ioseph que a filio emmor
regis sui uocabulu sumpsit. iuxta qua dns samaritane mu
lieri ad puteu loquitur. ubi nunc ecclesia fabricata est
exlatere montis garizim. Sina mons in regione madian
sup arabiam in deserto qui alio nomine horeb appellatur.
Unde dicitur. & fecerunt uitulu in horeb. cu hoc moises in
sina factu scripserit. Saronas quod interpretatur cam
pestris regio e a cesarea palestine. usq; ad oppidum ioppe
pertingens. & est hodie locus pascendis gre gibus aptus.
que iuxta solis qualitatem petro predicante fidei continuo
fructus germinauit. sed & inter montem thabor & stagnu
tiberiadis regio saronis appellatur. Sidon. urbs foeni
cis. insignis olim terminus chananaeorum ad aquilonem.
iuxta libani montis ortu sita & ipsa artifex uitri.
Seleucia ciuitas syrie nobilis in promontorio syrie anti
ochie sita. Salaminis ciu in cipro insula nunc constan
tia dicta. qua traiani principis tempore iudei
interfectis omnibus ac colis deleuerunt. Samo thracia
insula in pacafico sinu. Syria que hebraice dicitur
aran regio e inter flumen eufraten & mare magnum
usq; ad aegiptu pingens. habet maximas prouincias
commagenam phenician. & palestinam absq; sarracenis
& nabatheis quorum sunt gentes duodecim.

Samo insula in mari aegeo in qua reperta prius fictilia
uasa traduntur. unde & uasa samia appellata sunt.
Smirna ciuitas licie prouincie. in asia cuius lucas memi
nit. & pelagus cilicie. & pamphilie. nauigantes uenimus
in smirnam licie. pro quo aliqui codices habent. uenimus
limiram que est cilicie. Porro hieronimus in libro hebre
orum nominum. mirram ponit & interpretatur amaru.
Salamon ciuitas maritima cretę insula. Syrtes. hareno
sa in mari magno loca multu terribilia. & mouencia eo
quod ad se omnia diripere soleant & ad propinquanti ua
doso mari hereant. hec au ad mare aegiptum uicine sunt.
& pariter admiscentur. Syracuse metropolis sicilie.
sub promontorio pachino. siquidem sicilia ipsa trib; ē
distincta promontoriis. Unde & tri angula specie
trinacria quondam uocata. mox asiculo rege sicilia
dicta ē. Primum promontoriu dicitur pelorum. & aspec
tat ad aquilonem. cui messana ciuitas proxima est.
& aduersum hec italia promontoriu cenuis duodecim
stadiorum interuallo. Secundum dicitur pachinum
quod respicit ad euronothum. tertium appellatur lilib
beum ciuitatem eiusdem nominis habens & dirigitur in
occasum. Tarsus ciuitas metropolis cilicie prouintiae
paulo apostolo gloriosa. Tyrus metropolis phoenicis in
tribu neptali. xxmo prope miliario a cesarea philippi.
hec quondam insula fuit. prealto mari septingentis
passibus diuisa. sed ab alexandro terre continens facta
est propter expugnationē. multis in breui freto agge
ribus conportatis. cuius maxime nobilitas concilio atq;
purpura constat. Troas ciuitas asie maritima eadem

antigonia dicta. Thiatire ciuitas lydie que est pro
uincia asie templo quondam aesculapi famosa.
cuius erat illa lydia. porfyropolis. id est purpure uen
dtrix. que inphilippis fidem xpi suscepit. Thessalo
nica ciuitas macheconie. Theatrum locus abspecta
culo uocabulu mutuans. quod ineo populus stans desup
atq; spectans. ludos scenicos contemplaretur

EXPLICIT IN ACTVS APOSTOLORVM. EXPOSITIO BEDANI FAMVLI XPI. AMEN

Iacobus · Petrus · Iohannes
lis ecclesiarum · quasi ecclesiasti
dē unicuiq; ceteris cognominat
tolo Iacobi ponitur quam un
gnuer solent numerum post
apostolorum regendi eccle
Norigo euangelice predicatio
fuit e uniuersū · cuius cathe
lus ipse uenerandus uene
dicebantur gaudebantur col
qua ipse duodecim tribus is
suis epistolis mist · Merito h
rito post secunda · qua ipse
dicuntur · pōlem · hoc enī est
adiuncta ipsū clarissimo adel
tū conuertit · Merito uolum
sunt posita · qua hic scripsit
dēt · cum ante natum nec pferr
Denique multi scriptorū ecclesi
nisius Alexandrinę presul
apostolorū scripta esse testa
e posita · qua quamuis apost
ecclesiis · apostolus minor est · U
tae epistola · deinde petri po
usq; ordinē quo scriptae sunt
beatus iudas XXX post p
summam martyrium · petru
ultimo ad ieronimi partius

Iacobus · Petrus · Iohannes · Iudas · Septem episto
las edideruṇt · quas ecclesiastica consuetudo · catholicas
idē uniuersales cognominat · Inquib: ideo prima epis
tola Iacobi ponitur quamuis in catalogo apostolorū
priores solent numerari petrus et iohannes · quia ipse
hierosolimorū regendā ecclam suscepit · Unde fons
et origo euangelicę predicationis incipiens porbē dif
fusa ē uniuersū · cuius cathedrę dignitatē etiam pau
lus aplus in eo nominando ueneratur ait · Iacob: cephas
et iohannes qui uidebantur columnę esse · Uel certe
quia ipse duodecim tribus: isrl quę primę credideri
sua epistola misit · Merito hęc prima poni debuit · me
rito petri secunda · quia ipse electis aduenis quigrece
dicuntur pselti · hoc enī eis scripsit qui de gentilitate
ad iudaismū de iudaismo ad electionis euangelicę gra
tiā conuersi r · Merito iohannis epistolę tertio loco
sunt positae quia his scripsit ipse qui de gentib: credi
derē · cum nec natura nec pfessione iudei extitissent ;
Denique multi scriptorū ecclesiasticorū · Inquib: scr athā
nasius alexandrinę presul ecclē primā esse epistolam
ad parthos scriptā ēe testantur ; Merito iudę ultima
ē posita · quia quamuis et ipse magnus trib: tamen pre
cedentib: aplis minor est · Uel quia iacobi prima scrip
ta ē epistola · deinde petri · post eas iohannis · ideo nunc
usq: ordinē quo scriptae r retinent ; Constat enī quia
beatus iacobus xxx post passionē dni anno suū con
summauit martyriū · petrus trigesimo octauo · hoc ē
ultimo anno neronis passus ē · et ipse in secunda sua

scripsit epistola · certus sū quod velox sit depositio
tabernaculi mei · secundū quod & dnī nr ihs xps significa
uit mihi p reuelationē · Unde patet quia imminente
passione hanc scripsit epistolā · Cum ante multo iacob:
migrauerit ad dnm; Neq enī epistolis eius conueniebat
abinuicē separari · quas eisdem scripsit ecclesiis · Porro io
hannes multo post tempore suas epistolas simul & euan
gelium scripsit · quando post occasionē domiciani reuersus
de exilio turbatum absente se ppter hereticos reperit ec
clesiā · quos in suis epistolis p currens sepe cognominat
anti christos;

Iacob: di & dni nri ihu xpi seruus · duodecim tribub: que
sunt in dispersione salutē; Dixit de hoc iacobo apls paulus,
Iacobus cephas & iohannes qui uidebantur columne esse
dextras dederē mihi & barnabae societatis · ut nos in gentib:
illi autē in circumcisionē; Quia ergo in circumcisionē ordi
natus erat apls · curauit eos qui ex circumcisione erant
sicut presentes conloquendo docere · sic & absentes per
epistolā consolari · instruere · increpare · corrigere;
Duodecim inquit tribub: que sūt in dispersione; Legimus oc
caso diuciaeis beato stephano · quia facta ē in illa die pse
cutio magna in ecclesia que erat hierosolimis · omnes dispersi
sūt p regiones iudee & samarie · preter apls; his ergo dis
persis · quia per occasionē passi sūt ppter iustitiā · mittit epistolā;
Nec solū his · uerū etiā illis qui p cepta fide xpi · nec dum operi
b: p fecti esse curabant · sicut sequentia epistole testantur ·
nec non & eis qui etiā fidei exorter durabant · Cum &

ipsa incredentib: quantu ualuere psequi ac pturbare stu
debant; quttamen omr indispsione fuer uariis casib: pa
tria pfugi. innumeris cedib: mortib: q: atq erumnis ubi
cumq erant abhostib: pressi, sicut historia ecclesiastica
sufficienter exponit; sed inactib: apostolos legimus
eos tempore dominice passionis longe lateq uim fuisse
dispsos, dicente luca, Erant autem in hierusalem habitantes
iudaei uiri religiosi ex omni natione que sub celo est,
Quarum alia nationum plurimae nominatim exprimuntur cum
subinfertur; parthi et medi et elamite et qui habitant
mesopotamiam et cetera, Itaq iustor hortatur ne intempta
tionib: a fide deficiant; peccantes castigat et admonet
ut a peccatis se contineant et uirtutib: pficiant ne in fruc
tuosum sibi immo et illi damnabile quod fidei sacramenta
pcepissent redda tur; Incredulos admonet ut poeni
tentiam denece saluatoris et ceterisq: quib: implicabantur
sceleribus gerant. Ante quam eos ultio celestis uel inuisibilis
uel alia uisibiliter inruens pcellat; Omne gaudium existi
mate fratres mei cum intemptationes uarias incideritis.
A perfectioribus inchoat uerbum ut pordine puenat ad eos
quos imperfectos esse uidebat corrigendos atq: ad pfectio
nis culmen erigendos: Et notandum quod non ait simpli
citer gaudete uel gaudium existimate, sed omne inquit
gaudium existimate cum intemptationes uarias incideri
tis; Omni gaudio dignum arbitramini si uos ppter fidem xpi
temptationes sustinere contingat; hec est gratia. si ppter
conscientiam dei sustinet quis patienter iniuste. ut petrus ait
et ut coapostolus eius paulus. Non sunt condigne passio

ner huius temporis ad futurā gloriā quę reuelabit in nobis,
& apostoli omis ibant gaudentes a conspectu concilii qm digni habiti sunt pro nomine ihu contumeliā pati. Non igitur con
tristari debemus si tempti. sed si tentationib: superati
fuerimus. Scientes quod probatio fidei ure patientiā operat;
Ideo inquit aduersis temptamini. ut uir iuste patientię dic
atur. & hanc ostendere possint ac probare. quia firmā fidē
futurę retributionis in corde gestant; Neq huic loco contra
riū putari debet. sed potius consonū intelligi quod paulus
ait. scientes quod tribulatio patientiā operatur. patientia
autē probationē. Patientia enim probationē operat. quia cu
ius patientia iuste non potest. ille profectus esse probatur;
Quod hic quoq: subsequenter docetur cum dicitur. Patien
tia autē opus perfectū habet. & rursū. Probatio fidei. pati
entiā operat. Quia illa ratio facit fideles p patientiam
exercere. ut hanc fidem eorū quam sit perfecta probetur.
Si quis autē uestrū indiget sapientia. postulet a deo qui dat om
nib: affluenter. & non improperat. & dabit ei. Omnis quidē
sapientia salutaris a deo postulanda est. quia sicut uir sa
piens ait. Omnis sapientia a deo dō est. & cum illo fuit
semp. Neq: aliquis p liberū arbitriū sine adiutorio gratiae
diuinae. quā uir pelagianus multū contendit. intellege
re ac sapere ualeat. sed hic specialiter de illa sapientia dic
uidetur. qua nos in temptationib: uti necesse est. si quis
inquit uestrū non potest intellegere utilitatē tempta
tionū. quę fidelib: probandi causa euenunt. postulet a deo
tribui sibi sensū quo dinoscere ualeat. quanta pietate
pater castigat filios. quos ad uera hereditate dignos

efficere curat; & consulte ait · quidit omnib: affluen
ter · Nequis infelicet sue conscius fragilitatis · accipere se
potentem posse diffidit & · sed potius quisq: recolere & quia
desiderium pauperum exaudiuit dnus · & sicut idem alibi di
cit · benedixit omnis timentes se dnm: pusillos cum maioribus.
Verum quia multi multa petunt adno / quę tamen accipere
nonmerentur. Addidit qualiter petere debeant / si im
petrare desiderant: Postulet autem in fide nihil hesitans.
Hoc est tale se exhibeat bene iniuendo / quidignus sit exaudiri
dumpostulat · Quiem meminit se dni nonoptemperasse
preceptis · merito disperet · dnm suis intendere precib:
Scriptum est enim quiobdurat aurem suam neaudiat legem / ora
tio eius erit execrabilis; Quiem hesitat similis est fluctui
maris · quia uento mouetur & circumfertur · Qui mordente
se conscientia peccati · hesitat deperceptione premiorum ce
lestium · facile adimpulsum temptationum statum fidei deserit /
qui intranquillitate do seruire indebatur / & adlibitum hor
tis mutabilis / quasi adflatum uenti peuersa fluctuum
raptatur erroribus. Vir duplex animo · inconstans mom
nibus uias suas · Inomnib: uias maduertis & prosperis dicit.
Vir autem duplex est animo · qui & adprecandum dnm
genu flectit · uocem precatoriam emittit. & tamen accu
sante se intus conscientia · impetrare posse diffidit;
Vir est duplex animo qui & hic uult gaudere cum seculo
& illic regnare cum do: Item uir duplex est animo · qui in
bonis quę facit · non retributionem interius · sed exterius
fauorem quęrit · Unde bene pquenda sapientem dicitur.
Ue peccatori terram ingrediens duabus uias · duab: quippe

unus peccator terram ingreditur · quando ei dicitur est quod
opere exhibet · et mundi quod per cogitationem querit ·
O mis autem isti inconstanter sunt in omnibus unus sunt · quia
facillime et aduersis seculi deterrentur · et prosperis in
retinentur · ut auertantur ita diuertant · Gloriatur autem
frater humilis in exaltatione sua · Ideo inquit omne
gaudium uos existimare oportet · cum in temptationes
uarias incideritis · quia omnis qui aduersa humiliter
pro deo suffert · sublimiter a illo regni premia percipiet ·
D iuer autem in humilitate sua · subaudiatur a superiori
uersu gloriatur · quod per irrisionem quia grece hironia
uocatur · dicere ei constat · ita inquit gloria sua qua
de diuitiis superbit et pauperes despicit · aut ei op
primit finiendum esse meminerit · ut humiliatur in e
ternum pereat cum pur puruto illo diuite · qui lazarum
despexit egentem · Qm sicut flos foeni transibit · Flos
foeni · et odoratum delectat et uisum · tedentissime gratam
sue uenustatis et suauitatis amittit · Ideoque huic rec
tissime presens impiorum felicitas assimilatur · que
diuturna esse nullatenus uale · Exortus enim sol
cum ardore · et aride fecit foenum · et flos eius decidit ·
Ardore solis sententiam dicit districti iudicis · quia re
proborum decor temporalis in fine consumitur · Florem
autem electi · nonnam ut foenum · Iustus enim ut palma
florebit · Florem Iniusti temporalis · qm tamquam
foenum uelocitter arescent · et sicut holera herbarum
cito cadent · florem iusti tamquam arbores · quia
flos eorum idest spes certissima eorum fructus spectat

p enne. Radix quoq idest caritas eorū fixa & immo
bilis p mane. hinc & enī uir sapiens ait. Ego quasi
uitis fructificaui suauitatē odoris & floreo mei.
Denq naboth uir iustus mori maluit quā uineā patrū
suorū in hortū holerū transferri. Uineā quippe
patrū in hortū holerū transmutare ē: fortia uir
tutū opera quę & patrū doctrina p cepimus. fragi
li uitiorū delectamento mutare: Iusti autē animā
ponere quam terrestria bona p celestib: eligere ma
lunt. Unde bene dellis psallitur. Quia erunt tam
quā lignū quod plantatū est secus decursus aquarum
quod fructū suū dabit in tempore suo. & ecce ra. at quid
inuustis: & decor inquit uultus eius deperiet. Ita &
diues in itineribus suis marcescet. Non omnē diuitē
dicit. sed eum qui confidit in incerto diuitiarū. Qui enī
fri humili diuitē econtrario opposuit. ostendit se de
illo diuite loqui qui humilis non est. Nā & abrahā cum
esset diues in mundo pauperē tamen post mortē suo
suscepit in sinu. diuitē reliquit in poenis. sed non ideo
diuitē reliquit quia diues erat quod & ipse fuerat.
sed quia misericors & humilis quod ipse fuerat esse
dispexerat. Et econtra non ideo lazarū suscepit quia
paup erat. q̄d ipse non fuerat. sed quia humilis & inno
cens quod ipse fuerat ēē curauit. Talis ergo diues hoc
ē supbus & impius terrena gaudia celestib: ante po
nens in itineribus suis marcescet. hoc ē in actib: suis
peribit iniquus. quia iter dni rectū ingredi neglexit.
Sed cum ille ut foenū ante ardorē solis decidit. iustus

econtra ut arbor fructifera / & euridē solit ardorē. Id
est seueritatē iudicii integer suffert. & insup bonorū
fructus operū / pquib: impp & suū remunerāt adfert.
Unde recte subiungitur. Beatus uir qui suffert tempta
tionē. qm̄ cum pbatus fuerit. accipiet coronā uitē / quā
repmisit dr̄ diligentib: se, huic simile ē illud in apoca
lypsi. Esto fidelis usq. ad mortē / & dabo tibi coronā uitē /
quā repmisit dr̄ inquit diligentib: se. Aperte ammo
nent / quia tanto amplius gaudere in temptationibus
oportet / quanto certius clare / dm̄ his quos diligit / ma
ius sepe temptationū pondus imponere. Ut scilicet p
temptationū exercitiū, pbentur in fide perfecti:
Cum autē pbati sint ueraciter esse fideles / hoc ē pfecti
& integri in nullo deficientes. iure accipiunt pmissam
uitē eterne coronā. Nemo cum temptatur dicat / quō
ado temptor, hactenus de temptationib: quas pmit
tente dno exterius pbandi gratia pp̄ximus disputauit.
Nunc incipit agere de illis / quas interius instigante dia
bolo / uel etiā nāturē nrē fragilitate suadente tolera
mus: Ubi primo illorū destruit errorē / quisquis bonas
cogitationes ado nobis constat inspirari / tas etiā malas
ipso instigante / putant nrā in mente generari. Nemo
ergo cum temptat dicat. qm̄ ado temptor / illa inde
licet temptatione / qua diuersis incedens in muneribus suis
marcescit. Idest. nemo cum rapinā. furtū. falsū testi
moniū. homicidiū. stupru. uel cetera huius modi commi
serit dicat / quō do cogente necesse habuerit hec pa
trare. Ideoq nullatenus horū effectū declinare potuerit;

Dr̄ enim intemptator malorū est · subaudiūtur temptamentorū;
Ipse enī nemine temptat · ea uidelicet temptatione · quę de
cepit miseros ut peccent; duplex ē enī genus temptationis ·
unū quod decipit · aliud quod probat, secdm hoc quod decipit ·
dr̄ nemine temptat; Secundū illud quod probat · dr̄ tempta
uit abraham; de qua scriptura postulat; proba me dne & tempta
me · Unus quisq; autē temptatur a concupiscentia sua · abstrac
tus & inlectus & cetera; abstractus a recto itinere · & inlectus
in malū; De hoc uersu hieronimus contra iouinianū · sicut in
bonis inquit operib: perfectior est dr̄ · non enī uolentis neq;
currentis · sed dī miserentis & adiuuantis ē · ut puenire ua
leamus ad calcē · sic in malis atq; peccatis semina nostra ·
sunt incentiua · perfectio diaboli; Cum uiderint nos sup fun
damentū xpī edificare · foenū · ligna · stipulā · sup ponit in
cendiū: Edificemus aurū · argentū · lapides pretiosos · &
temptare non audebit · quamquā & in hoc non sit certa &
secura possessio; Sed & quippe ut leo insidiis inoccultis in
interficiat innocentē · & uasi figuli probat fornax · hominem
autē iustos temptatio tribulationis: Debet concupiscentia
cum concepierit · parit peccatū · peccatū uero cum consum
matū fuerit generat mortē: Tribus modis temptatio agit
suggestione · delectatione · consensu: Suggestione hostis · de
lectatione uel eius consensu nrę fragilitatis; Quod si hoste
suggerente · delectare · aut consentire peccato nolumus ·
temptatio ipsa nobis aduictoriā puenit · qua coronā uitę
mereamur accipere; Si uero ad hostis suggestionē paulatim
a recta intentione abstrahi & inuitū incipimus inlici · de
lectando quidem offendimur · sed nec dum lapsū mortis

incurrimus ·, At si delectatione concepti In corde facimorti
sui partus praue sequitur actionis · nobis ui mortis reis uic
tor hostis accedit, quodut astruamur exemplis · Temptatur
e ioseph uerbis dominae · sed quia concupiscentiae libidinis non
habuit suggestione tantu · non sui delectatione uel con
sensu temptari potuit · Ideo victor euasit, Temptatur est
dauid usu uxoris alienae · Qua nec du carnis appetitu uice
rat · Deconcupiscentia sua abstractus & inlectus e · atq ubi con
ceptu scelus pfecit · reatu mortis sui pprio ore iudicatus
incidit · quam tamen penitendo euasit; Temptatur e iudas
p filargiria · Qua erat auarus · ab ipsa sua concupiscentia ab
stractus & inlectus · ad interitu consentiendo decidit, Temp
tatur e iob multiplicitter · sed quia nec possessione nec salute
corporis diuino amori ppositerat · temptari quidem sugges
tione hostili potuit · sed consentire uel saltum delectare pec
cato · nullatenus ualebat; Quod ergo dicitur · quia peccatu
cum consummatu fuerit · generat morte · Respicit econtra
rio ad hoc quod supra dictu e de eo qui suffert temptatione ·
quia cumpbatur fuerit accipiet corona uite; Sicut enim ille
qui temptatus superat premia uite · Ita nimirum qui concu
piscentiis suis inlectus temptatione superat · merito ruinam
mortis incurrit; Nolite itaq errare frres mei dilectissimi ·
Uidelicet estimando quod temptamenta uitiorum ad o sumant
originem · Quamuis sciamus · nonnullos exigentibus meritis
precedentium criminum · In alia rursus scelera iusto districtu
iudicis corruisse pmisso; Unde e illud apostoli; & sicut non
pbauerunt habere dm in notitia · tradidit eos in reprobum sensum ·
ut faciant que non conueniunt · repletos omni iniquitate;

Omne datū obtimū. Et omne donū pfectū desursū ē. descen
dens a patre luminū; Post quā docuit uita quib; tempta
mur. nonadō nobis. sed a nobis ipsis inesse ostendit. e contra.
quia quicquid bonī agimus. hoc dō donante percepimus;
Unde et patre luminū. quia auctore nouit spīt aliū crisma
tū; cui consonat illud apīi pauli; quidem habes quod non ac
cepisti. Apud quē non est transmutatio. nec uicissitudinis
obumbratio; Quia indī natura mutabilitas non est. neq; lum
ens sicut lumen huius mundi. Aliqua uicissitudinis umbra
inter cadit; liquet utiq; quia sola nobis dona lucis. et non alia
tenebras mittit erroru; Uoluntariē enī genuit nos uerbo
ueritatis; et dnī meuangelio; non uos me elegistis. sed ego
elegi uos. Et moseē. ppheta; diligā eos spontaneē; Quod er
go dixerat omne datū obtimū. et omne donū pfectū a dō
descendere. Consequenter astruit addendo. quia non nrīs
meritis. sed suē beneficio uoluntatis. paqua regenerationis
defilis tenebrarū. nos infilios lucis mutauerit; Ut simus
initiū aliquod creaturē eius; Ne meo quodam genere.
hoc nos fieri putaremus quod ipse ē. Ideo principatū quen
dā in creatura nobis hac adoptione concessum ostendit.
hos et uericulos quida ita transtulit; uolens genuit nos
uerbo ueritatis. ut simus primitiē creaturarū eius. Id est
ut cēteris quas cernimus creaturis simus meliores; Primi
tias namq; frugū uel animantiū. dnō consecrari lex pre
cepit. primitias auri et argenti ad opus tabernaculi iussit
conferri. Id est optima quēq; in metallis; et de antiquo di po
pulo dixit ppheta hieremias: Scē israel dnō. primitiae frugū
eius: Sciis frē mei dilecti: Notissimū inquit uobis ē. quia

auobus habuistis adulta labia dno autem uos instruan
non una prusione, sed superna gratia uos preueniente con
tigit: Sit autem omnis homo uelox ad audiendum, tardus au
tem adloquendum, et tardus adira; hinc auditorem moribus
instruit precepit. et recte primo ammonet autem quemq
citius ac commodare docenti sero autem os addocendum
apperire; qua stultum e quemlibet que ipse nondiceret
alius uelle predicare; Quiergo sapiencia diligit primo
ut supra ammonuit hanc ado postulet. dehinc magistrum
ueritatis humilis auditor inquirit. et inter agendum suam
cautissime linguam, nonsolum aboriosis sermonibus coercet
uerum et labipra quamnup didicerat ueritate predicandi
continet: hinc salomon distantia temporum scribens
ait; tempus tacendi et tempus loquendi. hinc phytago
rici naturalis scientie magisterio predicti. auditores suos
per quinquennium iubent silere. et sic demum predicare per
mittunt; nam et tutius est ut ueritas audiatur qua pdicetur
qm cum auditur humiliter custoditur; Cum autem predica
tur uix nonsubripit. cui uir hominum quantula cumq: uac
tantia: Hinc hieremias bene institutum adulescentis uitam
describens modestia taciturnitatis inter prima uirtutum
studia computat: Bonum e uiro inquit cumportauerit
iugum abadolescentia sua. sedebit solitarius et tacebit.
et tardus inquit adira; quia maturitas sapientiae nonnisi
tranquilla mente percipitur: Scriptum est enim quia ira
in sinu stulti requiescit, Non ita uelocitate ire uetat. ut
huius tarditate adpbet. sed hoc potius ammonet. ut et
hora perturbationis adcitius ne nobis ira subripiat caueamus:

Aut si forte subrepuerit intra oris septa eius cohibeamur
impetu. & exacta hora discriminis. liberius eam ad integrum
intro corde prempsit expurgemus. uel certe tardor adimi
nos ee precepte eius nonquam lib & obcaecat serenitate nri
uultus in austeritate uertamur. sed certa & iste me ratione;
Uerbi grana similiter corrigi, pximos maxime quinobis com
missi nonposse cernimus. seueritate ergo eos uerbi. uel & ma
iudicii districtione exhibeamus; manente tam quantum na
tura humana patitur. statu nre mentis sereno; Credo. fineen.
simul hel. helias. & petrus tardi fuerunt ad ira. & tamen pec
cantes. uel gladio. uel uerbo pemerunt; Sed & moyses cum
esset uir mitissimus. & iuit aphaione que incorrigibile iu
dit iratus nimis. comminatus est poena. qui & opere patra
uit; Ira enim uiri iustitiam dei nonoperatur; facilis e sensus.
Qua quiracundiae uitio se incautus subiugat. & si hominib:
iustus appare, in diuino examine nondum pfecte iustus e;
Uerum altius potest intellegi. quia dno dictum e; Tuaute dne
uir turtur. cum tranquillitate iudicat; qualiscumq iudex ho
mo amissa mentis tranquillitate de iniquente iudicat.
& ita sinuste iudicat. Iustitia tamen diuini examinis. In qua
pturbatio cadere nescit. mitari nonpotest; Ppter quod
abiciemus omne immunditia. & abundantia malitie. in
mansuetudine suscipiamus insitum uerbum; Primo & corpus &
mente auitis ab & expurgare. ut digne esistere pos
sint. qui uerbum salutis percipiant; Qui enim nondeclinat
priius a malo. nonpotest facere bonum; Omne quippe im
munditia & carnis & animi nuncupat. malitia autem
p pri adimentionis hominis priuitate respicit.

Suscipite inquit insitum uerbum dei. Idest uerbum quod uirtus cor
dibus predicando imponimur. uos discendo suscipite. uel
certe ita sementendum. uerbum quod uobis in die redemptionis
insitum est. Quando uoluntarie genuit uos dr. Iam nunc p
fectius suscipite. Et ita operibus implendo. quod ita in mysterio
tenetis. Quod potest saluare animas uras, Et ita si in corpore
temptationes patiamini. uel aperte morte consumemini;
Estote autem factores uerbi. Et non auditores tantum. Et cetera;
Sic et paulus de legis cultoribus. non auditores legis iusti sunt
apud dm. sed factores legis iustificabuntur; Et in apocalyp
si iohannes cum dixisset. Et beatus qui legit. Et qui audiunt uer
ba prophetiae libri huius. Protinus adiunxit; Et seruant ea
quae in ea scripta sunt; qui autem prospexerint in lege perfecte liber
tatis. Et permanserint in ea: Lege perfectae libertatis. gratia
dicit euangelii: Nihil enim ad perfectum adduxit lex; Et alibi;
Non enim accepistis spm seruitutis iterum in timore. sed acce
pistis spm adoptionis filiorum; Et iterum; Ubi enim spr dni. ibi
libertas; Et ipse dnus. Si uos inquit filius liberauerit. uere
liberi eritis: Non auditor obliuiosus fiet. sed factor ope
ris. hic beatus in facto suo erit; Non auditu uerbi sup uacuo
sed operis et secutione beatitudo preparat. Sicut et dnus lo
quens ad discipulos. Si haec scitis inquit beati eritis. si fece
ritis ea; Si quis autem putat se religiosum esse. non refre
nans linguam suam. sed seducens cor suum. huius uana est reli
gio; Monuerat supra uerbum dei. non solum audire. sed et fa
cere. Nunc addit. quia et si mandata quae dnus. quae dicit
facit et exercere uidetur. si non et ita lingua ad detractionib.
mendacium. blasphemiae. stulta loquitur. ab ipso et ita multa

Cognio

loquio / ceteris q̃ quibus peccare tol refrenauerit / frur
tra se deoperu iustitia uetat / Sicut paulus gentilis poetae
sententia comprobans ait; Corrumpunt mores bonos / con
loquia mala; Religio autem mundi et immaculata apud dm̃
et patrem hec est; Pulchre addidit apud dm̃ et patrem. quia
sunt qui hominib: religiosi uidentur. cum ado habeant
pfam; Unde et salomon ait. Est uia quae uidetur homi
ni recta. nouissima autem eius deducunt ad mortem. Visita
re pupillos et uiduas in tribulatione eorum. et immaculatum
se custodire ab hoc seculo; Quia dixerat factorem operis.
beatum in facto suo futurum / nunc q̃ facta do maxime
placeant dicit. misericordia scilicet et innocentia. namq;
in eo quod pupillos et uiduas in tribulatione eorum visitare
iussit / Cuncta quae erga proximum misericorditer agere
debeamus insinuat; Quod quantum ualeat ipso iudicii tem
pore pandetur. ubi dicturus est iudex. Quamdiu fecistis
uni de his fratrib: meis minimis / mihi fecistis. Porro in eo
quod immaculatos nos ab hoc seculo custodire precepit.
uniuersa in quibus nos ipsos custos seruare doceat ostendit.
In quibus et ea q̃ supra obseruare monuerat. ut tardi
ad loquendum / tardi simus ad iram; frres mei / nolite in prona
rum acceptione habere fidem dni nri ihu xpi gloriae. Osten
dit quod hi quib: scribat fide quidem euangelica imbuti
sed operib: erant uacui; et quia mandata dni in elemosi
nis pauperum docuerat implenda. uidit illos e contra
quod pauperib: erant, propter aeterna premia faciendum.
diuitib: pocius, propter commoda terrena fecisse. Ideoq;
eos, qui erant digni redarguit. et congrue inhuius sco rho

sententiae · dnm̄ nr̄m ihū xp̄m gloriae cognominat ·
ut meminerimus quia eius ē potius iussis obedientiam
quicumsit splendor gloriae · sempiterna gloria remunerat ·
quicquid peius amore pauperi dicitur · quam quelibet homi
nū dignitas honoranda ; de quibus generaliter dictum est ·
quia omnis caro foenū · et omnis gloria eius tamquā flos foe
ni · et cetera · et ēnī si introierit inconuentū urm̄ aur aureū
anulū habens · in ueste candida · introierit autē et pauper in sor
dido habitu · et intendatur in eū qui induitur ē ueste preclara ·
et dixerint · tu sede hic · pauperi autē dicatur · tu sta illic · aut
sede subscabello pedū meorū ; Inhuius expositione sententiae
beati augustini dicit utamur ; Si hanc inquit distantiā se
dendi et standi ad honorem ecclesiasticorum referamus · non est
putandū leue ē peccatū · in personarū acceptione habere fi
dem dnī nr̄i ihū xp̄i gloriae ; Quis enī ferat eligi diuitem
ad sedē honoris eccle · contempto pauperē instructiore
atq: sanctiore · Si autē decor indianis conser sibi loquitur ·
quis non hic non peccat · si tamen peccat · nisi cum apud se
met ipsū intus ita iudicat ut ei tanto melior · quanto diuior
ille uideatur ; hoc enī uidetur significare se subdendo ; Non
ne iudicatis apud uos metipsos · et facti estis iudices cogitatio
nū iniquarū · Sequitur ; Audite frēs mei dilectissimi ; di
ligentius inquit animū aduertite · quia non qui diuiores ad
seculū · hi in diuino examine ēt meliores · Nonne dēus elegit
pauperes in hoc mundo · diuites in fide et heredes regni ·
quod pmisit diligentib: se · Pauperes uocat humiles · et
qui pe contemptu rerū uisibiliū · fide autē inuisibiliū
diuitiarū · huic mundo despicabiles parent ;

Taler namq: dr elegit dnr nr ihr xpr dicendo: Nolite
timere pusillus grex. quia complacuit patri uro dare uo
bis regnu: Taler elegit cumparenter sibi pauperes quoq
offitio immundu uenient nutriresur creauit. sed hor
timen futuri regni expectatione preclaros reddit
ac nobiles: Uos autem exinhonorastis pauperem. ppr illu
salicet cui dictu e tu sta illic. Cum habenti anulu aureum
dictu e. tu sede hic bene. Nonne diuites ppotentia oppri
munt uos. Ipsi trahunt uos adiudicia. nonne ipsi blas
phemant bonu nom quodinuocatu est sup nos. hic os
tendit apertius quisint diuites. de quoru humiliatione
ac pditione supra disputauerat. Illi nimiru qui diuitias
suas xpo preponunt. prorsusq. a fide eius alieni. insup
eos quicredunt ppotentia opprimunt. trahentes
ad iudicia potentioru. ac blasphemantes nomen xpi.
quod e sup omne nom. qd apstoru temporib: plures et
gentiliu. et maximae iudeoru priores fecisse. et in acti
bus eorundem apostoloru. et in epistolis apli pauli. tan
patenter ostenditur: Sitamen lege pficimus regalem
secdm scripturas. diliges proximu tuu sicut te ipsum.
bene facitis; si autem psonas accipitis peccatu opera
mini. redargimur a lege quasi transgressores: Unde
quem ammodu transgressorem appellat. Qui dicunt
diuti. sede hic. et pauperi. sta illic; Unde neputarent
contemptibile ee peccatu. in hac unare lege transgre
di. secutus adiunxit; Quicumq. autem tota lege seua
uerit. et offendat in uno. factus e omniu reus; Qui enim
dixit non mechaberis. dixit. et non occides; qd si non

mechaberis. occidas autem factus es transgressor legis.
Propter illud quod dixerit reclarguit a lege quasi transgres
sores. Que cum ita sint consequens videtur nisi alio modo
intellegendum ostendatur. ut quid dixerit diuitis sede hic
et pauperi sta illic. huic honorem ampliorem quam illi de
ferens. et idolatras et blasphemus. et adulter. et homicida
et ne quod longum est cuncta commemorare reus omnium
criminum iudicandus est, offendens quippe in uno factus
est omnium reus. Querendum ergo unde sit omnium reus
si in uno offendat quis totam legem seruauerit. An forte
quia plenitudo legis caritas est qua dei proximique diligit;
In quib: preceptis caritatis tota lex pendet et prophete.
merito fit omnium reus qui contra illam facit in qua pendent
omnia; nemo autem peccat nisi aduersus eam faciendo;
Quia non adulterabis. non homicidium facies. non furaberis.
non concupiscet. et si quod est aliud mandatum in hoc
sermone recapitulatur. diliges proximum tuum tam
quam te ipsum; dilectio proximi malum non operatur;
plenitudo autem legis est caritas. reus itaq: fit omni
um faciendo contra eam. In qua pendent omnia; Cur
ergo non dicuntur paria peccata an forte quia ma
gis facit contra caritatem qui grauius peccat minus
qui leuius. tamen etiam si in uno offenderit reus om
nium erit. quia contra eam facit in qua pendent om
nia; Sic loquimini et sic facite sicut per legem libertatis
incipientes iudicari; Lex libertatis lex caritatis est,
de qua dicit; si tamen legem perficitis regalem secundum
scripturas diliges proximum tuum sicut te ipsum bene

factus; hoc inquit loquendo hoc faciendo. curate ut proximor
diligendo. ado diligi mereamini. Proximis misericordia in
pendendo. Indiuino iudicio misericordia digni existatur.
Aliter sicut lex seruitutis e. quedata e p moysen. ita lex liber
tatis gratia e euangelii. que p ihm xpm facta e. Apto teste
quiait; Non enim accepistis spm seruitutis iterum in timore.
sed accepistis spm adoptionis filiorum. In quo clamamus abba
pater; Aliterum; ubi autem spr dni. ibi libertas; Sic ergo loqui
mini inquit & sic facite. sicut p lege libertatis iudicandi. hoc
e enim incipienter iudicari; Grauius namq. iudicabitur qui le
ge moysi. quam qui lege naturale condempnit; Grauius me
qui agnita euangelii gratia. qui qui moysaice legis edicta
despicit; Omni enim cui multum datum e. multum quem abeo;
& cui commendauerit multum. plus petam abeo; Unde & apls
ait; Si enim qui p angelos dictus e sermo factus est firmus.
& omnis preuaricatio & inobedientia. accepit iusta mer
cedis retributione. quomodo nos effugiemus. si tanta ne
glexerimus salute; Quicum in tanta accepit & enarrari
p dnm. abeis qui audierunt in nos confirmata e; Aliterum
Irrita quis faciens lege moysi. sine ulla miseratione duob:
uel trib: testib: moritur. quanto magis putatis deteriora
mereri supplicia. qui filium di conculcauerit. & sanguinem tes
tamenti polluti duxerit. in quo sanctificatus e. & spiu gratiae
contumeliam fecerit; uterq. autem sensus. ad unum finem respi
cit. ut iudeli & diuine gratiae iustis operib: respondentes
simus inuicem benigni. misericordes donantes inuicem. sicut
& dr in xpo donauit nobis; Iudicium enim sine misericordia
illi qui non fecit misericordiam. Sine misericordia iudica

bitur ille quicumfacere possit · nonfecit misericordiā
ante quā iudicaretur · Quodcumdeomnib: inmisericordib:
recte sentiatur; Constat omnimodis · quia quomaiorē quis
que adnō misericordiā consecutus ē · eo iniustius indigentē
proximo misericordiā negabit · eoq: iustius impietatis suę poe
nas luit; Unde puide dnī ammonet · Nolite iudicare ut non
iudicemini · nolite condemnare et noncondemnabimini; dimit
tite et dimittetur uobis · date et dabitur uobis; Iudicium ergo
sine misericordia ei quinonfecit misericordiā · super exaltat
autē misericordia iudicio · quia quē admodū damnatus in
iudicio dī dolebit quinonfecit misericordiā · ita qui fecit
remunerātur exultabit atq: gaudebit; Alter super exaltat
misericordia iudicio · nondictū ē uincit misericordia iudi
cium; Non enī ē aduersa iudicio · sedsuper exaltat · quia plures
p misericordiā colliguntur · sedquimisericordiā prestiterē;
Beati enī misericordes qm ipsorū miserebitur dī; Item super
exaltat misericordia iudicio superponitur misericordia
iudicio · inquo inuentū fuerit opus misericordiae · Si habu
erit aliquid forte iniudicio quopunitur · tamquā unda
misericordię peccati ignis extinguitur; Quidpderit fri
mei · si fidē quis se dicat habere · opera autē nonhabeat · et dela
hinc demisericordiae operib: latius disputat · ut quos uehe
menter sententia precedente terruerat · consolatur · cum
ammonet; quomodo ita peccata cotidiana · sine quib: hic
nonuiuitur · cotidianis remediis expientur; Nehomo qui
cum iniuno offenderit · fit omniū reus · inmultis offen
dendo · quia inmultis offendimur omēs; Magnū aggerem
reatus sui minutatim collectū · adtribunal tantū iudicis

puebat. Ea qui non fecit misericordiam non inuenient. sed po
tius dimittendo atq; dando mereantur sibi dimitti debita
reddiq; promissa; Si autem fr aut soror nudi sint & indigeant
victu cotidiano. dicat autem aliquis ex uobis illis, ite in pace
caleficamini & saturamini. non dederitis autem eis que necessa
ria corpori. quid pderit; ita & fides si non habeat opera mor
tua e in semetipsa. Manifestum e qd sicut uerba sola pietatis
nudum uel esurientem non recreant. sin non & cibus prebeat
& uestis. ita fides uerbo tenus seruata non saluat, mortua
est enim in semetipsa sin o non operib: caritatis quib: reuiuescit
anima; Neq; huic sententiae contrarium est quod dicitur.
Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit; Subintelle
gendum namq; ibi e. quod tantum modo uere credat qui sicer
ca operando qd credit. & quia fides & caritas abinuice
separari nequeunt. paulo attestante quian; & fides
que pdilectione operatur, apte iohannes apostolus
tale de caritate sententiam. quale de fide iacob; pferit
dicens: Qui habuerit substantiam mundi. & uiderit fratre
suum necesse habere. & clauserit uiscera sua a eo. quo
modo caritas di manet in eo? Tu credis qm unus e dr
bene facis & demones credunt & contremescunt. Ne pu
tes qd magnum aliquid facias credendo unum esse dm. hoc
enim & demones faciunt. nec solum dm patrem. sed & filium
di credunt, Unde dicit lucas; Exierunt & a demonia a
multis clamantia & dicentia quia tues filius di; & in
crepans non sinebat ea loqui. quia sciebant ipsum ee xpm;
nec solum credunt. uerum & contremescunt, Unde ad
illum legio que hominem obsedebat supplici uoce pclamabat,

quid mihi & tibi ihu fili di summi? adiuro te p dm ne me tor
quear; Quiergo dm esse non credunt uel creditu non timent
p fecto demonib: tardiores ac preteruiores estimandi: Sed nec
dm credere & contremiscere magnu est: sinon & ineu credatur
hoc e sinon eius in corde amor teneat; Aliud e eni credere illi aliud credere illu aliud credere in illu: Credere
illi e. Credere uera ee que loquitur; Credere illu. credere
quia ipse sit dr. Credere in illu. diligere illu: Credere uera
ee que loquit multa & mali possunt; Credunt eni ee uera
& nolunt ea facere sua. quia ad operandu pigri r. Credere
autem ipsu ee dm. hoc & demones potuer; Credere uero in
dm soli nouer quidiligunt illu; Qui non solu nomine xpiani
r. sed & factis & uita quia sine dilectione fides inanis est.
Cum dilectione fides xpiani. sine dilectione fides demonis,
Quiergo nonnulli credere xpm. adhuc nec demones imitat;
Iam credit xpm. sed odit xpm. habe confessione fidei in
timore poene non in amore corone; Na & illi puniri time
bant; denique beatus petrus cum dno confitens dicere;
tuer xpi filius di uiui: eade pene uerba que & demones
p ferre uidetur sore. sed illoru confessio quia cum odio
plata e xpi. merito damnata e. Illius. quia sc in terna
dilectione peersit. & eterna beatitudine remunerata e;
Vis autem scire o homo inanis qm fides sine operib. otiosa e:
abrahe pater nr nonne ex operib. iustificatus e? Qm pau
lus aplus predicans iustificari hominem p fide sine operib.
non bene intellectus e abeis quisic dictu acceperunt:
ut putarent cum semel in xpm credidissent, & qualiscumque
le operarent & facinorose flagitioseq: uiuerent. saluos

esse posse ꝑ fidem. Locus iste huius epistole eundē sensū
pauli aptū quomodo sit intellegendus exponit; Ideoq;
abrahę magis exemplo utitur uacuā eē fidē sinon bene
operētur. Qm̄ abrahę exemplo ālia paulus aplis usus ē.
ut ꝓbaret iustificari hominē sine operib; Cum enī bona
opera commemorat abrahę quę eius fidē comitata ē
satis ostendit aplm paulū nonita ꝓ abrahā docere iustifi
cari hominē ꝑ fidē sine operib. Utsiquis crediderit non
ideum puneat bene operari sed adhoc potius ut nemo ar
bitrētur meritis priorū bonorū operū se ꝑuenisse ad
donū iustificationis quę ē in fide. In hoc se gentib. in xpm
credentib. iudęi prę ferre cupiebant. quia dicebant
se meritis bonorū operū quę in lege ē ꝑuenisse ad euan
gelicā gratiā. Ideoq; scandalū habant multi quis ceiscere
dideri. qt in carcū cesis gentib. xpi gratia traderētur;
unde aplis paulus dicit posse hominē sine operib. sed
precedentib. iustificari ꝑ fidē; Nā iustificatur ꝑ fidem
quomodo potest nisi iuste operari; Cum ergo dicit ia
cob; Abraha pater nr. nonne ex operib. iustificatus est.
offerens isaac filiū suū sup altare. elegantēr exemplū
bonę operationis. ab ipso patriarcha monuit eē discen
dū. ꝑ quos uidelicet eos quidem iudaeis credideramus
ut quasi bonę soboles: primi et maximi sui parentis
actus sequerentur; et qm̄ eos ne intemptationib. deficerent
et ut fidē suā ꝑ opera ꝓbarent ammonebat. ele
gans de patriarcha posuit exemplū. ꝑ quod eos in utraq;
uirtute posset instituere; Quę enī temptatio maior
excepta his quę ad ꝑpriū corporis plagas ꝑtinet

accidere potest · quā siquis filiū unicū dilectissimumq· suum
senex cogatur occidere ? quomodo autē tunicā uel escam
suā ꝑ diuino amore pauperib· dare differret · qui filiū quem
senex acceperat heredē · adiussionē dni statim morti dare
nondistulit ? itaq· congruit huic beati iacobi sententie · quod
paulus ait ; fide obtulit abrahā isaac cum temptaretur ·
et unigenitū offerebat · qui susceperat repmissiones · ad
quē dictū ē · quod in isaac uocabitur tibi semen · arbitrans
quia et mortuos suscitare potens ē dr ; siquidē mino eo
demq· facto beati abrahā · iacob· operū eius magnificentiā
paulus fidei constantiā laudauit ; nec tam dispare diuer
samq· a iacobo protulit paulus sententiā ; sciebant namq·
ambo · qd abrahā et fide et operib· erat pfectus ; et ideo quisq·
illorū illā in eo magis uirtutē predicauit · qua suos audi
tores amplius indigere pspexit ; Quia enī iacob· illis scri
bebat · qui fide sine otiosā tenebant · oportune illud p
tulit exemplū · in quo illa precipua fides abrahe · que
et prius scriptura teste laudata ē · apparere · quia non
otiosa eius in corde torpuerit · sed ad obediendū diui
nis imperiis iam prompta flagrasset ; Quia uero pau
lus illos instituebat · qui sine gratia fidei desiuit se me
ritis et operib· extollebant · ostendit · quia sine fide
impossibile ē placere dō ; atq· ad redarguendā cor
rigendamq· eorū temeritatē · collectis omniū patri
ancharū exemplis · manifeste edocuit · quia omnes
testimonio fidei pbati s ; unde et specialiter de abrahā
intulit · quia fide offerens isaac · arbitrans inquit ·
quia et mortuos suscitare potens est dr ;

Coniunxit ergo opus fidei · qui ideo filiũ mox offerre no
luit · quia dñm hunc continuo resuscitaturũ eẽ credebat;
Ideo autẽ hunc post mortẽ adõ resuscitandũ eẽ credebat
quia uerũ eẽ credebat quod audierat · quia in isaac uocabi
tur tibi semen; quã coniunctionẽ utriusq: uirtutis · beatus
quoq: iacob: subsequenter exponit docens; Uides qm̃ fides
cooperabat operib: illius · & ex operibus fides seruata est ·
& suppl&a ẽ scriptura dicens; credidit abrahã dõ · & reputatũ
ẽ illi ad iustitiã · & amicus dei appellatus ẽ; De hoc testimonio paulus ad romanos firmissime disseruit · manifeste docens · quia tanta ẽ uirtus fidei · ut statim p̃ceptus eius mysterius · iustũ de impio facere possit hominem ·
quia enim abrahã tanta & tam feruente fide credidit dõ ·
ut promptus et & animo ad agendi omnia quę dñs iubere · & merito fides eius ad dõ qui cor nouerat illius reputata ẽ ad iustitiã · & nos quoq: fidẽ illius qua iustificamur
ẽ sciremus; temptauit eum dñs · iubens offerre filiũ · &
ex operib: fides consummata ẽ · idest quia et & in corde
eius p̃fecta · operũ exsecutione probatũ ẽ; hoc quoque
tempore · siqui nup ad fidẽ uenient baptismũ acciperit ·
& ponent se toto corde dei seruire preceptis · mox
hac de luce migrauerit · iustificatus utq: p fidẽ sine operib: migrauit; quia tempus operandi unde fidẽ probare ·
ipso inquẽ credidit dõ disponente non habuit; et qui
p̃ceptis fidei sacramentis · longo sup uiuum tempore · nec
bonis insistere curant operib: his inculcandũ · quod beatus iacob: p̃posito exemplo fidei simul & operũ abrahę · mox subdidit dicens; Uidetis qm̃ ex operibus

iustificatur homo & non sc̃ fide tantũ: Quod autem sc̃ope
rib: significat sc̃ operib: fidei: quia p̃fecta opera sine
fide nullus habere potest: fidē uero sine operib: multi:
si illis operũ tempus non adsit; de qualib: dictũ ē: rap
tus ē ne malitia mutaret intellectũ illius: aut fictio deci
piat animã illius; Similiter autē & raab meretrix. non
ne sc̃ operib: iustificata ē: suscipiens nuntios & alia ma
ia eiecerit: ne se causarentur: opera tamẽ patris abrahe im
itari nonualere: presertim cum nullus eos modo cõgere
dõ filios offerre perimendos: sed hoc potius ipse p̃scriptu
rat dr̃ fieri phibebat: Addit & mulieris exemplũ: mulie
ris criminose: mulieris alienigene: que tam p̃ operam
misericordie: p̃ offitiũ hospitalitatis: & iã cum periculo sue
ute: di famulis exhibitũ: iustificari a peccatis meruerit.
israheliticī populi ciuis asseribi: regalis eorũ p̃ sapie
cat̃ alogo adnumerari: ipsius dni ac saluatoris nri ge
nerationib: que a patriarcharũ fonte discendunt inseri:
ab excidio patrie pereuntis: Cuius p̃ fidiã deserui
erui; hic igitur conuertere ad meliora mulieris exemplis
suadet & auditores suos patrie pereuntis interitũ ca
uere: & a cuius scelerib: credendo recesserant: ab hac
iã fructuosis operib: se meminisse cernere: quatenus
scorũ coetib: copulari: & ad redemptoris sui mereant
p̃ uenire consortiũ; & illos ergo hortat suscipere nun
tios ihu: hoc ē predicatores uerbi euangelii gratanter
audire: & cum hos a contribulib: suis repulsos: uel cer
te ad mortē que sibi ee cognouerunt: ut sepe factũ
eorũ actus & locent: ipsi e contra accepto abeis con

filio salutis sue. ad dnm ihum eos in pace remittam
quod honorabile quondam universe plebi iudeorum & nunc
magis honorandum omni eccle xpi. preuelatione reliqui
arum beati pro martyris stephani effectum. beati apli
pauli magistri gamalihele in hierosolimis fecisse.
prefatur actuum aptorum liber insinuat. quando dispo
nente senatu iudeorum. aptos interficere. ipse sapien
tiore consilio eorum molimina euacuit. Creptosq: de
insidiis eorum aptos ad euangelizandum ihm remisit in
colomes: Nolite plures magistri fieri frres mei. scientes
qm magis iudicium sumitis; Multum fuisse studii cre
dentib: tempore aptorum. ut uerbum di latius ppaga
rent actus eorum edocent; ita ut apollo uir inscriptu
ris doctissimus. scienis tantum baptisma iohannis. fiducia
aliter xpm pdicaret. qui tamen quia sapiens erat mox
ut doctor adfuit facillime. quod minus habuerat ad
impleuit. atq: ad predicandi offitium iam perfectus redit.
Alii maiori mepria descendentes de iudea antiochiam.
docebant credentes ex gentib: quia nisi circumcideremini
secdm lege mosi salui esse non possemus; Nec paruum
castis predicatoribus questionis laborem contulerunt.
hoc ergo & huius modi doctores beatus iacob. ab of
fitio uerbi remouit. ne impedimentum his qui illud
iure implere poterant facerent. Scientes inquit
quod maius iudicium sumitis; Sicut enim is qui bene
ministrauerit gradum sibi bonum adquirit. ita qui offitium
docendi sibi indoctus usurpare temptauerit. qui
xpm annuntiat non sincere maius iudicium damnatio

nis meretur quamsi solus suo inscelere periret. Inmulti omnes offendimur omnes. Nondixit offendit. Cum illos arguebat quos et scientia et operatione minus perfectos videbat. taleque decathedra magisterii deponere et tamen ne uel errore predicando paruulos lederent. atque abauditu doctiorum preoccupando eorum aures auertere uel certe ea que recta predicarent non recte actionis sorde fedarent. ac hoc uitam euangelicae perfectionis sinistra opinione furcarent. Sed offendimur inquit, cum summus xpi loquere et aut premisit inmultis. subiunxit omnes. ut tanto cauius se inperfecti quique magendo uel loquendo circumspicerent quanto certius sine cognoscerent. quia ne perfecti quidem boni. et quisper sei gratia duce incedunt. huius uitae uia absque offensione peccati alicuius transigere nullatenus possent. iuxta quod alibi scriptum e; Caeli non mundi inconspectu eius; et sicut solomon ait. quod non e homo iustus in terra. qui faciat bonum et non peccet; Siquis in uerbo non offendit. hic perfectus e uir; Quomodo dicit perfectum ee uirum. qui in uerbo non offendit. cum premit tere. quia inmultis offendimur omnes. Anquia et inmultis offendere possunt electi. et tamen perseuerare perfecti. Immo ita intellegendum e. namque diuersa offensionum e species; aliter electi aliter offendunt reprobi. Salomone testante. qui ait; septies enim cadit iustus et resurget. impii autem corruent in malum: Et si enim iustus per fragilitatem carnis uel ignorantiam forte offenderit. iustus tamen ee non desistit. quia ut cotidiana e huiusmodi et ineuitabilis offensio. ita e et cotidiana orationum ac bonorum medela operum. que

offendente iustũ · neinterrã prouat · & nuptiale carna
tis ac fidei uestẽ · puluere uitiorũ sordida ocur erigit ·
Siquis ergo in uerbo ñ offendit · hic pfectus ẽ uir; Illo uideli
cet uerbo · cuius offensionẽ humana potest uitare fragili
tas · ut est uerbũ doli · detractionis · maledictionis · super
bie · iactantiae · accusationis in peccatis · emulationis ·
dissensionis · heresis · mendacii · per iuria · sed & otiose · nec
non & iã supflue locutionis in his quę necessaria uidentur;
In quo nimirũ uerbo quisq; se sine offensione custodit ·
hic pfectus ẽ uir; Quiẽ custodit os suũ & linguã suã
custodit a bangustiis animã suã; Potest & iã freno circum
ducere totũ corpus; Pendet hic uersus a superiore; Siquis
inquit in uerbo non offendit · hic pfectus ẽ uir; & hic po
test & iã freno circũ ducere totũ corpus suũ · qd ẽ aperte
dicere; sicut lupũ lingue quipene ineuitabilis ẽ caus ·
hic consuetudine fixa eius dẽ continentiae · & iã cetera corpo
ris membra · quę facilius castigari possunt · ne a recto ti
nere diuertant · discit obseruare; Sicut ẽ equis frenos
mora mittimus ad consentiendũ nob · & omne corp: illoq;
circũ ferimus · subaudis quanto amplius dec & ut nob
ipsis frenũ continentiae mora mittamus · ad consentien
dũ creatori nro · quatenus plingue custodia · operũ quoq;
rectitudinẽ obtinere queamus; Quod sicut quidã codices
habent legerimus · Sicut autẽ equis frenos mora mitti
mus · nihil questionis erit · quia coniungitur adhoc quod
insequentib: dicit · Ita & lingua modicũ quidem membrum
ẽ; & cetera: Ecce naues cum magne sint · & a uentis ualidis
minentur · circũ feruntur a modico gubernaculo · ubi

impetus dirigentur uoluerit; nauem magne inmari men
tem hominum In hac uita · siue bonorum · siue malorum;
Venti uaridi aquibus minantur · ipsi appetitus mentium qui
bus naturaliter coguntur aliquid agere · quod uel
ad bonum · uel ad malum puenant finem; Gubernaculum
quo huius modi nauem circumferuntur · ubi impetus diri
gentur uoluerit · ipsa cordis intentio · qua electi transi
gressis huius seculi fluctibus felicem patriae celestis por
tum attingunt; reprobi autem quasi scylla uel carybdis
necem · fluctuosis utique huius erroribus quos deserere ne
ciebant intereunt; Et quia scabundantia cordis or
loquitur; recte subiungit; Ita et lingua modicum qui
dem membrum est · sed magna exaltat; magna utique pre
mium exaltat · si eam impetus animi dirigentur bene gu
bernauerit; Juxta illud salomonis, quia intellegent gu
bernacula possidebit; Si autem male · mala econtrario
sibi suisque magna petitionis exaltat; Unde et salomon;
mors inquit et uita in manibus linguae; Vitam ergo exaltat
si bene docet ecclesiam · mortem contra si praue; Aqui nam
que aduersus eos qui et uita et scientia destitui docere
presumebant · Ideoque magis ecclam ledebant: Quod si
ut inquibusdam codicibus inuenitur legitur et magna
exultat · Illa mirum hic exultatio debet intellegi · de
qua insequentibus cum pplura linguae uitia enumeratur
et adiunxit; Nunc autem exultatio insuperbus uiris;
Omnis exultatio talis maligna est · a qua et mater be
atissima nos pia exhortatione compescit dicens:
Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes:

Magna

Magna ergo exultat lingua que celeroru sensus & uerba
dispiciens singulariter se sapiente ee uetat & facunda,
Ecce quantus ignis quam magna siluam incendit; quantus
dicit quamodicus. Denique & codicet quida sic habent,
Ecce modicus ignis sicut enim a modica scintilla ignis excres
cens magna sepe siluam incendit; ita incommenta lin
que suis nutrita leuitatib: magna bonoru operu ma
teriam multos uitae spiritalis fructus ubi actamina
uerit perdit; Sed & innumera plerunque obtima que ui
debantur locutionis folia consumit. Et lingua ignis
e uniuersitas iniquitatis; Ignis e lingua quia uirtu
tu siluam male loquendo deuorat; Unde uir sapiens de
insipiente; apertio inquit oris illius inflammatio est;
Cui uidelicet igni petitionis contrarius e ignis ille salutaris
quia ligna foenu stipula uitiorum consumens secre
ta cordis illustrat quosci inflammantur doctores ut
& ipsi ardeant amando & quasi linguis ignitis accendant
alios predicando; de quib: bene scriptu e; Quia appa
ruerunt illis dispertite linguae tamquam ignis sedit q: supra
singulos eorum & repleti sunt omnes spiritu sco; Recte autem de lin
gua indisciplinata dicit quia ipsa sit uniuersitas in
quitatis, quia cuncta fere facinora peccant aut concinnan
tur ut latrocinia stupra aut patrant ut periuria falsa
testimonia aut defendunt ut quilibet impurus se cu
sando scelus quodammisit & simulat ostentando bonum
qd non fecit. & inflammat rota natiuitatis nre inflam
mata a gehenna; a gehenna dicit a diabolo & angelis
eius propter quos gehenna facta e; & qui ubicumque

uel in aere uolitant · uel in terris uel subterris · ua
gantur siue delinentur · suarum semp secum ferunt tormen
ta flammarum instar febricitantur; Qui esi in lectis ponit
eburneis · si in locis apricis · feruore tamen uel frigora insti
sibi languoris euitare non potest; · Sic ergo demones · esi
in templis colunt · auratis · esi p aera discurrunt · igne sem
per ardent gehennali · Ex ipsa sua poena commonitu ·
decepti quoq: hominib: fomite uitiorum · unde ipsi pere
ant inuidendo suggerunt; Cui contra sca di ciuitas noua
hierusalem · de celo ad o descendere dicitur · Quia nimirum quic
quid celeste in terris agimus · hoc p fecto uitageremur ce
lesti munere accepimus; Rota autem dicit natiuitatis nre
incertabile uitae temporalis decursum · quo a die natiuita
tis usq: ad mortem · uelut semp currente rota · curruli incer
tanter agimur; Unde bene salomon cum diceret · memen
to creatoris tui in diebus iuuentutis tue · ante quam uenit
tempus afflictionis · paulo post addidit; · Et confringantur
rota super cisternam · et reuertatur puluis in terram suam · unde
erat; Inflammat ergo lingua rotam natiuitatis nre · cum
statum omnem nre conuersationis praua loquendo contaminat:
tem · rotam natiuitatis nre · dicit · quia merito prime preua
ricationis ab interna stabilitate pieni · huc atq: illuc uaga
mente raptamur · et incerti p cuncta discursibus · ubi peri
culum · ubi salus sit ignoramus; Inflammatur autem hec rota
nre natiuitatis · igne linguae maculantis · cum uitium natiuae
perturbationis · ineptis et inoxiis sermonibus accumulatur:
omnis enim naturae bestiarum et uolucrum · et serpentium · et ceterae
domantur · et domitas a natura humana · Legimus in primo;

Inmanissimā serpentiū aspidē meg̃r pro domitā apatre
familias. & cortiche decauerna sua egressā. amensa eius an
nonā ꝓpere solitā: Legimus ītē scribente marcellino comi
te. mansue facta tigridē. ābindia anastasio principi missā.
Ut ergo intellegi. quia lingua prauorū bestiis ferocitate.
uolucrib: leuitate. uel scaturione serpentib: uirulentia
precellat; Sunt enī bestiales. qui sacuer ut gladiū lin
guas suas. Sunt uolatiles. qui posuer̄ incelū os suū. & quo
rū os locutū ē uanitate. Sunt serpentini. de quib: dictū
est. uenenū aspidū sublabiū eorū. Lingua autem nullus
hominū domare potest; Duob: modis hęc sententia po
test recte intellegi. quia & nullus doctorū bonorū pot est
domare linguā eorū. quise ipsos astutia uerbositate co
hibere neglegunt. & nullus loquentiū ē. qui non aliquan
do delinquat in lingua sua; Denique deuoro ꝓfecto in mar ti
culo maxime temptationis constituto ueracter dictū ē;
In omnib: hic non peccauit iob labiis suis. Etiam ipse se post
modū audiens di sermonib: de inepta stultae locutionis
reprehendit dicens. Unū locutus sū. quod utinā non dixis
sē. & alterū quib: ultra non addā; Inquietū malū plena
ueneno mortifero. Inquietū malū addit adhoc qd dixerat.
eam domari non posse. cū bestiae dominē. & uolucres. ple
nā uero dicit ueneno mortifero. ut exponat indomabi
lē ea. cum & serpentes constat posse domari de
cuius atrocitate uenem. plura subsequent adnectit;
& ex ipso ore pcedit benedictio & maledictio; Non oportet
frēs mei hęc ita fieri. numquid fons de eodē foramine
emanat dulcē & amarā aquam? Sicut dulcis & amara

aqua nonpossunt simul una de uena fontis ebullire /
sed & simisceantur inuase · uel cisterna · dulcis quidē mox
amarescit ab amari · amari autē · & ammixtione dulcis
in dulcedinē nestit inmutari ; ita benedictio & maledic
tio in uno ore nullatenus possunt conuenire .. Sed qui
cumq: sic dm̄ benedicere orando · uel uerbū eius predi
cando consueuit · ut & illi maledicere hominem non omi
serit ; constat quia dulcedinē benedictionis eius · ama
ritudo maledictionis consumit : Modicū enī fermentū
totā ā mistā corrumpit ; & non est pulchra laudatio
in ore peccatoris : Denique si facies fistulā bino ore · unde
aqua intrat · simplici autē unde exeat · & in hoc amarā
aquā · in illo dulcē inmittis · absq: ulla dubietate · ubi ad
unū exitus foramen puenitur · p̄mixta utraq: & amara
parebit · / Quia nimirū · multo dulce facilius in amarū
ubi miscentur · quā amarū uertitur in dulce ; Quo exem
plo colligitur · quia colla quia mala · sicut morer bonos
apto teste · sic & illi sermones bonos corrumpunt : Num
quid potest frīs mei ficus oliuas facere aut uitis ficus, &
in prompto ē quia sicut arbor nequit amisso naturali
fructu · alterius arboris esse fructū ferre · ita male
dicus · & si quid bona adtempus loqui uidetur · fructū
benedictionis habere nullatenus ualet · Si autē hec al
tius quis uelit discuti · potest in ficu cuius folia proto
parentes nri · post agnitionē preuaricationis · sua puden
da texuerē · uelamentū excusationis intellegi ; Quo &
ipsi tunc increpationē creatoris · a se repellere & in
ipsū creatorē conabantur refundere · & nunc plerique

stultorū · cor suū declinant in uerbū malū ad excusan
das excusationes in peccatis: Potest in oliuis fructus mi
sericordię · In uitae fer uor dilectionis accipi · Ego autē
sicut oliua fructifera in domo dī speraui in misericordia
dī mei; Idest sicut is qui fructū misericordiae facit · mise
ricordiā ipse adhō sperabit; Iremq: & poculū inquit tuū
inebrians quā preclarū ē: quod de caritate dī constat du
tū · quę diffusa ē in cordibus nrīs p spm sēm · quid nrūs est
nobis; Non potest ergo sicut oliuae facere · Quia quicum
que se in peccatis excusare potius quā accusare nituntur.
nequaquā opera pietatis quę p peccatis fiunt in pxi
mos p fecto · sed magis supbo corde lurgitur; Neq: uitis
sicut; quia quidiuina dilectione se p fecte ebriat · nul
lū iam desuis errantib: nisi se ipsū accusat · Quis sapiens
& disciplinatus inter uos · ostendat ex bona conuersatio
ne operationē suā in mansuetudine sapientię; Quia
in pbis doctoribus silentiū imposuerat · eosq: magisteri
gradū tenere uetauerat · quos nec uitę p fectionē · nec
continentiā linguae habere cernebat; Consequenter
admonet · ut si quis inter eos sapiens & disciplinatus
uel sit · uel sibi esse uideatur · magis sapienter ipse ac
disciplinate uiuendo · eruditionē suā quā alios docen
do demonstret; Quiem mansuetō corde & ore sereno
bona quę uult operatur · Euidens uiq: dat animi sa
pientis indicū; Principiū enī sapientiae timor dni;
Qui uero magis ad prędicandū uerbū quā ad faciendū
peruior ē · plerumq: p amorē iactantię · p studium
contentionis · p eloquentiae facilitatē · p uiuidentia

aliorū docentium · ꝑ ignorantiā catholicae veritatis
stultitiae reatū incurrit ·; Cui bene congruit illud salomonis:
qui ubi verbōrū plurima · ibi frequenter egestas: Unde ait
quoq; recte subiungit ·; Quodsi zelū habetis amarū & conten
tionem in cordib; vestris · nolite gloriari; zelū amarū dicit
quia ē & zelus dulcis · aquo & simon apls · merito ꝑfecti
cordis nomen accepit · quē & zelus habuit cum ait; zelo
zelatus sū pro dno ds exercituū quia dereliquerūt pactū tuū
filii isrl; & apls paulus; emulor enī inquit vos di emulatio
ne: Et ē & bona contentio · quā dns habere nos precepit di
cens: Contendite intrare per angustā portā: Nolite inquit
gloriari & mendaces ēte aduersus veritatē; Quia veritas
ipsa probat nonnēte gloria dignos · cor quisapientiē verba
p̄mentes exore · zelū amarū & contentionis infructu
osū studiū gestant in corde: Non ē ita sapientia desursū
descendens · sed terrena animalis · diabolica; & paulus
ait: Quia animalis homo non percipit ea quē sunt spūs di;
Notandū autē quia animalis homo · siue animalis sapientia
non ab animali · sed ab anima dicuntur; teste apostolo;
Quia factus ē primus homo adam in anima viuentē / Non
simus adam in spū viuificantē; sed non prius quod spūtale
ē · sed quod animale; Quod ab anima dicuntur · greca testat
auctoritas; In qua indelicet lingua · psyche · anima · psychi
con · dicitur animale; Porro animalia quamuis latine
ab anima vocabulū accepisse videant · longe diuersū gre
ce ac dissimile habent & ymologiā; Namq; abeo quod ui
uant · nomen sortiunt · siquidē apud eos: zoe vita zoa
vocantur animalia: Cum ergo apls in epistolis suis sepis

sime nominat carnale hominē · nominat animalē · nomi
nat spiritalē ; spiritalē uel ipsū dnm dicit · qui in carne &
anima apparens · spū scō plenus exstitit · uel omne electū
qui in carne & anima naturaliter consistens · gratiā quoq;
spīs sci secūm mensurā donationis xpi qua inlustrātur
accipit : Carnale uero uel animale · appellat hominem ·
qui nil gratiae spiritalis habens · ea tantū modo que natu
raliter carnis siue animae sensib: insita sunt · cogitare
uel facere nouit ; Merito ergo contentiosa & sapīa sapi
entia eē terrena animalis & diabolica memoratur · quia
dum terrenā gloriā anima quērit · dum expers gratiae
spiritalis remanens · sola ea quē sibi naturaliter · post
reatū primae prēuaricationis · ī insita cogitat ; Iure ama
ligno delusa spiritu adagenda se illa quae ī uersana & noxia
conuertit : Ubi enī zelus & contentio · Ibi inconstantia &
omne opus prauū · Omni inquit custodia seruā cor tuū ·
qm ex ipso uita pcedit ; Qualis enī cordis ē radix · talis in
conspectu interni arbitris ē omnis fructus actionis ;
& quia inequitiā corde liuoris uel contentionis contegit · hanc
ē prauū opus omne · lic & rectū hominib: esse uideatur ·
Uidelicet propter inconstantiā mentis huc illucq: fluctuantis
quia se ad una supni intuitus anchorā figere neglexit ;
Quē autē de sursū ē sapientia primū quidē pudica est ·
deinde pacifica · modesta · suadibilis · bonis consentiens ;
hēc ē mansuetudo sapientiae · quam superius habendam
eē precepit ; Zelo utiq: amaritudinis & contentionibus
stultis · aduersa ; Quasq; predicatorū · uirtus & doctri
na · uicissim sibi incarnatur atq: concordiē pace sociatur ;

Primu inquit pudica e deinde pacifica: Pudica uide
licet quia caste intellegit. pacifica autem. quia pelatio
ne se minime apximorum sociare diriungit: Moder
ta uero suadilis et bonis consentiens; Quia nimirum sapi
entis e bonorum suasionis assensum prebere. Quomodo
petrus redarguentis se paulo concitus annuit. Inpbo
rum uero doctrina tota intentione uel docendo uel inuen
do repellere: Plena misericordia et fructibus bonis;
Et hec e bona conuersatio quam supra sapientem et disci
plinatum ostendere monuit. misericordem uidelicet esse
animo et eius de misericordie fructus exterius ppiciatur
opera monstrare:; Iudicans sine simulatione,, hac uir
tute quantum pudica sapientia ppriis utitur. tantum
contentiosa prorsus caret et blasphema; Nam qui se docto
rem ceteris pfectioremq: appetit uideri multum necesse
est laboret. ut et apximum quasi imprudentiorem docte
possit lacerare: et se nonnumquam et ea quib: alienus
e bona fecisse uel dixisse simulando pretendat;
Fructus autem iustitie in pace seminat. facientib: pace,
Omne quodcumque hac uita agimus. semen e futurie retributio
nis; ipsa autem retributio fructus e operum presentium;
apostolo teste quaerit: Quecumq: seminauerit homo
hec et metet; et qui seminat in carne. de carne metet
corruptionem; Qui autem seminat in spiritu. de spiritu metet
uitam eternam: et ideo recte dicitur qd fructus iustitie
in pace seminatur. facientibus pace; fructus enim
iustitiae uita eterna e. que operib: iustis retribuit;
quia qui inquirunt pace. sequuntur eam., ipsa pace.

cui student quasi optima semente terrā sui cor dis
aspgere. quo pcorrudianū bene operationis meremen
tū. adfructū ualeant puenire uitae celestis; de quo
alibi scriptū ē. Qui seminant in lacrimis. in gaudio metent
&c. usq; ad finē psalmi; Seminant autē & metent & ā
rēpbi. quia pmerentur in iudicio recipient. non tamen
fructū sed corruptionē. Metere dicuntur. quia non bo
nis fruuntur sed ernis; fructus quippe a fruendo dicit.
sed pcorruptione in qua uixerant. poenas luent sempi
ternas, Unde bella & lites inter uos. nonne hinc. Idest
a zelo & contentione. quę supra uoluerat haberi; Unde &
hic latius idem exponendo subiungit dicens; & concupiscen
tias uris. quae militant in membris uris; Concupiscentię autē
militant in membris. cum adea quę mens in pba praue
suggesserit. manus uel lingua. uel ceterorū membrorū con
sensus intemperanter obedit; de quo & in primis huius epis
tolę partib; ait; unus quisq; urm temptatur a concupiscen
tia sua. abstractus & illectus. & c. ita; Possunt autē concupis
centiae & ū terrestriū bonorū in hoc loco dictę intelligi.
regni uidelicet appetitus. futurū bonorū dignitatū. ppter
hęc enim & huius modi innumera. lites frequenter inter malos
& bella commiscentur. Litigatis & belligeratis. & non habetis
ppter quod non postulastis; Litigatis inquit & belligeratis
ptemporali gloria. neq; hanc optinere ualetis. ppter hoc
nimirū. quia dnm postulare non curastis. in ipse uobis sali
taria quę que conferret; Sicut illū pia intentione postula
retis. & terrena uobis necessaria ad usū temporalē. & ad fru
enda ppetuo sempiterna bona tribueret; Petitis & non ac

cipiatur. eo qd male petant. ut inconcupiscentiae uris insumatur; Predixerat eos non postulare. Nunc dicit eos male petere. quia qui male petit. iam inconspectu interminentis nihil petere uidetur. Male petit. qui dum iussa contemnens. ad no beneficia superna desiderat. Male petit. ille. qui amisso amore supernorum infima tantum querit bona percipere. Haec non ad sustentationem humanae fragilitatis. sed ad redundantia libere uoluptatis. hoc e enim quod ait. ut inconcupiscentiae uris insumatis. Adulteri nesciunt quia amicitia huius mundi inimica e deo. Adulteros recte nuncupat. quos derelicto amore sapientiae celestis. ad amplexus potius amicitiae mundialis ee deflexos increpat. quos conditore contempto. mammonae magis seruire cernebat. Dixerat quidem supra. de apostolis inimicis. nonne diuitias potentiam obprimunt uos. Ipsi adtrahunt uos ad iudicia. nonne ipsi blasphemant bonum nomen. qd in uocatum e super uos. Sed ne illos solos putares inimicos ee dei. qui eum apte blasphemant. qui fide eius precinti insciti. Deos iniquo iudicio condamnant. Ostendit. qua eos ee dei inimicos. qui sub fide et confessione nominis mundi illecebris. et amori deseruiunt. qui nomine tenus fideles rebus terrenis. celestia postponunt. qd qua sequente uersiculo instamur inculcat subdens. Quicumque enim uoluerit amicus ee seculi huius inimicus dei constituitur. Ergo inimici de omis amatores mundi. Omis inquisitores nugarum. Omis putant ad eos de quibus dicit. Qm ecce inimici tui dne peribunt. Intrent ecclesias. non intrent ecclesias. Inimici dei r. ad tempus possunt florere sicut foenum. sed ubi ardor iudicii appa

ruerit peribunt. & decor uultus eorū deciet. Aut pu
tatis quia mentir scriptura dicat? Illa uidelicet scriptura
que amatorū societate fideles coercent; ita p̄mor̄ sen loquit,
Non in ibis cum eis foedus. nec cum dis eorū non habitent inter
ra tua. ne forte peccare te faciant mihi. si seruieris dis eor.
quod tibi certo erit in scandalū; & rursū, non faciet opera
eorū. sed destruet eos. & confringet statuas eorū. Ad inuidia
concupiscit spr̄. qui habitat in nobis? Interrogatiue per
mere passionē legendū. quasi diceret; Numquid spr̄ gra
tię quo signati estis. in die redemptionis hoc concupiscit.
ut mundus alter utrū? Non utiq; bonus spr̄ in uidue utrū
in uobis. sed malus operatur. Cui similis est modus locutio
nis in psalmo. Frater non redimet. redimet homo? Ita enī
intellegitur. si nos xp̄ non redimit. qui nobis fr̄ fieri dig
natus ē p̄ humanitatē. numquid alius homo purus nos
redimere sufficit? quidā hanc sententiā ita edisserunt.
Ad inuidia concupiscit spr̄. qui habitat in uobis? Aduersus
mundū concupiscit. hoc ē mundi morbū debellari. atq;
autis membris extirpari desiderat. Alii de spū hominis
dictū intellegunt. ut sit sensus. nolite concupiscere;
Nolite mundi huius amicitiis adherere. quia spr̄ meus
ut̄ dum terrena concupiscit. ad inuidia utiq; concupis
cit. dum ea quę ipsi adquirere concupiscimus. alios mundi
habere. Maiorē autē dat gratiā. maiorē dm̄ dat
gratiā. quā amicitia mundi; Quia hāc terrena bona
ad tempus. & ea cum dolore amittenda tribuit. ille
gaudiū utę largitur sempiternū. Qualib: autē hanc gratiā
largiatur. subsequenter exponit: Propter quod dicit:

dr̄ ſuꝑbis reſiſtit · humilibus autē dat gratiā : fures
quidem · ꝓiuros luxuriosos · & alios peccatores · quasi
contemptores preceptorū ſuorū punit dr̄; ſed ſpēs
aliter ſuꝑbis reſiſtere dicitur · quia nimirū maiori poe
na plectuntur · qui confidunt in uirtute ſua · quidiu
nę potentiae ſubdi penitendo neglegunt · qui quasi
ipſi ad ſaluandū ſufficiant · auxiliū ſuꝑnę gratię quęre
re detrectant ; at contra humilib. dat gratiā · quia qui in
ſuorū plagis utiorū · ueris ſe medici manib; ſupplicitter
ſubdunt · merito deſideratę ſanitatis dona recipiunt ;
Notandū autē · quod hanc ſententiā de ſuperbis & humilib;
beatus iacob; de parabolis ſalomonis · iuxta antiquā tran
lationē · quem ammodū & petrus in ſua epiſtola poſuit ·
ꝑquo in mira editione · quę de hebraica ueritate deſcen
dit · ita dicitur · Inluſores ipſe deludet · & mansuetis dabit
gratiā ; deludet autē dnī inluſores · Iuxta hoc quod pau
lus loquitur debis · qui illū in nomine patris ſui recipere
uenientē recuſauerit · antixpm in nomine ſuo uenientē
ſuſcepturi ſunt · Eo quod dilectionē inquit ueritatis non
receperunt ut ſalui fierent · ideo mittet illis dr̄ operatio
nē erroris ut credant mendacio ; deluſit inluſores · cum
dicentib; iudaeis · Si rex iſrl ē deſcendat nunc de cruce · &
credimus ei · Patienter ſuſtinuit · donec mortuus ac ſepul
tus · & eorū inſultationes & ipſā mortē · cito reſurrectione
ſuperauit ; dabit autē mansuetis gratiā · quia eis qui ſe
humiliter ſecuntur · & ꝑfectionē bonī operis · & beatę
ꝑennitatis dona largitur : adꝑpinquate dnō · & adꝑ
pinquabit uobis ; adꝑpinquate dnō ꝑ humilitatem

eius uestigia sectando. Adpropinquabit uobis pmiseri
cordia uos de angustiis liberando. Nonenim regionibus
quisq; longe e a deo sed affectib. Namq; uno commoran
tes terre loco. si qui uirtutib. student. Sic quidefluxit
sordib. uitiorum. unus longe e a deo. alius proximum habet
dm. Unde psalmista dicit. Prope e dns omnib. inuo
cantib. eum in ueritate. Rursumq; longe e a peccatori
bus salus. Illa itaq; salus cui canimus. Dns inlumina
tio mea et salus mea. Ipse dns cum nos sibi adpropinquare
suadere dicit. Uenite ad me omnes qui laboratis. et one
rati estis. Ego reficiam uos. Continuo quia non hoc pedi
bus sedentib. esset impleudum demonstrauit cum subi
didit. Tollite iugum meum super uos. et discite a me quia
mitis sum et humilis corde. Emundate manus peccato
res. et purificate corda duplices animo. hoc e uerac
ter nos dno adpropinquare. operis uidelicet munditia.
et cordis simplicitate habere. Innocens inquit ma
nibus et mundo corde. hic accipiet benedictionem a dno
et misericordiam. et hoc e dnm ueracter adpropinquare
nobis. suae nobis dona pietatis simpliciter querenti
bus dare. serenum spm disciplinae effugiet fictum. et auferet
se a cogitationib. quae sunt sine intellectu. Miseri estote.
et lugete et plorate. risus uestrus in luctum conuertatur. et
gaudium in merorem. humiliamini in conspectu dni. et ex
altabit uos. Nolite inquit amare locupletari
et gaudere in hoc seculo. sed memorem esse lerum quae fe
cistis. hoc potius peurate. ut post breuem uitae huius
miseriae. paupertatemq; ac lamentationem transitoriam

adgaudia celestis regni eterna pangatur. Quam uiplaci
ta temporali oppibusq; iniquum laborem adquiritur. p
pauo mendicatur. lugeatur. tormenta soluatur. Nolite de
trahere alter utrum fratrem mei. et hoc uitium detractionis adue
nenum lingue mortiferum respicit. de quo ait. Linguatur et
belligeratur. Quid detrahit frater. et qui iudicat fratrem suum
detrahit legi et iudicat legem. detrahit legi quid detrahit
frater quasi ipsa non recte facere et quando uetuit detractio
nem. dicent prophete. Detrahentem aduersus proximum suum
occulte. hunc persequebar. et in leuitico. Non eris criminia
tor et susurro in populis. Potest et ita intelligi. Quid detra
hit frater legis iustitia faciem detrahit legi et iudicat legem.
quare talia iustitia dederit. Verbi gratia lex precepit
dicens. Ne memor eris iniuriae ciuium tuorum. qui ergo de
trahit frater. et qui iudicat fratrem suum. quem uidet pedi amore
libenter iniuriam suscipere. detrahit utique legi et iudicat
legem quae non iniuriam obliuisci precipit. Tuamque quis es
qui iudices proximum. Temeritatem arguit eius. qui proximum
delectatur iudicare nec suae statui fragilitatis. ac uitae tem
poralis incertum prependere curat. Et quia non numquam
per immutationem dexterae excelsi. hi qui iudicabant proximum
eius quem iudicabant potestati subdantur. Nonnumquam
ipso supstite rapiuntur de mundo. Arguit subsequenter
eorum temeritatem. qui certitudinem uitae suae nullam ha
bentes demultorum temporum lucro animum infiniturum
distendunt. Nam sequitur. Ecce nunc quidem hodie
aut crastino ibimus in illam ciuitatem. et faciemus ibi quidem
annum et mercabimur. et lucrum faciemus.

Multifariam imbuunt modi disputationum stultitiam inserunt. quod uidelicet et deliberorum augmento consilium agunt. et se multo tempore uiciuros arbitrantur. et ubi annum faciunt. sue ee potestatis aestimant. et inhis omnibus superni iudicis examen. a mente reuocare contemnunt. Que enim est uita uitae? uapor est admodicum apparens. deinceps exterminabitur; Non enim ait. Que est uita nostra sed quae est inquit uita uitae? quia iusti tunc uerius uiuere incipiunt. cum a hac uitae fine peuenerint; Inimici autem dei mox honorati. et exaltati fuerint. deficiente ut fumus deficient; Non autem putandum est. hanc eandem esse sententiam. quam apud se impii in libro sapientiae dixisse prohibentur. quia ex nihilo nati sumus. et post hec erimus tamquam non fuerimus. qm fumus afflatus est in naribus nris. et sermo scintille ad commouendum cor nrm. quia extincta cinis erit corpus. et spis diffundetur. tamquam mollis aer. hec enim illi ratiocinabantur. qui nullam uitam nisi istam esse speraban. dicentes cum epicuro. post mortem nihil est. et mors ipsa nihil est; Illud autem beatus iacobus intulit. ut doceret. quia uita praesentium breuis est in presenti quam tamen in futuro mors sequetur eterna. iuxta illud beati iob; ducunt in bonis dies suos. et in puncto ad inferna descendunt; Scienti igitur bonum facere. et non facienti peccatum est illi: Per totum epistolae huius textum beatus iacob: ostendit. quia hi quibus scripsit. scientiam bene faciendi habebant. simul et fide recta didicerant. Ita ut etiam alius se magistros fieri posse presumerent. nec tamen operum perfectione. neque mentis humilitate.

neque continentia adhuc sermonis eram adepti;
Unde illos modo inter alia increpationis & exhortationis
uerba: nonminimu terret me: quod scientes bona facere
& non facientes: quę nouit maiur dicit habere peccatu
quia illu qui ignoranter delinquit tamen & si nec ille
prorsus arcatu liber esse possit: quinescius erraut;
Cum ipsa bona ignorantia non paru sit malu; hinc & e
nim dis ait; seruus qui cognouit uoluntate domini sui
& preparauit & non fecit secundu uoluntate eius uapu
labit multis; Quia autem non cognouit & fecit digna plagis
uapulabit paucis; Agite nunc diuites plorate ululan
tes in miseriis quę aduenient uobis; Nunc dum tempus
acceptabile dum dies e salutis; Futuras inquit poenaru
miserias flendo & elemosinas dando uitate; Auru & ar
gentu uru eruginabit & erugo eoru in testimoniu uobis
erit: & manducabit carnes uras sicut ignis; Non solu im
pios & immisericordes diuites: ustibilis gehenne ignis
intor mentis excruciat: sed & tam ipsa diuitiaru putre
factaru & inanium memoria: quibus facillime possent suas
redimere nequitias; non minus & ante iudiciu animas
eoru: & post resurrectione & ia carnes ecures: dum sibi
met ipsis grauiter irasci meipsum: quare sua scelera ele
mosinis abluere noluerim; Denique diuiti illi purpu
rato erugo peccuniaru in testimoniu nequitię: & in
augmentu poenaru uersu erat: quando p increpa
one abrahę audiuit: Fili recordare quia recepisti bona
in uita tua: & lazarus similiter mala; Possum & ia no
mine carniu ipse diuitię carnaler intelligi: quas erugo

peccuniaru

pecuniarū sicut ignis manducat · dum anima luxuri
osa · & extrinsecus seuiens flamma cruciat · & nonminus
interius pungens sue tonacie dolor accusat · qd in hac
quoq; uita sepius contingit · ut nonnulli diuitias quibus
male utebantur amittant · pditisq; facultatib; · iam se
ro incipiant · quia eas sine fructu habuerint dolere · & tu ne
se gemant indigentib; sua nondedisse · cum ipsi ingruen
ti indigentia cogantur mendicare : Thesauriz̄atis in
nouissimis diebus; Qm̄ neglecta pauperū nuditate
uel esurie · thesauros pecunie uobis condere gaude
batis · Iā uobis ipsi nonpreuidentes · interni iudicis iram
cumulastis · que & sine ecclī apparuit in nouissimis dieb;
iam certissima restat · idest ubi temporalium dierum
finis adfuerit : Ecce merces operariorū qui messuerunt
regionem uras · qui fraudatus ē a uobis clamat : Quantam
quitas superborū · qui cum diuitias sufficienter habeant ·
nonsolū pauperes passim uenientes suscipere & reficere
spernunt · sed ipsis quoq; mercennarius uel famulis suis ·
debitā laboris sui mercedē reddere nolunt ; quod impi
atus uitiū · beatus iob multū se cauere insinuat cum ait ;
Si aduersū me terra mea clamat · & cum ipsa sulci eius deflent ·
Si fructus eius comedi absq; pecunia · & animā agricolarū
eius afflixi ; pfrumento oriatur mihi tribulus · & pro or
dea spina · & clamor ipsorū in aures dni sabaoth intro
ut · dnm sabaoth · idest dnm exercituū appellat · ad ter
rorē eorū · qui pauperes putant nullū habere tutorē ·
huic autē loco congruit illud psalmistae ; Tibi enī dere
lictus est paup · pupillo tu eris adiutor · & quod in libro

beati iob scriptu est. Neq: enim frustra audiendis omnipotens
singulorum causis intuebitur. Epulari estis sup terram neglec
tis gaudiis celestib: adque p afflictiones et ieunia uenire po
teratis. epulas tantum diligitis carnales: quas tamen infuturo
fames sitisq: sequetur. Ut neuna quidem aque gutta tunc
possit abunde adquiri. pqua ardens uob lingua parumper
refrigeretur. et in luxuriis enutristis corda ura. Illi in luxuriis
et nutriunt corda sua qui iuxta illu ecclesiastes sermonem.
Non habent cor. quin omni uoluptate fruantur. et oblectent se in
his que parauerunt. et hanc ducunt partem sua. si utantur ipsi
laboribus suis. nulla depauperum nutrimento uel oblectamento
curam habentes. In die occasionis addixistis occidistis iustum non
resistente uobis. Iustum appellat dnm saluatorem. de quo et bea
tus pro martyr stephanus. eisdem iudeis loquitur. Quem pphe
tarum non sunt psecuti patres uri. et occiderunt eos. qui adnuntiabant
de aduentu iusti. cuius uos nunc peditores et homicidi fuistis.
Appare ergo. quia beatus iacobus illos diuites alloquitur. et eo
loco quo ait. Agite nunc diuites. plorate ululantes. qui innecem
dni coniurauerant. et nec dum fidem nominis eius qua saluarent
acceperant. de quibus et supra loquit credentibus. nonne
diuites ppotentia obprimunt uos. et ipsi trahunt uos ad iudi
cia. nonne ipsi blasphemant bonum nomen. quod inuocatum est
sup nos. et quia xii tribubus que sunt in dispersione scribit
ita fideles mone et opera fidei facere. ut eos et ea quinecdum cre
diderant. ad fidem dominicam simul et fidei opera suadeat con
uertit. Reuocans eos ad memoria. quia di filium occiderunt.
et insup quasi nihil mali fecissent. luxurie se se et auaritiae
mancipauerunt. Nec tantum scelus poenitentia et elemosinis

emundare curarint · quib; ꝑprie conuenit quod ait;
Quarta carnes eorũ instar ignis manducaturi · & quod
thes auri congauerint sibi ira in nouissimis diebus; hoc enim meis
ꝑter occisionem ipsius iacobi compl&tũ ee claruit · cum hierosoli
morũ ciuitas · immo omnis iudee ꝑuincia expugnar&tur ac dele
r&tur a romanis · in ultionem iudelic& domini sanguinis · & c&lero
rũ que patrar&ũt scelerũ; Patienter estote igitur frres · usq; in ad
uentũ dni; Postquam superbos & incredulos increpauerat · rursus
conuertitur ad eos · qui talium imperitare fuerant obpressi · con
tans eos ad patientiam · & insinuans · quia talium pressurarũ finis
proximus instat · aut ipsis iudelic& rapitur ad dnm · fructumq; suę
patientię recipientib; aut ꝑ secutoribus eorũ potestate per
sequendi priuatur; Ecce agricola expectat pr&iosum fructũ ter
rę · patienter ferens · donec accipiat temporaneum & serotinum;
& c&lera · Sic & ꝑ terrę fructu quem expectat · & temporalem spem
puenire · tam patienter laborat · quanto magis uos ꝑ celestis
fructu mercedis · quem ꝑ seuo possidere ual&tis · Omnia nunc
aduersa sustinere deb&tis · accipi&tis enim & uos temporalem fructũ
uita iudelic& animę post mortem accipi&tis · & serotinum carnis
incorruptionem in iudicio · uel certe temporaneum in operibus
iustitię · serotinum in r&tributione laborum · iuxta illud apli;
hab&tis fructum urm in sanctificationem · finem uero uitam æternam ·
Nolite ingemiscere frres in alterutrum · quasi uos maiora meritis
aduersa patiamini · & ꝑsecutores uri cum maxima scelera fece
runt · nihil ferre iudeantur aduersi; Vt non iudicemini;
Iudicio iudelic& damnationis · eo quod iudicem iustum
quasi inique iudicante arguer&tis; Ecce iudex ante ianuam
adsistit · qui & uobis premia patientię · & aduersarius uris

poenā quā merentur restituit; ante iudicā autē adsistit:
quia uel proximus ē adnoscenda omnia quę gerimus: uel cito ue
nia adtribuendū. Quod persecutoribus uris quod singuli
meruistis, exemplū accipite fris exitus mali. Longanimita
tis. laboris. patientię prophetis. qui locuti sunt in nomine
dni: Videte inquit quia prophete quitam sci erant tam in mu
neribus adelectis ut di spis per eos sua mysteria loquerentur homini
bus: exitū malū habuerunt. mortē patiendo ab infidelibus.
ut Zacharias. urias. Machabei martyres. In nouo testamen
to. iohannes stephanus iacobus zebedei. Alii quā plurimi; Nec tamen huius modi exitū ingemuere. sed eū potius
longanimiter ferre uolebant. Alii longos sustinuere labo
res; sed hos patienter. sine murmuratione tulere. ut noe
in edificatione arche per centū annos. Moses in ereptione
educatu populi per annos xl. Dauid in exilio sine culpa per
passo. Ioseph in seruitio frm fraude suscepto; Adutraq;
autē firmū. Imitabile subiunxit exemplū dicens: Iob au
distis. finē dni uidistis; Laborē inquit. Patientiā iob. lec
tione cognouistis. Quia duplicia cuncta quę hostis fraude
perdidit. dno miserante recepit. Exitū quoq; dni in cru
ce. quem longanimiter suscepit. Artamen ipsi uidistis.
sed gloriā resurrectionis. ascensionis eius ad celos. eu
angelica predicatione didicistis: Quia misericors est
dns. miserator. Ut uel in presenti suos a temptatio
ne liberet. et perconstantia fidei. sua cora hominib;
uiuentes glorificet. uel post mortē in occulto coronet.
Ne sic quidē ab hominib; memoriā quā meruere laudis
auferit; Ante omnia autē frs mei. nolite iurare, et cetera

Quia Leviferum linguae uirus adintegrum insus auditoribus ex
aurire desiderat · quid et habere alter utrum uelut · qui iu
dicare proximum interdixit · qui maduersitatib: alter utrum
ingemiscere prohibuit · quae sunt aperta peccata · addit et hu
hoc · quod quibusdam leue uidetur · ut iuris quoq: iurandi con
suetudinem tollat; Nam hoc quoq: illis parui pendendum
patenter apparet · qui illam dni sententiam sollicite conside
rant quadicit; Omne uerbum otiosum quod locuti fuerint
homines · reddent rationem de eo in die iudicii; Ut non
sub iudicio decidatis; Ideo inquit uos iurationis culpa con
pesco · ne frequenter uera iurando · aliquando etiam inper
iurium decidatis · sed eo longius a per iurandi uitio fiet · quo
nec uerbum deierare · nisi proxima necessitate uelitis;
Sed ille subiudicium reatus decidit · qui et sinumquam peierat ·
crebrius tamen quam opus est uerum deierat; Quia nimirum
ipsa superfluae locutionis otiositate delinquit · offen
dit quoq: iudicem · qui et inutile uerbum et iuramentum omne
uelut; Tristatur aliquis urm · ore et equo et psallit; Qui
supra impressuris adinuicem fratres ingemiscere prohibuit ·
Nunc quid e contrario gerendum sit · ipse demonstrat ·
Siquid inquit alicui urm tristitiae deprimentis · uel ab
aliis hominib: illata forte iniuria ingruerit · uel cul
pa accidente · uel domestico damno preoccupante ·
uel alia qualibet ratione uos contristari contigerit · ne
quaquam illa hora adinuicem murmuraturi · et dedi iudi
tiis querelas deposituri conueniatis · sed potius ad ec
clesiam concurrentes · flexis genibus dnm orate · ut con
solationis suae gratiam mittat · ne uos tristitia seculi

§ h animo

quę morte operatur absorbeat; Ipsa quoq; crebra psalmodiae
5 dulcedine. nociua mestitię peste uro decorde pellere: In
firmatur quisquis uobis. inducat presbiteros ecclę. & orent sup
eu; sicut dederat contristato. sic dat & infirmanti consilium. qua
liter se amur murationis stultitia tueatur. luxtaq; modu uul
neris. modu ponit & medellę. tristato precipiens. ut ipse p
se orat & psallat; Infirmanti autem uel corpore uel fide man
dans. ut quia maiore sustinuit plaga. plurimoru se adiuto
rio. & hoc seniorum curare memmerit. neq; adiuniores minusq;
doctos. causa suę imbecillitatis referat. ne forte quid peor
5 allocutionis aut consilii nocentis accipiat; & orent inquit
sup eu. unguentes eu oleo in nomine dni. & oratio fidei sal
uabit infirmu; hoc & apostoli in euangelio fecisse legunt.
& nunc ecclę consuetudo tenet. ut infirmi oleo consecrato
unguantur a presbiteris. & oratione comitante sanentur;
non solu presbiteris. sed ut innocentius papa scribit. & a
omnib: xpianis utilicet eode oleo. in sua aut in suorum
necessitate unguendo; quodtamen oleu. nonnisi a episcopis
licet confici; Nam quod ait oleo in nomine dni. significat
oleu in nomine dni consecratu. uel certe qd & a cum un
quant infirmu. nomen dni sup eu inuocare pariter de
bent: & si in peccatis sit. dimittentur ei; Multi p pter
peccata maxima facta. infirmitate aut & a morte
plectuntur corporis; Unde apls corinthis. quia corp:
dni indigne p cipere soliti erant. ait; Ideo inter uos
multi infirmi & imbeciles. & dormiunt multi; Si ergo
infirmi in peccatis sint. & hęc prbis ecclę confessi fu
erint. & p fecto corde ea relinquere ac emendare

sitagerint · dimittentur eis · neq: enim sine confessione
emendationis peccata queunt dimitti ·, Unde recte subiun
gitur ; Confitemini alter utrum peccata ura · & orate pro
uicem ut saluemini ·, In hac autem sententia · illa debet esse
discretio · ut cotidiana leuiaq: peccata alter utrum coe
qualib: confiteamur · eorumq: cotidiana credamus ora
tione saluari ; Porro grauioris lepre inmunditia · iuxta
legem sacerdoti pandamus · atq: adeius arbitrium · qualiter
& quanto tempore iusserit purificari curemus ; Mul
tum enim ualet deprecatio iusti assidua ; helias homo erat si
milis nobis · passibilis · & oratione orauit · ut non pluer & su
per terram · & non pluit annos tres · & menses sex ·, decente as
truit exemplo · quantum deprecatio iusti ualeat assidua ·
cum helias tantum una oratione orando · tam longo tem
pore celos continuerit · terris imbres auerterit · fruc
tus mortalib: negauerit · & rursus ubi uoluit · ubi tem
pus esse prospexit · ubi longa mediae tabe corregis superbi &
gentis idolatrie adpenitentiam uidit inflexum · una solum
modo oratione orauerit · & fructus atq: aquas quas ne
gauerat terris restituerit ·, Sic enim sequitur ; Et rursum
orauit · & celum dedit pluuiam · & terra dedit fructum suum ·,
semel ergo · & prius & post modum orauit · & si unus he
lias · tanta imperauit · quantum autem ualet frequens
plurimorum oratio iustorum · sed ne trepidare & nra fragi
litas ; reputans se pphete tanto ; qui curru igneo rapi me
ruit ad celos · similia facere non posse · Consulte beatus
iacob · de eius oratione locuturus · ita inchoauit ; helias
homo erat similis nobis · passibilis ·, homo namq: erat

tam &si nulli hominū uirtute secundus. similis nobis
origine carnis passibilis ut nos & mentis fragilitate & car
nis; Nam quia carne fragilis esset. apud sarepten̄a uidua
uietū querendo monstrauit. quia mente quoq; passibi
lis fuerit ostendit. cum post redditas terris aquas & tunc
ros p phetas & sacerdotes idolorū. unius mulierculę minis
& territus p deserta diffugit; Quanto autē sit meritū a
pud dnm̄ pinfirmantibus orare. eosq; sua peccata confitentes
ad amissa reuocare sospitatē. subdendo manifestatur; fra
tres mei. siquis & uobis errauerit auertatē. & conuertere
quis eū q aberrore uitę. saluabit animā eius a morte.
Quia enī in superioribus huius epistolę partibus. lingua nostra
amaligna uel otiosa locutione restringitur. opportune
in fine quidmaximę loqui debeamus ostendit; Jube
mur itaq: orare & psallere dnō. quoties aliquibus pul
samur aduersis; Itē confiteri alter utrū peccata nra.
& orare p inuicē ut saluemur. p sanitate p eunorū. non
solū temporali. sed potius ęterna quantū possumus im
pendere curā; Sieni magnę mercedis ē a morte eri
pere carnē quandoq; moriturā. quanto ē meritū a mor
te animā liberare. in cęlestia patria sine fine uictu
rā; Notandū sane quodquidā codices habent. sal
uabit animā suā a morte. & ambiguo greco. ita
& iā recte interpretari potest. & reuera quiertan
tē corrigit. sibim & ipsi p hoc uitę cęlestis gaudia am
pliora conquirit; Saluabit inquit animā eius a morte.
& cooperit multitudinē peccatorū. qui peccatorē ab
errore conuertit. & eius peccata p hanc conuersionē

ab aspectu interni iudicis · sup positione utte melioris ab
scondit · & sua quoq; in quib: cumq; offendit errata ab
intuitu eius · quia omnia uid& pximu curando contegit ·
Iuxta illud psalmistae; Beati quorū remissę sūt iniquitates ·
& quorū tecta sūt peccata; nec obliuiscitur hęc hortans
beatus iacobus · qui superius ait · Nolite plures magistri
fieri frēs mei · Ibi namq; inspector inppria actione ama
gisterii offitio · quod piaculantia querebant submouē ·
hic uero instructor & omni parte · quiderga salutem
pximorū p amorē fraternitatis agere debeant edocē ·
quodenī hic doctor facere phibēt · hoc alio loco cari
tas facere memoratur; dicente apto p&ro · quia cari "beato
tas operit multitudinē peccatorū · Nec prēter eundū
quod hęc errantis conuersio · non solū loquendo · sed ple
rumq; &iā bene agendo pficitur; Nā si quis &iā lingua
tacente pximis & empla bonę actionis ostendit · eosq;
admirandā quę neglexerant elemosinę · uel hospita
litatis · uel aliarū operā uirtutū conuertit · offitium
pfecto doctoris & sequitur · ac peius quem correxit
saluatione fratris; certā apio iudice mercedē consequi
tur ·

eorus apostolus ihu xpi electis aduenis dispersio
nis ponti galatie cap padocie asie & bithi
nie; aduene latine grece proselyti dicunt;
quo nomine appellabant iudei eos qui de
gentib; nati indm credere & circucisione ac
cepta iudaico more iuxta di legem uita ducere
uoluerunt; De quorū numero fuere quidam eorū qui in
sco pente costes quo apostoli spm sem inuisibilis usione pce
perunt. adp dicatione eorū xpo credidere dicente scriptura.
quod iudei quoq; & proselyti adessent; electos aduenas dicit
qui de gentilitate ad agnitionem ac susceptionem diuine le
gis ac pceptis sacramentis legalib; ad acceptionem gratie fidei
p uenire meruerunt; Unde ses presbiter hieronimus de
his loquens ait. Quia petrus post episcopatū antiocensis
ecclesie & p dicationem dispersionis eorū qui de circucisione
crediderunt in ponto galatia cappadocia asia & bithi
nia secundo anno claudii ad expugnandum simonem ma
gum roman pergit sed & nos siue iniuriatiter cū pphetia do dicere
possumus quo incole nos sumus apud te in terra & peregri
ni sicut omes patres nri ad nos quoq; epistolas beati petri cre
dere scriptas uti & nobis missas legere debeamus. Deniq; in
ipsis epistolis quasi alibi patria habentes nos admonet dicens;
Kmi obsecro uos tanquam aduenas & peregrinos abstinere
uos a carnalibus desideriis; Quod uero adiungitur disp
sionis significat quia dispsi sunt ab hierosolimis in persecu
tione que facta fuerat sub stephano uel certe aliis multa
riis psecutionib; sint proficie uel iudeis uel gentibus
afflicti a proprius sepe sectib; pulsi uti macab; apostolo

lorum legimus; Sed & paulus ad galatas. Tanta in
quit passi estis sine causa. si tamen sine causa. Dispersi
onis inquit ponti galatie. capadocie. asie. & brithinie.
Omnis he prouincie sunt grecorum in asia; Sed & alia bri
thinia est in europa. De qua illi qui in asia sunt brithini.
originem ducere phibentur. Illa autem que in asia e brithi
nia uocatur. & maior frigia que hiera flumine e a gala
tia disterminata; Secundum prescientiam di patris. in sciffi
cationem spis. in oboedientiam & aspersionem sanguinis ihu xpi;
Adhertit hi uersiculi ad hoc quod dixerat. electis aduen
is. electi namq; erant. secdm prescientiam di patris; Unde
& paulus ait; Quos presciuit & predestinauit conformes
fieri imaginis filii sui; & alibi. sicut elegit nos in ipso
ante mundi constitutionem; Electi autem erant ad hoc. utp da
tionem spis sciificarentur. emundati ab omnib; peccatis. ut oboe
dire inciperent dno ihu xpo. quip in oboedientiam prow plasti
perierant. ut aspersi sanguine eius. potestatem satane uitarent.
sicut israel pagni sanguinem. egyptiorum dominatum decli
nauit; Aspersionem autem dicit more scripture ueteris. ubi
que sanctificanda erant. sanguine hostiarum solebant aspgi;
Ceterum ipse dicit manifeste de eo; Nisi manducaueritis car
nem filii hominis. & biberitis ei sanguinem. non habebitis uitam
in uobis; Gratia uobis & pax multiplicetur. Utquod bene
coepistis. pfecte compleatis; Bene primo gratiam. postea
nominat pacem. quia sine gratia xpi. ad pacem reconcili
ationis peuenire non possumus. immo nil pacificam. nisi p gra
tiam ei habere ualemus; Benedictus ds & pater dni nri ihu
xpi; Ita do patri laudes benedictionis refert. ut dnm salua

tore nrm. & dm esse monstrat & homine. Cum enim dicat
ds & pater dni nri ihu xpi. Dm quidem dni nri ihu xpi appellat.
Quia ipsum dnm xpm hominem factum fuisse meminit. patrem autem
dni nri nominat. quia eundem dnm nrm di filium semp extitisse
non dubitat. Qui secundum magnam misericordiam suam. regenera
uit nos in spem uiuam per resurrectionem ihu xpi ex mortuis.
Iure bene dicitur a nobis ds., Qui cum nris meritis generati fuissem
ad mortem. sua nos misericordia regenerauit ad uitam. & hoc
per resurrectionem filii sui. Cum in tantum nram dilexerit uitam.
ut illum pro hac mori disponeret. atq; eadem morte per resurrectionem
destructa spem nobis exemplumq; surgendi monstraret. Mortu
us enim atq; ne nos mori timeremus. resurrexit a mortuis. ut & nos
per eum resurrecturos esse speremus. In hereditatem incorruptibilem.
& incontaminatam. & in marcescibilem. Incorruptibilem. quia
uita celestis nec senio nec morbo nec morte. nec aliqua mestitia
tangitur. Incontaminatam. quia nullus in eam potest inmun
dus intrare. Inmarcescibilem. quia nec in ipsis beatorum hominum
mentib; et longo usu celestis illa conuersatio uel aliquando
uilescere. quomodo presentis seculi luxus & delitiae solent. non nun
quam diuina consuetudine. & usu infastidium uerti. Conseruata
in celis in uobis. Conseruatam in uobis dicit. pro eo uidicet & con
seruata uobis. id est ad hoc conseruatam nunc. ut tempore preterito
uobis redditur. In celis. uel certe conseruata in celis in uobis.
Quia qui dedit credentib; potestatem filios di fieri. ipse dedit potes
tatem hereditatem in celis accipere per seuerando usq; in finem ut
salui sint. & ideo conseruatam dicit in illis hereditatem. quorum
meritis in uiuante dno puniendum nouit ad illam. quia qui non
seruauerunt disciplinam patris hereditatem ab eo non merentur

accipere., Qui in uirtute dei custodimini per fidem in salutem. pa
ratam reuelari in tempore nouissimo., & dns ait in euangelio;
In domo patris mei mansiones multe sunt, & iterum non e meum
dare uobis sed quibus paratum e a patre meo, Parate sunt ergo
sedes in regno dei. parate mansiones in domo patris. parata
salus in celis. tantum faciat se dignum qui accipere desiderat;
Sed quia nemo suo tantum conamine dignus fieri suis uiribus.
ad eterna potest uenire salutem. recte premittitur. qui in
uirtute dei custodimini per fidem., Neq; enim quisq; suae liberta
tis potentia. custodiri uale in bonis. sed illius poma queren
dum e auxilium. ut per ficiamur a quo initium bonae actionis
accepimus., In quo ex ultabitis. modicum. nunc si oportet
contristari in uariis temptationibus. quod dicit in quo sig
nificat. in eo quod tempore nouissimo salus parata reue
labitur. ac dignis dabitur., De quo & dns ait, Iterum uide
bo uos. & gaudebit cor urm. & gaudium urm nemo tollet a
uobis., Modicum nunc si oportet contristari., Oportet in
quit contristari. quia non nisi per tristitiam seculi labentis
& afflictiones. potest ad gaudia eterna peuenire. Modicum
autem dicit. quia ubi merces eterna retribuitur breue uidebitur.
ac leue totum fuisse. quod in secti tribulationib; graue u
debatur. & acerbum., Ut probatio fidei ure multo preciosior
sit auro. quod per ignem probatur. & sapientiae liber passio
nes sorum. auro quod per igne examinatur comparat dicens
decno., Tanquam aurum in fornace probauit illos. & quasi
holocausta hostiae accepit illos. Quia nimirum quos in cami
no tribulationis fideles probauerit hos in gaudio retribu
tionis. quasi placabilem sibi hostiam assumit. & bene patiente a

scorũ auro assimilatur. quia sicut metallis preciosius auro aliquid
non e. ita hec apud dnm omni e laude dignissima. hinc enim scrip
tũ e. Preciosa inconspectu dni mors scorum ei. sicut enim aurum
in fornace clausum ignib; examinatur. prolatũ uero foras cuius sit
fulgoris apparebit. ita fidelium constantia inter infidelium pres
suras quidem contemptibilis uidetur ac stulta. sed ubi tempus
retributionis finito certamine tribulationũ affuerit. tunc
quante fuerit glorie. quantũ flammis passionũ pfecerit eorũ
uirtus ostendit. Unde apte subiungitur. Inuenietur in laude.
et gloria et honore in reuelatione ihu xpi. Inuenietur uũ in lau
dem plenio fidei. cũ laudans eã iudex dicit. Esurui et dedistis
mihi manducare et cetera. Inuenietur in gloria cũ premittit. eam
dem glorificans. Uenite benedicti patris mei possidete paratũ
uobis regnũ a constitutione mundi. Inuenietur in honorem cum
cadentib; impius in supplicio eterno. iusti ibunt in uitã eternam.
De quo ait ipse. Siquis mihi ministrauerit honorificabit eum
pat mes. Que cũ uideritis exultabitis letitia inenarrabili et
glorificata. et paulus ait. Quod oculus nũ uidit nec auris audi
uit nec in cor hominis ascendit que preparauit ds diligentibus
se. De qua salute quesierũ et scrutati sunt pphete qui de futura
in uobis gratia pphetauerũ. Exquisierũ et scrutati sunt in occulto
adno. uel ab angelis. de futura euangelii gratia. quando uel quo
ordine salus eterna mundo aduenit. et que in eorum libris inue
nitur. unde et unus ex eis pmagno scientie salutaris amore uir
desideriorũ appellari ab angelo meruit. Prophetabant autem
loquendo palam hominib. et exponendo que in occulto interne
contemplationis ipsi cognouerũ. Scrutantes in quo uel quale
tempus significaret in eis spis xpi prenuntians eas que in xpo sunt

passiones & posteriores glorias. Has glorias significabat euan
gelista cū ait. Sps enī nondū erat datus quia ihs nondū fuerat
glorificatus. Duę sunt autē dni glorificationes secundū susceptī
hominis formam. una qua surrexit a mortuis. & alia qua ascen
dit in celū. ante oculos discipulorū suorū. Restat tertia & ipsa
in conspectu hominū. cū uenerit in maiestate sua & patris.
& sōrum angelorū. ut reddat unicuiq; secundū opus ēius.
Quib; reuelatum ē. quia non sibi ipsis. uobis autē ministrabant
ea quę nunc nuntiata sunt uobis. Inter multa archana quę
reuelata sunt prophetis. cū diligenter de salute futura scru
tarentur & exquirerent. & iā hoc illis reuelatū ē. qd ñ in dieb;
ipsorū eadem salus. sed in uris potius. qui in fine seculorū nasci
mini esse & aduentura temporibus. Hęc ideo dicit. ut animo
neat eos curā gerere salutis oblatę. quā tantis p amabant pro
phetę & iusti priores. Desiderantes illo tempore uiuere mundo
quo ablatis e mundo statim licet & cęlestia regna conscendere.
Per eos qui euangeli zauerē in uobis. spū sō misso de cęlo. Supra dixe
rat pphetis spm xpi p nuntiasse passiones ei & posteriores glorias.
& nunc dicit eadem apostolos eis nuntiare spū sō misso de cęlo.
Unde patet quia eadem sps xpi erat in prophetis prius. qui post mo
dum in apostolis. Ideoq; eandem fidem. passionis xpi & posterioris
glorię utrisq; populis predicabant. illi adhuc uenturā. isti iā
uenisse. ac ph̄oc unā ēe ecclesiā. cuius pars carnalem dni ad
uentū p cesserit. pars sit altera secutura. Inquem desiderant
angeli pspicere. Constat p certo. quia tanta eius qui passus est
p nobis hominis ihū xpi posterior gloria successit. ut etiā an
gelicę mę lo uirtutes cum sint. & erna felicitate pfecte. n solū
in mortalem. ditatis magnificentiā. sed & assumptę humanitatis.

ei claritatem semp aspicere gaudeant. Verū diligentius intuendū.
Quomodo dicat quod in eū desiderant angeli prospicere. cū desiderū
dici non soleat. ei rei quā habemus. sed quā uolumus habere. Nam
nemo desiderat quod habet, quomodo ergo in xpm prospicere desi
derant. cuius cernere faciem. numquā cessant. nisi quia contē
placio diuinę presentię. ita supnę patrię ciues beatificat. ut in
effabili noua ordine. et semp uisa eius gloria satientur. et semper
eius dulcedinem. quasi nouam insatiabiliter esurient. Nam sicut
beatus papa gregorius. delicias cordis et corporis mirifice dis
tinguens ait. Corporales delitię cū non habentur graue in se desi
derū accendunt. cū uero habitę edunt. comedentem prius in
fastidiū pstatem uertunt. Ac contra spirales delitię. cū nō
habentur infastidio sunt. cū uero habentur in desiderio. tantoq;
a comedente amplius esuriuntur. quanto et a esuriente amplius
comeduntur. In illis appetitus satietatem. satietas fastidium
generat. In istis aū appetitus satietatem. satietas appetitū
parit. augent enī spirales delitię desiderū in mente. dum sa
tiant. Quia quanto magis earū sapor percipitur. eo amplius cognos
citur quo amplius amatur. Potest aū qd ait. in quē desiderant an
geli pspicere. et ita de spū sco recte intelligi. De quo premiserat qui
euangeli zauerē in uos spū sco misso de cęlo. Namq; hoc beatus
petrus ad gratiā refert diuinę pietatis. quod eū qui tantę maies
tatis ē et glorię. ut semp ei uisio sicut et ipsius patris et filii. que
ni mirū una eademq; est desiderent ab angelis in cęlis. causa salu
tis humane. ac terras spm miserit. atq; in lustrandis fidelium
mentib; infuderit. Propter quod succincti lumbos mentis ure.
sobrii pfecte sperate meam que offertur uobis gratiā in reuela
tione dni ihu xpi. Quia uobis hoc promissū ē inquit. ut reuela

D

ciōnē

tione ihu xpi uideatis post hanc uitam. quam nunc angeli
uident. Quanto magna e gratia uobis pmissa. tanto am
plius digni ee curate. iteam percipere ualeatis. Succingite lum
bos mentis. qui hanc aliam cogitatione restringit, & recte dicit,
Sperate in ea que offertur uobis gratia in reuelatione ihu xpi.
quia qui succinctis lumbis mentis. id e & mente & corpore castus.
dni aduentum expectat. Merito quando reuelatur sperat. nam
qui dno se placere non nouit. merito spe bonorum carens. nec tuus
aduentum metuit. Quasi filii oboedientie. Recte filios oboe
dientie uult illos existere quos in prefatione in oboedientiam. & aspe
sione sanguinis ihu xpi dixerat electos. Sed secundum eum qui uo
cauit uos sem & ipsi sci. in omni conuersatione sitis. Hic simile
e illud in euangelio. Estote ergo & uos perfecti. sicut & pater uster
celestis perfectus e. & si patrem inuocatis eum. Dicendo in oratione
pater noster qui es in celis. Qui sine acceptione personarum iudicat
secundum uniuscuiusque opus. Non ut pater carnalis. qui filius
peccantibus indulgentius parcere quam famulis consuetus.
pater autem dns tante pietatis & iustitie ee. ut & seruos humiles
atque oboedientes. immo & iam hostes sibi manum dantes. mittat
in adoptionem filiorum. & rursum eos qui filiorum nomine
uidentur honorabiles. per culpam inoboedientie. prorsus heredi
tatis pp & uite recedat exsortes. In timore incolatus uestri tempo
re conuersamini. Ne uidelicet per desidiam & neglegentiam tan
to patre existatis indigni. & dum tempore presentis incolatus
securi stetis ad premissam patrie beatitudinem. peuenire non
possitis, Scientes quod non corruptibilibus auro uel argento
redempti estis de uana uestra conuersatione paterne traditio
nis. sed precioso sanguine quasi agni incontaminati. & im

maculati ihu xpi., Quanto maius est pretium quo redempti estis.
a corruptione uitę carnalis. tanto amplius timere debetis. ne
forte ad corruptelam uitiorum reuertendo. animos uiri redemp
toris offendatis., Renati non ex semine corruptibili sed incorrup
tibili. per uerbum dei uiui et permanentis in eternum., Iste est in euange
lio. Johannis. his qui credunt in nomine eius. qui non ex sanguinib;
neq; ex uoluntate carnis. neq; ex uoluntate uiri. sed ex deo nati sunt;
Sicut ergo incorruptibile est pretium dominicę passionis qua redep
ti sumus. ita et illa incorruptibile est sacramentum fontis sacri quo
renascimur. quę ita sibi inuicem connectuntur. ut unum nobis sine
altero salutem conferre nequeat., Quia nimirum dns ita nos tem
pore incarnationis suę sacro sanguine simul omnes redemit.
uitnos quoq; nro tempore. uirtutem pregenerationem baptismi.
ad consortium eiusdem regenerationis peuenire debeamus.,
De qua regeneratione benedicitur. Quia non ex semine corrup
tibili sed per uerbum dei uiui et permanentis in eternum. agatur.
ut hinc colligatur. quia sicut ex semine corruptibili caro
que corrumpitur nascitur. sic per aquam uerbo dei consecratam
uita nobis que finem nesciat tribuatur., Quod et ipse
prophetico asserit testimonio subiciens. Quia omnis caro
fenum. et omnis gloria eius. tanquam flos agri, Exarui
fenum et flos decidit. uerbum autem domini manet in eternum., Sicut
ergo corruptibilis corruptibilem caro generat carnem.
ita uerbum dei quod manet in eternum. eterna his quos ex aqua
recreat incarne. simul et anima uitam dat., Huius testimo
nii sed cipriani in libro de habitu uirginum ita meminit., Clamat
inquit esaias dicens., Omnis caro fenum. et omnis claritas eius
ut flos feni., Aruit fenum et flos eius decidit. sermo autem manet

inferni. Nemine xpiani dicere maxime uirgine claritatem
illa computare carnis et honorem. sed solu appetere sermone di bo
na in eterni mansura complecti, aut si carne sit gloriandum
tunc plane quando in nomine dni confessione cruciatur. quan
do fortior femina uiris torquentib, inuenitur. quando ignes
aut cruces. aut ferru. aut bestias patitur ut coronetur.
Illa sunt carnis preciosa monilia. illa corporis ornamenta meli
ora, Non au turbet lectore. qd in hac ppli sententia. illa cla
ritatem. nra translatio gloria posuit, Naq; ex uno greco
quod e doxa. utrumq; sol et latine transferri, Deponentes igit
omne malitia. et omne dolu. et simulationes. et invidias. et om
detractiones. sicut modo geniti infantes. rationabiles sine dolo
lac concupiscite, Quia renati estis nup inquit. et filii di p baptis
mu facti. tales modo estote p studiu bone conuersationis. quales
recens edti infantes. p naturam innoxe. et atis. ignari uidelicet
malitie et doli. simulare. inuidere. detrahere. aliusq; huiusmodi
uitis mancipari. omnimodis ignorantes. Qui sicut lac ma
ternu naturaliter desiderant. ut ad salutem crescere atq;
idp ane comedendum puenire ualeant. Ita et uos simplicia
fidei rudimenta. primo de ecclesie uberib, querite. hoc e de
utriusq; testamenti doctorib. qui diuina eloquia uel scrip
sere. uel etia uiua uobis uoce predicant. ut bene discendo
puenatis ad refectione panis uiui. qui de celo descendit hoc
est p sacramenta dominice incarnationis quib, renati estis.
et quib, nutriti. puenatis ad contemplatione diuine maiesta
tis, Rationabiles inquit et sine dolo lac concupiscite. ut in
eo crescatis in salutem, Precepto concupiscendi lac uerbi tan
git eos qui ad audiendas lectiones sacras inuiti et fastidiosi

adueniunt. Ignari illius sitis & esuri ei. de qua dns ait,
Beati qui esuriunt. & sitiunt iustitiam, Ideoq; tardius ad p fectu
salutis incrementum p uenientes. quo possint solido uerbi cibo
refici. id e archana cognoscere diuina. uel maiora facere bona,
S tamen gustastis. quo dulcis e dns., hoc inquit pacto di missa
atq; emundata cordis uri malitia. & spurcitia. uitalem
xpi alimonia concupiscite. si diuine dulcedinis quanta sit
multitudo sapitis., Nam qui nihil de supna suauitate animo
gustat. non e mirum si hunc terrestrib; inlecebris sordidare non
euitat., Bene au psalmista gustare monet. qua dulcis sit dns.
Quia sunt non nulli. qui n de do sentiunt. qua dulce interius sapiat.
sed qua excussu exterius sonat. qua & si secreta quedam intelle
gendo p capiunt. eorum dulcedine experire non possunt. & si nouerint.
quomodo sunt ignorant. tam uidelicet. quomodo sapidum;
in ipso psalmo. de quo hunc uersiculum assumpsit premissum est.
Accedite ad eum & inluminamini. Recte beatus petrus subdidit di
cens., Ad que accedentes lapidem uiuum. ab hominib; quidem
reprobatum. ad o au electum & honorificatum., & hoc de lapide testi
monium sumpsit. ex psalmo ubi scriptum e; lapidem que reprobauerunt
edificantes. hic factus e in caput anguli, quod nequis iudaico
sensu putet de materiali lapide. ipse & cantatum. qui in edi
ficatione terrene. cuius lib & domus. contra hominum dispo
sitionem diuino iudicio inponeretur. consulte addidit uiuum.
Ad que accedentes inquiens lapidem uiuum. uide expo dictum sig
nificat. qui recte lapis appellatus e. qui in carne uenien. edi
ficationi sce ecclesie. qui hanc confirmare & sese inserere digna
tus e., Uiuus au. qui adiicere potuit. Ego su uia ueritas. & uita.
Qui ab hominib; reprobatus e. Cum dicerent. n habem regem nisi

cessarem. Ad hoc autem electus. cum autem ipse. Ego autem constitutus sum
rex abeo. & celera. & honorificatus quando post mortem crucis.
dis illum exaltauit. & donauit illi nom. quod est sup omne nom. & celera.
Et ipsi tanquam lapides uiui sup edificamini domos spirales. Super
edificari illos dicit. quia sine dno ihu xpo lapide scilicet uiuo.
Nulla spiralis edificatio stare potest. fundamentum enim aliud ne-
mo potest ponere preter ipsum. cuius participatione fideles la-
pides uiui efficiuntur. qui p infidelitate lapides mortui fuerunt.
duri scilicet insensibiles. quib; merito dicerentur. Auferam uobis
cor lapideum. & dabo uobis cor carneum. Sed tanquam lapides
uiui spirale edificium aptantur. qui p discretione eruditi doc
toris. impuritatib; actib; & cogitationib; sup fluis. uelut ictu quadran
tis securis. & sicut ordines lapidum in pariete portantur. alii ab
alis. ita portantur fideles quiq; ap cedentib; in ecclesia iustis. por-
tant ipsi sequentes. p doctrinam & tolerantiam usq; ad ultimum iustum.
Qui cum ipsorib; portetur. que portare debent. ipse sequente non habe-
bit. Qui autem omne edificium portat. & ipse a nemine portetur.
dns et xps. Unde & lapis apphalla preciosus uocatur. in fundamento
fundatus. Item lapides uiuos appellat electos. ut conatum in sinu &
bone intentionis. siue actionis eorum. quo preuenientes se accomitan
te di gratia semp exercere debeant. Mortui uero. id est materia-
les lapides. cum preparantur aut ponuntur in edificio. nil ipsi labo
rem operantis iuuare. nil p se nisi cadere possunt. Sed quomodo
cum q; & ubi cum q; astructore positi fuerint. ita ibidem insensibiles
p durant. aut cum lapsi decidunt. Non autem nos beatus p. crus talium
lapidum. duritiam atq; insensibilitatem uelut imitari. sed tanquam
lapides uiuos fundamento xpi sup edificari. Ut uidelicet iuuante
nos gratia. sobrie. & iuste. & pie uiuendo cooperemur. iuxta

exemplum ei quidicebat, & gratia ei in me uacua non fuit.
sed plus omnib. illis laborauit., Unus nãq; lapis in edificio sce
ecclesie exstitit. qui ne gratiã di frustra accepisset. sedulus
laborare contendit. & ne aliquid eiusdem pii laboris sibi me
tribuisse uideretur. Vigiliter adiunxit, non ãũ ego sed gra
tia di mecum; tamquã ergo unus lapis edificatur axpo in
domo ei. Quicũq; eũ donante & adiuuante ipso. bonis indefes
sus insistere curat operib., atqui p gratiã regenerationis sce
ecclesie incorporatur. nihil amplius p sua salute operari studue
rit. Hic quasi mortuus lapis celesti prorsus e edificio indignus.
ideoq; abiciendus diuino examine. atq; alius quidignus e loco ei
substituendus. Iuxta preceptũ leuitici. inquo leprosi domorũ
lapides a sacerdote inspici. & si purificari nequuerint. iam in
ter immundas coputari. ac de ordine mundorum lapidum pre
cipiuntur erui., Sup edificamini inquit domos spirales; ta
illos domos spirales dicit fieri debere. cum sit una domus xpi. exe
lectis omnib; angelis & hominib. condita. Quomodo cũ sit una
ecclesia catholica. toto orbe diffusa; sepe pluraliter appellan
tur ecclesie. Propt multifaria scilicet fidelium conuenticula.
uariis tribubus linguis & populis discreta; unde dicit ipse; ego
ihs misi angelũ meũ testificari uobis in ecclesias., Ne preter eun
dum. quod quida codices habent numero singulari. sup edifica
mini domos spiralis. Alii sup edificamini in domũ spiralem. In
quo nimirũ unitas ipsa. totius sce ecclesie cõmendatur aptius.
Cũ aũ dixisset sup edificamini domos spirtales. siue domus spira
lis. Addidit sacerdotiũ sem; Quo manifestissime nos horta
tur. ut sacerdotiũ sem ipsi existentes. sup edificemur supra
fundamentũ xpi., Omne ergo ecclesia sacerdotiũ sem appellat

quod sola domus Aron in lege nom & officiu habuit, Qua nimiru
oms summi sacerdotis membra sumus. Cuncta oleo letitie signamur.
uniuersis congruit. qd subdidit., Offerre spiritales hostias. Accepta
les do pilm xpm., Spi tales iu hostias opera nra elemosina & pre
ces dicit. Ad distinctione carnaliu in lege uictimarum., Qd au in
conclusione dicit pilm xpm. Ad cuncta que premiserat. prin & qua
p ipsius gratia & sup edificamur in illo p architectos sapientes.
hoc e ministros noui testamenti. & domos spiritales efficimur. pspm
ei. contra pluuias. uentos. flumina temptationu munti. & sacer
dotio seo par[illegible]ticipare. & boni aliquid acceptabile do gere
re non nisi p ip[illegible]su ualemus., Sicut enim palmes non potest ferre
fructu a se em & ipso nisi manserit in uite. sic nec uos inquit nisi
in me p manseritis., Propte qd continet scriptura. Ecce pono in
sion lapidem summum angularem. electu. pretiosum. hoc testi
moniu de sua ponit. Ad confirmandum hoc quod premiserat.
Adque accedentes lapidem uiuum. astruens & affirmans. dnm
saluatore ppte firmitate sua lapidem apphis uocari. & quid
addit. Et omnis qui crediderit in eo. non confundetur. Propter
hoc ponit quod dixerat. & uos tanquam lapides uiui sup edificami
ni. Pulchre au conuenit hic pphe. & apostoli sermo quo
dicitur Accedentes ad lapidem uiuum. uel credentes in eo n confun
di. Illius psalmi uersiculo in quo cu dictu est. Accedite ad eu
& illuminamini. Continuo subiunctu e & uultus uri n erubes
cent. Cui simile e qd iohannes ait. & nunc filioli manete in eo
ut cu apparuerit habeamus fiducia. & n confundamur ab eo
in aduentu ei. Uobis au honor credentibus. Ille nimirum
honor ut n confundamini ab eo in aduentu ei. sic de ipse ait. Siquis
mihi ministrauerit me sequatur. & honorificabit eu pat ms;

Non credentib; autem lapis quem reprobauerunt edificantes. Ut sicut illum
reprobauerunt cum edificarent aedificii suos. nolentes eum in fundamento cordis
sui ponere. ita et ipsi reprobentur a deo inadiuentu ei nolente illo. tunc
eos qui se reprobauerunt in edificatione accipere domus suae quae est in celis.
et haec distinctio honoris credentium. Non credentium autem reprobatio; huc usq;
pertingit. hinc item de credentib; infert. hic factus est in caput anguli;
Quia in delicet sicut lapis angularis. duos parietes coniungit. ita dns
iudeorum plebem. et gentium in una sibi fidei societate copulauit.
de mox de infidelib; addit. et lapis offensionis et petra scandali. hinc
et paulus. nos inquit predicamus xpm crucifixum. iudeis quidem
scandalum. gentib; autem stultitiam. his qui offendunt uerbo. nec cre-
dunt in quod et positi sunt. Offendunt uerbo qui eo ipso quo uerbum
dei audire eos contingit. Offendunt animo dum nolunt credere
quod audiunt. quorum stultitiam exagerando subiecit. nec credunt
in quod et positi sunt. quia in hoc positi. id est in hoc pnaturam facti sunt
homines ut credant deo. et ei uoluntati obtemperent. salomone
testante et ait. Dm time. et mandata eius obserua. hoc est
enim omnis homo. id est in hoc naturaliter factus est omnis homo ut
dm timens mandatis ei obsecundet. Quidam codices habent. in
quo et positi sunt. qd intellegitur iuxta hoc. qd paulus de eo lo
quens ait. In ipso enim uiuimus et mouemur et sumus. Vos autem
genus electum. regale sacerdotium. gens sancta. populus adquisitionis.
Hoc laudis testimonium. quondam antiquo dei populo p moysen datum est.
quod nunc recte gentib; dat apostolus p petrum. quia in delicet in
xpm credidit. qui uelut lapis angularis. in eam quam in se ipsi habu
erat salutem gentes adunauit. quos genus electum uocat. ppter
fidem sunt distincti a ceteris. qui lapidem uiuum reprobando facti
sunt ipsi reprobi. Regale autem sacerdotium. quia illius corpori sunt

unici · qui rex summus & sacerdos e uerus · regnu suis tribuens
ut rex · & ut pontifex eorū peccata sui sanguinis hostia mundans.
Regale sacerdotiū eos nominat · ut & regnū sperare p · & uium ·
& hostias inmaculate conuersationis · do semp offerre meminerint ·
Gens quoq; sca · & populus adquisitionis uocatur · iuxta id qd apostolus paulus pphe exponens sententia dicentis · Iustus aut mis ex fide uiuit · quod si subtraxerit se · non placebit anime mee; Nos autem inquit n sumus subtractionis in dictione · sed fidei inadquisitionem anime; & in actib; apostolorū · Vos sps ses posuit epos · regere ecclesia dni · qua adquisiuit sanguine suo; Populus ergo adquisitionis facti sumus in sanguine nri redemptoris; quo erat quondam populus isrl redemptus sanguine agni de egypto ·
Unde & in sequenti quoq; uersiculo · mistice ueteris recordatur historie · & hanc eia nouo di populo spiritaliter docet implendam dicens; Ut uirtutes annuntietis ei · qui de tenebris uos uocauit · in admirabile lum suu; Sicut enim hi qui de egypto seruitute liberati sunt p moysen · carmen triumphale p transitu maris rubri · & demersum pharaonis exercitu dno cantauerunt · ita & nos oportet p acceptam in baptismo remissionem peccatorū · dignas beneficiis celestib; respondere gratias · Nam q; egiptii quipo pulū di affligebant · uerū eia qua tenebre uel tribulationes interpretantur · apte p sequentia nos peccata · sed in baptismate delēta significat; Liberatio quoq; filiorū isrl · & ad promissam olim patria p ductio · congruit misterio nre redemptionis · p quam ad lucem supne mansionis · inlustrante nos ac ducente xpi gratia tendimus · cuius lucem gratie · eia illa nubis & ignis columna monstrauit · que eos & in toto iter nere illo · a tenebris defendit noctiū · & ad p missas patrie sedes · inerrabili calle p duxit ·

Qui aliquando non po pulus: nunc autem populus dei, qui non consecuti
misericordiam nunc autem misericordiam consecuti. Indicat apte
phos uer. siculos quia his qui degentib; ad fidem uenerant hanc
scripsit epistolam. qui quondam alienati a conuersatione populi
dei. tunc per gratiam fidei populo sunt ei uniti. & misericordiam qui
speraré non nouerant adepti; adsumit autem eos de ppheta osee. qui
de uocatione gentium pcinens. Vocabo inquit non plebem meam ple
bem meam. & non misericordiam consecutam misericordiam consecutam.
Et rursus in loco ubi dictum e non plebs mea uos. ibi uocabunt filii dei uiui.
Carissimi. obsecro uos tamquam aduenas & peregrinos. abstinere uos a car
nalib; desideriis. que militant aduersus animam; huc usq; beatus
petrus generaliter ecclesiam instruit. Explicans uel beneficia
quib; nos diuina pietas ad salutem uocare. uel dona quib; aliquan
do iudeos. nunc autem nos honorare dignatur e; hinc diuersis fi
deliu personas sollerter hortatur. ne se tanta spis gratia carna
liter uiuendo reddant indignos. Ne qui regali ac sacerdotali
uocabulo sunt insignati. uitiorum militia subacti. a condonatae
uel pmissae sibi nobilitatis gloria degenerent; Itaq; primo liberos
& seruos. deinde mulieres & uiros specialiter alloquitur. ac post
inter locutione generalis exhortationis. seniores quoq; & adoles
centes. qualiter sese agere debeant ostendit; apte autem liberos doce
a carnalib; abstinere desideriis. quia solae libertas uitae remissioris
nauora illecebrarum uitiantium tolerare pericula. Que militant ad
uersus animam; quia dum concupiscentiis blandientib; caro enerutur
subiugatur. iam uitiorum exercitus. firmiter aduersus animam
armatur. quos competenter aduenas uocat & peregrinos. ut eo
minus terrenis rebus animum subponant. quo se patriam incelis
habere meminerint. Naq; hoc distare in hac uita inter electos

sol. et reprobos. Quod electi peregrini nunc et exsules. patriam
expectant in futuro. tanto q; minus in presenti gaudiis delectant
caducis. quanto futura sine fine gaudia se speraut accipere.
et in sternum regnare cu xpo., At uero reprobi hic habent
patriam. huius solu uite desideriis norunt inhiare. Ideo q; post
hanc uitam. in exilium relegantur ppetuum. ubi cunctis carentes
uoluptatib;. sola in tormentis patiantur aduersa., Ut ineo
quod detractant de uobis tamquam de malefactoribus. ex bonis
operib; uos considerantes. glorificent dm in die uisitationis.,
Plerq; enim contigit. ut pagani qui fidem xpianorum uituperabant.
quare deos suos dereliquissent. Post modu considerantes castam eorum conuersationem. et in uiuctum in xpo animum.
cessarent eis detrahere. magis q; dm glorificare ac laudare
inciperent. qui bonitate ac iustitia cultorum suorum. bonus esse
probantur et iustus., Glorificent inquit dm in die uisitatio
nis. hoc e in tempore retributionis. quanta uobis sit gloria
pdm donanda. ia nunc agnoscant increduli. cu uos instanter
inter obstantia pericula illu sequi pspexerint., Subiecti estote
omni humane creature. ppter dm., Omni humane creature dicit.
omni dignitati hominum. omni psone. omni principatui. cui uos
diuina dispensatio sub di uoluerit; hoc e enim qd ait. propter dm.
Quia n e potestas nisi a do. et qui potestati resistit. di ordinatio
ne resistit., Quia creaturam subsequenter exponit. ad iun
gens., Siue regi. quasi precellenti. siue ducib;. tanquam a deo
missis;. Ideo regi. tam et ducib;. n. ait et dominis dicit. quia hoc
in loco illos specialiter utq; fari sumus instruit. qui sunt domini
seruorum., Sub sequenter uero et seruos. quomodo dominis famulent
admonet., Doc et ergo fideles famulos. uidelicet eterni regis. et

mundi potestatib; subdi ne uel in hac fidei & religioni xpiane possit
detrahi quod p eā humane conditionis iura pturbentur; Nam &
ita potest recte intelligi quod dictū e. Omni humane creature.
ut significetur & fidelib; & incredulis rerum dominis. Ad uindic
tā malefactorū. laudem uero bonorū; Non quod omis quia reges
& duces sunt uel malefactores punire uel laudare bonos nouerint.
sed quę ee actio debeat boni ducis simpliciter narrat. hoc ē ut
malefacientes coerceat. bene agentes remunerat; qui & iā si in
iuste agit si bonos damnat nihilominus ad laudem eorū p tanere-
quę facit si patienter ei improbitatem tolerant. & sapienter ei stul
titię resistunt.; Vis inquit nonnimere potestate. bonū fac. & habe
bis laudem ex illa; non dicit ab illa sed ex illa; Quia & si potestate
mundana non laudat. immo & iā psequitur; Si occidit gladio
ut paulum. si crucifigat ut petrum. habebis ex illa laudem. dum
ex eo quod ille male fecit. inte iustū & innoxiū tue uirtutis. pa
tientię corona laudis merebitur; Nā & hoc intendisse beatū petru
in hac sententia uerba sequentia docent. quib; dicitur; Quia sic
e uoluntas di. ut bene facientes obmutescere faciatis inprudentiā
hominū ignorantiā.; hec e enī laus bonorū. ad quā duces a rege
dicit missos. dū ignorantia ducum inprudentiū. boni ad laudem sua
pp & suā bene se agendo utuntur; Quasi liberi. & ñ quasi uelamen haben
tes malitię libertate.; Quasi liberi bona faciunt. qui quo maiore
apud homines libertate utuntur. eo arctius. immo liberius diuino
famulatui subiunguntur.; Sed & illi quasi liberi bene faciunt. qui
exsemplo ioseph patriarche. tā & si seruitio deprimuntur hominū.
seruiee uitiorum nulla arte conpelluntur; At uero libertatem
suā in uelamen malitię uertunt. qui quominus humani famulatus
iugo cohibentur. eo latius peccatorū dominio mancipantur. & cū

uitiis inpune seruiunt. Libertatem uocant hoc pretexunt nomi
ne culpam; potest autem iuxta illud apostoli paulli generaliter ac
cipi. Vos in libertate uocati estis fratres. tantum ne libertatem in oc
casionem carnis detis. Liberi enim recte uocamur. quia p baptismum
a peccatorum nexib; sumus soluti. quia a demonica seruitute redempti.
quia filii dei effecti. non tamen dono libertatis potiorem peccandi
facultatem et licentiam accepimus. quin immo si peccamus. mox li
bertate p culpa. serui efficimur peccati. et quisq; se ad hoc liberatum
a deo putat. ut licentius peccet. talis suam libertatem in uelamen
malitie mutat. Vt autem nos beatus petrus liberos ee a seruitio
culparum. ut serui creatoris nri boni et fideles p manere possimus.
Vnde subsequenter adiungit. Sed sicut serui dei. omes honorate.
fraternitate diligite. dm timete. regem honorificate. Mon et
ergo congruum cunctis impendere honorem. et iuxta imperium
dni. cesari que cesaris sunt. et deo reddere que dei sunt. et fraternitate
bene inter alia diligere iubet liberos. ut eos quoq; qui sibi tempora
li conditione subiecti sunt. fratres sibi ee in xpo factos recolant.
una cum ipsis patrem inuocantes eum. qui sine acceptione psona
rum iudicat. Serui subditi estote. in omni timore domini suris.
non tantum bonis et modestis. sed etiam discolis. Discolis indisciplinatis
dicit. nomine ducto a greco eloquio. quia grece scola uocatur lo
cus in quo adolescentes litteralib; studiis operam dare. et audiendos
magistros uacare solent. unde scola interpretatur uacatio.
Denique in psalmo ubi canimus. Vacate et uidete quia ego sum ds.
pro eo quod nos dicimus. uacare in greco habet scolasate. scolastici
ergo sunt eruditi. discoli indocti et agrestes. sed utrisq; uult obedi
re. subditos explicans. apertius. quomodo nos supra omni humane
creature iusserit ee subiectos. alia editio pro discolis difficiles habet.

& sofanates fulgentius in opusculis suis sic ponit; seruientes cū timore.
non tantū bonis & modestis sed etiā difficillioribus, Sed si benefacientes
& patientes sustinetis. hec est gratia apud dm., In hoc enī uocati estis. quia
& xps passus est pro nobis relinquens exemplum, & cetera. Notandū ad
tentius quā summe conditionē seruorū glorificat quos benefacientes. &
absq; culpa uapulantes. a dominis crudelib; & inprobis. imitatores ee domi
nice passionis affirmat., Audis autē xps passus est pro nobis. & gaudes. quia
pro te mortuus est; attende quod sequitur., Relinquens uobis exemplum.
ut sequamini uestigia ei., Exemplum tribulationū. non deliciarum. con
tumeliarū. flagellorū. dolorū. obprobriorū. spinarū. cruciis uulnerum
mortis; In psalmo scriptū est, propter uerba labiorū tuorū. ego custodiui
as duras; propter quid uerba labiorū dī. nisi quib; pmittit uita, & ernan;
Qui peccata nra ipse pertulit in corpore suo sup lignum., Cū supra ad seruos
specialiter facerat sermonē. nunc generaliter ammonet. ut etiam
dominis in memoriā reuocet. quid pro illis ds dns sustinuerit., Immo
totam ecclesiā instruat. quid pro ei liberatione suus auctor per
tulerit., Non enī ait peccata ura. sed etiā se addit. qui peccā
ta inquit nra ipse pertulit in corpore suo super lignum;
Eratis enī sicut oues errantes.; Quomodo & oues dicit & errantes.
cū hi qui in errore uitā ducunt. eorum potius quā ouium nomine
censeantur. nisi quia nouit dns qui sunt ei., qui & multos. diu male
conuersantes sustinet. quos tam in ouiū suarum numero. saluandos
ee p uidet., Sed conuersi estis nunc ad pastorē & inspiratorem an
marū uarum. tangit euangelicam parabolam. ubi pius pastor.
relictis nonaginta nouem ouibus in deserto. uenit uisitare unā
que errauerat., Na quodibi dictū est. quia hanc inuentam. in po
suerit in humeros suos gaudens; hoc istic beatus petrus pmisit di
cens. quia peccata nra ipse portauit in corpore suo super lignum.

Quia nimirũ ranos redimere uoluit. ut lignũ inquo peccatanrã
tollerẽt. pendens inhumeris haberẽt. Ad pastorẽ ergo & uisitatorẽ
inquit. animarũ urrarũ, pastorẽ uidelicẽt. quia pascua nobis
uitę donat eterne., pascua inpresenti temporaliũ prestat gratiarũ;
Uisitatorem uero. animarũ nrarum. quia uisitauit nos oriens ex alto.
Inluminare his qui intenebris & inumbra mortis sedent., Uisitat
cotidie ipsã innobis. quã donauit lucem nedeficiat seruando.
immo ut & crescat iuuando; Quidã codices ipsũ grecum habent.
Ad pastorem & episcopum animarũ urrarum., Episcopus uũ latine
sup intendens dicitur. quia nimirũ oculi dñi sup iustos. & aures eius
ad preces eorũ. ut ex omnib; tribulationib; eorũ liberẽt eos; Similiter
& mulieres subditę sint suis uiris. ut & si qui non credunt uerbo. p mu
lierũ conuersationẽ sine uerbo lucri fiant., &c. Notandũ quod bea
tus petrus ea condicione desiderat mulieres bonis & honestis. uiris in
crediblis subdi. utq̃ solũ nihil mali adimperiũ eorũ faciant. uerũ etiã
intam casta conuersatione psistant insuperabiles. ut & uiris ipsis uiris
exemplũ possint ee castitatis & fidei, Quarũ sit non ex trinsecus ca
pillatura aut circũdatio auri. aut indumenti uestimentorũ cul
tus, Quia sicut cyprianus ait; Serico & purpura induci. xpm
induere non possunt. Auro & margaritis & monilibus adornata or
namenta cordis ac pectoris p dicer; Quod sip&rus inquit muli
eres quoq. ammonẽt coercendas. & ad ecclesiasticam disciplinã reli
giosa obseruatione moderandas. que excusare cultus suos soleant.
p maritũ quanto id magis obseruare uirginẽ fas ẽ. cui nulla or
natus competat uenia. nec diruari in alterũ possit mendatium
culpę. Sed sola ipsa remaneant incrimine; Sed qui absconditus
cordis ẽ homo in incorruptibilitate quietis & modesti spis. qd ẽ incon
spectu di locuples, Castitatẽ p dicat. & ornatũ interioris hominis

in incorruptione quia & modesti sps quod ammodo dicens; Quo
exterior uir homo corruptus e & beatudine integritatis que pro
prie uirginu e habere destitutis, Imitamini incorruptionem
sps pseran abstinentia. & quod corpore non potestis mente prestare.
Has enim xps diuitias & hos ure coniunctionis querit ornatus; Miru
& apud phitagoram naturalis scientie lege dictante. hanc sententia
inueniri uera ornamenta matronaru pudicitia non uestes esse.,
Uiri similiter cohabitantes secundu scientia quasi infirmiori uas
culo muliebri impertientes honore., Similiter dicit uiros admi
tatione prouocans. quia iam supra uxorib; preceperat dicens.
Considerent in timore di castam uram conuersationem; Secundu
scientia au ut nouerint quod desidera ds & tribuant honore
uasculo muliebri., Si abstinemus nos a coitu honore tribuimus.
si non abstinemus pspicu u e honori contrariu ee concubitum.
Ut ne impediantur orationes ure. & paulus ait. Nolite fraudare
inuicem nisi forte ex consensu ad tempus ut uacetis orationi.
Impediri ergo orationes officio coniugali commemorat. Quia
quoties cuq. uxori debitu reddo orare non pos sum. Quod si
iuxta alium apostoli sermone sine intermissione orandum est.
numquid enim mihi coniugio seruiendu e. ne a oratione cui
semp insistere iubeor ulla hora ppediar. Infide au omes
unanimes in oratione conpatientes & cetera. Quia superius
diuersas psonas discretione docebat. iam nunc omes commu
niter ammonet. infidei dominice causa unu cor & unam
habere anima. Quia in hoc uocati estis ut benedictione here
ditate possideatis. Dicente uidelicet iudice. Uenite bene
dicti patris mei p capite regnu. Potest benedictio heredita
tis. & illa intelligi. qua ecclesia in futura uita pp & uo benedicit

Und:

Unde dñi nunc spe futurorū gratulabunda canit. Exaltabo te
dñe mi rex & benedicam nomen tuū in æternū & in sæculū sæculi;
Quod ergo quisq; in futuro inuenire desiderat. hoc in presenti me
ditari & agere satagat. & conditorem uidelicet & proximum
sincera uoce benedicere. & seipsū dñi diuina pariter & æterna
benedictione dignū reddere. Quia oculi dñi sup iustos &
aures eius in preces eorū. Ultus autem dñi sup facientes mala. Quia
beatus petrus malū nos p malo reddere uetuerat. Immo male
dicentib; benedicere iusserat. recte prophetico testimonio astruit
supna inspectione & bonos semp uideri & malos. quatenus memi
nerimus. & nrām patientiā qua toleramus malos. nrāmq; beniuo
lentiā qua p sequentib; bona aptamus. æterno premio remunerandam.
& persecutores nros si penitere noluerint digno plectendos
ee supplicio. si uero penituerint. nos quoq; proipsorū salute qua
depcabamur æterna coronā iuste congratulationis accepturos;
Et quisē qui uobis noceat. si bonī emulatores fueritis. Nebis dicit
que nobis aduersariis p uerba contumeliosa. p damna
rerum temporaliū. p cormenta corporis accedunt. hec enī
huiusmodi omia cū fidelib; inrogantur. his dū taxat. qui boni
emulatores sunt. hoc secundū scientiā nequaquā eis nocere possunt.
sed palmam magis patientie equanimiter tolerantib; efferunt.
econtra illis qui inrogant penam accommulando æterna plurimum
nocent. Siquis autē huiusmodi aduersis uetus deficit. non huic ille
qui malū intulit. sed ipse sibi qui hoc patienter ferre cessauit
nocuit. neq; enī domus quā uir sapiens edificauit. ideo non cecidit
quia uiolentius tempestatū non p tulit. sed quia fundata
erat supra petram. Nec rursus ea quam stultus stulte fabricauit
ideo cecidit. quia pulsata tempestatib; sed quia sup arenā posita erat;

Ut ergo q. & eni equaliter adversitas ferienis temptauit. sed uni
firmitas fundamenti. coronam pseuerantie tribuit. Alterum
fragilis structure stultitia strauit. Non enim pfectu boni
emulatorem casus aliquis uel adiabolo. uel abhomine inprobo uel
generali rerum labentium turbine inlatus ledere potest. Ceterum
constat plurimos boni emulatores lesos ee abaliis dum inuenta
tis quam diliguit scientia male instruuntur. Quantos enim
indm catholice credere. & recte in ecclesia uiuere cupientes.
arrii uesana quantos sabellii aliorum ue hereticorum nequitia.
nescientes seduxit. Lege librum iohannis chrisosthomi. que
scripsit de eo. neminem posse legi abalio nisi asem & ipso. Sed &
siquid patimini propter iustitiam. beati Non solum inquit
nihil uobis nocet. qui bonum facientib; mali inrogat. sed & illum cum
uos ppter bona que exsecratur hostis insequitur. causam uobis ma
ioris beatitudinis prestat. cum patientie ure uires exercet.
Juxta illud euangelicum. Beati qui pseculionem patiuntur ppter iustitiam.
Dnm nrm ihm xpm sanctificate in cordib; uris. Quid e dnm sanctificare
in cordib; nris nisi sanctam ei. quam sic inconprehensibilis glorie.
intimo cordis affectu intus intueri. quantum in se speranti; uin
cendi fortitudinem dare uult. cuius inestimabilis sanctitas fulget.
Paratis semp adstantis factionem omni poscenti uos rationem de ea que
in uobis e spe & fide. Duob; modis de spe & fide nram rationem
poscentib; reddere debemus. ut & iustitiam spei ac fidei nre causas.
omnib; intimemus. siue fideliter siue infideliter querentibus.
Et ipsam fidei ac spei nre professionem inlibatam semp teneamus.
& iam inter pressuras aduersantium ostendentes. p patientiam quam
rationabiliter eam seruandam didicerimus. p cuius amore nec
diuersa pati. nec mortem sub ire formidamus. Sed maestitiam & la

morem conscientiā habentes bonā. In ipsa doctrinę scientia
qualitatē mores docendi. obseruari. utiuelies humilitas que
magistra ē omniū materq; uirtutū. Loquendo dicatur. Tui
uendo monstrātur. Ut mireo quod detractant de uobis tanquam
de malefactoribus. confundantur qui calumniantur uestram bonam
in xpo conuersationē. Ut quidem de spem celestiū quā uidere
nequeunt. in uobis intrident. uideant opera uēra bona. Et hec con
fundantur que xpta ēē bona negare nonualent. Vel certe ita sen
tiendū. cuiate bene facientes. utquibona uēre conuersationē detrahunt
aduenente tempore retributionis future confundantur. uidentes
uos cū xpo coronatos. sese cū diabolo damnari. Meliusē enī si uelit
uoluntas dei bene facientes pati. quā malefacientes. Hec sententia
illorū stultitiā arguit elegantter. qui cū p culpas arguuntur. affli
gi; uel alia poenis coercentur. patienter omnino tolerāt. Nisi
absq; culpa uel uerborū contumelias. uel damna rerū uel aduersa
que patiuntur. xpiamis. mox ad iracundiā prorumpunt. Et qui acce
nus uidebantur innoxis p impatientiā se et murmurationē noxios red
dunt. Vtau flagellorum distantia in disparib, meritis. longe dis
par apparet. uideamus una eademq; cecitatis molestia tobiam. sau
lū. elymam fuisse p cussos. Sed tobiā ob hoc uirtus patientię ei
latius in exemplum cunctis clarescere. Saulum ob hoc. ut de saulo
persecutore. in paulum mutaretur apostolum. Elymam. ut dignas
sue p fidie poenas luens. aliorū quoq; qui credituri erant clementia
tione cessare. Et mihi sic datur optio malim cū tanto patre siue
diuinis seu humanis subiacere iustus uerberibus. quā ab iniustitia
uerberū ui. ad iustitię studia trahi. Rursuq; malim a culpis fla
gellose trahi quā p insanabili pondere peccatorū eterna ultione
subiici. Quia et xps semel p peccatis nris mortuus ē iustus p iniustis; qui

ergo iustus patitur. xpm imitatur. Qui inflagellis corrigit.
latronem qui in cruce xpm cognouit. et post crucem paradisum
cum xpo intrauit. Qui nec inter flagella desiit a culpis. sinistrum
imitatur latronem. qui propter peccata ascendit in crucem et post
crucem ruit in tartarum. Ideo tu xpm semel mortuum esse commemo
rat. uti nobis quoq; in memoria renouet. quia temporaneis nris passi
onib; merces redditur eterna. uti nos offerre et do. Mortificatis qui
dem carne uiuificatos tu spu. De hac mortificatione carnis et
uiuificatione spis. qua habent hi qui pro dno propter eum laborant.
Dicit et apostolus paulus. Etsi exterior homo noster corrumpitur.
sed tamen is qui intus renouatur de die in diem. Offert ergo
nos do patri xpis. cum per mortificationem carnis pro illo immolari gaude
mus. id est uita nrum laudabilem in conspectu patris ostendit. Vel certe
offert nos do cum absolutos carne in eternum nos regnum introducit.
Sane hoc quod dicitur. uiuificatos tu spu. scs athanasius alexandrie
pontifex non ad hominis. spm qui mortificata carne melius uiuifi
catur. dicente pphta de dno. uti uiuificet spm humilium et uiuificet cor
contritum. sed ad gratiam potius refert spis sci qui mortificantib; car
nem sua uita retribuit sempiterna. Utitur enim et hoc testimonio
contra arrianos. qui equalitati sce trinitatis contra dicunt.
astruens quia in diuina operationis unitate uiuificet pater.
uiuificet filius. uiuificet spis scs. Pater uidelicet et filius. quia
scriptum est. Sicut enim pater suscitat mortuos et uiuificat. sic et filius
quos uult uiuificat. spis uero scs in hoc testimonio declaratur. quo
dicitur de filio. uti nos offerre et do. mortificatos quidem carne uiui
ficatos tu spu. Ideoq; quorum una operatio est horum esse dispar sub
stantia uel essentia non possit. In quo et eis qui in carne conclusi
erant. spu uenient predicauit. qui aliquando fuerant incredduli qui

nris temporib; in carne uenens inter uiuos mundo predicauit.
Ipse ergo ante diluuium eis qui tunc incredulis erant & carnaliter
uixerant spu uenens predicauit. Ipse enim psp̃m sem erat in noe & ce
risq; qui tunc fuere fidelis. & per eorum bonam conuersationem praui
hominib; ut ad meliora conuerterentur predicauit. Conclu
sos namq; in carne dicit carnalib; desideriis uehementer adgrauatos.
Unde de illis scriptura ait. Quia omnis caro corruperat uiam suam
quod autem dicit. In quo significat in eo quod premiserat uenos offerre
do. quia & tunc si qui ad predicationem dni. quam pura fidelium
pretendebat credere uoluissent. & ipsos offerre do patri gaude
bat. Siqui autem detrahebant de bonis tamquam de malefactoribus
in uenente diluuio confundebantur. Nam & de utroq; potest in
tellegi quod ait. In quo. id est in quo & eis qui in carne conclusi
erant spu uenens predicabat utpe eandem suam predicationem
& credentib; corona laudis. & his qui incredulitate perstitissent con
fusio nascerentur. Quidam codices habent. In quo & his qui in car
cere erant spu uenens predicauit. Quod ad eandem priorum atq;
incredulorum intentionem respicit. qui quo tenebris obscuratum
habent sensum merito & iam in hac uita in carcere inclusi esse di
cuntur. In quo uidelicet carcere interiorib; adhuc tenebris
hoc est cecitate mentis & operib; iniustis grauantur donec carne
soluti. tenebras exteriores. & in carcerem piciantur. & erne dam
nationis. De quo dns in euangelio. & iudex inquit tradat te mi
nistro & in carcere mittaris. Quam uis & iam sci in hac uita se in car
cerem positos cum gaudium supne patrie sitiunt. merito proclament
iuxta illud psalmiste. Educ de carcere animam meam ad confiten
dum nomini tuo. Distat namq; inter utrumq; car cerem mul
tum. Siquidem reprobi in carcere sunt peccatorum & ignorantie.

Justi uero in carcere licet tribulationum posita. luce semp
iustitiae dilatato in dm corde fruuntur. quod designauerunt
apostoli. paulus et silas cum media nocte in intimo carceris hor
rore licet uincti et flagellati. ymnum dno laudis letissima
uoce canebant. Quidem hunc locum ita interpretatus est. qd
consolationem illam de qua dicit apostolis dns. multi prophete
et iusti cupierunt uidere quae uos uidetis et non uiderunt. et audire quae
audiitis et non audierunt. De quo psalmista. Defecerunt oculi mei
in eloquium tuum dicentes. quando consolaberis me. Sed quiescen
tes in inferno desiderauerunt. qd autem descendente in infernum dno
et ita his qui in carcere erant et incredulis quondam fuerunt. In dieb;
noe. consolatio uel exortatio predicata fuerunt. haec illa dixerunt.
sed catholica fides habet. qua descendens ad inferna dns non in
credulos in de sed fideles solummodo suos educens ad celestia secum
regna perduxerit. Neq; exuti corpore animab: et inferorum
carcere scelerum inclusis. sed in hac uita uel per se ipsum uel per suorum
exemplum siue uerba fidelium corrigi qua uite demonstrat.
De quib; benedicitur. Qui increduli fuerunt aliquando. expecta
bant di patientia. In dieb; noe cum fabricaretur archa.
Nam et ipsa di patientia predicatio ei erat. cum noe centum annos
arche operib; insistens. quid mundo futurum esset cotidiana ope
ris exsecutione monstrabat. Unde paulus ait. An ignoras. quam
patientia di ad penitentiam te adducat. Cetera. Alia trans
latio hunc locum ita habet. Xps semel pro peccatis nris mortuus
est iustus pro iniustis ut nos adducat ad dm. mortificatus corpo
re. sed uiuificatus in spu. in quo spu et his qui in carcere erant
predicauit. qui quondam non crediderant in dieb; illis. cum ex
pectarent di patientia in dieb; noe. Cetera. In qua pauci id est

octo anime salue facte sunt p aquā. Quod & uos nunc similis
forme saluos facit baptisma. Forma baptismi assimilatur dicit
arche. & aquis diluuii. & recte omnino. quia & ipsa fabricatio ar
che de lignis leuigatis. Constructionē significat ecclesie. que
fit de collectione animarū fidelium. p architectos uerbi. & quod per
eunte orbe toto. pauci idē octo anime salue facte sunt p aquam.
Significat. quia adeo paratione p eunctū gentilium iudeorum hereticō
rū. & falsorum fidelium. multo breuior ē. numerus electorum. Unde
de angusta porta & arta uia. que ducit ad uitā dicitur. & pauci
sunt qui inueniunt eā. & iterū. nolite timere pusillus grex. quia
conplacuit patri uro dare uobis regnū. De quo pusillo grege. & hic
apte subiungitur. Non carnis depositio sordium. sed conscientie
bone interrogatio indē. Ubi enim ē conscientia bona. nisi ubi ē
& fides non ficta. Dicit nāq; apostolus paulus. quia finis p̄cepti
ē caritas. de corde puro. & conscientia bona. & fide non ficta.
Quia ergo aqua diluuii non saluauit extra arcam positos. sed occidit.
Sine dubio prefigurabat omne hereticū. licet habentem baptisma
tis sacramentū. n̄ alius. sed ipsis aquis. ad inferna mergendum quib;
archa sublenatur de celū. Ipse quoq; octonarius numerus ani
marū que salue facte sunt p aquam. significat quod sēt ecclesia
in sacramento dominice resurrectionis. baptismi lauacrum
p̄cepit. ut sicut ipse resurrexit a mortuis p gloriā patris. ita
& nos expurgati a peccatis. p aquā regenerationis in nouitate
uite ambulemus. O ceuia nāq; die. idē post septimam sabbati
dns a mortuis resurgens. & exemplum nobis future resurrectio
nis. & mysteriū noue conuersationis. qua in terris positi celestem
uitā ageremus ostendit. Quod & iā ipse petrus exponendo subiungit
dicens. per resurrectionē ihu xpi. qui ē in dextera dei. Deglutiens

mortem · ut uite ꝛterne participes efficeremur. Sicut ipse resur
gens a mortuis ascendit in celu. & sedet ad dexteram di · sic & ia nobis
p baptisma · uia salutis ac regni celestis introitu patere signauit.
Bene au ait. deglutiens mortem; quod enim deglutimus · agimus ut
uirtute nri corporis · nusquam pereat assumptum. Et de glutiuit
morte dns · quam resurgens a mortuis · ita funditus consumpsit · ut
nihil contra se ultra p adtractu alicuius corruptionis ualeret. ac
manente specie ueri corporis · abest prorsus labes omnis prisce
fragilitatis. Quod ipsum & nobis in fine p mittitur futurum ·
dicente apostolo · cu de ista resurrectione loqueretur: tunc fiet ser
mo qui scriptus e · absorta e mors in uictoria. Bene absorta · quia
cu & nos ute ꝛterne participes fuerimus effecti · ita nimirum uirtus
corporis · in mortalis omne preterite corruptionis in eum tollit.
Quomodo solet flamma ignis · inmissa sibi aque gutta ardoris sui
consumere uirtute. Profectus inquit in celu · subiectis sibi ange
lis & potestatib; & uirtutib; · nulli dubiu quin filio di semper erant an
geli · & oms patrie celestis. Uirtutes ac potestates subiecte · quem
cu patre & spu sco · unu sine ullo initio dm laudant · tremunt · ad
orant. Sed necessario ammonendum beatus petrus estimauit · quod
assumpta humanitas in anti sit gloria resurgendo sublimata ·
ut incomparabili culmine · omni angelice dignitatis potentia pre
feratur. Iuxta quod & psalmista dicere de ipso patri. Minu
isti eu paulominus ab angelis · continuo subiecit · gloria & honore
coronasti eu · & constituisti eu sup opera manuu tuarum. Oma sub
iecisti sub pedib; ei. Xpo igitur passo in carne · & nos eadem cogi
tatione armamur; postqua exemplu resurrectionis dominice
& ablutionis nre que fit in baptismo · de arche & diluuii sacramto
astruxerit · reuertatur ad hoc quod dicere ceperat · ut immutes

opus redemptoris nri. inter bona que facimus. patienter malorū
nequitiā toleremus. Notandū autē quā distincte loquens ait. Xpo
igitur passo in carne. quia sicut beatus ambrosius ait. caro eius
est passa. diuinitas autē mortis libera a passione: corpus naturē
humanē concessit legi, Anuero mori diuinitas potest. cū anima
non possit. Nolite inquit uestras timere eos qui corpus occidunt.
animā ñ possunt occidere.. Si ergo anima occidi non potest. quo
modo diuinitas potest. Quia qui passus ē in carne. desit a peccatis.
Ut ita hominū desideriis. sed uoluntati di. qd reliquum ē. in carne bre
ui uiuit tempori. Quisquis sanctorum corpus suū admartirū per
secutorū uiolentiis subdidit. nulli dubiū. quin usq; uite sue termi
num. quantū humanē naturē possibile ē. sese a peccatis abstinuit.
Quidenim de peccati ppetratione. quid decur nalib, desideriis cogi
tare. quid nisi uoluntatē di. potuit animo uersare. quid uel ligno
adfixus. uel lapidum ictib, circū datus. uel bestiarū morsib;
subactus. uel ignium flammis suppositus. uel scorpionū flagris p
fossus. uel alio quolibet penarū genere affectus. hoc tantū modo
desiderare cogebatur. quando finito certamine. corona uite percipere;
Ita ergo nos mente. beatus petrus cupit semp imitari. cū pposito
dominice passionis exemplo. nos eadem cogitatione. contra nequitiā
prauorū. contraq; uiciorum oblectamenta. precipit armari.
Uolens intellegi. quod dia nos in pace ecclesie quiescentes. sibi abtum
patientis induimus. facile iuuante dno. lapsus uitamus peccatorū.
hominūq; desideria cuncta. diuine uoluntatis subiugamus im
periis; Denique. psalmista dnm precans dicens. Infige timo
re tuo carnes meas. Iudiciis enim tuis timui; Apostolus.
Qui ergo sunt xpi inquit. carnē suā crucifixerūt cū uitiis et con cu
piscentiis; Qui ergo timore iudiciorū celestiū. carnales in mente

concupiscentiis extingit. In talis crucifixo de patientia pxpo similis.
quasi mortuus existens peccatis. di tantu seruitio uiuit. Inquo am
mirantur. non concurrentib. uobis in eandem luxurie confusionem blas
phemantes; Quia cur ne inquit uetum crucifixistis cu uitiis & concu
piscentiis. euenit p fecto. ut & sippt sua p fidu uos blasphemant. ut
puta segregatos ab eorū consortio. In ura tam conuersatiane. semper
opera iustitie & pietatis uideant. que merito ammirentur. & p qui
bus fide iure laudent & ueneremur xpianam; Qui reddent ratio
ne ei. qui paratus e iudicare uiuos & mortuos. Ideo inquit minus
curate. minus dolete. si bene facientes blasphemamini a reprobis!
Quia & si uos tacueritis. n tamen tacebit neq; co pescatur ds. iudex uiq;
iustus. qui & illis blasphemie sue. & patientie ure uobis premia
digna restituet; Propter hoc nu & mortuis euangelizatus est.
ut iudicentur quidem secundu homines in carne. uiuant autem
secundu dm in spu; Tanta do cura. tantus amor! Ita tu e deside
riu. nos mortificari carne. uiuificari tu spu. uetus quoq; quia
iorib; criminib; inuoluti sunt. & inter mortuos iure nominantur.
luxuriis uidelicet. desideriis. uiolentiis. comessationib;. & inlicitis idolorū cultib;. uerbū fidei euangelizare preceperit. quatenus & ia illis iudicatis. id e spretis & abiectis carnalib; desideriis. spiritaliter uiuant. uiq; cu eis quos innocenter uiuentes.
euangelii gratia inuenit. uita expectent eterna. Omniu aut finis adpropinquabit; Ne sibi quisq. blandiatur de longinquitate futuri iudicii. Inquo uiuos & mortuos dicerat ee iudicandos! Consulite [illegible] ammonet. quia & si incertus e extremi discriminis aduentus. certu tam omnib; constat. quod in hac mortali uita diu subsistere nequeunt; Estote igit; prudentes. & uigilate in orationibus; & ds in euangelio. nos in certa finis in

tuitu · semp orare & uigilare precepit. Ait nam q; loquens de die
iudicii. Vigilate itaq; omni tempore · orantes · ut dignu habe
amini fugere ista oma que uentura sunt. & stare ante filiu homi
nis. Bene au in orationib; uigilare iubemur. ut cu stamus ad orati
one · cogitatio omnis carnalis & secularis abscedat. Nec quicquam
tunc animus · preter id solu quod precatur cogitet; Subripit enim
frequenter hostis · & subtiliter fallens · preces nras ado auocat. ut aliud
habeamus in corde. & aliud proferamus in uoce. cu intentione sincera
dm debeat nonsonus uocis · sed animi sensus orare; Ante oma au ·
mutua in uobis metipsis · caritate habentes continuam; Bene adiecit
continua · qua semp diligere ualeamus. Semp au uigilare in orati
omb; fragilitate carnis obstante nequimus · semp his que subiungit
urtutib; insistere minime ualemus · id e hospitalitati · doctrine ·
administrationi gratiarum · uel comunium · uel spiritalium in primis ·
ceterisq; huiusmodi · quia hec minimu · & p officiu corporis · & p tem
pora oportuna fieri necesse e; Ipsa enim caritas · cuius instinctu
hec foris agunt · quia interiori homini presidet · semp ibidem
haberi potest · qua uis in publicum non semp ostendi potest; Quia
caritas cooperit multitudine peccatorum. Ineo maxime · cu uera
citer do dicit · & dimitte nobis debita nra · sicut & nos dimittimus
debitorib. nris; Equidem cuncta opera bona que facimus · cul
pas quas facimus diluere & cooperare certu e; Sed hoc ideo spe
aliter de caritate dicitur · p qua primis nris ea que nobis debent
donamus · quia iustissimu e apud dm · ut iuxta mensuram pietatis
qua mensi fuerimus · remetiatur nobis · Sicut econtra · terribiliter
durii cordes ur sapiens arguit dicens; Homo homini ira seruat ·
& ado querit medelam; Nec dubitandu quod in eo quoq; · quip
caritatem · quicquid uitiat erga correctionem proximi · ammonendo ·

increpando castigando operatur caritas ipsa cooperit multitu
dinem peccatorum Iacobo testante qui ait; Qui conuertit fecerit
peccatorem ab errore uie sue saluabit animam suam a morte & operit
multitudinem peccatorum; Si quis loquitur quasi sermones dei;
Timens uidelicet ne preter uoluntatem dei uel preter quod in sacris scrip
turis euidenter precipitur uel dicat aliquis uel imperet & in
uenitur tamquam falsus testis dei uel sacrilegus uel introducens
aliquid alienum a doctrina dni uel certe subtrahens & preterens
aliquid eorum que do placita sunt Cui ipsa manifestissime prechato
ribus ueritas de his quos imbuerent precipiat dicens; Docentes eos serua
re oma quecumq; mandauit uobis; & ea enim que ipse mandauit nulla
& hec nexparte sed oma suis auditoribus seruanda tradere iubet.
Si quis ministrat tanquam ex uirtute qui administrat dei; Tanto
humilius impendat quisq; proximo bonum omne quod potest quanto
certissime nouit quia a semetipso non potest habere quod impendat;
Ut in omnibus honorificetur deus per ihm xpm; Iuxta ipsius ihu xpi pre
ceptum quo ait; Videant uestra bona opera & glorificent patrem uestrum
qui in celis est; Honorificatur ergo deus in nostris cum omne quod
bene ac secundum uoluntatem ei facimus non hoc nostris meritis sed dei
gratie tribuimus Econtra uero malaq; gerimus nre solum malitie
uel ignorantie deputamus; Carissimi nolite mirari in feruore
qui ad temptationem uobis fit; Quidam cadices habent nolite
peregrinari in feruore; utriusq; au uerbi sensus in promptu est
quia neq; mirari quisq; fidelis debet quare in hac uita feruorem
patiatur tribulationum quo certa ratione ideo nunc tribu
lationibus temptatur uta probatus fuerit id est future uite coronam
percipiendam dignus habeatur Neq; se aliquis ideo peregrinum
& extraneum a xpi membris estimare debet quod presentis seculi

feriatur aduersis. Cū & dñi exitus mortis. & ineuis ecclesia nūquā
a proto martire abel. usq; ad ultimum electū qui in fine seculi nas
citurus ē. infidelium persecutio cessauerit; Unde bene cū dixisset. no
lite mirari inferiore. addidit. quasi noui aliquid contingat.
Quia ualde ē antiquum & frequens electos di ut̄ presentis aduersi.
prosterna salute tolerare; Nemo enim ut̄m patiatur. tam homicida
aut fur. aut maledicus; tanquā maledicus enim patitur. qui passi
onis suę tempore. in sui saltem iniuria persecutoris effrenatur;
Quo tempus est. ut incipiat iudicium de domo dñi; Duo sunt iudicia
di p scripturas insinuata. unū occultū. alterū manifestum.
Occultū iudicium ē poenae. qua a nunc unusquisq; hominū. aut exercetur
ad purgationē. aut admonetur ad conuersionē. aut si contempserit
uocationē & disciplinā di. execratur ad damnationē; Iudicium aut
manifestū ē. quo uenturus ē dñs. iudicare uiuos & mortuos; Nunc au
ē dicitur tempus. quo incipiat iudicium de domo dñi. id ē de ecclesia.
quę p exercitū presentium afflictionū. ad futura gaudia ppatur;
Namq; reprobi tanto securiores nunc. & sine ullo uindicte uerbere u
tam transitoriū ducunt. quanto eis in futuro nihil nisi uindicta
restat. Iuxta illud beati iob; ducunt in bonis dies suos. & in punc
to ad inferna descendunt; Si au primū a nobis. quis finis eorū
qui n̄ credunt euangeliaci. Hinc colligitur. districtus iudex. quan
to illic feriat districtione quos reprobat. si hic sic cruciat quos
amat; Si enim flagellantur filii. quid debent sperare serui nequis
simi. & si iustus uix saluabitur. impius & peccator ubi parebunt.
Nolunt credere pelagiani. quod in uno homine tota ē generis huma
ni massa uitiata & damnata. a quo uitio & damnatione. solu
sanat & liberat gratia xpi; Quare enim iustus uix saluus erit.
nūquid liberare iustū labor ē dō. absit; sed ut ostenderetur. quia

merito fuerit damnata natura. Non uult facile dilanto malo.
nec ipse omnipotens liberare. propter qd peccata p eliuia sunt. & la
boriosa iustitia. nisi amantib. sed caritas que hos amantes facit ex
do e. Notandu au. qd hanc sententia beatus petrus de uerbis salo
monis iuxta uetere dum typar editione adsumpsit. p quo innui que
de hebraice ueritatis fonte descendit. scriptu e. Si iustus in terra recipit.
quanto magis impius & peccator. quod e aperte dicere. Si tanta e uite mor
talis fragilitas. ut ne iusti quidem qui in celo coronandi sunt. hanc sine tribu
lationib. ppter innumeram uitiate natuie labem transeant. quanto magis
hi qui a celesti sunt gratia extranei. certu ppetue sue damnationis ex
itium expectant. Seniores ergo qui in uobis sunt. obsecro consenior &
testis xpi passionu. Ineo indelicet testis. quod presens illo patiente ad
stitit. & cuncta uitigerabantur aspexit. uel certe quia & ipse propter
nomen xpi carcerem. uincula. & uerbera passus est. ut in actib. apostolo
rum legimus. Qui & eius que in futuro reuelanda e glorie. comunicator.
Iunc nimiru. cu in monte seo. gloria uultus ei celestem. cu iacobo & iohan
ne conspexit. siue cu resurrectionis & ascensionis ei potentia. cu cele
ris quia ad fuere discipulis uidit. Pascite qui in uobis e gregem di.
Sicut dns beato petro totius gregis ei. hoc e ecclesie curam habere
iussit. ita ipse petrus. sequentib. ecclesie pastorib. iure mandat. ut
eu quisq; qui secum e gregem di. sollicita gubernatione tueatur.
Prouidentes non coactos sed spontanee. secundu dm. Coactus pascit
gregem di & prouidet illi. qui propter inopiam rerum temporalium
non habens unde uiuat. id circo predicit euangeliu. ut de euangelio
uiuere possit. Spontanee uero & secundu dm. qui nullus terrene rei
sed tantu supne mercedis intuitu. uerbu di predicit. Quod utrumq;
distinguens ab inuicem apostolus paulus. Si enim uolens inquit
hoc ago mercedem habeo. Si au inuitus. dispensatio mihi credita

est., Dispensatio quippe ei credita dicitur. quirei externe cura
ad tempus habere precipitur. Verbi gratia. qui rationem domini
sui conseruis intempore dispertiri iubetur. cui assimilatur.
qui non spontanee sed inuitus euangelizat, Neq; turpis lucri
gratia. sed uoluntarie; turpis lucri gratia prouide gregi dei.
qui propter questu et terrena cõmoda pdicat. cũ religionis ope
ra cuncta spontanee fieri debeant. Juxta illud exemplum
constructionis tabernaculi. quod presentem ecclesie constructi
one prefigurebat. Vbi omnis multitudo filiorũ israel obtulit men
te promtissima atq; devota primitias dno. ad faciendũ opus taber
naculi. Sponte propria cuncta tribuens. et ipsi artifices. sponte
sua obtulerẽt se ad faciendũ opus; Neq; ut dominantes in clerices.
sed forma facti gregi ex animo. Vt uidelicet humilitatem
qua subditos. et aduos et ad invicem habere desideratis. ipsi prius
et actu demõstretis. et in animo seruetis integro. Juxta illud
dominicũ; Scitis. quia hi qui uidentur principari gentib. domi
nantur eis. et principes eorũ potestatẽ habent ipsorũ., Non ita autẽ
in uobis; sed quicũq; uoluerit fieri maior. erit ur minister. et
quicũq; uoluerit in uobis primus ee. erit omniũ seruus; Quod
paulus imperiũ diligenter obseruans ait. Non enim nos met ipsos
predicamus. sed ihũm xpm dnm nrm. nos autẽ seruos uros pr ihũm.
Similiter adolescentes. subditi estote seniorib;, Post quã seniores
quomodo preessent docuit. oportebat. ut et iuniores. ad obedi
endũ paterne eorũ prouisionem instrueret. Non autẽ opus erat eis
plura loqui. sed tantũ subiectionis dare preceptũ. quia nimirũ
seniorib; preceperat. ut forme facti essent subditis. et sufficiebat.
minores ad maiorũ bene agentiũ exemplũ respicere. et hec de-
uote imitari; Sed ne hec audientes prelati putarent subditis.

solum modo suis. & non alia sibi debite humilitatis iura esse servanda continuo generaliter ammonendo subiecit; Omnes autem inuicem humilitate insinuate; omnes enim dicit. & senores & adolescentes. qui inuicem iubentur humilitatis insinuare uirtute. & hi uidelicet regendo. & illi obsequendo humiliter. quod apud ipsum petrum. & in ipso factum legimus. Cum intrasset eo cesaream. cornelius centurio. pedib. se humiliter ei affirmauit. & ille humilius leuauit eum dicens; Surge. & ego enim homo sum. sicut & tu; Equidem cornelius. necdum renatus in xpo. necdum ecclesie erat membris incorporatus; Omnes ergo humilitatem alter-utrum. uel exemplo doce. uel alia uerbo insinuare. Quia nimirum omnib; superbis uitium. quod angelos de celo eiecit. nouerat esse cauendum; Omnes adiuncta salomonis sententia certe & salubriter. ac refouet dicens. Quia deus superbis resistit. humilib. autem dat gratiam; & que sit eadem gratia quam confert humilib. deus. consequenter exponit. cum ammonendo subiungit; Humiliamini igitur sub potenti manu dei. uestros exaltet in tempore uisitationis; Hanc ergo gratiam humilib. tribuit. utquo magis humiliati fuerint propter ipsum tempore certaminis. eo gloriosius exaltentur ab ipso tempore retributionis; Potest autem humiliatio hoc in loco multiplicie accipi. hoc est ea qua incipiens quisq; uita uirtutum. pabluendis que commisserit peccatis salubriter attenuat. & illa que spontanea mentis deuotione. affectiorib. do uel primis in pace exhibet rerum circumstantium. necnon ea. qua incursantib. persecutionum turbinib. inuictis patientie uirtute. animis armatur. Omni autem genere do deuote humilitatis. merces succedit illi. Quemuise tempore sue peregrinationis humiliant. tempore sue uisitationis exaltentur; Sobrii estote & uigilate. quia aduersarius uester diabolus. tanquam leo rugiens circuit. quaerens quem deuor-

In huius expositione sententie non nisi uerū beati cypriani dicta
ponamus; Circuit inquit ille nos singulos & tanquā hostis clausos
obsidens muros. explorat & tempcat. An sit pars aliqua membrorū mi
stibilis & minus fida. cuius aditu. ad interiora penetrat. Offert
oculis formas illicas & faciles uoluptates. utrum sit destruat castitatem
aures per cuiusq; musica temptat. ubi insoni dulcioris iucundi solut &
molliat xpiani uigorem, Lingua omnino prouocat. manū iniuriis
lacessantib; ad pcutiendū cedes instigat. ut fraudatorem faciat. lu
cra opponit iniusta. ut animā pecunia capiat. ingerit pnitiosa co
pendia. honores terrenos pmittit. ut ceteros adimat. Ostendit falsa.
ut uera subripiat. & cū latentes non potest fallere. exerte atq; aperte
minatur. terrorem turbide psecutionis intentans. Adde bellandos seruos
dei inquietus semp. & semp infestus. In pace subdolus. in persecutione uiolen
tus; Qua obrem contra omnes diaboli uel fallaces insidias. uel apertas
minas. stare debet instructus animus & armatus. tum paratus semper
ad repugnandū. qua e ad inpugnandū. semp paratus inimicus;
Cui resistite fortes in fide. scientes eandem passionē. ei que in mundo e
fraternitati ure fieri, Tanto inquit fortiores estote in fide. tan
to maiorem habete fiducia. ad superandis diaboli uersutias. quan
to constat. quia non uos soli temptamini. sed ipsa passio que uos fati
gat. et quoq; que p totū mundū e ecclesie xpi. nre uidelicet fraternita
tis; & quod ad constitutione mundi semp passi sunt uisti. pudet
nos solos pre ceteris sustinere non posse. Per siluanū uobis uenerabi
lem fidelem fratrem breuiter scripsi. obsecrans & contestans. hanc
ee uera gratiā; Quod ait obsecrans. potest ad superiora referri.
quia uidelicet breuiter eis scripserit non imperans. sed obsecrans. eos for
tes in fide p sistere. Potest & ad sequentia recte copulari. ut intelle
gatur. non solum contestari eos. hanc ee uera eorū gratiā. qui scribendo

predicat. quia nimirum non e in alio aliquo salus. in quo oporteat
nos saluos fieri. sed dia obsecrare cos. ut hanc ee uera sua gratiam
faciant. qua inbuti sunt in xpo. Gratia au xpi. eorum fit gratia
qui hanc mundo corde susciperunt. Na qui spernit gratia di. non ip
sam gratia minuit. sed hanc sua nee. id e sibi proesse non faciet.
5 Salutat uos ecclesia que e in babilone coelecta. et marcus filius ms.
Babilone tipice in roman dicit. ut delic propter confusione multa
plices idolatrie. in cuius medio. sea ecclesia ia rudis et p parua ful
gebat. Iuxta exemplum plebis israheliticae. quae quondam parua
numero. et captiua. sup flumina babilonis sedens. absentia sae ter
re deflebat. nec canticum dni. in terra aliena cantare uelebat.
Et bene beatus petrus. du suos auditores ad tolerantia hortatur. ad
uersitatum presentium. Dicit dia ecclesia quae secum e in babilone con
stituta. id e in confusione tribulationum. et tam coelecta ei ee con
firmat. ut ostendat secundum di ciuitate. in hac uita ap mixtione. et
pressura ciuitatis diaboli. qua babilonia signat. immunem ee
non posse. Marcum au filium suum euangelistam dicit. quei in bap
tismate dicitur filius effectus. Unde patet. quia prius quam
marcus alexandria de roma mitteret ad euangeli. andu. epistolam
antea scripsit. Tempore au claudii principis. et petrus ac marcus
roma uenerunt. et ipse marcus descripto romae euangelio suo. alexan
dria missus e. Unde colligitur. quod epistolam hanc. petrus du
quaritur. ubi uel quando scripserit. Locus erat roma. tempus clau
dii cesaris. Salutate inuicem. in osculo sco. Osculo sco. osculo
uero. osculo pacifico. osculo columbino. non ficto. sub dolo. polluto.
quali usus e ioab ad occidendum amasam. quali iudas ad tradendum
saluatorem. quali utuntur hi. qui loquunt pace cum proximo suo. mala au
sunt in cordibus eorum. Illi ergo osculo sco salutant inuicem. qui diligunt

uerbo nec lingua · sed opere & ueritate; Gratia uobis omnib. qui
quiestis in xpo ihu, A gratia cepit epistolam · In gratia consumma
uit · media gratia respersit · uerrorem pelagianu · omni locutionis sue
parte damnat & Ecclesia uero xpi · non nisi p gratia ei saluari posse
docet &; Et consulte cu dicit & · gratia uobis · ad dit · omnib; quiestis in
xpo ihu · utta quia pauciis ecclesiis · id e ponti galatie · capadocie · asie
& bithinie scripsit · & cunctis porbem xpi ecclesiis se scribere designat &.
Sicut & iohannes in apocalipsi · cu septem asie ecclesias singillatim pro
ut compellebat ammonet & adiunxit · p singula tu concludens · qui ha
bet aures audiat · quid spis dicat ecclesiis · Aperte insinuans · quod
cuncta que uni cuilib & ecclesie scripsit · scripsit omnib; · qui auditum
salubrem haberent · uniuersis fidelu scribet & ecclesiis;

Simon petrus · seruus & apostolus ihu xpi · his qui coequalem nobis
sortiti sunt fidem; Scriptu e insequentib; huius epistole;
Ecce hanc uobis carissimi · secunda scribo epistola, Unde con
stat · quia hanc eisdem · quib; & priore epistola miserat · / electis pro
selitis · dispersionis galatie · ponti · capadocie · asie · & bithinie · epistola
scripsit, Quos coequales sibi cognoscit · non quia circucisione ex lege
acceperant · qua ipse ut natura iudeus habebat · sed quod eandem qua
ipse inlustrante xpi gratia acceperat · sortiti sunt fidem, Non enu
circu asio legalis · sed sola e fides euangelica · que gentiu populos atque
di plebi consortat &., Veru quia fides eadem sine operib; saluare non
potest · recte subditur, Iniustitia dni nri & saluatoris ihu xpi,
Illis ergo scribit epistola · illos salutat apostolus petrus · qui coequa
lem sibi sortiti sunt fidem · & hanc popera iustitie exercent · eius
uidelicet iustitie · qua n humana prudentia reperit · nec legalis

Institutio docet. Sed p euangeliū loquens dns & saluator nr. ostendit
cū ait. Nisi habundauerit iustitia ura plusquā scribarū & pha
riseorū. ñ intrabitis in regnū celorū. Ait enim; Audistis quia
5 dictū ē antiquis. ñ occides. et cēt. Ego au dico uobis; Gratia uobis & pax ad im
pleatur. In cognitione dni nri ihu xpi, In prima epistola scripsit.
Gratia uobis & pax multiplicetur. In hac au. Gratia uobis & pax ad
impleatur. Quia nimirū illā incipientib. hanc perfectioribus
scripsit epistolam; Multiplicatur enim pax & gratia bene pficien
tib. In hac uita p fidem. Adimplebitur au p uenientib. In alia uita
p speciem. Unde bene cū diceret. Gratia uobis & pax adimpleatur.
addidit. In cognitione dni nri ihu xpi, Quia hec ē inquit uita eter
na. ut cognoscant te unū & uerū dm. & quē misisti ihm xpm. & iterum,
Si uos filius liberauerit uere liberi eritis. & cognoscetis ueritatem. &
5 ueritas liberabit uos; Quomodo oma uobis diuine uirtutis suę que
ad uitā & pietatem donata sunt; Pende au sententia superiorib.;
Est enim sensus; Gratia uobis & pax adimpleatur in eo. ut dnm nrm ihm
xpm p fecte cognoscatis. Et hoc quoq; p eū cognoscatis. quomodo
oma nobis diuine uirtutis suę. donata sunt p ei gratia. quę ad uitā
obtinendam & pietatem conseruandam sufficiunt. Unde ait,
Quia oma quecumq; audiui a patre meo. nota feci uobis, & alibi,
Et ego claritatē quam dedisti mihi dedi eis. Quasi legatur utique dā
codices habent. quę ad uitā & pietatē donata ē. hic erat sensus,
Ut cognoscatis. quomodo dns nr oma nobis diuine uirtutis suę dona
iuxta modū nrę capacitatis prestiterit. Quę uidelicet uirtus.
ad uitā nobis & pietatem consequendam donata ē; Hic enim
modus locutionis. scripturis ē usitatissimus. & apellatur agram
maticis. ecclipsis. id ē defectus necessarię dictionis. qd le in psal
mo. Quia neq; oboriente. neq. aboccidente. neq. a deserti montib.

quo dñs iudex e. Sub iudicium enim parat uia fugiendi quodñs
ubiq; iudex e; Per cognitione ei qui uocauit nos propria glo 5
riaq; uirtute, et hoc superioribus pende; quia per cognitionem dñi et
saluatoris nri oma diuinitatis ei misteria quib; saluamur
agnouimus qui nos propria gloria et uirtute uocauit. Quia non
angelu ad saluatione nram non archangelu misit non in nobis aliquid
merti boni pro quo saluamur inuenit quin potius infirmos et in
gloriosos cernens sua nos uirtute recuperauit et gloria. Hinc et ipse
dicit. Non uos me elegistis sed ego elegi uos, Per quam maxima et pre
ciosa nobis promissa donauit. Per quam p cognitionem ei dicit quia
quanto quis p fectius dnm cognoscit tanto altius promissorum ei magni
tudine sentit; Ut per hec efficiamini diuine consortes naturę; mutat
repente personam. et qui prius de se sus; dixerat pretiosa nobis pro
missa donauit. Conuersus exemplo ad eos quib; loquebatur. Ut p
hec efficiamini inquit diuine consortes naturę; quod non fortuitu.
sed prouidenter agit; Ideo inquit dñs nobis qui natura iudei. qui
sumus sub lege nati. qui magisterio ipsius. et ia corporaliter inbuti.
oma diuine uirtutis sue secreta reseauit. Ideo nobis suis uidelicet
discipulis maxima et pretiosa spis sui sci promissa donauit. Ut p
hec et ia uos qui degentib estis. quien corporaliter uidere nequistis.
diuine sue naturę donari et ee participes. Nobis scilicet quę ab
ipso audiuimus docentib; uos p eius misteria consecrantibus; Unde
rectissime quod supra ait. Gratia uobis et pax adimplebitur in
cognitione dni nri ihu xpi. quomodo oma nobis diuine uirtutis
sue. que ad uitam et pietatem donata sunt. potest ita dictu accipi.
gratia uobis et pax in eo adimplebitur. Ut sic cognoscatis dnm nrm
ihm xpm et ia uos sicut nobis p illu oma diuine uirtutis sue pro
missa uel munera. que ad uitam et pietatem ducunt donata sunt.

Ut sicut nos promissa a illo dona · uel accepimus uel accepturos
nos ee · sine ulla dubietate confidimus · ita et ea uos credentes · de do
nis ei existatis indubii; fugientes ei que in mundo e concupiscentie
corruptione · Bene dicit concupiscentia mundi habere corruptionem
ideoq; ee fugiendum · iuxta eu quidem · quasi a facie colubri · fuge
pecatta · Qua e incorruptibilis concupiscentia · de qua canit ·
Concupiuit et defecit anima mea in atria dni · De qua et in
libro sapientie · pfigura locutionis · que grece climax · latine
gradatio uocatur · pulcherrime refertur · Initiu inquit sapientie
uerissima e discipline concupiscentia · Cura ergo discipline · dilec
tio e · et dilectio custodia legum illius e · custodia au legum · con
summatio incorruptionis e · incorruptio au facit ee proximu do ·
Concupiscentia itaq; sapientie · deducit ad regnum perpetuum;
Uos aute omne curam subinferentes · ministrate in fide ura uirtutem;
Uirtute hoc loco · non pro fortitudine ac miraculis · sed pro conuersatione
bona posuit · que fidei recte iungenda e · ne sine operib; otiosa sit et
mortua · Inquo recte omne cura subinferre precipit · quia quimol
lis et dissolutus e in opere suo · frater e sua opera destruentis; Inuir
tute au scientia · Iuxta illud esaie · Discite bene facere · querite
iudicium · Inscientia au abstinentia; Ut eu bona facere didicerint ·
mox a malis abstineant · ne inuacuu scientia celestiu cedat · si se
ibi in lecebris terrestrib; quis continere neglexerit · In abstinen
tia au patientia; abstinentia necesse e · semp patientia comitat ·
Ut quicuq; a uoluptatib; mundi se continere didicit · eius quoq; ad
uersa corde firmo sustineat · A dextris ueli et a sinistris · per
arma iustitie muniuntur; In patientia au pietatem, Ut ergo eos
quos patienter tolerat · et ua pie existat · Iuxta illud apostoli pau
li · Caritas patiens e · benigna e; In pietate au · amorem frater

nitatis; ut non alterius rei mercedem pietatis opera suis quisq; adhibere
suis impendat nisi fraternae tantum dilectionis. Hoc uidelicet
intentione procurans. utquos docendo solum uel redarguendo nequit.
ad effectum pietatis orando uel bene faciendo conuertat. In amore
uero fraternitatis caritatem, Caritatem hoc loco appellat specialiter eam qua conditorem diligimus quae proficientib, uirtutum gradib, merito amori fraternitatis adiungitur. quia nec dei sine proximo. nec proximus sine deo perfecte uel amari. Etquidem dei amor excellentior est amore proximorum. quia illos sicut nos ipsos. deum uero ex toto corde. tota anima. tota uirtute diligere iubemur
Sed tum consuetudine nos amoris fraterni oportet ad amorem conditoris ascendere. Qui enim non diligit fratrem suum quem uidet. conditorem quem non uidet. quomodo potest diligere. Haec enim omnia. si uobis 5
cum adsint et superent. non uacuos et sine fructu uos constituent;
Si superent dicit. si aduersum bella uitiorum potiori uirtute peruiceritis
Cui enim non praesto sunt haec, caecus est. et manu temptans. Oculus scientia. manus operatione designat. Caecus autem est et manu temptans. quiscientia recte operationis non habens. quicquid sibi rectum uidetur operatur. et lum ueritatis ignorans. quasi manu adop; quod non uidet extendit. gressus inter quod non praeuidet uacillat.
Ideoq; repente miser in ruinam peccatorum. qua praecaue nequibat. incidit. Talis est autem omnis cui non praesto sunt haec quae petrus loquitur. quo incrementa uirtutum spiritalium. ad consortium diuinitatis peruenire conuenit. Ait enim salomon. sapientem monens audiore. et pul pebre inquit tuae praecedant gressus tuos. Quod et patienter suggerere. ut incauetis actib, nimis. quinos finis sequatur. sedulo intentione praeuidere curem. quid secundum dei uoluntatem quid aliter agatur. sollerter exploremus; Qua propter fratres magis stagnae. 5

utq; bona opera · certū uram uocationē & electionē faciatis; Multi
au sunt uocati · paucі uero electi · Certū ē uocatio cunctorum
qui ad fidem uenunt · Qui uero fidei sacramentis quę p̄ceperūt bona
quoq; opera p̄seuerantiae adiungunt · isti sua cū uocatione & eiū elec
tionē certā intuentib; faciunt · sicut econtra qui post uocationem
ad crimina reuertuntur · Cū inhis exhac uita migrauerunt · cer
tū ia omnib; qua reprobi sunt recidunt · Haec enim facientes non
peccabitis aliquando; De maioribus peccatis dicit · Quę quicūq;
egerit · non habit hereditatē in regno xpi & dei · & a quib; omnis qui
supra dictis mutuib; se mancipauit · in munis dno p̄mansit · Alioquin
sunt peccata minora · de quib; scriptū ē · quia non est homo iustus
in terra qui faciat bonū & non peccet · & non iustificabitur in conspec
tu tuo omnis uiuens; Sic enim habundanter ministrabitur uobis
introitus · in eternū regnū dni nri & saluatoris ihu xpi · Huic loco
congruit illud ezechielis prophetę · ubi de edificio in monte consti
tuto loquens ait; & in octo gradibus ascensus ei · Et hic enim beatus
petrus octo uirtutū gradus enumerat · quib; fugientes mundialis
concupiscentiae corruptionē · ad habitationē regni celestis ascendere
debeamus · Fidem scilicet & uirtutē · scientiā · abstinentiā · patientiā ·
pietatē · amorem fraternitatis & caritatē · De quib; nimirum gradib;
psalmus dicit · Ascensus in corde ei disposuit · & cetera · usq; dū ait · am
bulabunt de uirtute in uirtutem · uidebitur ds deorum in sion; Propter
quod · incipiā uos cōmonere de his · & quidem scientes & confirmatos
in presenti ueritate; Quare uult illos semp cōmonere de bonis
operib; quos habere scientiā dicit · & de presentia ueritatis ee
confirmatos · nisi forte ob hoc scientiam quā norunt operib; ex
ercent & ueritatem cuius pre[illegible] sentia confirmati sunt fixa
mente custodiant · nequando p̄ magistros erroris · excedant · simpli

citate & castitate fidei. De quib; uidelicet magistris. in processu
epistole plura loquitur; Concinit autem huic sententie beati iohannis
qui dicit. Non scripsimus uobis quasi ignorantib. ueritatem sed quasi
scientib. eam. Ideo uero scientib. ueritatem scribunt. & eos commonent apostoli.
ut quod sciunt obseruent. Unde & iohannes hec loquens. post pauca
subiungit. Uos quod audistis ab initio. in uobis permaneat. Iustum autem
arbitror quamdiu sumus in hoc tabernaculo. sustentare uos in communitate.
Tabernaculo solemus intranere uel in bello uti. & ideo se recte fideles
quamdiu sunt in corpore. & peregrinantur a domino. in tabernaculis ee tes
tantur. in quib. uiri huius uite pagant. & contra aduersarios ueritatis
certamen agant; Certus quod uelox e depositio tabernaculi mei.
Pulcherrime beatus petrus obtinuit suam non mortem sed depositionem ta
bernaculi sui dicit. quia nimirum sic e perfectis dei famulis carnis tabe
naculi exuere. sicut uiatoribus confecto itinere. domum propriam
prohabitatione tabernaculi adire. sicut positis in expeditione. fuga
to hoste uel prostrato. ad patriam redire. Solum namq; sibi do
mum propriam solum municipatum. solam patriam norunt incelis. de qua
& apostolus paulus. Scimus inquit. si terrestris domus nra huius
habitationis dissoluatur. quod edificationem ex deo habemus. do
mum non manu facta. aeternam in celis; Non enim doctas fabulas secuti notam
fecimus uobis dni nri ihu xpi uirtutem & prescientiam. sed speculatores
facti illius magnitudinis. Hic paganos simul & hereticos tan
git. quorum primi quicquid eos delectabat. deos appellare nomi
nauerunt. Secundi acceptis di ueri misteriis. de cetero non diui
nis scripturis attendere. sed ad suum potius sensum erroneum. has male
interpretando transferre studuerunt; Et hanc uocem nos audiuimus
de celo allatam. Quidam hanc epistolam negant a beato apostolo
petro ee conscriptam. quasi hunc uersiculum sollertius attenderent.

Et hoc quod sequitur. cū essemus cū ipso in monte sco. nequaquā de
epistole huius auctore dubitarent; Constat enī iuxta fidem euan
geliorū. quia prefatā uocē sup dnm in monte clarificatū. idem petrus
5 cū iacobo et iohanne co apostolis suis audiit; Et habemus firmiorem
prophetico sermone; Illū uidelicet. quo ex persona mediatoris dei et ho
minū loquitur dicens. Dns dixit ad me. filius mus es tu. ego hodie genui
te. Si enī quispiā inquit nro testimonio discredendum putauerit.
quod in secreto gloriā nri redemptoris conspexerimus. diuinaq; uocem
patris ad eū facta audiuimus. Certe sermoni prophetico nemo contra
dicere. nullus de hoc ambiere audebit. que diuinis scripturis iā olim
insertū omis uerū esse testantur. Cui bene facitis adtendentes. quasi
lucerne lucenti in caliginoso loco. Ordo sensus ē; cui adtendentes qua
si lucerne lucenti in caliginoso loco. bene facitis; in huius enī seculi
nocte tenebrosis temptationib. plena. ubi difficile quisquā inuenit.
qui non offendat. Quid essemus si lucernā prophetici sermonis non
habuiremus. Sed nūquid semp lucerna erit necessaria. nonne q;
Donec dies inquit lucescat. Mane enī adstabo tibi et manifestabor..
Ad lucernā inter im nocturnā prin et. quod filii dei sumus. et nondum
apparuit quid erimus. et in comparatione quidem impiorū. dies sumus.
Paulo dicente. Fuistis aliquando tenebre. nunc autē lux in dno. Sed si
comparemur illi lucis in qua futuri sumus. adhuc nox sumus. et lucer
na indigemus; et lucifer oriatur in cordib. uris. Quis ē luci
fer iste. si dicam dicas. parū ē; lucifer ipse clarus intellectus nr est.
Ipse enī oriatur in cordib. nris. ipse inlustrabitur. ipse manifesta
bitur. Dilectio erit qualem nunc optamus. et quo non ē suspira
mus. et qualis erit singuli in singulis uidebimus. quomodo nunc
facies nras in alter utro uidemus; Hoc primum intellegentes qd
omnis prophetie scripturē. propria interpretatione non fit;

Pendet hic uersiculus exeo. quod superius ait. cui bene facitis ad
tendentes. Qui enim prophetarum uerbis attendentes bene utique fa
ciunt. utpote hec possint habere lucem scientie. hoc primum intellegere
debent. quod nullus prophetarum suorum. propria sua interpretatione
populis dogmata utque predicabat. sed que a deo didicerant. hec suis
auditoribus agenda commendabant. Quique insecreto celestia archana
perceperant. hec simpliciter. uel loquendo. uel scribendo. di plebi tradebant.
Et non sicut gentium diuini quique ipsi de corde suo fingebant. hec
turbis deceptorum. quasi diuini oraculi consulta proferebant.
Sicut ergo pphete non sua propria. sed di uerba scribebant. ita et lec
tor eorum. non sua propria interpretatione potest uti. ne a sensu
ueritatis exorbitet. Sed hoc omnimodis debet attendere. quomodo
sua uerba uoluerit intellegi ipse qui scripsit. Non enim uoluntate
humana allata est aliquando prophetia sed spu sancto inspirati. locuti
sunt sancti homines. Sicut in potestate prophetarum non erat. semper
habere spm sanctum. semper futura posse predicare. sed ipse spsancto corda
quando uoluit implebat. ita et illa potestas eis non erat. utque quae
uellent docerent. sed quae spu inlustrati didicerant. ea sola dicebant.
Hec ideo dicantur. ne quis ad libitum suum scripturas exponere audeat.
Ridiculum quidem hec beati patris uerbis interpretatus esset dicens. Quod sic
fistula flatu oris humani ut resonet accipit. nec sonum tamen ipsa que
ministrat. Quia insensibilis naturae est intellegere uel et. ita pphete
di spu inspirati. ea que idem ipse spsancto uellet ore proferrent. nec tamen
ea que dicerent ipsi mente tenerent. iuxta illud maronis. dat sine
mente sonum. quod impudentissimi erroris esse palam clarescit. Quomodo
enim audientibus tam sana uiuendi consilia darent. si insanis similes.
ipsi que loquerentur nescirent. Quare audentes appellantur pphete.
qua ratione scriptum est uerbum quod audit isaias. aut alius aliquis pphete.

nisi quia inocculta uisionu celestiu lucidissimo mentis intuitu cog
noscebant archana suis auditorib, que foras palā uerbis quib. cūq;
uellent offerrent. Fuer uero & pseudo prophete inpopulo. sicut & in
uobis erunt magistri mendaces. qui inducent sectas pditionis; que secte
latine. grece dicuntur heresis. Cū quis stulta obstinatione. erro
rem que semel cepit. semp sectari nullatenus cessat. quod hereticorū
ee propriū quis nesciat. Et eū qui emit eos dnm negantes. sup ducen
tes sibi celerem perditionē. De hoc emptore & paulus ait. Empti enī
estis pretio magno. glorificate & portate dm incorpore uro. Merito
alia sibi celerem pditionē sup ducunt. qui redemptorem suū negantes.
hunc recte confitendo glorificare. & bene faciendo. suo incorpore fer
re detrectant. quod omis faciunt heretici; Nā arrius. qui redempto
rem nrm. indiuinitate patre minorem dicit. & fotinus. qui dicit. xps
homo e. ds non est. & manicheus qui dicit. xps tantū ds e. homo uerus
non est. & ebion. qui dicit. xps ante mariā non erat. ex ipsa origi
ne sumpsit. Et apollinaris qui dicit. xps tantū ds & caro e. anima
ū rationabilem numquā suscepit. Et pelagius qui dicit. xps re
demptor paruloru inbaptismo non e. quia sine iniquitatib; con
cepti. & sine delictis a matre sua geniti. nullū prorsus habent
peccatū quod sibi debeat dimitti. Ideoq; xps non e saluator om
niū electorū. & ceteri cū his heretici dnm profecto quiemit eos
pretioso sanguine negant. Quia illū non qualem ueritas ostendit
sed qualem sibi ipsi fingunt predicant. & propter ea a redemptore
alieni facti. nihil certius quā foueam pditionis expectant; per quas
uia ueritatis blasphemabitur; Qua ueritatis blasphemabitur per
hereticos. non solū ines quos seductos adsociant. sed ines quoq;
quos inpurissima sua facta & sacrificia uel misteria exsecran
da que faciunt. in odiū nominis xpiani concitant. existimantib;

imperitis. amis xpi anos huiusmodi flagitiis ee mancipatos; quibus
dicit scriptura. Per uos nom di blasphemabitur ingentibus;
Quib; iudicii ia olim non cessat; quomodo dicitur. iam olim non
cessat. cu ia olim preteritu tempus significet. non cessat au uer
bu presentissimi temporis. Nisi quia idm olim coepit iudicium
p dationis impiorum. quod eos presentialiter semp exercitans. nullo
unqua fine cessabit. Sicut angelis peccantib; n pepercit deus;
Multa hic uersiculi uno fine claudunt. Nouit dns pios de tempta
tione eripere. Sicut inquit ds. angelis peccantib; non pepercit. sed
eos inferni tractos penis. Ad maiores in die iudicii seruat cruciatus. Sic originalem mundu propter scelera diluuio plenis. noe iustu
seruauit. Sic sodomorum flagitia puniens. lot iustitie cultorem ab
iniustis eruit. Constat p certo. quia nouit dns pios de tentatione
eripere. Iniquos uero. in die iudicii reseruare cruciandos; et notandu.
ieo quod ait dm angelis peccantib; non peper cisse. quia ipsi mali an
geli non ado mali conditi. sed peccando facti sunt mali; Sed ruentib;
inferni detractos in tartarum. tradidit in iudicii cruciandos re
seruari; Hunc uersiculu alia translatio sic habet. Sed carceribus
caliginis inferni retrudens. tradidit in iudicio puniendos reseruari.
Ostendit ergo adhuc angelis apostatis. ultimi iudicii. pena deberi.
De qua dns dicit. Ite in ignem eternu qui preparatus e diabolo et ange
lis ei. Qua uis ia penaliter hunc infernum. hoc e inferiorem cali
ginosum aerem. tanqua carcerem acceperint. Quantu enim ad sub
limitatem celi. ia huius spatiu aeris dici potest infernus. Sic et ia
quantu ad eiusdem aeris altitudine. terra que infernus iacet. infer
nus intellegi et profundus potest; Rudentes inferni appellat ipsa
superbie iactantia. qua angelicus spis contra ei conditorem intumuit.,
Rudentes quippe dicuntur funes. quib; nautie uela suspendunt. in flatu

Iura · portus tranquillitatem relinquant · seseq; semp ambiguis
ponti fluctib; credant; Quib, conuenienter ruentib, in mundorū
conamina comparantur · qui mox ut flatus supbie inpulsi · se aduer
sus conditorem erexerunt · ipsis elationis suę conatib; · in abissi pro
funda sunt rapti · Quidam cadices habent · sed rugientib, inferni
d&racos in tartarū tradidit · quod uocem uel superbię elationis
uel emulatus inpenis significat · Rugiunt nāq; fere · cū uel famem
uel aliud quod molestię patiuntur · Propter nimietatem elationis ferre
non ualentes · siquid eis aduersitatis occurrerit; e t originali mundo non
pepercit · Idem ipse mundus e · in quo nunc humanū genus habitat · quē
inhabitauerunt hi · qui ante diluuiū fuerunt · Sed tamen recte or
ginalis mundus ille · quasi alius dicitur · quia sicut in sequenti bus
huius epistolę scriptū continetur · ille tunc mundus aqua munda
tus perit · & celis uidelicet quierunt prius id ē cunctis aeris huius
turbulenti spatiis · aquarū adcrescentiū altitudine consumptis ·
& terra quoq; in ulteram faciem excedentib; aquis inminuta ·
Nam & si montes aliqui atque conualles ab initio facti creduntur · non
tamen tanti · quanti nunc in orbe cernuntur uniuerso · Quod nega
ri forte potuisset · si non etiam nunc omnibus annis · terrarū faciem
cerneremus aquarū sub mersione uniuerso mutata · quod tanto magis
tunc fuisse factū creditur · quanto maior ac diuturnior impe
tus aquarū · terras obsidens alluebat; Sed octauum noe iustitię
pretonē custodiuit · diluuium mundo impiorū inducens · Constat
omnibus · quod noe decima abadam generatione natus est · sed
octauum eum nominat · quia octo homines diluuiū euaserunt ·
equibus ille unus erat; idcirco autē octaui numeri facit memo
nem · ut occulte insinuet · quod tempora diluuii describens · signi
ficet examinis ultimi · quando damnatis omnibus reprobis ·

omnes iusti gloriā uitae perpetuae accipiunt. Sic etenim sunt
seculi presentis, states. septima etiam nunc agitur, et in illa uita
ubi animae sororū. sabbato felici. idest requiē perfruuntur aeterna.
Octaua est uentura tempore resurrectionis omniū. et uniuersalis
iudicii. Iustitiae autē precone noe cognominat. qui iustitiae o
pera faciens. cunctis intuentib:. qualiter coram dno uiuendū esse os
tendit. Neque enim uerbo quempiā docuisse reperitur. Quippe
cuius nec unus sermo reperitur addn plenius uel hominē. sed qd
maximae uirtutis est. Intra archē fabrica. Inaduentu diluuii
Insequentis euiprimordius. ore quidem silente. sed cordis deuo
tione promptissima iussis obtemperare celestibus. Et ciuitates
sodomorū et gomorreorū Incinerē redigens. euersione damnauit.
Quia ciuitates impiorū incinerē redactas asserit. dupliciter
intellegi deba. quia et primo per incendū eas cum adiacentibus
terris incinerē redegit. et cum loco incendii post modū mortui
maris undis contexerit. seruare adhuc uoluit. circā positā re
gionē priscae speciem poenę. Nascuntur enim poma pulcherri
ma. quae edendi cupiditatē spectantib: generent. sicarpas
fatiscunt. ac resoluuntur incinerē. fumumq: excitant. quasi
adhuc ardeant. Unde in libro sapientiae dicitur. Hęc iustum
apereuntibus impius liberauit fugientē. descendente igne
Inpentapolim; cuius testimonii ne quidem. fumigabunda con
stat deserta terra. et incertō tempore fructus habentes arbo
res. subaudiuntur. et ipse fumigabundae. constat deserta; et hoc
est quod hic quoq: subiungitur; Exemplū eorū qui impie acturi
sunt ponens; Nam et ignis quisodomitas semel punit. ostendit
patenter quid impii sint sine fine passuri. et quia terra eorū
fumigabunda constat. quod fructus eius pulcherrimi. cinerē

habent uias & feliciore. Aperte omnibus seculis innuit. quia delectatio carnalis. & stultorum mentibus adpresens arridet. nil tamen in uisibilibus nisi incendium sibi reserunt. Nisi ut fumus tormentorum eius in secula seculorum ascendat. Et iustum loth oppressum anefandorum iniuria. conuersatione eruit. aspectu enim & auditu iustus erat. habitans apud eos. quidie in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant. Cruciabant quidem uirum sem iniqua proximorum facta. pariter & uerba. quae cotidie cernens. nullatenus corrigere ualebat. Sed tamen ipse tam circumspecte se gerebat. ut nec uisis eorum flagitiis nec auditis. maliquo casti sui mentis fuscare intuitum. sed indefessa intentione. coepti sui iustitiae insistebat actibus. Uel certe aspectu & auditu iustus erat. quia nihil in illo praesentes. nisi iustitiae opera cernebant. & audiebant eloquia; Nil fama de illo perabsentes. nisi quod ad iustitiam pertinere uulgabat. Ad exemplum beati iob. quidicit; auris audiens beatificabat me. & oculus uidens testimonium reddebat mihi; & notandum. quod beatus pater hoc in loco dominici magisterii sequitur exemplum; & ipse enim dns. in euangelio die iudicii loquens. subitaneum uel diluuii uel ignis sodomitici aduentum. ad memoriam deducit. ubi iustos liberari. reprobi autem sint inopinate perditionis laqueo comprehensi; sed alio loco. cum discipulorum animos. a fastu elationis compescere curare. angelici casus illis proponit exemplum. Uidebam inquiens satan. quasi fulgur de celo cadentem; Nouit dns pios de emptatione eripere. Iniquos uero. in die iudicii cruciandos reseruare; Iniquos dicit in die iudicii reseruandos cruciare. Non quia nec etiam ante diem iudicii solum corpore poenas luant. pro meritis. sed quia grauiora eos in iudicio tormenta expectant. quando & in corpore recepto. quinunc anima

sola cruciabuntur. Unde dns his quiuerbū euangelii
recipere noluerunt ciuitatibus exprobrans. ita conclusit. Re
missius erit terrae sodomorū indie iudicii. quā uobis; Magis au
eos. quipost carnē inconcupiscentia immunditiae ambulant;
fornicatores dicit. quiproretitu fidei corruptionis. maiora in
iudicio quamgenerales iniqui. tormenta patientur. Dominatio
nemq; contemnunt. audaces. sibi placentes. Superbos dicit
arrogantes. qui ipsi grauiora generalibus sint supplicia
luituri. Sectas nonmediocres facere blasphemantes; hereticos
dicit. quiblasphemantes fidē. uel unā orthodoxorū. sectā suino
minis idest heresES inducunt. qui ipsi cumprioribus audient.
quia fortioribus fortior instat cruciatio. Ubi angeli fortitudi
ne uirtute cumsint maiores. nonportant aduersum se ex
secrabile iudicium. Quod aut ubi significat ineo quoddominatio
nem contempnunt. quodaudaces. quodsibi placentes sunt. qd
heresES idest sectas facunt. quodblasphemant. Haec namque
faciendo angeli. demonia fieri ac poenas suae superbiae soluere
meruerunt; neq; enim spī talis eorū natura. patiebatur. con
cupiscentiae carnalis obscenitate pollui. nisi forte cumadhanc
homines inlicium. proea quoq; ad illos sicut ipse ceteris quae ho
minibus mala agenda persuadent. iudicandos significat ee.
Hi uero uelut irrationabilia pecora. naturaliter incaptionem
inhis quaeignorant inperniciem. blasphemantes. incorrup
tione sua peribunt. Sicut irrationabilibus animantib; na
turale est. causa pabuli. sepius incaptionē inperniciem ignoranter
incidere. Ita hereticis comparati iumentis insipientibus. Ob ap
petitū suae corruptionis explendū. incorruptā sanamq; catholi
cae ecclē doctrinā blasphemantes acutā. sempiternē sibi per

ditionis laqueos. impia temeritate nectunt; quales extitisse he
reticos ipsis apostolorum temporibus. simonianos menandrianos. ba
silidianos. nicolaitas. ebionitas. marcionistas. cerdonianos. plures q
alios historia ecclesiastica refert. de quibus recte cum dixisset. blas
phemantes. in corruptione sua peribunt. adiunxit. percipientes
mercedem iniustitiae. Mercedem namque iniustitiae. poenam dicit.
quam opera iniustitiae merentur. maximae meis. qui cum ipsi corrupti
oni carnis seruiant. nihilominus conuersationem eorum qui caste uiuum
blasphemant. Cum ipsi uesanis teneantur erroribus. eis qui sanum sapi
unt. detrahere non cessant. Voluptatem existimantes diem deliciae
coinquinationis et maculae. Voluptas et in bono accipitur et in malo.
In bono quidem. sicut paradisus uoluptatis dicitur. et sicut in psalmo
canitur. et torrente uoluptatis tuae potabis eos. In malo autem. ut salo
mon ait. Adolescentia enim et uoluptas uana sunt. Sed indifferen
ter accipitur. iuxta hoc quod supra dicebat. Post quam consenui. et do
minus meus uetulus est. uoluptati operam dabo. Voluptas ergo bona
recte diei uocatur. qua sci quiq: delectantur in deo. Voluptas au
mala noctis est. qua cum reprobi adpficienda opera tenebrarum.
peruerse delectantur. Bene ergo dicitur de iustis. quod uolup
tatem existimant diei. deliciae coinquinationis et maculae. quia mul
ti in ecclesia socordes peruersi et inuerecundi existunt. ut cum deliciis
impurissimis uacent. et secerandissimis. has tamen ipsi optimas.
et quasi lucifluas iudicent. Quidam primum huius uersiculi
uerbum. precedenti uersui iungunt. Ita legentes. Percipien
tes mercedem iniustitiae uoluptatem. exponunt. iuxta illud a
psi pauli. Tradidit illos deus in desideria cordis eorum in immun
diciam. ut contumelias afficiant corpora sua in semetipsis. et
paulo post. Turpitudinem operantes. mercedem quam opor

tuit erroris sui insemetipsis recipientes / sicut nonprobauerũt
dm̃ habere in notitia / tradidit eos ds̃ in reprobũ sensũ / ut faciant quae
nonconueniunt; Sed nos distinctionẽ quam in beati papę gregorii opus
culis inuenimus / sequendam eẽ putauimus; Pellicentes animas insta
biles; Pellices appellari solent meretrices / sumpto uocabulo apollu
tione / uel apellis sue formositate qua incautos inlicium; Pellicent
ergo animas instabiles / quias male docendo / erroneis uariorũ docma
tũ sectis / Quasi constuprantium luxibus subdunt; Secuti sunt
uiam balaam bosor / qui mercedem iniquitatis amauit; Correp
tionẽ uero habuit suae uesanię subiugale mutũ / qd̃ in hominis uoce
loquens / phibuit pphetę insipientiam; Plerumq; heretici tam stul
ta dogmata / tam execranda proferunt sacramenta / ut etiam he
betum sensus / et paganorũ / et quia ratione diuinae agnitionis omnimo
dis carent / illorũ detestetur insaniam / illorum distorta / et contra
ria tenera sanius sapiendo redarguit / et quod peius / qua fre
quentius est / non numquam multi catholicorũ / in tantũ mercedẽ
amant iniquitatis / ut etiam docti a indoctis / a laicis clerici / merito
lacerentur; Qui iure comparantur prophetę / qui uerbis asinę
contra naturã loquentis corripitur / nec tamen a proposito prau
tatis / redarguitur; Quibus etiam aptissime nomen congruit ci
uitatis / de qua balaam perhibetur uenisse; Bosor namque car
neus / siue in tribulatione dicitur; Neque enim alia magis causa
luxuriosis extitit / uerbum ueritatis amore pecuniae / uel deside
riorũ temporaliũ adulterare / Quam qui carnis se concupiscen
tiis mancipauerunt / Indigni nimirũ apostolica laude / qua
ueros fideles glorificans ait; Vos autẽ frs̃ / non estis in carne sed
in spu; Unde et in tribulatione sunt positi / non quidem ea / quã
dno ipsi paciantur / sed illa potius / qua animos infirmorũ /

per uersis operū suorū exemplis. ne ad salutē adsurgere. uel resipis
cere possint opprimunt; Sed & nomen balaam ipsius. qui uanus
populus. siue preciptans eos interpretatur. talibus conuenit;
qui enī agnitā ueritatis uiā sponte ipsi deserunt. quid nisi uanus
sunt populus. Quid nisi inpreciptiū suos mittunt auditores.
Quibus non salutaria quae corrigunt. sed quę illos delectent. erro
nea predicant. de quibus bene subditur; hi sunt fontes sine
aqua. & nebulę turbinibus agitatę. quibus caligo tenebrarū
reseruatur; superbia enim uanitatis loquentes. pellicent inde
siderijs carnis luxurie. eos qui paululū effugiunt. qui in errore
conuersantur. libertatē illis promittentes. cum ipsi serui sint
corruptionis; Hos uersiculos scs hieronimus. in libro contra
iouinianū ponens ita explanat; Nonne tibi uidetur pincasse
apostolicus sermo. noua impietatis factione. Aperiunt enim
quasi fontes scientiae. quia qui in non habent doctrinarum pro
mittunt imbrem. uelut nubes pphetiae. ad quas peruenit ue
ritas dī. & turbinibus agitamur demonū atq; uitiorū. locun
tur grandia. & totus eorū sermo superbia est; Inmundus autē
est omnis qui exaltat cor suū. & qui paululū refugerunt a peccatis.
ad suū reuertentes errorē. & student in luxuria ciborū carnisq;
delicijs; Quis enim non libenter audiat. manducemus & bibamus.
& in eternū regnabimus. Sapientes & prudentes pauos uocant
eos. qui dulces sunt in sermone illud., Contigit enim eis. ueri puerbiū;
canis reuersus ad uomitū suū. & sū s lota in uolutabro luti.,
Verū ee hoc puerbiū dicit. quia de prouerbijs salomonis
testimoniū adsumit. quidlibi cum expositione positum est;
Sicut canis inquit qui reuertitur ad uomitū suū. ita stultus
qui reuertitur stultitiam suā; Ad dicit desuo; & sus lota in uolu

tabro luti; Canis enim cum uomit. profecto cibū quipectus de
primebat, picit. sed cum ad uomitū reuertitur. unde leuiga
tus fuerit rursus oneratur. & que amissa plangunt. profecto ne
quitiā de qua male facta fuerant. & quae mentis intima depri
mebant confitendo picuum. quam post confessionē dum repe
tunt resumunt; Sus uero in uolutabro luti dum lauatur. sor
didior redditur. & quia amissa plangit. nec tamen deserit. poe
nę grauioris culpae se subicit. qui & ipsam quam flendo impe
trare potuit uenia contempnit. & quasi in lutosa aqua semet
ipsū uolutat. quia dum flet ab: suis utę mundtiā subtrahit. an
te di oculos sordidas ipsas iam lacrimas facit., Ecce hanc uobis
km secundā scribo epistolā. In quibus excito uram incommoni
tionem sincerā mentē., In quibus: in epistolis dicit. sine meis
adquos epistolas scribit., Venient in nouissimis diebus inde
ceptione illusores., Illudentes uidelicet fidei & spei xpianorū.
quod tempus sibi resurrectionis futurū frustra promittant.,
Iuxta ppias concupiscentias ambulantes., Dicentes: ubi est p
missio. aut aduentus eius. Apostolus paulus scribens ad tesa
lonicenses. Rogo inquit uos per aduentū dni nri ihu. xpi. &
nrae congregationis in ipsum. ut non cito moueamini a sensu uestro.
neq: terreamini. neq: per spm. neq: per epistolā tamquā a nobis
missā. quasi instet dies dni. Reprehendit ergo. beatus petrus.
& in lusores nuncupat eos. qui aduentū dni tardare & pro
missa asseruerant. Coercet paulus eos. qui diem dni instare
autumant., Unde constat omnibus qui diligunt aduentum
eius. mentē in hac oppinatione temperantius cohibendam.
ut neq: uicinū cuiusq: aduentum. eandem diem dni. neque
rursū tardius hunc aduenire suspicemur.,

Sed hoc solu seculi pcuremus. ut siue ortus siue tardi uenerit paratos nos
possit inuenire dum uenerit. Tacet enim eos hoc uolentes. quod
celi erant prius. et terra de aqua. et per aqua consistens di uerbo.
Terra de aqua consistit. Quia in principio creaturarum dixit ds.
Congregentur aque in congregatione una. et appareat arida.
et factum est sic. Eadem per aqua consistit di uerbo. qua diuina
dispositione. uenis aquarum tota intrinsecus plena est. sicut cor
pus animantium. uenis sanguinis redundare conspicimus. Ne u
delicet ariditate deficerent. si aquarum rigatio cessaret. Denique uide
mus aestatis feruore. terras assumpto humore flaccentes. et mox
inpluuere quem proicit uentus et conuersus. Alia editio habet.
Caeli erant olim de aqua. et per aqua constituti. Significat autem
aerem istum humidum. et turbidum. Hunc enim scriptura cae
lum. et aliquando caelos appellare consueuit. Unde scriptum est.
Miluus in celo. cognouit tempus suum. Perque ille tunc mun
dus aqua inundatus perit. Perque celos et terra dicit. quos
prius nominauerat. Per hec enim perdita mundus qui in his
constiterat perit. Nam superiores mundi partes. diluuium
minime tegebat. Perit ergo terra. quae subuersa et cooperta
aquis. Non solum tanto tempore insitum sibi fructificandi statum
perdidit. sed etiam sicut supra docuimus. dissimile plerisque in locis. a bea quam primo acceperat facie recoepit. Perierunt
et caeli. secundum quantitatem et spatia aeris huius. Excreuit
enim aqua in se. ut augustinus ait. et tota isti capacitatem
ubi aues uolitant occupauit. et sic utique celi perierunt. ppinqui
terris. secundum quod dicuntur aues caeli. Sunt autem
inquit et caeli caelorum superiores infirmamento. secundum
et ipsi perituri sint igni. an hi soli. qui etiam diluuio perierunt.

discepratio est aliquanto scrupulosior inter doctos.
Celi autem qui nunc sunt et terra eodem uerbo reposita sunt igni
seruati in die iudicii et perditionis impiorum hominum. Patet ergo
sententia beati petri. quia illa terra et illos caelos qui diluuio pe-
rierunt. et post diluuium repositos. ut igni ultimo perdendos
asseuerant. Unum uero hoc non latere uos carissimi. quia unus
dies apud dnm sicut mille anni. et mille anni sicut dies unus.
Quidam hanc sententiam ita intellegendam putant. quasi dies
iudicii tantam habeat longitudinem. quantam mille annorum spatia
non considerantes. quod non ait simpliciter. Erit unus dies sicut
mille anni. sed unus dies inquit apud dm. sicut mille anni.
Quia nimirum incognitione diuinae uirtutis. et preterita et futu-
ra et presentia. equaliter praesentia constant. et quae longa no-
bis et quae breuia uidentur temporum curricula. equalis utrique sunt
spatii apud conditorem temporum. Iuxta illud psalmistae. Quoniam mil-
le anni ante oculos tuos. sicut dies hesterna quae preteriit. et
sicut custodia in nocte quae pro nihilo habentur. eorum anni erunt.
Sicut enim constatim. quod psalmista mille annos. non diei futuro
iudicii. sed diei hesterno qui preteriit ante oculos conditoris. ad-
equat. Immo omnes annos nros. id est seculi huius omne tempus.
custodiae noctis unius. quae est quarta pars noctis. assimilauit
ita beatus petrus. unumquemque diem seculi praesentis. mille an-
nis. et mille annos. unicuique diei apud dnm equiperat. id est
eiusdem mensurae asseuerat. Quia uidelicet omnia et parua
et magna equaliter ipse conspicit. Aliquidem petrus ita hoc dedu-
cendum uelle tantum intellegi. quod uere tantae et longitudinis
quantum sunt mille anni nri. poterat utique apertius suam
indicare sententiam. neque opus esset addere. apud dnm

quod ille dies ultimus tante et longitudinis. Nam homi
nibus cunctis ubi aduenisse apparere, Ideo autem haec apts
commemorat. ut conuincat eos quos dicere premiserat.
Ubi est promissio aut aduentus eius? ostendens dnm. nequaquam
oblitum sue pmissionis aut aduentus? adiudicandum uiuos et
mortuos; Sed cum ita unum quemque diem seculi nri. aeterna sua
memoria complectantur. ut annorum mille circumis. ita mille
annos. ut unius diei spatium. sine labore circumspiciat.
Manifeste intellegendum. quod ipsorum quoq; dierum et annorum om
nium finem certissime nouerit. et absq; ulla dubitatione hoc quo
que prenouerit. quando aduentus ipsius clarius reuelanda.
quando pmissa seis sunt premia reddenda; Unde et recte
subiungitur; Non tardat dns pmissionem. sed patienter agit
pter uos. nolens aliquem perire. sed omnes ad poenitentiam reuer
ti; Qui igitur omnia nouit tempora. nouissima et antiqua.
non tardat pmissionem retributionis suae. sed hanc uniq; intem
pore. quo ante omnia tempora futura praedistinauit osten
dit. ideoq; adhuc differt. ut electorum prius summam. quam
cum patre ante secula decreuit adimplet; Unde et in a
pocalypsi animae martyrum. quae diem iudicii resurrecti
onis otius aduentare sitiebant. Audierunt ut requiescerent
tempus adhuc modicum. donec impleatur numerus conser
uorum et fratrum eorum; Qui autem prefatam bem patri
sententiam ita intellegunt. quasi ducere diem iudicii tan
te longitudinis futura. quantae millae sunt anni. Hoc ad
causam referunt. quod necesse sit eos qui cum peccatis ali
quibus de corpore exeunt. Tamen ad electorum numerum
sortem praedistinati sunt. Tanto tempore pigne purgari.

Sic demũ remissis omnibus peccatis. adultam uenire; Sed hi
non uident. quantae sit impudentiae credere. quod tantus p
fectorũ numerus iustorũ. receptis in ictu oculi corporibus
beatis immortalibus. p mille annorũ spatia. debeat in aere
uel in terra finẽ exspectare iudicii. Et tunc demũ praepara
tis ad integrũ sortis. diu exspectata sententia audire;
Venite benedicti patris mei. percipite regnũ; Adueniet autẽ
dies dni ut fur. In quo celi magno impetu transient. Illos. p cel
dubio celos dicit. qui in diluuio transierunt. hoc est aerem hunc
terrae proximũ. qui igni pdendus e. tantũ utrecte creditur spa
tii tenente. quantũ aqua tenebat diluuii; Alioquin. si quis celos
superiores. ubi sol et luna et astra sunt posita. transituros asseue
rat. Quomodo uult illa dni sententia intellegere qua dicitur.
Tunc sol obscurabitur. et luna non dabit lumen suũ et stellae ca
dent de caelo; Si enim locus syderũ transierit. id est caelũ. qua
ratione diei potest. In eide die dni. sydera uel obscurari. uel
cadere. et ipsorũ syderũ loca quo fixa tenentur. igne absumen
te transisse. Et elementa uero calore soluuntur; Quatuor p
elementa. quibus mundus iste consistit. Ignis. aer. aqua. et terra;
quae cuncta ignis ille maximus absumet. nec tamen cuncta in
tantũ consumet. ut funditus non sint. sed duo in totũ consumet.
duo uero in meliorẽ restituet faciem; Unde in sequentibus dicitur;
Nouos uero caelos et noua terra. et promissa ipsius exspectamus.
Non enim dixit alios caelos. et alia terra. seduceres et antiquos
in melius commutandos. Iuxta hoc quod ait dauid. In initio ter
ram fundasti dne. et opera manuũ tuarũ sunt caeli. Ipsi peri
bunt tu autẽ permanes. et omnia sicut uestimenta uetescent.
et sicut operoriũ mutabis eos et mutabuntur; Quae ergo

mutabuntur. uel erescent & peribunt. constat procerto. quod con
sumpta perigne. mox abeunte igne. gratiore resumunt speciem;
Preteriit enim huius mundi figura non substantia. sicut & carnis
trae non substantia perit. sed figura mutabitur. Quando quod se
minatur corpus animale. surgit corpus spirtale; Deigne autem
& aqua nihil tale legimus. Quin potius habemus in apocalipsi.
& mare iam non est. habemus in psalmis. & lux lucernae non luce
bit tibi amplius; Et pmissa inquit ipsius exspectamus. In quibus
iustitia habitat; Iustitia habitat in futuro seculo. quia tunc cuiq:
fideliu pmodo sui certaminis redditur corona iustitiae. quod in
hac uita nequaquam fieri potest. Iuxta illud salomonis; Uidi sub so
le in loco iudicii impietatem. & in loco iustitiae iniquitatem. & dixi in
corde meo. iustu & impiu iudicabit ds. & tempus omni rei tunc
erit; & iterum. Uidi inquit calumnias quae sub sole geruntur. &
lacrimas innocentiu. & consolatorem neminem. nec posse resiste
re eorum uiolentiae. cunctorum auxilio destitutos. & laudauit magis
mortuos quam uiuentes; Ideo namque mortuos magis innocentes
quam uiuentes laudauit. quia illi adhuc incertamine positi. Isti autem
perpetuae beatitudinis sunt mercede donati; Ideo sub sole calumnias
se uidisse querebatur. Quia supra solem nouerat iudicem et iustum,
qui in altis habitat. & humilia respicit. Supra sole mansiones. inqui
bus iusti debita iustitiae suae premia; Potest hoc in quibus iustitia
habitat. & iam iuxta illud psalmistae intellegi. haec porta dni iusti
intrabunt per eam; & in apocalypsi deciuitate superna. iohannes.
nec intrauit per eam inquit aliquid coinquinatu. & faciens abhomi
nationem & mendacium. nisi qui scripti sunt in libro uitae agni;
Propter quod carissimi hec exspectantes. satis agite. immaculati
& inuiolati inueniri et in pace; Haec sunt uigiliae sae. de quibus

exspectabunt

dnſ ait; Beati ſerui illi quos cum uenerit dnſ inuenerit uigilantes;
Uigilat namq: quiſe a ſordibus uitiorū immune cuſtodit quiquan
tū in ſe eſt cum omnibus hominibus pacem habet qui in ſe ipſo pace
utens felicissima omnis carnis illecebras ſpi regimini ſubdit; & be
ne cum dicere & ſatis agere immaculati & inuiolati inueniri addi
dit ei. id eſt dnō quia ille ſo [illegible] lus perfecte mundus eſt qui
diuino iudicio mundus eſt; [illegible] Unde in laude bonorū con
iugum dicitur; Erant autē [illegible] ambo iuſti ante dm; Bene ante
dm quia humana iudicia ſepe fallunt; & dni nri longanimitatē
ſalutē arbitramini; Nolite putare quia tarda & pmiſſionē dnſ
ſed intellegite quia ideo longanimiter expectat ut plures ſaluentur;
Sicut & cariſſimus frater nr paulus ſecundū data ſibi ſapientiā
ſcripſit uobis; Paulū illis ſcripſiſſe commemorat quia que idem
paulus ad quaſdam ſpialiter ſcripſit eccleſias omnibus generaliter
quae per orbem ſunt quaeq: unā catholicam faciunt ſcripſiſſe p
batur eccleſiis; Et notandū quod hic petrus pauli ſapientiā laudat
ipſe autē paulus de ſe dicit; Ego enim ſum minimus apoſtolorum
qui non ſū dignus uocari apls quia perſecutus ſū eccleſiā di; Ecce
ſe paulus priſcę ſuae infidelitatis memor humiliat & aliorum
apoſtolorū innocentiā prefert; Ecce primus apoſtolorū quaſi
oblitus ſui prioratus & datarū ſibi clauium regni data paulo ſa
pientiā miratur; Quod nimirū moris eſt electorū ut aliorū
magis quam ſuas mirentur uirtutes per quas ſe ad perfectum
excrent; Item: notandū quod paulus in epiſtolis ſuis dicit;
Cum autē ueniſſet cephas antiochiā in faciem ei reſtiti quia
reprehenſibilis erat. Reprehendit igitur paulus in epiſtolis
ſuis petrū: & tamen ipſe petrus eaſdem epiſtolas relegens laude
dignas iudicat quia nimirū hoc ipſum quod ſe in illis merito

reprehensum inuenit. nonquasi iniuriā aspernatur. sed gratulan
ter quasi offrum deuotionis accepit; Tales ee adinuicem. nonquilib&
mortaliū. sed illi solum norunt. quidicerunt adnō mites ee & hu
miles corde. quiseiunt inuicē honore praeuenire; Inquibus sunt
quaedam difficilia intellectu. quae indocti & instabiles ideo depraauant.
sicut & ceteras scripturas; Omnes quiscripturas hereticī depra
uant. nullus est enim uel no ui uel ueteris testamenti liber.
inquo nonnulla peruerse in tellexerint. sed ipsas sepe scrip
turas a suo statu peruerterunt. uel demendo. uel addendo. uel mu
tando quęq; illorū perfidia dictasse; Sicut constat arrianos de
euangelio erraasse quod saluator ait. quia ds sps e. quia nole
bant credere quod sps sc ds ee omnipotens. quos recte indoctos
uocat & instabiles. quia nec lumen scientiae. nec stabilitatē habent
mentis. qua inter doctos donec eruditantur permaneant; Unicum
namque indoctis remedium est. humili stabilitate. doctorū uerb
auditum prebere. quam stabilitatis gratia. quia hereticī non habent.
uento superbiae. quasi palęę leues & iam de ecclesia tollunturę.
de quibus bene subditur; Ad sua ipsorum pditione; Quia quiscrip
turas scas depauare. quifidem catholicā turbare ac peruertere
conantur. non aliud in hoc quam se ipsos condempnant; Ecclesia
autē xpi discussis erroru tenebris. uera sua luce fruitur; Unde
bene in fine apocalypsis. quae clausa & quasi signaculum est totius
diuinae scripturae dicitur; Siquis apposuerit adhęc. apponet
ds super illū plagas scriptas in libro isto. & siquis deminuerit
de uerbis libri huius ppheciae. auferat ds partem eius de libro
uite. & de ciuitate sca. & de his quae scripta sunt in libro isto;
Difficilia autē intellectu in epistolis pauli. quę ab indoctis & in
stabilibus dicit ee depauata. illa sunt maximae. Inquibus de

gratia dī loquitur · quae iustificat impios · hoc est & impius faciat
iustos; dicit enim ipse; Ubi autē abundauit peccatū · sup abunda
uit gratia; Quae illi non intellegentes · putabant eum dicere ·
faciamus mala ut ueniant bona; Absit autē ut paulus suos
auditores, ad promerenda bona · doceat facere mala · cuius omnis
intentio est · a malis coercere · & ad bona agenda quoscumq; pot
est aduocare; Sed cum dicit · ubi autē abundauit peccatū sup
abundauit gratia · donum gratiae · hoc uehementius commendat ·
quae & magna solet conuertisse · & minora dimittere peccata ·
& quanto quis maiora ante conuersionē peccata commisit ·
tanto maiorē gratiae donantis indulgentiam conuersus
accipit; loquitur ergo hoc apls · de his quae iam commisimus
peccatis · ne quis desperatione ueniae · p magnitudine facinorum
peccet; Non autē ut inimici interpretantur · suadebat plura
facere peccata · ut potiora hēc reciperent bona; Unde & bea
tus petrus · recte admonendo subiungit; Uos igitur frēs · presci
entes custodite · Ne insipientiū errore transducti · & cadatis a
propria firmitate; Prescientes · quia insipientes multifarios
introducent errores · quidam iudiciū futurū negantes · quidam
diuina eloquia falsantes · quidam male interpretantes · quidam
luxoriae frena laxantes · alii · aliis · atq; aliis deceptionū fraudib ·
miserorū corda dementantes; Custodite · ne quo seducentiū astu ·
a fidei uae firmitate decidatis; Crescite ergo in gratia incogni
tione dni & saluatoris nri ihu xpi; Iuxta illud psalmistae;
Ambulabunt de uirtute in uirtute · uidebitur ds deorū in sion;
Ipsi gloria & nunc & in die aeternitatis; Gloria semp saluatori
dō & dno nro · Amen · Cum nunc cum inter cotidia nas aduersitatum
pressuras · adhuc in carne positi peregrinamur a illo · & maxime

tunc. cumdiu desideratus cunctis gentibus aduenens. presentia nos suae
uisionis fuerit inlustrare dignatus. quam interim suspirantes. me
rito seculi cantamus. Qua melior est dies una in atriis tuis. super
milia.

Quodfuit abinitio. quodauditimus. quoduidimus oculis nris;
hanc epistolā beatus iohannes aptls. defidei & caritatis per
fectione conscripsit. laudans deuotionē eorū. qui in u
nitate ecclesiae perseuerabant. porro illorum impietatem
coarguens. qui ecclesiae pacem uesano dogmate turbabant.
Cherinti maxime. & martionis. quxpm ante mariā nonfuisse
contendeunt. pptr quos & iam euangeliū scripsit. Ibi quidem
& suis & ipsius dni uerbis. consubstantialē patri filiū adfirmans.
hic autē. quae adnō dicit. ppriis sermonibus deprómens. & he
reticorū stultitiā apostolica auctoritate refellens; Unde mox
in capite epistole. diuinitatem simul & humanitatē uerā eius
dem di & dni nri ihū xpi. designat dicens; quodfuit abinitio.
quoduidimus & audiuimus; fuit enim abinitio filius di. sed
eundem filiū di inhomine apparentē audierunt. & oculis u
derunt discipuli. quodipsū ineuangelio latius explicauit;
nam quodhic ait. quodfuit abinitio. hoc est quodineuange
lio dicitur. In principio erat uerbū & uerbū erat apud dm &
ds erat uerbū. hoc erat inprincipio apud dm. Et quodhic sub
didit. quod audiuimus quoduidimus oculis nris. hoc ē quodibi
latius subdit. & uerbum caro factum est & habitauit innobis.
& uidimus gloriā eius. quasi unigeniti apatre, & neparuum
dicere uidetur. ineo quodait. quoduidimus oculis nris.

adiunxit; Quod perspeximus. & manus nrae tempraverunt de
uerbo uitae; Non solu quippe corporalibus oculis sicut ceteri dnm
uiderunt. sed & perspexerunt illum. cuius diuinam quoque ue
ritatem spiritalibus oculis cernebant. maxime illi qui eum in mon
te clarificatu uiderunt. equibus unus erat ipse iohannes;
Quod autem ait. & manus nre tempraver de uerbo uitae. maniche
orum uiscera insania. qudnm ueram adsumpsisse carne negant.
quam apli ueram esse dubitare nonpoterant. ut pote cuius ue
ritatem nonsolum uidendo. sed & tangendo probarent. maxime
iohannes ipse. qui in sinu eius in cena recumbere solitus est.
tanto licentius eius membra. quanto uicinius tangebat; Sed &
post resurrectionem eius amortuis. manus eorum tempraverunt de
uerbo uitae. cum uera eum recepisse carnem. quam uis iam in
corruptibilem. absq: ulla dubietate cognouerunt. Audiemes
a illo ipso. palpate & uidete. quia spis carne & ossa non habet sicut
me uidetis habere; Bene autem dicitur. & manus nrae tempra
uerunt de uerbo uitae. Qua cum ueritate resuscitate carnis
eius amortuis & ita manibus contrectando probarent. Cernus
eum uerbum uitae. hoc est dm uerum esse cognouerunt; Unde
& thomas quisp dialus eum palpare iussus est. mox ubi pal
pauit carne. dm confessus est dicens; dns meus. & ds mus;
Et uita manifestata est. & uidimus & testamur. Illam di
cit uitam; quae in euangelio loquitur; Ego sum resurrectio
& uita; quae manifestata est. diuinis in carne declarata mira
culis; Uiderunt q: discipuli praesentes. quod posteris in dubia
ueritate testaremur. quando signa faciens. sicut idem iohan
nes scripsit. manifestauit gloria sua. & crediderunt in eu
discipuli eius; & qua iohannes apli uita se manifestaram

uidisse cum suis coapostolis restatur. Confundatur cum suis
sequacibus appellet hereticus. qui eandem uanitatem dnm saluato
rem nondum inuenitare. sed hominem infantasia mundo appa
ruisse contendit; Et annuntiamus uobis uitam aeternam. quae
erat apud patrem. et apparuit nobis; Et erat apud patrem inuisibi
tate aeterna. apparuit et tempore mundo. inhumanitate;
Quod uidimus et audiuimus. annuntiamus uobis. ut et uos societate
habeatis nobiscum. et societas nra sit cum patre. et filio eius
ihu xpo. Manifeste ostendit beatus iohannes. quia quicumq;
societatem eumdem habere desiderant. primo ecclesiae sociari
debent adunari. illamq; fidem addiscere. eius sacramentis imbui.
quam discipuli ab ipsa degente in carne ueritate perceperunt;
nec in aliquo minus addm pertinent. qui per apostolorum doctri
nam credunt. quam illi qui per ipsum predicante in mundo dnm
credebant. Nisi in quantum eos fidei uel operum qualitas discer
nit; Unde et iam debac societate sororum. quam habent in patre
et filio. Ipse filius patri supplicans ait; pater sancte serua eos
in nomine tuo. quos dedisti mihi. ut sint unum sicut et nos. et pau
lo post; Non pro his autem rogo tantum. sed pro eis qui credituri
sunt per uerbum eorum in me. Ut omnes unum sint. sicut tu
pater in me et ego in te. ut et ipsi in nobis unum sint; Et haec
scripsimus uobis. in gaudium urm sit plenum; Gaudium doctio
rum sit plenum. cum multos predicando ad sanctae ecclesiae soci
etatem. atque ad eum per quem ecclesia roboratur et crescit.
di patris et filii eius ihu xpi. societatem perducunt. Unde
et iam paulus his quos ad fidem instruebat ait; Implete gau
dium meum. ut idem sapiatis. eandem caritatem habentes.
unanimes. idipsum sapientes; Et hec est annuntiatio quam

audiuimus

audiuimus abeo. Annuntiamus uobis. Qm dꝰ lux est. Et te
nebre meo nonsunt ulle; Hac sententia beatus iohannes. ei
diuinae puritatis excellentiam monstrat. Quam nos quoq;
imitari iubemur. dicente ipso. Sti estote. qua ego sꝯ sum
dnus dꝰ uꝰ. Et manicheorum dogma conuincit insanum. quidi
natura a principe tenebrarum bello victam. Et ee victam dice
bat; Si dixerimus qm societatem habemus cum eo. Et in tenebris
ambulamus. mentimur. Et non facimus ueritatem; In tenebras
peccata heresis et dolus nominat; Nequaquam ergo sola fidei
confessio sufficit ad salutem. cui bonorum operum ac testatio
de est. sed nec operum rectitudo. sine fidei et dilectionis simple
citate prodest; Quicumque enim ulla ex parte tenebris ob
sidetur. Societate ad eum in quo nihil inquinatum incurrit. ha
bere non ualet; Que enim societas lucis ad tenebras. Si autem in lu
ce ambulemus. sicut et ipse est in luce. societatem habemus ad
invicem. Notanda distinctio uerborum; qua dm ee in luce
dixit. Nos autem in luce ambulare debere; Ambulant
enim iusti in luce. cum uirtutum operibus seruientes. ad meli
ora proficiunt; Diuina autem scitas. cui dicitur. Tu autem
idem ipse es. Recte in luce ee memoratur. quia plena boni
tas semper existens. ubi proficere valeat non inuenit; dici
tur quippe fidelibus. ut filii lucis ambulare; Fructus enim
lucis est. in omni bonitate et iustitia et ueritate; dꝰ autem
sine aliquo profectu semper bonus. iustus. uerus existit;
Si ergo in luce ambulemus. sicut et ipse est in luce. societatem
habemus ad invicem. Qua uidelicet manifestum dat indicium.
quodinuia lucis ambulando proficimus. si fraterne societatis
cumqua partter ad lucem ueram peruenimus. copula

gaudemus; Sed & filiis opera facere si uiolata mutuae di
lectionis iura tenere uidemur; Nec sic tamen putare debem.
nro nos pfectu aut industria a peccatis adintegrum posse mun
dari; Nam sequitur, & sanguis ihu filii eius mundat nos ab
omni peccato; Sacramentu namq; dominicae passionis. & prae
terita nobis omnia inbaptismo pariter peccata laxant. & quic
quid cotidiana fragilitate post baptisma commisimus. eius dem
nri redemptoris nobis gratia dimittit. Maxime cuminter
opera lucis quae facimus. humiliter cotidie nros illi confitemur
errores. Cum sanguinis sacramenta illius percipimus. Cum di
mittentes debitoribus nris. nra nobis debita dimitti preca
mur. Cum merores passionis illius. libenter aduersa quęq; to
leramus; Mire autē cum dedō loquendum ait; & sanguis ihu filii
eius; filius quippe di indiuinitatis natura. sanguinē habere non
potuit; Sed quia idem filius di. & iam filius hominis factus est.
recte propter unitatem personę eius. filii di sanguinē appellat.
ut uerum eum corpus adsumpsisse. uerum pro nobis sanguinē
fudisse demonstrēt. Refellat q; hereticos. qui uel ueram carnem
a filio di assumptam fuisse. uel dnm incarne quam assumpsit.
ueraciter eē passum denegant; Cui simile est. quod paulus
ait; Uos sps sēs posuit epos. regere ecclam di. quam adqui
siuit sanguine suo. Si dixerimus quo peccatū non habemus. ipsi
nos seducimus. & ueritas in nobis non est; Contra heresim pe
lagianam hęc sententia uald. Quae & paruulos omēs sine pec
cato nasci. & electos in hac uita tantum proficere posse dicebat.
ut sine peccato existant; Nam & cum propheta dicat. Ecce
enim in iniquitatibus conceptus sum. & in peccatis concepit
me mater mea. Sine culpa in mundo eē non possumus.

qui immundum cum culpa uenimus. Sed sanguis ihu filii di.
mundat nos ab omni peccato. ut nos ideo sanguis subiure hos
tis nri debita nra nomineam. qua. pnobis mediator di &
hominum. homo xpus ihs. gratuita reddidit. quod non de
bebat; Qui enim. pnobis mortem carnis indebitam reddidit.
nos a debita animae mortae liberauit; Si confitebimur pec
cata nra. fidelis & iustus est. ut remittat peccata nra nobis;
Qua sine peccato in hac uita esse non possumus. Prima salutis
spes est confessio. nequisquam se iustum putet. & iam oculos
di erigat ceruicem; Deinde dilectio. qua caritas operit mul
titudinem peccatorum; Quam propter ea insequentibus hu
ius epistolae. multiplici nobis laude commendat; Pulchre
autem utrumque simul insinuat. quod & rogare. p peccatis
debeamus. & impetremus de di indulgentia cum rogamus;
Ideo & fidelem dixit dnm. ad remittenda peccata. fidem solli
citationis suae reseruantem. qua qui orare nos. p debitis &
peccatis docuit. paterna misericordia promisit & ueniam
secuturam; Iustum quoque eum asseuerat. qua uere confes
sioni iuste dimittit; ut remittat inquit nobis peccata nra.
& emundet nos ab omni iniquitate; Remittit in hac uita
electis peccata cotidiana & leuia. sine quibus in terris ui
uere nequeunt. Et mundat post solutionem carnis ab omni
iniquitate. introducens illos in eam uitam. In qua nec ue
lint ultra peccare nec ualeant. Remittit nunc maiora
temptamenta erantibus neuincant. Remittit minima
ne ledant. mundat tunc ab omnibus. ne aliqua prorsus
beatis in regno perpetuo. iniquitas adsit; Si dixerimus qm
non peccauimus mendacem facimus eum. & uerbum eius

non est in nobis. Ipse namque suo spu per hominem plenum
dicebat; Non est homo iustus in terra qui faciat bonu et
non peccet. Sed et per se ipsum nos immunes a delictis esse
non posse docuit quos ita orare precepit. Et dimitte no
bis debita nra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris;
Nemo ergo docente pelagio liberum se a peccatis ac debitis
uiuere posse credat cum uiderit apostolos docente dno
prosuis orare delictis; Sed et alibi scriptum est; Septies ca
dit iustus et resurgit; Inpossibile namque est quemlibet
sororum non aliquando imminutis peccatis quae per sermo
nem per cognitionem per ignorantiam per obliuionem
per necessitatem per uoluntatem per subreptionem animi
tuntur lapsum incurrere; Nec tamen iusti esse desistunt
quia eius areatu dno oppitulante resurgunt. Filioli
mei haec scribo uobis ut non peccetis; Non est sibi ipse
contrarius qui supra nos sine peccato uiuere non posse
perhibebat. Nunc autem ideo scribere se nobis dicit ut
non peccemus sed ibi nos necessariae prouidenter salu
briter nrae fragilitatis ammonuit ne quis sibi quasi in
nocens placeat et se demeritis extollendo plus perdat.
Hic consequenter hortatur ut si omni culpa carere ne
quimus demus tamen operam quantum ualemus ne nos
ipsi fragilitate nrae conditionis neglegenter agendo
uiuemus. Sed contra omnia uitia strenue uigilanter q;
dimicemus. Maxime maiora et aperiora quae dno
iuuante facilius superare uel cauere ualemus. Ut iux
ta quod paulus ait. Temptatio uos non adprehendit
nisi humana. Hoc est ea sola quam humana infirmitas

adintegru declinare nonpotest; Sed & siquis peccauerit / s
aduocatum habemus apud patrem ihm xpm iustu; uide.
ipse iohannes quantu seru & humilitatem quamdoc &;
certe uir iustus erat & magnus / quidepectore dni mysteriorū secreta bibebat / Nontamen dixit / aduocatum me habeis apud patrē / sed aduocatum inquit habemus; habemus dixit. nonhabeis; maluit se ponere innumero peccatorum / ut haberet aduocatū xpm / quamponere se p xpo aduocatum / & inuenirī inter damnandos superbos; Nec tamen dicendum / quia episcopi uel praepositi nonpeccant ppopulo; Orat enim apostolus proplebe / Orat plebs papto. quidicit / orantes simul & pronobis / ut ds aperiat nobis ostium uerbi; & propetro orabat ecclesia. cum esset inuinculis petrus. & audita est / Quomodo & petrus. pecclesia / Quia omnia promuucem membra oram / caput. pomnibus interpellat / Dequo scriptum est; Qui est addsteram di / quietiam interpellat pronobis; Unigenito enim filio phomine interpellare est. apud coeternum patrem / se ipsum hominem demonstrare. cuius phumana natura. rogasse est / eandem naturam. indiuinitatis suae celsitudine suscepisse; Interpellat igitur pnobis dns. nonuoce. sedmisericordione. Quia quoddam nari meleetis noluit. suscipiendo seruauit; Et bene cum diceret. Aduocatum nos apud patrē habere ihm xpm / Addidit iustum; Iustus namque aduocatus. iniustas causas nonsuscipit. quitamen iustos nondefendet iniuditio / sinos meipsos & cog noscimus. & accusamus iniustos; Quur enim iustus nonsit / quicontra suam iniustitiā iam placrimas

5 seuit. Et ipse est ppiciatio ppeccatis nris; Qui phumilitate
Interpellat pnobis apud patre. Idest pdiuinitate. ppiciatur
nobis cumpatre. Nonpronris autē tantū. sed &iam protius
mundi. Nonproillis solū propiciatio est dnī. quibus tunc in
carne uiuentibus scribebat iohannes. Sed &iam pomni ecclia.
quae ptota mundi latitudinē diffusa est. A primo nimirum
electo usque adultimum. qui infine mundi nasciturus est por
recta; Quibus uerbis. donatistarū schisma reprobat. qui in
affricae solum finibus. ecclesiam xpi dicebant eē inclusam.
Pro totius ergo mundi peccatis Interpellat dnī. qua ptotū
mundū est ecclia. quamsuo sanguine comparauit; Neque ue
bo huic repugnat. quodinsequentibus dicit. &mundus to
tus inmaligno positus est. Qua &iam ptotum mundū sum.
5 qui maligno idest antiquo hosti famulentur. &inhoc scimus
5 qm cognouimus eum. simandata eius obseruemus, Quae man
5 data dicat. insequentibus apperit. idest caritatem, Quidi
5 cit se nosse dm. &mandata eius noncustodit. mendax est.
5 &ineo ueritas nonest, Xpi ueritas appellatur, Ego sumin
quit uia. ueritas &uita, Frustra ergo meo adplaudimus nobis.
cuius mandata nonfacimus, Nec grande putemus unum dm
nosse. cum &demones credant. &contremescant, Quid autē
sit ueraciter dm nosse. subsequenter ostendit dicens, Qui
autem seruat uerbum eius. uere meo caritas di pfecta est,
Ille itaq: uere dm nouit. qui eius mandata seruando. cari
tatem se eius habere cōprobat, hoc est enim dm nosse.
quod amare, Nam quisquis eum non amat. pfecto ostendit.
qua quamsit amabilis nonnouit. quamsit suauis dnī
&dulcis. gustare. &uidere nondidicit. quieius placere

conspectibus continua intentione non sitagit, Et inhoc sci
mus qm in ipso sumus, qui dicit se in ipso manere debet
sicut ille ambulauit et ipse ambulare. Idest per dilectionem
nimiam etiam pinimicis orare dicens, Pater ignosce illis;
sed et prospera mundi cuncta forti animo contempnere
libenter irrisiones et opprbria tolerare sicut et ipse dicit,
Siquis uult post me uenire abneget semet ipsum et tollat cruce
suam et sequatur me, Km non mandatum nouum scribo uo
bis sed mandatum uetus. quod habuistis ab initio, Mandatum
uetus est uerbum quod audistis, Iterum mandatum nouum
scribo uobis, Eadem caritas. et mandatum uetus est quia ab
initio commendata et mandatum nouum quia tenebris eiec
tis desiderium noue lucis infundit, Unde recte subditur,
Quod est uerum et in ipso et in uobis qm tenebrae transierunt.
et lumen uerum iam lucet; Ecce unde nouum quia tenebrae
aduere homine lux uero ad nouum hominem pertinet,
Denique dicit apostolus paulus, Exute uos uetere homine
et induite nouum, Aliquando fuistis aliquando tenebrae nunc
autem lux in dno; Qui dicit se in luce ee et fratrem suum odit
in tenebris est usque adhuc, Dns precepit inimicos diligere;
Qui ergo dicit se ee xpianum et fratre suum odit in peccatis
est usque adhuc, Bene addidit Usque adhuc quia nimi
rum omnes homines in tenebris nascuntur uitiorum in tene
bris manent omes donec gratia baptismi pxpm illuminen
tur, Sed et si quicum odio fris accedit ad fontem uitae quo
renascatur ad potum sanguinis pretiosi quo redimatur
et si se illuminatum a dno aestimat in tenebris est usq: adhuc
Nec ulla ratione peccatorum umbras excuere potest

qui uiscera caritatis induere noncurauit, hinc est enim
quodsimon nup baptismatis unda perfusus/abeo quiclaues
cęli habet audiuit, Non est tibi pars neq: sors insermone
hoc, Infelle enim amaritudinis/&obligatione iniquitatis/
uideo te esse, Quia uidelicet collegio fraternitatis neglecto/
donum spsi quo unitas ecclesiae conseruatur/pecunia
emere/ac priuatum cupiebat habere, Qui diligit frem
suum/in lumine manet/&scandalum in eo non est/idest offen
sio, Qui enim diligit fratrem/tolerat omnia propter uni
tatem caritatis, Pax enim multa diligentibus/idest ca
ritatem/&non est illis scandalum, &paulus dicit, Suffe
rentes inuicem in caritate/studentes seruare unitatem spsi/
in uinculo pacis, Qui autem odit fratrem suum/in tenebris
est &in tenebris ambulat/&nescit quo eat/qm tenebre
obcecauerunt oculos eius, It enim nescius in gehenna/ig
naruis &cecus: praecipitatur in poena/Recedens scilicet a xpi
lumine/&monentis &dicentis, Ego sum lumen mundi/qui
me secutus fuerit/non ambulat in tenebris/sed habebit
lumen uitae, Scribo uobis filioli/qm remittuntur uobis
peccata propter nomen eius, Omnes suos auditores/quos
ipse in xpo precesserat/filiorum nomine glorificat/qua
uidelicet renati &a qua aspu sto/remissionem acceperant
peccatorum, &ne dubites fideles quosque/patrum pre
cedentium filios posse nuncupari recte/audi ppheam
de ecclesia canentem, Omnis gloria eius: filiae regum ab
intus, Itemq: ad eandem/pro patribus tuis nati sunt tibi
filii, Scribo uobis patres/quo cognouistis eum qui ab initio
est, Patres non ait/sed sapientia maiores ac ma

turos appellat, Senectus enim uenerabilis est / nondiutur
na · neque numero annorum computata; Cani sunt au
sensus hominis. & ~~&~~ as senectutis uita immaculata; Pa
trum namque est antiqua meminisse ac nosse / & her
moribus pandere, Unde scriptum est. Interroga
patres tuos & adnuntiabunt tibi; & ideo recte patres
appellat eos / qui eum qui ab initio est / id est dnm xpm /
una cum patre & spu sco · nosse / & suis auditoribus fideli
ter predicare didicerunt; Scribo uobis adolescentes / qm
uicistis malignum; Adolescentiae tempus lubricum est
propter incentiua carnis · sed & propter robur & atis. cer
tamen habile; Unde adolescentibus iohannes illis scribit /
quitemptamenta uoluptatum carnalium / uerbi di amore
uicerunt. Scribit & eis / qui maiore perfectione. in latis
propter uerbum di persecutionibus / cunctas maligni
hostis machinas fortiter contempserunt; Scribo uobis
infantes / qm cognouistis patrem; Infantes dicit humiles
spu / quique magis humiliari sub potenti manu di consen
tiunt / eo sublimius & ~~&~~ ternitatis eius archana cognoscunt /
Sicut d & alibus dicit / eidem patri filius; Abscondisti hec
a sapientibus & prudentibus / & reuelasti ea paruulis;
Scribo uobis patres / qm cognouistis eum qui ab initio e;
Commendat hoc & rep & it; Mementote uos patres
e, / si oblitus fuerimus eum qui ab initio est / perdidistis pa
ternitatem; Scribo uobis iuuenes quia fortes estis / &
uerbum di in uobis manet / & uicistis malignum; & iam
atque & iam considerate / quia iuuenes estis / pugnate
ut uincatis / Uincite ut coronemini / humiles estote

neinpugna cadatis; Nolite diligere mundũ. neque ea quae in
mundo sunt; Omnibus hec generaliter ecclesiae filius scribit.
Sibi uidelicet quipatres sunt, pmaturnate prudentiae ac doc
trinae. Illis qui infantes perdeuotionem humilitatis. Ueis
qui adolescentes. uel iuuenes. propter deuicta temptatio
num certamina; Omnibus his pariter mandat. Ut utantur
quidem mundo adnecessitatem. sednondiligant addesideria
superflua. Sicut Spaulus ait. Et carnis curam nefeceritis.
indesideriis; Siquis dilexerit mundũ. nonest caritas patris ineo;
Nemo sibi mentiatur. unum cor. duos tam sibi aduersarios
amores noncapit; Unde Dnis ait; Nemo potest duobus
dominis seruire; Iterum; nonpotestis dõ seruire Deman
mone; Sicut enim caritas patris fons est omnium Dorigo
uirtutum. Ita dilectio mundi. cunctorum est radix Dfomes
uitiorum; Unde sequitur; Qm omne quodest inmundo. con
cupiscentia carnis est. Deconcupiscentia oculorũ. Dsuperbia
uitae; Omne quodinmundo est dicit. Omnes quimente
inhabitant mundum. quiamore incolunt mundum. sicut
caelum inhabitant. quiconuersationem habent incelis. quorũ
cor sursum est. Quamuis incarne ambulent interra; Om
ne ergo quodinmundo est. idest omnes mundi lectores.
nonhabent nisi concupiscentiam carnis. concupiscentiam
oculorum. Dsuperbiam uitae; Hic quippe uitiorum uo
cabulis. omnia uitiorum genera conprehendit, Concupis
centia namq: carnis est. omne quod aduoluptatem.
Ddelitias pertinet corporis; Inquibus sunt maximae.
cibus. potus. concubitus. Dequibus salomon ait, Sanguis
sugae duę sunt filiae dicentes. Affer affer; Concupiscen

tia oculorū / omnis curiositas / quae fit indiscendis artib;
nefarius / Incontemplandis spectaculis turpibus uel sup
uacuis / Inadquirendis rebus temporalibus / Indinoscendis
& iam carpendisque uitiis proximorū; Superbia uitae
est / cum se quisq; iactat inhonoribus; Perhęc tria tamen /
cupiditas humana temptatur; Perhęc adam temptatus
est & uictus / Perconcupiscentiam scilicet carnis / cum hos
tis cybum ligni uetitum ostendit / eumq; adcomedendum
suasit; Perconcupiscentiā oculorū cum dicere / scientes
bonum & malum / & aperientur oculi uri; Persuperbiam
uitae cum dicere / eritis sicut dii, Perhęc temptatus ē
dnūs & uicit, Perconcupiscentiā carnis / Idest cibum · ubi
suggeritur; Dic ut lapides isti panes fiant; Con Percupiscen
tiam oculorū / idest curiositatem / ubi de pinna templi am
monetur / ut se deorsum mittat / Temptandi gratia / utrū
a angelis suscipiatur; Persuperbiā uitae / idest inanem
iactantiam / ubi in monte constituto / ostenduntur omnia
regna mundi / & promittuntur si adorauerit; Quae non
est a patre / sed & e mundo; Non est pugna nobis uitiorum
& ado patre / & conditore naturaliter inserta / sed & e mundi
huius amore / quem creatori praeulimus. nobis accidisse
probatur; fecit enim ds homines rectos / & ipsi se miscuer
infinitis quaestionibus / ut salomon testatur; Unde & iaco
bus ait; Nemo cum temptatur dicat / qm ado temptor,
ds enim intemptator malorum est / Ipse enim nemine
temptat; Unus quisq; enim temptatur a concupiscentia
sua / abstractus & inlectus, & mundus transit / & concu
piscentia eius; Quia autem fecerit uoluntatem dni / ma

nō in ēternum; Mundus transibit cum indie iudicii per ignē
in meliorem mutabitur figurā. ut sit caelum nouū et terra
noua; Transibit et concupiscentia eius. quia tempus paran
dae luxuriae. uel alicuius peccati ultra nonerit; In illa
autē die peribunt omnes cogitationes eorum. Illę utq:
quibus erga mundi hauus desideria intendebant, Qui au
facit uoluntatem dni. nequaquā eius cogitationes mundo
transeunte pereunt. sed quia celestia et ēterna desidera
bant. immutabiles perpetuo manent. quia premia super
na quę cupierunt consequentur; Unde et dns de femina
deuota. in qua deuna quaq: anima. quae uoluntatem suam
perfecte secuta fuerit ait, Maria optimam partē elegit.
quae non auferetur abea; Qui ergo in ēternum manere in
concussus quisquis concupiscit. eaque transire nescunt
amplectatur. eius qui ēternus est. di uoluntatē sequatur;
5 Filioli. nouissima hora est; Nouissimam horam. nouissimū
seculi tempus. quod nunc agitur dicit. Iuxta illā dni para
bolā. ubi operarios inuineā suam a prima hora. a tertia.
a sexta. a nona. et a undecima narrat esse conductos; A pri
ma namq: hora uineam dni excolebant. qui primordia
seculi. uel docendo. uel recte uiuendo. sui creatoris uolun
tati seruiebant; A hora tertia. qui a tempore noe. A ho
ra sexta. qui a temporibus abraham. A hora nona. qui
a temporibus legis datae. A hora undecima. qui atem
poribus dominicae incarnationis. usque in finem saeculi
celestibus famulantur imperiis. In qua uidelicet hora. et
aduentus in carne saluatoris futurus. et secutura pestis
antixpi. quae precona salutis impugnaret. ppheta rū.

presagio signata est; Unde sequitur; Et sicut audistis /
quia antixpi uenit / Nunc antixpi multi facti sunt;
Antixpos dicit hereticos / sed & illi qui fidem catholicam /
quam confitentur / peruersis actibus destruunt / Anti
xpi / idest xpo contrarii / iure uocantur; Qui omnes
illi maximo antixpo / in fine seculi uenturo / quasi suo ca
pitis testimonium reddunt; Unde & paulus de illo ait /
quod mysterium iam operatur iniquitatis; Unde scimus /
quia iam nouissima hora est / Unde / quia antixpi iam
multi facti sunt; Potest autem & iam sic intellegi / quod
ait / iam tunc nouissimam fuisse horam / quia persecu
tio illius temporis / quę ab hereticis ingerebatur / magnā
similitudinem habuerit ultimę illius persecutionis / quę
imminente die iudicii uentura est / Quamuis hęc linguis
tantum uesanis ecclesiam uexauerit / illa & iam gladius
sit uexatura ferocibus; Exnobis exierunt / sed non e
rant ex nobis; Plangendum uidebatur / in damnum
cum audiremus / ex nobis exierunt / sed mox consolatio
nobis offertur cum subditur / sed non erant ex nobis;
Constat enim / non posse exire foras / nisi antixpos / Eos
autem qui non sunt xpo contrarii / foras exire nullo
modo posse; Qui enim non est xpo contrarius / in cor
pore ipsius here; Sed sunt qui intus sunt / sic in cor
pore dni / quando curatur corpus ipsius / & sanitas
perfecta erit / nonnisi in resurrectione mortuorum;
Sic sunt in corpore xpi / quomodo humores mali quan
do euomuntur / tunc relevatur corpus / Sic & mali quan
do exeunt / tunc relevatur ecclesia; Ex nobis exier inquit /

sed nolite tristes esse / quia noneram ex nobis; Unde probas?
Nam si fuissent ex nobis mansissent utique nobiscum; hinc er
go uidendum / quia multi qui non sunt ex nobis / accipiunt
nobiscum sacramenta xpi; Sed temptatio probat / quia non
sunt ex nobis. Quando illis temptatio uenerit / uelut occa
sione uenti uolant foras / quia grana noneram, Omnes au
tem tunc uolabunt / cum aera dominica coeperit uentilari inche
uuditu; Siqui sane scierunt peccando / sed penitendo redeunt.
hi non anti xpi / sed in xpo esse probantur / si illos finis uitae
presentis in ecclesia manentes inuenerit; Sed ut manifestis /
qm non sunt omnes ex nobis; Ideo permittente dno / quida
ante ultimam discussionem / exeunt de ecclesia / ostendentes se non
esse ecclesiae membra / nec pertinuisse ad corpus xpi / ut per
hoc manifeste clarescant omnia / quia non sunt omnes ex
nobis / qui nobiscum intus positi. sacramenta xpi percipiunt /
sed soli. qui digna eisdem sacramentis opera in unitate eccle
xpi faciunt. Seduos unctionem habetis a deo / et nostis omnia;
Unctio spiritalis / ipse sps est, / cuius sacramentum est in
unctione uisibili; hanc unctionem xpi dicit / Omnes qui
habent cognoscere malos et bonos / nec opus est ut doceantur /
quia ipsa unctio docet; et bene cum hereticis loquendum / re
pente conuersus ad suos auditores. dicit unctionem eos ha
bere a deo / ut ostendat eis contrario, quod heretici et omnes
anti xpi. gratiae spiritalis munere sint priuati / nec per
taneant ad dnm / quises uocari a prophetis consueuit /
Quin potius inter ministros satanae / quis certatus nihil ha
bent. cum perditionis locum teneant; Non scripsimus
uobis / quasi ignorantibus ueritatem / Sed quasi scientib: eam;

Nostis enim uerritatem fidei & uitae - dacta peruncionem spi.
nec opus habetis doceri nisi inpersistatis in eo quod coepistis;
Et qm omne mendacium ex ueritate non est; hic uersus pen
dit a superiore; & est sensus; Non scripsimus uobis quasi ig
norantibus ueritatem sed quasi scientibus eam; Et hoc quoque
scientibus qm omne mendacium ex ueritate non est; Ecce
enim admoniti sumus quomodo cognoscamus antixpm;
Xps dixit; Ego sum ueritas; Omne autem mendacium non e
ueritate; Omnes ergo qui mentiuntur nondum sunt de
xpo; Non dixit quoddam mendacium ex ueritate & quoddam
mendacium non est ex ueritate; Quis est mendax nisi is qui
negat qm ihs non est xps. Praedixerat omne mendacium
ex ueritate non ee sed quia multa sunt genera mendaciorum
non parum inter se disparia nunc quasi singulare menda
cium ponit negationis xpi. Quia nimirum hoc tam nefan
dum & execrabile mendacium est ut ineius comparatione
cetera aut parua uideantur aut nulla. Iuxta quod per
cantum hierusalem dictum e; Iustificata est sodoma xre;
Propria autem uideorum est haec negatio ut dicam qm ihs
non est xps; Sed & heretici qui male credunt de xpo negant
ihm ee xpm. Quia de xpo non recte sentiunt neq; eum ta
lem confitentur qualem diuina ueritas docet sed quale
ipsorum uanitas fingit; Mali quoq; catholici qui xpi manda
tis obtemperare contempnunt ihm ee xpm denegant.
Cui non ut xpo di filio debitum amoris uel dilectionis
seruitium impendunt sed uel ud homini nullius potentiae
adhibitum contra dicere nontiment; Ideoq; omes hi menda
ces & antixpi. idest xpo contrarii probantur existere.

ar testante apostolo. quiconfitemur se nosse dm factis autē
negant; hic est antixpus. quinegat patrem & filium; hac sen
tentia cumhereticis maxime percutit iudaeos. quibus ne
gantes eē xpm filium dei. nihilominus dm patrē se habere
dicebant. ostendens eos frustra dm patrem confiteri. qui
filium negant; Hinc & ipse dns eos & secutans ait; Sicut pater
uester eet. diligeretis utique me; Ego enim & deo exiui & uenio.
Omnis quinegat filiū nec patrem habet, quiconfitetur filiū.
& patrē habet; Confessionem hic uocis cordis. & operis inqui
rit; Qualem querebat paulus cuman. & nemo potest di
cere dns ihs. nisi inspū sco; Quod est aperte dicere. nemo
potest. nisi donante gratia spus sci p fecta pfessione. & ac
tione. xpo dno famulari; Vos quod audistis abinitio. in uo
bis permaneat; Si inuobis permanserit quodabinitio audis
tis. & uos infilio & patre manebitis; Illam inquit fidem. illa
dogmata toto corde sectamini. quae aprimis ecclesiae nas
centis temporibus. apostolorū uoce percepistis; Ipsa sum
enim sola. quaediuinae gratiae participes reddant; Et
siquis uobis dixerit. ecce hic est xpus. ecce illic. ne credatis.
& surgent enim pseudo xpi. & pseudo prophetae. ut dns
praedixit; & uos inquit inpatre & filio manebitis; Filium
primo ponens. quia sicut ipse filius dicit. nemo uenit ad
patrem. nisi per filium; Nullus diuinae celsitudinis gloriā
uidebit. nisi quipersacramenta humanitatis quam filius
suscepit. renatus est; Vel certe ideo filium primo. & sic pa
trem nominauit. nedicant arrian. filium minorē patre
propter ea credendum. quia nunquā ante patrē nomina
tus inueniatur; Et hęc est. pmissio. quam ipse pollicitus ē nob.

vita

uita aeterna; Quasi quaereres mercedem dicueres; Ecce in
me quod abinitio audiui custodio. optempero. pericula labo
res. temptationes. pista pmissione sustineo; quem fructu
quam mercedem. uel quid mihi post ea dabit? Hec est in
quit pmissio. quam pollicitus est nobis. uita aeterna; Me
moria pmisse mercedis. pseuerantem te facit mopere;
Haec scripsi uobis. de his qui seducunt uos; Seductores quos 5
nominat. non solu hereticis sunt intellegendi. qui pueri
doctrina quaerunt auertere a fide. Sed et hi. qui pinlece
bras uel aduersa seculi. a pmissione uitae aeternae. men
tes infirmoru. male mulcendo. siue terrendo deuiabunt;
Et uos unctionem. quam accepistis abeo. maneat in uobis.
et non necesse habetis. ut aliquis doceat uos; hoc inquit dno
iuuante pcurate. ut sps sci gratia. quam in baptismo con
secuti estis. integra uro in corde seruetis et corpore. iuxta
illud apti pauli. spm nolite extinguere. Sicq; fit. ut docen
te interius uos spu. minus indigeatis. extrinseca hominum
institutione doceri; Potest unctio de qua loquitur. ipsa
di caritas intelleqi. quae diffundit in cordibus nris. per
spm sem quidatus est nobis. quae citissime ad obseruan
da di mandata. cor quod impleat inflammat; Sed sicut
unctio eius. docet uos de omnibus; Merito addit de omnib;.
quomodo in euangelio dns de eodem spu loquens discipu
lis. ait; Ipse uos docebit omnia. Quia nisi isdem sps cor
di adsit audientis. otiosus est sermo doctoris; Nemo er
go doctrinam homini tribuat. quod extere doctrinis intelle
qit. quia nisi intrius sit qui doceat. doctoris lingua exte
rius in uacuu laborat. nec tamen doctor cessare debet.

quin quodulas facias / Iuxta id quod paulus ait; Ego plantauit / apollo rigauit / ds autem incrementum dedit; Et uerum est / & nonest mendacium; Sollertius / crebra iteratione inculcat / uera eē quae prēdicat / & ab omni falsitatis sordes mundissimis / ut eos qui alter predicare presumpserant coerceat; Et nos quoq; sedulius admoneat / nonaliter uitā posse inuenire perpetuā / nisi illam sequamur fidei & operis castitatē / quae p apostolos primitiuae ecclesiae data est / atque eandem sequendo & custodiendo / usq; ad finem uitae huius p maneamus; Cui simile est illud apostoli; Nemo uos seducat inanibus uerbis; Propter haec enim uenit ira dei / in filios diffidentiae; Quod uero mala translatione dicitur / & uerax est & nonest mendax / ad priorē uersiculū respicit quo dicitur; Sed sicut unctio eius / docet nos de omnibus / significans quod uerax est eadem unctio / id est ipse spīs / qui docet homines / mentiri non potest; & sicut docuit nos / manere in eo; Doctrinis uanis & peregrinis / nolite abduci; Et fide / eo ritu / quo ipse docuit / in illo manete; Qui enim perseuerauerit usq; in finē / hic saluus erit; Et nunc filioli manete in eo / ut cum apparuerit / habeamus fiducia / & non confundamur ab eo in aduentu eius; Qui mox persecutiones infidelium / inter irrisiones carnalium proximorum / permanet in dno / fiducia habet in aduentu eius / sciens / quia pauperum patientia / non peribit in finē; At quicumq; erubescit / uel percutienti se in maxilla prebere altera / uel contra aproximo illatū patienter sufferre / uel alia huiuscemodi / quae dns iussit obseruare / uel certe in tempore persecutionis / publice xpi anū se profiteri maluit / iste ni

meu: & fiducia ad aduentum dni habere non potest. Qua
fiducia professionis eius. in hac una seruare neglexit. Quin
potius confundetur abeo ad aduentu eius; Hinc namq: dicit,
qui me erubuerit & meos sermones; hunc filius hominis eru
bescet cum uenerit in maiestate sua & patris. & sctorum ange
lorum; Discitis qm iustus e. scitote qm omnis qui facit ius
tiam. & ipso natus est; Iustitia modo nra. & fide; Iustitia
perfecta non est nisi in angelis. & nec in angelis. sicut compa
rentur; Tamen si qua perfecta iustitia est animarum & spi
rituum. & quos dis creauit. in angelis e sicut. & iustis bonis. nullo
lapsu auersis. nulla superbia cadentibus. sed manentib: sem
per in contemplatione uerbi di. & nihil aliud dulce habentib:
nisi a quo creati sunt. In ipsis perfecta iustitia est; In nobis autem.
& fide coepit ce. secundu spm; Unde dicit psalmista; Incipi
te dno in confessione; Incipite inquit; initiu iustitiae nrae.
confessio peccatorum; Cepisti non defendere peccatu tuu. Iam
inchoasti iustitiam; Perficietur autem in me. quando nihil aliud
facere delectabit. Quando absorbebitur mors in victoria.
quando nulla concupiscentia in illabit. quando non erit con
luctatio cum carne & sanguine. quando erit corona victoriae.
& triumphus de inimico. tunc erit perfecta iustitia; Ergo
si scitis qnia iustus e aut. scitote qm omnis qui facit iustitiam.
& ipso natus est. & sed dicam; & quia dicit & ipso natus est. or
tatur nos; Iam ergo quia nati & illo sumus. perfecti sumus;
audi deinceps sequentia; Vide & quale caritate dedit nobis
pater. ut filii di nominemur & simus; Magna e gratia
conditoris nri. quia nos donauit. ut eum amare & noueri
mus & possimus. & ita amare. ut patre filii. cum & hoc

magnū est. si sic amare illū possimus. quomodo fideles seruī
dominos. Quomodo dominū possidentes amant mercennarii;
Qualiter autē dī filii effici debeamus. idem iohannes in eu
angelio testatur; In propria inquiens uenit. & sui eum non rece
perunt; Quot quot autē receperunt eum. dedit eis potes
tatē filios dī fieri. his qui credunt in nomine eius; Con iuncto
igitur utroq; testimonio constat. quia p fidem & dilectionem
filii dī efficimur. sed & pelagii & arrii dogma per hec condem
natur; Pelagii quidem. qui dicere ausus erat. homines sine
gratia dī posse saluari. Condemnatur heresis in eo. quod di
citur adō nobis caritatē dari. uel potestatē. Quia adoptio
nē filiorū accipiamus; Porro arrius. qui dicebat minorem
patri ac dissimilē eē filiū. refellitur in eo. quod idem iohan
nes. & hic dicit a patre nobis dari caritatē. Quia filii dī nomi
nemur & simus. & in euangelio p dnm saluatorē ait. potes
tatē dari credentibus. filios dī fieri; Constat enim unus sub
stantiae. eiusdemq; eos eē potentiae. qui equaliter hominib;
atq; indifferent celestia dona tribuunt; Propter hoc
mundus non nouit nos. quia non nouit eum; Mundum in
hoc loco. mundi amatores appellat; & hoc est quod idem
ipsi. in iudicio uisa seorū gloria. quorū fidem despexerant.
dicturi sunt inter se gementes. & poenitentiā agentes;
Hi sunt quos aliquando habuimus in derisū. & in similitudinē
improperii; Nos insensati uitā illorū aestimabamus insa
niā. & finē illorū sine honore; quomodo ergo computati sunt
inter filios dī. & inter seos sors illorū est; Carissimi nunc
filii dī sumus. & nondū apparuit quid erimus; & paulus
ait; Mortui enim estis. & uita ura abscondita ē cum xpo

indō; Mortuus fidelis est. & extinctione uiueris uitae quae
erat in peccatis! & uitā habentes! nouā in xpō fidem! cuius al
titudo nondum uisibiliter nobis apparuit; Scimus qm̄ cum
apparuerit! similes ei erimus; & hoc quoq: paulus alis explicat
uerbis! Cum xpūs inquiens apparuerit uita uſra! tunc &
uos apparebitis cum ipso in gloria; Similes inquit ei erimus!
Quia cum immutabilis & aeternae diuinitatis contemplatione
p fruemur! Nos quoq: immortales erimus! & similes quidem
erimus quia beati! & tamen creatori similes non erimus! quia
creatura sumus; Quis enim similis dō erit. inter filios di!
Quam quam possit! hoc etiam de immortalitate corporis dic
tum uideri; & in hac quippe similes erimus dō! sed tantum
modo filio! qui solus in trinitate corpus accepit! In quo mortu
us resurrexit! atq: id ad supna p uexit; Qm̄ uidebimus
eum sicuti est; Esse di est! p̄ eternū hunc atque incommutabile
permanere; Unde ad moysen dicit; Ego sum qui sum; & dices
filiis israhel; Qui est. misit me ad uos; Uidebimus ergo eū sicuti
est! quando hunc in ipsa diuitatis suae substantia contempla
bimur; Quod in hac uita nulli prorsus electorū concedimur!
Cum etiam ipse legis lator: dnm̄ quem in angelica specie con
templari solebat! obsecrans dicat! Dnē. ostende mihi teme
ipsū. ut uideam te! Ab eodem dnō audiuit; Nemo uidebit
faciē meā & uiuet; Cui tamen p merito magnae seruitatis ait;
Ostendā omne bonum tibi; hinc & paulus ait; Nunc ui
demus p speculū & in enigmate! tunc autē facie ad faciem;
Unde quod responsū est moysi uerū est! Quia nemo pot
est faciē di uidere & uiuere! Idest nemo potest eum in
hac uita uiuens. uidere sicuti est; Nam multi uiderunt!

sed quos uoluntas dī elegit ⁄ nonquod natura formauit ; & il
lud quod iohannes ait ⁄ Qm̄ uidebimus eum sicuti est ⁄ Nonsi
cut eum homines uiderunt ⁄ quando uolunt inspecie qua uolunt ⁄
Non immatura quę insemetipso & iam cum uidetur latuit ⁄
sed sicut est ⁄ quod abeo amo esse petebatur cum ei diceretur ⁄ ostende
de mihi temetipsum ⁄ Abeo ⁄ qui cum illo facie adfaciem loquebatur ⁄
Nonquod dī plenitudinē quisquā nonsolū oculis corporis ⁄ sed uel
ipsa mente aliquando comprehendit ; Aliud est enim uidere ⁄
aliud est totū uidendo comprehendere ⁄ quando quidē id uide
tur ⁄ quod presens utquumq; sentitur ; totum autē comprehen
ditur uidendo ⁄ quod ita uidetur ⁄ ut nil eius lateat uidentem ⁄
aut cuius fines circumspici possint ⁄ sicut te nihil latet prae
sentis uoluntatis tuae ⁄ Circumspicere autē potes fines anule
tui ; Exempli gratia duo posui ⁄ quorū alterū admentis obtutū ⁄
alterū adcorporales oculos pertinet ; Visus enim ad utrumque
referendus est ⁄ idest & ad oculos & ad mentē ; Omnis qui
habet spem hanc in eo ⁄ sci ficat se ⁄ sicut ille sci est ; Multi se
dicunt habere spem uitae caelestis in xpo ⁄ sed hanc confes
sionem ⁄ neglegenter uiuendo euacuant ; Manifestū autē
de se iudicium spei supernae exhibet ⁄ qui bonis operam dare
aerbus studet ⁄ Certus quodnonaliter adsimilitudinem dī quis
in futuro pueniat ⁄ nisi sicut dī sciatē ⁄ in presenti se scificando ⁄
idest abnegando impietatem & secularia desideria ⁄ sobrie
autem & iuste & pie uiuendo imitetur ; Sic autem diuinae
scientiae mundiciam ⁄ pnae capacitate mensuriae iubemur
imitari ⁄ sicut diuinae similitudinis gloriā ⁄ pnae creaturae
mensura ⁄ sperare precipimur ; Neque enim pelagianum
dogma iuuare credendū est ⁄ quod dicitur de homine ⁄ sci

ficat se. quasi aliquis ipse sine diuino auxilio. sēificare per
liberum arbitrium possit, Sed quia habet spem in dno. sēificat
se quantum potest ipse niendo. Deus pomnia gratiam fla
grando quiat. sine me nihil potestis facere. eiqi dicendo.
adiutor meus et tu ne derelinquas me, Omnis qui facit pec 5
catū. & iniquitatē facit, Nemo dicat. aliud est peccatū. aliud
iniquitas; Nemo dicat. ego peccator sum. sed iniquus non sū;
Omnis enim qui facit peccatū. & iniquitatē facit. & peccatū
est iniquitas; Virtus huius sententiae facilius in lingua gre
corū. qua edita est epistola comprehenditur, siquidem apud
eos iniquitas. anomia uocatur. quod significat quasi contra
legē. uel sine lege factum, siquidem lex latine. grece nomos
uocatur, Cum ergo dicit iohannes. qua omnis qui facit pec
catum. & iniquitatem facit. hoc est anomiam & peccatum.
est iniquitas. manifeste insinuat. qua omne quicquid pecca
mus. contra legem dī facimus. luxta illud psalmistae, prae
uaricantes repputaui omnes peccatores terre. Omnes enim
qui peccant. praeuaricationis rei sunt. hoc est non solū illi.
qui data sibi scriptae legis scita contempnunt. sed & illi qui
innocentiā legis naturalis. quam in prouo plasto omnes acce
pimus. siue infirmitate. siue neglegentia. siue & iam ig
norantia corrumpunt, Sed & latinum nomen. eidem rationi
congruit. quo iniquitas quasi equitati aduersa nuncupatur.
Quiq^m facit peccatum. & iniquitatem facit. & peccatum est 5
iniquitas; Qua quicumque peccat. contrarius nimirum
equitati legis diuine peccando existit; Verum nemos qui pec
catis & iniquitatibus adpurum carere nequimus. prorsus de
salute desperemus. uideamus quid sequitur de dno;

Et scitis qm̄ ille apparuit ut peccata tolleret. Et peccatum in
eo non est; hoc Iohannes baptista testimonium de dnō per
hibens. ait; Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mundi;
Ideo autem peccata tollere potuit dns. quia peccatum in eo
non est; Tot etiam immundi homines uenire perfecti. sed
eorū nullus peccata tollere potuit mundi. quia nullus sine
peccato esse potuit in mundo; Non ergo glorietur pelagius.
non se iulianus eius sectator et tollat. audiens quia omnis
qui habet spem in dnō. sanctificat se; Nemo enim tollit peccatū.
quia nec lex quamuis sancta et iusta et bona. potuit auferre.
nisi ille in quo peccatum non est; Tollit autem. et dimittendo
quae facta sunt. et adiuuando ne fiant. et perducendo ad uitā.
ubi fieri omnino non possint; Omnis qui in eo manet non pec
cat. In quantū in eo manet non peccat; Et omnis qui peccat.
non uidet eum. nec cognouit eum; Visionem dicit et cognitio
nem fidei. Qua iusti etiam in hac uita dm̄ uidere delectan
tur. donec ad ipsam speciem apertę uisionis eius. in futuro
perueniant. De qua supra dictum. Quō uidebimus eū sicuti est.
Omnis ergo qui peccat. non uidet eum nec cognouit eum; Sicut
gustasset et uidisset quam suauis est dns. Nequaquā se peccan
do auidenda eius gloria segregaret; In quantū iusti memo
riā abundantiae suauitatis eius eructuant. et iustitia eius
exultant. In tantum se a peccatis abstinendo. iustitiae eius in
commutabili et incomparabili concordare studeant.
Filioli nemo uos seducat; Qui facit iustitiā. iustus est. sicut
ille iustus est, Iustus est inquit. sicut et ille iustus est. Ut
supra. sanctificat se inquit. sicut et ille sanctus est, Non quod nra
iustitia uel sanctitas. diuinae par esse ualeat. Cum semper sit.

non est sēs ut est dnus, Sed sicut multum inter est inter fa
cem hominis. & imaginē de speculo. quia imago est imi
tatione. corpus in veritate. & tamen sicut hic oculi. ita
& ibi. sicut hic aures. ita sunt & ibi. Dispar est res. sed sicut
adsimilitudinē refertur. ita & nos. habemus quidem ima
ginem. sed non illā. quam habet filius aequalis patri, Nam
& nos. p modulo nro. sinon sicut ille essemus. & nulla par
te similes diceremur, Ergo sēficat nos. sicut & ipse sēs est,
Sed ille sēs & veritate. nos sēi fide. Iusti sumus sicut & ille
iustus est. sed ille in ipsa incommutabili perpetuitate nos
iusti. credendo in quem non uidemus. ut aliquando uideamus,
Qui facit peccatū & diabolo est; Non carnis originē ducen
do & diabolo. sicut manicheus credit impiissime decunc
tis credidit hominibus. sed imitationē uel suggestionem
peccandi sumendo a illo. Quomodo & nos filii abrahę sum
facti. imitando fidem abrahę. & e contra iudaeī filii abrahę.
deserendo fidem abrahę. facti sunt filii diaboli. Dicente ad
eos dnō, Vos de patre diabolo estis; qm ab initio diabolus
peccat, Cum premisisset ab initio. subiunxit uerbum
presentis temporis peccat. quia & e quo initio coepit dia
bolus peccare. nunquā desit. nec praesentiū saltē poe
narū enormitate. nec futurarū metu coercitus, Unde
iure & illo eē dicitur. quisq; a peccando se reuocare ne
glegit, Ab initio autē diabolus peccat. Illo utq. quo ip
se factus est. quo & iam creaturarū coepit origo cunc
tarū, Neque enim dubitandum ē. inter primas crea
turas angelos eē conditos. sed ceteris ad laudē creatoris
gloriā suae conditionis referentibus. ille qui primus est

conditus. mox in altitudinem clarissimus suae aspexit. contra con
ditorem cum suis sequacibus superbus intumuit. ipse quoque super
bus ab initio peccans. dear changelo est in diabolum versus.
In hoc apparuit filius di. ut dissoluat opera diaboli. Omnes pec
catores sed diabolo nati sunt. inquantum peccatores. Adam ado
factus est. sed quando consensit diabolo. sed diabolo natus est.
& tales omnes genuit. qualis erat. Natiuitas illa deiecit ad mor
tem. Natiuitas secunda idest baptismi. erexit ad uitam. Nati
uitas illa trahit secum peccatum. natiuitas secunda. liberat a
peccato. Ideo enim uenit xpus homo. ut solueret peccata homi
num. De qua solutione recte subditur. Omnis qui natus e sedo.
peccatum non facit. quoniam semen ipsius in eo manet. & non potest
peccare quia sedo natus est. Non autem hoc de omni peccato
dicitur. Si enim dixerimus quia peccatum non habemus. nos
ipsos seducimus. Sed de uiolatione carnalis. quam qui semendi.
idest uerbum di quo renatus e in se habet. committere non
potest. hoc enim sequendo manifestat dicens. In hoc mani
festi sunt filii di. & filii diaboli. Omnis qui non est iustus. non
est sedo. & qui non diligit fratrem suum. Dilectio ergo sola
discernit inter filios di. & filios diaboli. Qui habent caritatem.
nati sunt sedo. Qui non habent. non sunt nati sedo. Quic
quid uis habere. hoc solum non habeas. nihil tibi prodest. alia si non
habeas. hoc habe. & implesti legem. Qui enim diligit alterum
legem impleuit. & plenitudo legis e caritas. Quoniam hec e annun
ciatio. quam audisti ab initio. ut diligamus alterutrum. dicen
te dno. hoc est preceptum meum. ut diligatis inuicem.
Non sicut cain qui de maligno erat. & occidit fratrem suum.
& propter quid occidit eum. quoniam opera eius maligna erant.

fratris eius iusta; Exponit quomodo Cain maligno erat cum
quia uidelicet ipse habebat maligna opera; Ergo ubi est
iniuria. amor fraternus ei nonpot est. sed peccatum maligni.
idest diaboli e inpectore tali. quia et diabolus hominem in
uidendo. eiecit eum; Opera ergo iusta abel nondicit. nisi ca
ritatem; Opera mala cain nondicit. nisi odium fraternum;
Parum e quiodit fratre suum. et iniuriis operibus bonis; hinc
iaq; discernuntur homines. nemo adtendat linguas nisi sed
facta; cor sinonbene faciat. pfratribus suis ostendit quidin
se habeat; Temptationibus pbantur homines; Nolite mi 5
rari fres. siodit uos mundus; Mundum dilectores mundi dicit;
nec mirandum, quia qui amat mundum. fratre amundi amo
re separatum. et celestibus tamen desiderius intentum. amare
amare nonpossunt; Abominatio est autem peccatori religio.
ut scriptura testatur. Nos scimus. qm translati sumus demor 5
te aduitam. qm diligimus fres; Nemo se deuirtutibus extollat
falso. nemo suarum uirtum paupertate. ultra modum inoluat
aperta dat indicium / Qui cumq; fraterna dilectione plenus.
qui et adsortem electorum pertinet. quiportione habere inter
ra uiuentium meruit; Quinondiligit fratre suum. manet in 5
morte; Morte animae dicit, anima enim quae peccaue
rit. ipsa moriatur; Vita quippe carnis anima. uita animae
ds e; Mors corporis. amittere spm / mors est animae.
amittere dm; Unde constat. quod in anima mortui
oms inhanc lucem nascimur. trahentes ex adam originale
peccatum; Sedxpi gratia fidelibus regenerando agitur
ut inanima uiuere possint; Verum baptismatis et fidei
mysterium. illis solum prodest. illos demorte traicit aduitam.

quisincera mente diligunt fratres; atque ideo notandum
quodnonait: quinondiligit uenturus est inmorte. quasi de
poena ppetua loquerétur. quaerestat peccatoribus infutu
ro! Sedquinondiligit inquit. manet inmorte; Inilla utq;
morte/dequa etiam inhac uita sifratres pferre amaret.
exsurgere posset; hinc etenim dicitur inapocalypsi. Bea
tus et sc̄s. quihabet spem inresurrectione prima. inhis secun
da mors nonhabet potestate; Omnis quiodit fratre suum/
homicida est; Sicontempnebat quisq; odium fraternum/num
quid et homicidium incorde suo contemptturus est? Nonmo
uet manus adoccidendum hominem. homicida iam tenetur
ado; Viuit ille/et iste iam interfector iudicatur; Et scitis
qm̄ omnis homicida nonhabet uitam insé manentē; et sihic
pfidem inter scos uiuere cernitur. nonhabet insé ppetuo
manente uita; Nam ubi tempus retributionis aduenerit/
cum cain quiexmaligno erat/damnabitur etiam. quihoc
homicidii genere tenetur. utdiscordet et dissideat. et pa
cem cumfratribus nonhabeat. Notandu enim quodnon
ait absolute. homicida nonhabet insé uitā manente.
sedomnis inquit homicida. sicut nonsolum ille quiferro.
uerū et ille. quiodio fratrem insequitur; Inhoc cognoscim
caritate qm̄ ille pnobis animā suā posuit. Qualis pfec
ta caritas ee debeat innobis/dominicae passionis ex
emplo didicimus. Maiorem namq: hac dilectionem ne
mo habet ut animā suā quisponat pamicis suis. Unde
et paulus ait; Commendat autē ds suam caritatem
innobis/qm̄ cum adhuc peccatores essemus xps pimpi
is mortuus est; hanc beatus petrus habere monebatur!

cum dno dicente / Petre amas me / pasce oues meas / Respon
dit se amare · statimq; audiuit, Cum autē senueris ex
tendes manus tuas / Alius te cinget / & ducet quo non uis.
Hoc autē dixit autem euangelista / significans qua morte cla
rificaturus esset dm̄, Cui enim amore confitenti suas oues
commendabat / eum in testimonium profecti amoris animam
suā / pro eisdem ouibus ponere docebat. Ille inquit pro nobis
animam suā posuit. & nos debemus pro fratribus animas po
nere; Sed dicit forte aliquis, & quando possū habere ista
caritatem? Noli ergo dare desperare; forte nata ē. sed
nondum profecta est, nutri eam · ne offocetur, & unde in
quis noui natam in me ē caritatē quam nutriā? audi se
quentia; Qui habuerit substantiam mundi · & uiderit fra
trem suum necessitate habere / & clauserit uiscera sua a eo /
quomodo caritas di manet in eo? Ecce unde incipit caritas;
si nondum es idoneus mori pro fratre · iam idoneus esto da
re de tuis facultatib; fri; Si enim fratri molestiā patienti
non compatiēris. Nonne utique patris & eque ambo regenerati
estis caritas manet in te; filioli non diligamus uerbo neque
lingua · sed opere & ueritate. Opere uidelicet · ut cum fr̄
aut soror nudi sint / & indigent victu cotidiano · demus
eis quae necessaria sunt corpori · Similiter cum spīrtalib;
donis eos egere conspicimus · prestemus eorum necessita
ti quae possumus; Veritate autē ut eadem ei beneficia
simplici intentione largiamur · & non propter laudem
humanam · non per iactantiam · non in iuriā aliorum
qui maioribus prediti substantiis / nihil tale fecerint ·
Quae cumq; enim mens huius modi nēuus inficitur / in hac

puritas ueritatis habitare non uale. Tam essi opera dilec
tionis proximis impendere uidetur. In hoc cognouimus qm & ex
ueritate sumus. Idest cum opera priuatis in ueritate facimus
pate quia ex ueritate sumus. quae dr est. utpote qui eius p
fectionem pmodo nro imitemur. & in conspectu eius
suademus corda nra. haec sententia pnde a superiori. mb
quia cum opere & ueritate proximos diligamus. in manifesta
cognoscimus. qm in conspectu summe ueritatis suademus
corda nra. Omnes enim homines. cum aliquid facere dispo
nunt. ad idem factu meditandu. corda sua se conuertere
suadent. sed qui mala cogitant. hec ado occultare si ualerent
uellent. Ipso attestante quit. Omnis enim qui male agit
odit lucem. & non uenit ad lucem ut non arguantur opera eius.
Qui uero bona operari meditantur. hi facillime suis cordibus
p suadent. ut conspectui diuinitatis se pate fieri desiderent.
Quod summe pfectionis indicium ee sola. cum sua opera quisq
uel cogitatur. ado gaude uideri. Unde ipse subsequenter di
cit. Qui autem facit ueritate. uenit ad luce. ut manifesten
tur opera eius. quia ido sunt facta. Peruera ergo dilectio
nem cognoscimus. qm ex ueritate sumus. & qm in conspectu
eiusdem ueritatis suademus corda nra. hoc est tales cogita
tiones corda nra habere suademus. quae diuinis sint dig
na conspectibus. Qm si reprehenderit nos cor. maior e
dr corde nro. & nouit omnia. Si ipsa conscientia accusa
uerit nos intus. quia non eo animo bona nra facimus. quo
facienda sunt. Quomodo eius scientia latere possumus.
cui canitur. Ecce tu dne cognouisti omnia. & quia tenebre
non obscurabuntur a te. & nox sicut dies illuminabitur.

Kmi. si cor nrm nonreprehenderit nos. siuerit nobis respon 5
derit. quia diligimus & germana dilectio ē innobis. nonficta
sed sincera. salutē fraternā quērens. nullū emolumentum
expectans afratre nisi salutē ipsius. Item si cor nrm nonre
prehenderit nos. uidelicet cum moratione dicimus. dimitte
nobis debita nra. sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.
Fiduciā habemus addm. Nonincōspectu hominū. sed ubi ipse
dī uidet incorde. Et quodcumq; petierimus. accipiemus abeo.
qm mandata eius custodimus. & ea quaesum placita cora eo
facimus. Magna hec & desiderabilis fidelibus data pmissio.
Siquis uero tam uecors. & absurdus est. utpromissis nonde
lectetur caelestibus. Saltem pramescat hoc quodecontrario
sapientia terribiliter intonat dicens. Qui auertit aurem
suam ne audiat legem. oratio eius erit execrabilis. Neque
enim huic beati iohannis sententiae. contrariū uideri opor
tet. quodpaulus ter dnm rogauit. utdiscederet abeo an
gelus satane. nec impetrari potuit. sed dictum est illi.
Sufficit tibi gratia mea. nam uirtus iminfirmitate pfici
tur. Et si enim nonsemp aduoluntate accipimus orantes.
tamen mercedem deuotionis adsalutē accipimus. Sicut
idem paulus dnm rogans. Nonquodquae rebat. sedquod
utile habebat accepit. At contra. sepe reprobi exauditun
tur aduoluntatem. non exauduntur adsalutem. Unde
& eorū caput diabolus. ut beatū iob tempta & exauditus
est aduoluntate. sed ~~nō~~ addamnationem. Ideo enim con
cessus est iste tempta[n]dus. ut eo probato. ea & ille cruciandus.
Cum ergo dixisset iohannes. quia quodcumq; petierimus
accipiemus abeo. qm mandata eius custodimus. quasi

quaereres. quae mandata. Continuo subdit; Et hoc est man
datū eius. ut credamus in nomine filii eius ihū xpī. Et diliga
mus alter utrū. Singulari numero mandatū premisit.
Et duo sequenter adiungit mandata. fidem scilicet Et dilec
tionē. quia nimirū hec abinuicē separari nequeunt. Neq;
enim sine fide xpī. recte nos alterutrū diligere. neque
uere in nomine ihū xpī. sine fraterna dilectione possu
mus credere. Et diligamus inquit alter utrū. sicut dedit
mandatū nobis. Idest puro amore. Non sicut latrones.
uel quorumlibet aliorum patratores scelerū. qui se unq;
alterutrū diligunt. sed non casste. Sic enim mandatum
dedit nobis cum ait. Hoc est preceptum meū ut diligatis
invicem. sicut dilexi uos. Quid est enim sicut dilexi uos.
nisi ad hoc amare. ad quod amauit uos. ut de celesta
regna pertingatis. Et qua mercede. hec mandata fidei et
dilectionis seruantur. Sequitur; Et qui seruat mandata
eius. in illo manet. et ipse in eo. Sit ergo tibi domus dī. et esto
domus dī. mane in dō. et maneat in te dī. Manet in te dī
ut te contineat. manes in dō ne cadas; serua mandata
eius. tene caritatem. non diuellere a fide illius. ut glori
aris in presentia ipsius. et securus manebis in eo. modo p
fidem. tunc p spem. Manebit et ipse penitus in te. iux
ta quod et psalmista decantat; In aeternum exultabunt.
et habitabis in eis; Et in hoc scimus qm̄ manet in nobis. de
spū quem dedit nobis. Primis temporibus cadebat
sup credentes spī sē. et loquebantur linguis quas non
didiceram. Nunc autem. quia exterioribus signis sca
ecclesia non indiget. quicumq; credens in nomine ihū xpī.

fraterna

fraternā habuerit caritatē · spū sc̄o inse manentē testimo
nium ꝓhibet., Hoc enim agit spꝰ sc̄ꝰ inhomine · ut sit
in illo caritas·, Quia caritas inquit paulus diffusa est in
cordibus nrīs · ꝑ spm̄ sc̄m · quidatus est nobis·, Verum
quia multi caritatē nonhabentes · & unitatē ecclē puer
so dogmate scindentes · nihilóminus spm̄ sc̄m inse esse
contendunt · Recte subditur · Carissimi · nolite omni spū
credere · sed probate spꝰ · si ex deo sunt · qm̄ multi pseudo
pphete exierunt immundum·, & quis est qui probat spꝰ ·
uel unde possunt probari · docet in euangelio dnī · ubi ta
lia uentura praedicebat · qualia iohannes iam suo tempore
uenisse ꝓdebat ; Attendite inquit a falsis prophetis · qui
uenunt aduos in uestimentis ouium · intrinsecus autem
sunt lupi rapaces · a fructibus eorū cognoscetis eos ; Num
quid colligunt de spinis uuas · aut de tribulis ficus · hi
sunt ergo fructus · a quibus spꝰ maligni · qui in pseudo pro
phetis locuntur · ualent dinosci ; Spinę uidelicet scismatū ·
& horridi heresium tribuli · quibus eos qui sibi incaute ad
propiant · fide lacerando contaminant ; Sicut e contra
fructus bonorū · Caritas scilicet · gaudium · pax in spū sc̄o
ꝑ flagrantia uuarum ficorumq; dulcedinem · apte figu
rantur ; In hoc cognoscitur spꝰ dī ·, Omnis spꝰ qui confite
tur ihm̄ xpm̄ in carne uenisse · ex deo est ; Confessione
in hoc loco · non solum catholicę fidei · sed & operationis fi
dei bonae · quae fit ꝑ caritatem requirit ·, Alioquin ·
nonnulli heretici confitentur · multi scismatici · multi fal
si catholici xpm̄ ihm̄ in carne uenisse · sed confessione
suā factis negant · non habendo caritatem ;

Caritas quippe dei filiu adduxit adcarnem. Sicdo quis
quis nonhabet caritatem. negat illu incarne uenisse. talisq;
spm sedo nonhabere conuincitur; Ipse autem est sps dei. qui
dicit ihm xpm incarne uenisse. Quidicit nonlingua sed
5 factis. nonsonando sedamando; Omnis sps quisoluit ihm
sedo nonest; Ille soluit ihm. quuel diuinitatem eius. uel ani
ma. uel carne negat. que eum ueraciter habere. fides ca
tholica docet. Soluit ille ihm. quimandata siuerba ihu. uel
puerse uuendo. uel puersius interpretando corrumpit;
Sed ille: quiunitatem scae ecclesiae. quam ihs uenit colligere
turbat. Ihm quantu inse. soluere nititur; nec mirum. sicutes
sedo nonsunt. quidi opera uel uerba uel sacramenta resein
dunt; Intantum namque sedo nonsunt. ut quidam eorum
quipraua dogmata. separare uolebant abhominis dispense
tione. diuinitatem xpi. Hunc quoq; uersiculu quodicitur.
Omnis sps quisoluit ihm sedo nonest. schae epistola erase
runt. nesciliceet paucitatem beati iohannis. eorum conuincerent
errores; Deniq; nestorius nescire se pdidit. Hanc authen
ticis scemplaribus indiram fuisse sententia; Atq; ideo solue
re nontimuit ihm. ac semp hoc do reddere setraneum. di
cens beata uirginem mariam. non di sedhominis tantu se
fuisse genetricem. ut aliam psnam hominis. aliam faceret
di tatis; Neq; unum xpm. inuerbo di siecarne atq; anima
credens. sedseparatim alterum filium di. alterum hominis
prechcans; Et hic est antixpi. dequo auditis quo uenit.
Siqnunc iam immundo est; Uenit imminente die iudici.
naro immundo homine illo. celeris amplius. nefando filio
miquitatis; Et nunc iam immundo est. habitans inmemb;

eorum · quinepo uel pfessione · uel opere · sine remedio poeni
tendi repugnant ; Vos sedo estis filioli · & uicistis eum · Vicis
tis antixpm · confitendo ihm xpm incarne uenisse · idest cari
tatem habendo · quamdocuit ihs xps uenens incarne · quam
& ipse ineuangelio commendat ; Maiore hac dilectione nemo
habet · ut animam suam quisponat pamicis suis ; Quomodo enim po
terat filius di animam suam ponere pnobis · nisi carne indue
retur · ubi mori posset · Quisquis ergo uiolata caritate · quod
libet dicat lingua · uita ipsius negat xpm incarne uenisse · &
ipse est antixps ; & uicistis eum inquit · Sed unde uicerunt ·
numquid liberi uirtute arbitrii · Nonutiq ; taceat pelagius ·
dicat ipse iohannes · qm maior est qui muobis est · quam qui
immundo ; Doce tacq eos seruare humilitate · ne uictoriam
uirtutis suis tribuant · & arrogantia superbiae uincantur ;
Doce inter aduersa fiducia · spemq semp habere uincendi ·
Memoria retinentes · quia maior est dns adprotegendum
quam diabolus adinpugnandum ; Ipsi demundo sunt · ideo de
mundo locuntur · & mundus eos audit ; Antixpi idest here
tici · & sinomen xpi inuocant · si signo xpi se notant · ipsi ta
men demundo sunt · idest deillorum numero · quimundana
sapiunt · qui infima quaerunt · qui caelestia ignorant · ideo
ipsi demundo loquuntur ; Videlicet mundane sapientiae ratio
ni xpiane fidei aduersantes · dicendo nonposse fieri · ut filius
sit patri coaeternus · ut uirgo intacta pariat · ut caro depul
uere surgat immortalis · ut homo de terra editus · mansionem
percipiat incelis · ut recens parulus natus · reatu primi ho
minis teneatur asstrictus · nisi aqua baptismi renatus · in
xpo soluatur ; Fremundus eos audit · quia spiritalia corda ·

admun dānos carnalesq: sensus. reuocare a fide simplicitate
nonualent; Sed Catholici quicumq: audientes illam dni sen
tentiam. diligite inimicos uros. bene facite his qui uos oderunt.
Orate pp sequentib: & calumniantibus uos. Alterū. Si dimise
ritis hominibus peccata eorū. dimittet & uobis pater ur celes
tis delicta ura. Si autē nondimiseritis hominibus. nec pater
ur dimittit uobis. Dicunt se nullatenus suas iniurias dimit
tere multas. hi nimirū demundo ē. Ideo demundo loqui con
uincuntur; frqua caritatis uiscera nonhabent. frustra fi
dei intemerata mysteria seruant; Sednec antixpi nomine
possunt carere, quixpi mandatis pbantur aduersari. Nos
ex deo sumus. quinouit dm audit nos. quinon est ex deo. non au
dit nos; Carnalis enim homo. nonpercipit ea quae sunt spis di.
stultitia enim est illi. Qui ergo nonuult audire predicatores
caritatis. pfecto iste dm non nosse. neq: ex deo ē cognoscitur.
quia caritatē. quam erga homines ds exercuit. imitari ne
glexit; Inhoc cognoscimus spm ueritatis. & spm erroris; In
hoc nimirū. quia qui audit nos. spm habet ueritatis. Qui non
nos audit. spm habet erroris; & hec discretio est spirituum.
de qua supra monuit dicens; pbate spis. si ex deo sunt; Seduce
amus. quid moniturus ē. Inquo illum audire debeamus;
Nmi. diligamus inuicem. qm caritas ex deo est; Multū commen
dauit caritatē. Intente audiamus; quia dixit ex deo est. Plus
dicturus est. Omnis qui diligit. ex deo natus est. & cognoscit
dm. quinondiligit nonuidit dm. qm ds caritas est; Quid
amplius dici potuit? ds caritas ē. facere ergo contra ca
ritatem. facere contra dm est; Nemo dicat. inhominem
peccō. quando nondiligo fratrem meum. & facile ē pecca

tum inhominem · indm̄ solum nonpeccem ; Quomodo nonpec
cas indm̄ · quando incarnatem peccas · Dē caritas est ; inhoc
apparuit caritas dī innobis · qm̄ unigenitum filiū suū misit dē
inmundū · ut uiuamus per eum · Quomodo ipse dnīs ait · Ma
iorē hac dilectionē nemo habet · ut animā suā quisponat pro
amicis suis ; Et ibi pbata est dilectio xpī innobis · quia mor
tuus est pnobis ; Dilectio patris · unde pbata est innobis ·
quia filium suum unicum misit mori pnobis · Sicut et paū
lus apostolus dicit ; Qui proprio filio nonpepercit · sedpro
nobis omnibus tradidit eum · Quomodo nonetiam cumillo ·
omnia nobis donauit · Et inhoc ē caritas · nonquasi nos dilexe
rimus dm̄ · sedqm̄ ipse dilexit nos · Nonillū dileximus prius ·
nam adhoc nos dilexit · utdiligamus eum ; Gratia quippe ho
minem preuenit utdiligat dm̄ · qua dilectione operetur bo
na ; Unde psalmista · Dē meus inquit · misericordia eius pre
uenietme ; Et misit filiū suum ppiciationē ppeccatis nrīs ; 5
Et hoc ē maximum innobis diuinae caritatis indicium · qua
cumnec dum ipsi ppeccatis nrīs eum potere noscceremus · mi
sit ille filiū suū adnos · quinobis inse credentibus ultro uenū
dare · nosq; adpaternae gloriae societate uocare · Inquibus
dam codicibus · hic uersiculus ita legitur · Et misit filium suū ·
litatorem ppeccatis nrīs ; litator autē · sacrificator est ;
Sacrificauit enim filius dī propeccatis nrīs · nonhostias
pecudum · sedse ipsum offerendo ; Unde paulus ammo
nens ait · Estote ergo imitatores dī · sicut filii carissimi ·
et ambulate indilectione · sicut et xpīs dilexit nos · et tradi
dit semetipsum pnobis · oblationem et hostiā dō · inodorem
suauitatis ; Cui sententiae concinit hoc · quodhic quoque

iohannes. exortando subiungit dicens; Carissimi sic dē dilexit
nos. & nos debemus alterutrū diligere; Quod autem sequitur.
dm̄ nemo uidit unquam. maiori disputatione indiget. Cum
dnis. & hominibus mundo corde dm̄ uidendō pmittat. & de
seis dicit. quod angeli eorum in celis. semp uident faciem patris.
hanc autē sententiā. & ibi in euangelio suo ponit idem iohan
nes. ubi & iam quomodo dē uideri possit. consequenter adiungit
dicens. Unigenitus filius qui est in sinu patris. ipse narrabit.
Quod beatus pater ambrosius ita exposuit. & Video dm̄ nemo
uidit unquā. quia eam quendō habitat plenitudinē diuini
tatis. nemo conspexit. nemo eam mente aut oculis comprehen
dit; Uidit enim. aduterumq; referendum est; Deniq; cum
auditur. unigenitus filius qui est in sinu patris. ipse enarrabit:
mentium magis quam oculorū uisio declaratur; species enim ui
detur. uirtus uero narratur. Illa oculis. hec mente comprehenditur. Item beatus augustinus. in libro deuidendo dō. de
eadem disputans questione. Proinde inquit. narrante unigenito qui est in sinu patris. Narratione ineffabili. creatura ra
tionabilis munda & sca. impletur di uisione ineffabili; quam
tunc consequemur. cum equales facti fuerimus. qua sicut ui
dentur ista uisibilia. corporis sensibus nota. dm̄ nemo uidit
unquā; Qm̄ si aliquando eo modo uisus ē. non sicut ista natu
ra uidentur. sed uoluntate uisus est. specie qua uoluit appa
rens. latente natura. atq; in se incommutabiliter pmanente.
Eo autē modo. quo uidetur sicuti est. Nunc fortasse uidetur.
aquibusdam angelis suis seis. Anobis autē tunc ita uidebitur.
cum eis facti fuerimus equales; & post aliquanta. exponens
ita sententiam sci ambrosii. Dm̄ enim inquit. nemo uidit unquā.

uel inhac uita sicut ipse est · uel etiam in angelorum uita · sicut
uisibilia ista · quae corporali uisione cernuntur · Qua unige
nitus filius · quiest in sinu patris · ipse narrauit; Unde non ocu
lorum corporalium · sed admentium uisionem dictum pnetere · quod
narratur; Item post multa · adeam uero uisionem inquit qua
uidebimus dm sicuti est · mundana corda commonuit; Qua
enim corpora consuetudine loquendi uisibilia nominantur ·
Pptter ea ds inuisibilis dicitur · ne corpus esse creditur; Non
quia corda munda · suae substantiae contemplatione fraudan
tur · Cum hec magna et summa merces dnm colentibus · et dili
gentibus pmittatur · dicente ipso dno · Quando corporalibus
oculis uisibiliter apparebat · et inuisibilem se contuendum mun
dis cordibus pmittebat; Qui diligit me · diligetur a patre meo ·
et ego diligam eum · et ostendam me ipsum illi; hec quippe natu
ra eius · aequaliter cum patre inuisibilis · sicut aequaliter in
corruptibilis est; Quae continuatim apostolus posuit dicens;
Regi autem seculorum · inuisibili · incorruptibili · Diuinam substan
tiam · quae potuit hominibus predicatione commendans; ds
ergo rex est inuisibilis · neq; oculo · sed mente querendus est;
Sed quem ammodum si solem istum uidere uelimus · oculum corpo
ris purgaremus · unde uideri lux potest · Volentes uide
re dm · oculum cordis quod ds uideri potest · purgemus · Beati
enim mundo corde · qm ipsi dm uidebunt · Verum quia hec
uisio in futuro speratur · Quid agendum est nobis · dum ad
huc constituti in corpore peregrinamur a dno · quo solatio
utendum · ubi diuina uisione nec dum licet pfrui · Si dili
gamus inquit inuicem · ds in nobis manet; Sed nemo putet
dilectionem hanc inqua ds manet · abiecta et desidiosa

quadam mansuetudine. immo nonmansuetudine. sedremissi
one & neglegentia seruari; Non est ista caritas sedlanguor.
feruent caritas. adcorrigendum & emendandum; Sedsi sint
boni mores. delectent. simali emendentur. corrigantur;
Siergo diligamus inuicem sincera & disciplinabili caritate. ds
in nobis manet. Operibus quidem ipsius caritatis manifestatur.
5 quam uis nondum uisibiliter apparens; Et caritas eius in nobis
perfecta est; Querendum autem. quomodo dicat perfectionem
diuinae caritatis. in mutua dilectione consistere. Cum dns
in euangelio pnuntiet. non ee magnum. sidiligamus eos qui nos
diligunt. nisi adinimicos etiam dequibus hic poenitus tace
re uidetur. eadem dilectio pingat. Nisi forte ipsos quoque
inimicos. fraterni amoris intuitu diligere debemus. Uide
licet ut nonsemper inimici remaneant. sedresipiscant adiabo
li laqueis. nobisq; germano foedere socientur. Sidiligamus
inquit inuicem. ds in nobis manet. & caritas eius in nobis p
fecta est; Incipe diligere. perfecteris. coepisti diligere. coe
pit inte ds habitare. ut perfectius habitando. faciat te per
7 fectum. In hoc intellegimus. qm meo manemus. & ipse inno
bis. qm despu suo dedit nobis; hoc ipsum quod despu suo
dedit tibi sunde cognoscetis. Interroga uiscera tua; si plena
sunt caritate. habes spm di. Paulo teste quiait. Qua
caritas di diffusa est incordibus nris. pspm sem. quidatus
7 est nobis; & nos uidimus & testificamur. qm pater misit
7 filium. saluatorem mundi. Nemo desalute desperet. quia
& si magni sunt scelerum morbi. quideprimunt. Omnipo
tens est medicus quisaluet. tantum meminerit quisque. quia
idem filius di quiuenit mundum ut saluaret. uenturus est

districtus: ut uidetur. Quicumq: confessus fuerit qm ihs 5
est filius di. ds in eo manet. et ipse in deo. Perfectam cordis
confessionem dicit. quae nec male suadentium hereticorum
possit fraude corrumpi. nec persequentium paganorum tor
mentis conquassari. nec carnalium frm exemplis. nec propriae
fragilitatis segnitia turbare. Sunt enim quidam uer
bis negant ihm ee filium di. quales multi produntur
fuisse eo ipso tempore, quo haec scribebat iohannes. Sunt
item qui confitentur uerbis. factis autem negant. Unde be
ne nunc ait. Quicumq: confessus fuerit qm ihs est filius di.
ds in eo manet et ipse in deo. Ipse paulo superius dicit. si diligamus
inuicem. ds in nobis manet. Insinuans profecto. quia quis
que dilectionem habet in fratres. ille uere ihm di ee filium testa
tur. Et nos cognouimus et credimus caritati quam habet 5
ds in nobis. Cognouimus qm ihs est filius di. et quia pat
misit eum saluatorem mundi. et credimus caritati quam
habet ds in nobis. Quia uidelicet cum haberet unicum no
luit eum ee unum. sed ut fratres haberet. adoptauit illi.
quicumillo possiderent uitam aeternam. Ds caritas est. 5
Iam dixit illud superius. Ecce iterum dicit. amplius
tibi non potuit caritas commendari. quam ut diceretur
ds. forte munus di contemptuosus eras. numquid et
dm contempnis. Et qui manet in caritate. in deo manet 5
et ds in eo. Uicissim ipse habitant. qui continet et qui
continetur. habitat in deo. sed ut contineat necadas.
quia sic de ipsa caritate apostolus dicit. Caritas num
quam cadit. quomodo cadit quem continet ds. Et in 5
hoc perfecta est caritas nobiscum. ut fiducia habeamus

indie iudicii. Dicit quomodo se probat unus quisq: quantum
in illo profecerit. Quis quis fiduciam habet indie iudicii. perfecta e
in illo caritas; quidest habere fiduciam indie iudicii. non timere.
ne veniat dies iudicii: Cum enim primo quis adpoenitendum
se de malis actis conuertere. incipit timere diem iudicii. ne iudeli
cet apparente iusto iudice. ipse damnetur iniustus; Processu
uero bone conuersationis animatus. discit non timere quod ti
mebat. sed potius optare. ut veniat ille desideratus cunctis
gentibus. sperans. se cum sciis merito bone actionis ee coronan
dum. Unde autem fiduciam indie iudicii possimus habere. ple
nius subdendo manifestat; Quia sicut ille est. et nos sumus in
hoc mundo. Numquid uero potest ee homo sicut ds. Sed me
minisse oportet quod supra dictum est. quia non semp ade
qualitatem dicitur. sed sicut dicitur. adquandam similitudi
nem. Quomodo enim dicis. sicut aures habeo. ita habet et ima
go; Numquid omnino sic. sed tamen dicis sicut; Ergo fac
ti sumus ad imaginem di. quare non sicut ds sumus. non
equalitate. sed pro modo nro. Inde ergo nobis datur fidu
cia indie iudicii. quia sicut ille est. et nos sumus in hoc mun
do. Imitando uidelicet perfectionem dilectionis in mundo. Cuius
ille exemplum nobis cotidie praebet de celo; de qua salua
tor in euangelio. Diligite inquit inimicos uros. et orate p
persequentib. et calumniantibus uobis. ut sitis filii patris uri
qui in celis est. Qui solem suum oriri facit super bonos et
5 malos. et pluit sup iustos et iniustos; Timor non est in cari
tate; In tali uidelicet caritate, quae ad imitationem diuinae
bonitatis. etiam inimicis bene facere. et hos diligere nouit.
Sed perfecta caritas foras mittit timorem; Illum scilicet

timore. de quo dicitur; Initium sapientiae timor dni; Quo
tima quisque incipiens opera iustitiae. neuenitur districtus iu
dex. et se minus castigatu inuenit ens damna. Illa caritas pel
lit foras timore. quae pmerito iustitiae. fiducia habet inde
nudatu. Sed et presentiu aduersitatum timore. p ferta cari
tas eicit et animo. quam habere quaerebat. quid no suppli
cans ait; A timore inimici eripe anima meam. Quam habebat
quid ixit; quis nos separabit a caritate xpi. tribulatio. an angus
tia. an persecutio. an fames. an nuditas. an periculum. an gla
dius. et cetera. Quia timor poenam habet; Torquetur conscientia
peccatoru. nondum facta est iustificatio; Ideo in psalmo. de ipsa
perfectione iustitiae. Conuertisti inquit planctu meu in gau
dium mihi. concidisti saccu meum. et precinxisti me letitia.
ut cantet tibi gloria mea. et non compungar; Idest non sit quod
stimulet conscientiam meam; Simulat timor. sed noli timere:
Intrat caritas quae sanat quod uulnerat timor; Qui autem
timet non est perfectus in caritate; Quia nimiru timor poe
nam habet. Quomodo sectio poena habet medici; Quam uis
sicut sectionem medici salus optata. ita timore caritas de
siderata subsequatur; Nec putari debet his beati iohannis
sermonibus esse contrarium quod psalmista dicit; Timor
dni sanctus permanens in seculu seculi; Duo namq: sunt timores.
unus quo timent homines dm. nemit tantur in gehennam;
Ipse est timor ille qui introducit caritate. sed sic uenit ut
exeat; Si enim adhuc ppter poenas times dm. nondum
amas quem sic times. nondum bona desideras. sed mala caues;
Sed eo quod mala caues corrigis te; et incipis bona desidera
re; post quam erit iste timor sanctus. ille scilicet ne ipsa bona

amittas. nemo tamen in gehennam. sed nec deserat presen
tia dni quem amplexeris. quo sempiternum frui desideras. Nos
ergo diligamus. qm ds prior dilexit nos; Diligamus/quia
ipse prior dilexit nos. Nam unde diligeremus. nisi ille pri
or dilexisset nos. Hinc enim ipse in euangelio dicit. Non
uos me elegistis. sed ego elegi uos. Ita autem perfecti erimus in
caritate. si quemadmodum nullius alterius. nisi salutis nre
gratia prior nos ille dilexit. ita eum nos quoq; nullius rei. nisi
sui tantum amoris dilexerimus obtentum. Verum quia sunt
qui uerbotenus dm diligunt. consulte subiungitur. Si quis
dixerit qm diligo dm. et fratrem suum oderit mendax est. Un
de probas quia mendax e? Audi. Qui enim non diligit fratrem
suum quem uidet. dm quem non uidet. quomodo potest diligere?
Quid ergo. qui diligit fratrem. dm diligit; Necesse est ut dili
gat dm. ut diligat ipsam dilectionem; Ds enim dilectio est; et
nequis dicere auderet. et quid obstat diligere dm. etiam si non
diligo fratrem. Recte subdidit. Et hoc mandatum habemus
ado. ut qui diligit dm/diligat et fratrem suum; Quomodo enim
diligis eum cuius odisti mandatum? Quis est qui dicat. dili
go imperatorem. sed odi leges eius. non ita uerus amator;
Sed unde inquit quia mandata tua dilexi dne. et ideo con
fidenter adiungit. In tua misericordia uiuifica me. Omnis
qui credit quia ihs est xps. ex deo natus est; Quis est qui
credit. qm ihs est xps? Qui sic uiuit ut precepit xps;
Nemo hereticorum. nemo scismaticorum dicat. et nos credimus
quia ihs est xps. Nam et demones credunt. et contremes
cunt et confitentur. Sicut in euangelio legimus. et sciebant
ipsum esse xpm. Sed quia dilectionem et opera ueritatis

non habent · sed dō non sunt; Omnis qui diligit eum qui genu
it · diligit eum qui natus est ex eo. Mira arte predicationis bea
tus iohannes. ad dilectionem proximi nos accendere curauit.
Primo commemorans · quia omnis qui per fidem credit · sed dō
natus est. Deinde insinuans quod iustum sit · ut quidm diligit ·
diligat deum · qui sed dō natus est. Siquis enim tantae tardita
tis est · ut hominem quia homo è · qui secum eandem in terra pe
regrinationem tolerat · amare neglexerit; ammonendus est ·
ut saltem ob id illud amet · quia sed dō natus est · quia particeps
secum diuinae gratiae factus est · quia eadem secum uitae cae
lestis premia expectat. Quia quidem exhortatio specialiter
ad illos pertinet · qui non solum humanę consortio naturae · sed
et fide et professione frēs sunt nobis effecti. Verum quia
nonnulli sunt · qui proximos diligunt · sed propter consangui
nitatem · uel aliquod commodū temporale. Recte sēs euange
lista · quis sit uerus pximi amator subdendo manifestat;
In hoc cognoscimus qm̄ diligimus natos dei · cum dm̄ diligamus ·
et mandata eius faciamus. Ille ergo solus · recte pximū dilige
re probatur · qui etiam conditoris amore flagrare cognoscit.
Fr neque se ipse de conditoris amore fallere et · uerbo tenus se a
mare profitendo · bene cum dixisset. In hoc cognoscent omnes
qm̄ diligimus natos dei · cum dm̄ diligamus addidit · et man
data eius faciamus. Hęc enim caritas dei · ut mandata eius cus
todiamus. Hoc et ipse dns dicit · Siquis diligit me · sermonē
meū seruabit. Probatio ergo dilectionis · exhibitio est ope
ris; Vere enim diligimus mandata eius · si ab eis nos uo
luntatibus coartamus. Nam qui adhuc per inlicita de
sideria defluit · profecto dm̄ non amat · quia et in sua

uolumtate contra dicit; Et mandata eius grauia non sunt. Ipse dicit; Iugum meum suaue est. Onus meum leue; Neque enim his uel dni. uel beati iohannis uerbis debet uideri aduersum. quod ipse dns alibi dicit; Quam angusta uia. Et arta porta est quae ducit ad uitam; Et prophetae ad eum. Propter uerba inquit labiorum tuorum. ego custodiui uias duras; Et apostolus; Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum di; Que enim natura sui dura sunt et aspera. spes caelestium praemiorum et amor xpi. facit ee leuia; Durum namq: est p secutiones pati propter iustitiam. sed et hoc facit suaue. quia ipsorum quisque patiuntur. est regnum caelorum; Unde bene subditur. Qm omne quod natum: est ex deo. uincit mundu; Ideo namq: mandata diuina non sunt grauia. quia omis qui uera deuotione ds mancipantur. et aduersa mundi huius et blandimenta. pari mente contempnunt. ipsam quoq: mortem. uelut ingressum patriae caelestis amantes; Et neque sua uirtute mundi uel luxus uel labores se superare posse considerent. consulte subiungit; Haec est victoria. quae uincit mundum. fides nra; Illa nimirum fides. quae p dilectionem operatur. illa fides: qua eius humiliter auxilium flagitamus qui ait; In mundo praessura habebitis. sed confidite. ego uici mundum; Quis est qui uincit mundu. nisi qui credit qm ihs est filius di? Uincit mundu. qui ihm ee filium di credens: ... digna eidem fidei opera iungit. Sed numquid sola diuinitatis eius fides et confessio. uel ad salutem sufficere? Unde sequenta; Hic est qui uenit p aqua et sanguine. ihs xps; Qui erat go erat et Verus di filius. factus e homo in tempore. Ut qui nos p diuinitatis suae potentia creauerat. p humanitatis suae infirmitate recrearet; Qui uenit p aqua ...

&sanguinem; aquam uidelicet lauacri. &sanguinem suae passionis. Non in aqua solum sed in aqua &sanguine; Non solu baptizari pp̃ter nr̃am ablutionē dignatus est. ut nobis baptismi sacramentu consecraret ac traderet. uerū etiam sanguinē suū dedit pro nobis. sua nos passione redemit. cuius sacramentis sem per refecti. nutriremur ad salutem; Et spū est qui testificatur. quō xp̃s est ueritas; Baptizato iordane dnō. descendit spū sēs in specie columbae sup eum. testimonium illi perhibens quia ueritas est. hoc est uerus di filius. uerus mediator di &hominum. uerus humani generis redemptor ac reconciliator; Vere ipse mundus abomni labe peccati. Vere sufficiens. tollere peccata mundi. quod etiam ipse baptista. uiso eiusdem spū aduentu intellegens. ait; Qui me misit baptizare in aqua. ille mihi dixit; Super quem uideris spm̄ descendentē &manentem super eum. hic est qui baptizat in spū sco; &ego uidi. &testimonium perhibui. quia hic est filius di; Quia ergo spū. ihm̄ xpm̄ eē ueritatem testatur. ipse ueritatem cognominat. Baptista illum ueritatem predicat. filius thonitrui ueritatē euangelizat. Taceant blasphemi. qui hunc fantasma esse dogmatizant; Pereat de terra memoria eorum. qui eum uel dm̄ uel hominem eē uerum denegant; Quia tres sunt qui testimonium dant. spū. aqua. &sanguis. Spū dedit testimonium qm̄ ihū est ueritas. quando super baptizatū descendit; Si enim uerus di non eet filius. nequaquā meum tanta manifestatione spū sēs uenisset; Aqua &sanguis. dedere testimonium qm̄ ihū est ueritas. quando delatere eius in cruce mortui manarunt; Quod nullatenus fieri posset. si ueram carnis naturā non haberet; Sed &hoc. quia ante passionē cum orasset. factus

est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrentis interram.
ueritatis carnis assumptae testimonium dat. Nec reticendum.
quia in hoc quoque sanguis & aqua testimonium illi dederunt.
quia delatere mortui uiuaciter effluxerunt. Quod erat contra
naturam corporum. atque obiid mysterius aptum. & testimo
nio ueritatis fuit congruum. Videlicet insinuans. quia & ipsum
dni corpus. melius post mortem esset uicturum. resuscitatum in glo
ria. & ipsa mors illius. nobis uitam donare. Hoc quoq; quod
sudor eius instar guttarum sanguinis decurrebat interra.
testimonium perhibebat illi sacro sco mysterio. quo ecclesia
totum per orbem suo sanguine lauare. Tres sunt ergo qui
testimonium phibent ueritati. & tres inquit unum sunt.
Indiuidua namque hec manent. nihilque torum a sui conscio
ne se iungitur. Quia nec sine uera credenda est humanita
te diuinitas. Sed & in nobis hec unum sunt. non naturae eius
dem substantia. sed eiusdem operatione mysterii. Nam sicut
beatus ambrosius ait. Sps mentem renouat. Aqua pficit
ad lauacrum. sanguis spectat ad pretium. Sps enim. per
adoptionem nos di filios facit. Sacri fontis unda nos abluit.
Sanguis dni nos redemit. Alterum igitur inuisibile. alte
rum uisibile. testimonium sacramento consequitur spiritali.
Si testimonium hominum accipimus. testimonium di maius
est. Qm hoc est testimonium di quod maius est. quia testi
ficatus est de filio suo. Magnum est testimonium hominis.
quod perhibet de filio di dicens. Dixit dns domino meo.
sede a dextris meis. & ex persona ipsius filii. Dns dixit ad
me. filius meus es tu ego hodie genui te. Iterumque ex per
sona patris loquentis de filio. Ipse inuocauit me pater.

Incipit

INCIPIT PREFATIO BEDAE PRBI

Apocalipsis sci iohannis. Inqua bella & incendia intestina ecclesiae sub
dr uerbis figurisq; reuelare dignatus est. Septem mihi fratres
eusebi. uidentur esse diuina p iochis. Inquarum prima. post prefatio
onem copiosam qua ad roborandam fidem fragilium. dni passionem
& posteriorem gloriam enumerat. similem filio hominis ecclesia cer
nit indutum. Qui commemoratis his quae specialiter in septem
asiae gesta uel gerenda sint ecclesiis. generaliter totius ecclesiae lucta
describit & palmas. Ubi sexto loco consilia subiciendos ecclesiae
iudaeos. & tempestatem orbi uniuerso futuram. seq; promittit eto
esse uenturum. Septimo autem. sepidam ponit laodiciam.
Filius enim hominis ueniens. putat inueniet fidem in terra.
In secunda autem iocha. describitur in medio. IIII. animalium.
& uiginti. IIII. seniorum. agnum uidet. Aperta septem libri
signata sigillis. conflictus & triumphos ecclesiae reserare
futuros. Ubi uexata confusione libri istius. usq; ad septem numerum ordinem custodit.
& praeter misso septimo. recapitulat. ac diuersas narrationes. quasi ordinem secutus. septi
mo concludit. Sed ipsa recapitulatio. plocis intellegenda est. Aliquando enim ab ori
gine passionis. Aliquando a medio tempore. Aliquando de sola ipsa nouissima pres
sura. aut non multo ante dicturos recapitulat. Illud tamen fixum seruat. ut a sexto usque
IIII. capitulo. Tertia uero per iocha. sub specie septem angelorum tuba canentium. uarios
IIIII ecclesiae describit eventus. Quarta. sub figura mulieris parientis. & draconis eam pse
quentis. eiusdem ecclesiae laborem & victoriam aperit. & utrisq; militiae praemia digna
rependit. Ubi septem quoque angelorum dicta commemorantur & facta. Si non pa
rentes ut supra. hunc enim mystica sollertia numerum. pene ubique seruat. Cum & mo
ris sit eiusdem iohannis. In euangelio quoq; & epistolis. nihil sepide ac breuiter
V dicere. Quinta autem iocha. per septem angelos. septem plagis nouissimis terram profundit.
VI Sexta. damnationem meretricis magnae. Idest impiae ciuitatis. VII. Septima. ornatum ex
ercitus agni. seu uidelicet hierusalem de celo ad terras descendentis ostendit. Septem quoq; regulas
ecclesiasticorum inter suos eruditissimos. quibus ad intellegendas scripturas studiosi plurimum
I adiuuantur. breuiter commemorandas putauit. Harum prima de nomine. & eius cor
pore est. quando a capite ad corpus. uel a corpore transitus ad caput. & tamen ab una
eademque persona non receditur. Una enim persona loquitur dicens. sicut sponsus imposuit
mitram mihi. & sicut sponsam ornauit me ornamento. Et tamen quid horum capitis. quid cor
poris. Idest. quid ex eo. quid ecclesiae conueniat. utriq; intellegendum est.

[II] Secunda ē de dni corpore biptmo. uel pocur de dni corpore uero atq; simulato ut eo augur
uno magir appellari placuit. Dicit enī ecta Fusca sū & spōsiora ut tabernacula cedar.
Sicut pellis salomonis. Non enī ait fusca fui & spōsiora sum. secuturumq; se esse dixit. Propter
communionē sacramentorū. & ppter temporaneā commixtionē. Intra unā rēle piscū bono
rū & malorū. Tabernacula quippe cedar. adirmabelē ptin ent. quinon erit herer cum filio li
[III] bere. Terna ē depmissir & lege. quae alio modo despū & litteru uel de gratia & mandato.
potest appellari. hec augustino. magna questio magir quam regula. que soluendir est
questionibur adhibenda uidēur. Ipsa ē enī quam non intellegenter pelagiani uel candide
[IIII] rum suā heresim uel auxerum. Quarta ē de spēcie & genere. Spēcier enim partē genur
autē totū. cuiur ea partē. sicut una quēq; cuitar partē totiur puncte. & una quēq; pun
cte partē totiur orbir. Unde & innotuā uulgi uerba ista uenerunt. ut & iam idiotae intel
legant. quid spēialiter quid generaliter. Inquocumq; precepto imperiale sit constituū.
Et hoc sū debominibur. sicut ea que de salomone dicuntur. Excedunt enim modū. & portiur
adexpm & lectum. cuiur ille partē relata darerum. Nec spēier semp excedeur. Sepe enī
talia dicunt. que uel ei quoq; uel ei fortasse tantum modo aperiur simp congruant.
Sed cum abspēie transitur adgenur. quasi adhuc de spēie loquente scriptura. ibi uigilare de
[V] bet lectorir intentio. Quinta ponit regulā. quam de temporibur nuncupat. Potest autē
ut mihi uidēur. sū denumerir appellari. hanc tropo. synecdoche. uel legimir numer
rir uigere dr. tropo synecdoche. aut parte totū. aut toto partē. Quo loquutionir
modo. sū illa de resurrectione xpi soluitur questio. Parr enī nouissima diei quo par
sur ē. nisi prima die accipiat. Idest adiuncta. & iam nocte preterita. Et nox incuiur par
te ultima resurrexit. nisi totur dier accipitur adiuncto sulice. inlucescente die do
minico. non possum ee tres dies & tres noctes. quibur se incordo terre predicit
futurū. Legimor autē numeror dicit. quor eminentur diuina scriptura commen
dat. sicut septenariū uel denariū uel duo denariū. quibur plerumq; uel uniuersi
tar temporis. uel rei alicuiur pfecto designēur. Sicut. septies in die laudē dixi
tibi. Nihil ē aliud. quam semp laudeur in ore meo. Tantundem autē ualent. & cum
multiplicantur. siue p denariū sicut septuagima. & septingenti. Unde possum &
septuagima anni hieremie. p uniuerso tempore spiritaliter accipi. Quo ē apud alienor
ecclesia siue pse ipsor sicut. decē. p decē. centū. sicut duodeci. p xii centū quadragima
[VI] quatuor. Quo numero. significatur uniuersitar sōrū in apocalypsi. Sexta regulam
tychonius recapitulationē uocat. sic enī dicuntur in scripturis. quedam quasi sequan
tur in ordine temporis. uel rerū continuatione narrentur. cum ad priora que preter
missa s. latentur narratio reuocēur. Sicut in genesi qd dr. Isti filii noe in tribub. &
ligur sunt. abhir diuisae s. insulę gentiū sup terrā. & flatum. Erat autē omnis terra

labii uniuersi. & sermonii eorundem. Ita dictii uidetur. tanquii eo iam tempore quo dispersi
fuerunt. una fuerit omnibus lingua. cum pocuit recapitulando latenii adiungere. qualii
[VII] sint linguae diuersae. Septima eiusdem regula e de diabolo & eius corpore. Aliquando enim
in diabolii dr. quod non ipso. sed in eius corpore possit agnosci. Sicut dnii beato iob. eius
dem hostis fraudes & uires exponens. inter alia dicit. Numquid multiplicabit ad te preces.
aut loquetur tibi mollia. Non enim ipse diabolus legitur uspii penitentii acturis.
sed corpus ipsius. quod damnatii infine dicturii est. Dnie dnie aperi nobis. Has igitur
regulas. non in apocalipsi tantii. id est reuelatione sii iohannis apti. quamsidem tracta
nius & uniuersaliter intelligere & uendicare satis q: catholice differtur. Praeter ea dum
taxat loca. in quibus sue partis id est dona ecclesiastica sententia defendere nititur. precipuae
quae ipsi a religioso principe ualentiniano infidelis. & heresis prauitatem ecclesiis eorii
& plebibus. domibusque & possessionibus. sub catholicorii manu contradictis. & iuxta dom.
scilio restituit defles. & martyria uocant. Has meae de gloriatur apocalypsi fuisse pre
dicatas. Verii in omni quoq: scriptura canonica. & precipue. pphetica eadem uigere
regulas. quisq: uigilanter intendere inuenies. Cuius quidem auctoris & uiri in hoc ope
re sensii secuti. non nulla quae extrinsecus posuit. breuitatis causa omisimus.
Plura uero quae illi utpote uiro ingeniosi. & quasi de eo dictii e. uelut rota inspiratis
efflorunt aperta. nec quae sitii digna uidebantur. Quantii uel magistroii traditione.
uel memoria lectionis. uel sua capii nostri sensus attingere potuimus. sup adicere
curauimus. Nam & hoc in precepta habemus. ut precepta talenta. cum usuris refera
mus addnii. Cumq: opus memoriii inter libellos releuandae memoriae quam findi pla
cuisset. Nescio quo enim modo uiberatur augustinus an. Ita libri termino reficiatur lec
toris intentio. sicut labor uiatoris hospicio. Nihilominus tunc ut facilior quaerem
bus inuentio redderetur. eadem capitulorii intentata series. iuxta quod in ipso
libello quondii preposuit breuibus distinctera. omnia uidebatur esse seruanda.
nisi siquidem. id est angelorii genus. inertiae consolendii natus. quae & nondum id e
temporis beati papae gregorii semen accepit fidei. & idem quantii ad lectionem
tepide suus scolus. non solii di lucidare sensus. uerii sententiam quoq: stringere
disposuii. Nam & aperta magis breuiatur. quam disputatio. plaeui memoriae solet infigi.
O pio in xpo ualeat dilectissime frater. bedaq: tui semper memor esse dignetur.

Explicit prefatio. Incipit tractatus bede presbi sui apo
calipsis ihu xpi. quam dedit illi dr pali facere. Calipsis. lib primus.
Seruit suis. Fundata papostolorum ecclesia. quali uel curtii dilatanda uel
fine efficienda esset. adroborandorum contra mundi aduersa fidei predica
torum. oportuit reuelari. Cuius reuelationem mysterii iohannes more suo.

filii gloriā adpatrē referem: ihm xpm adō pcepisse testatur. Quę oportet fieri cito,
idest. quę inpresenti tempore. ī ecclę uenturā; & significauit mystice eandē apoca
lipsin dicit innotuit. Nec innotuit manifesta uilescere; Misit et angelū suum:
Angelus enim iohanni in figura xpi uisus ē. sicut insequentibus manifestius apparebit;
seruo suo iohanni. Utq iohannē quisingularis priuilegio castitatis
cernere pmeruit. eidem omnibus suis palā facere seruis. Qui testimoniū phibuit
uerbo di. & testimoniū ihū xpi quęcumq; uidit. Nec deprona iohannis dubitet. ipse
ē qui uerbo di pterno & eidem incarnato. Sicut uidit testimoniū phibuit dicens;
Cuius gloriā uidimus. gloriā quasi unigeniti a patre; Beatus qui legit. & audiunt
uerba pphetię huius. & seruat. Ideo doctor auditores beatos ī. quia uerbū di seruan
tib;. tempus breue laboris. gaudia sequuntur pterna.

[II] Iohannes septē ecclesiis. quę ī asia. Per has septē ecclesias. omni ecclesię scribit; Sola
autē uniuersitas. septenario numero designatur. quod septē diebus. cuncti hoc seli
tempus euoluitur. Gratia uobis & pax. abeo quiet. & quiescit. & quiescitur est. Et
a septē spiritibus. &c. Gratiā deuotis optat & pacē adō patre pterno. & a spū septo for
mi. & a filio xpo. qui in homine suscepto testimoniū phibuit patri. filiū tertio loco no
minat. De quo erat plura loquiturus. Nominat & nouissime. quod ipse sit primus
& nouissimus. qui iam nominauerat illum in patre. dicendo qui uenturus ē; Primoge
nitus mortuorū. & princeps regū terre; hoc ē quod apls paulus ait; Uidimus ihm
pptter passionē mortis. gloria & honore coronatū; Et alibi. contumeliis cruciis expo
nens. adiecit. Propter quod & dr illū exaltauit. & donauit illi nomen quod est
sup omne nomen; Et fecit nos regnū & sacerdotes. dō & patri suo; Quibus regū & sa
cerdos celestis. se offerendo pnobis. nos suo corpori adunauit; Nemo est
qui spiritualiter sacerdotii officio careat. Cum sit membrū aeterni sacerdotis.
Ecce uenit cum nubibus. & uidebit eum omnis oculus. Qui iudicandus primo uenit occul
tus. tunc iudicaturus uenit manifestus. hęc ideo commemorat. ut ad tolerandā
passionis conformes ecclesiam. nunc abhostibus opprestā. tunc cum xpo regnatura.
Et qui eum pupugerē. & plangent se omnes tribus terre; In eadē illis forma uiden
tur iudicē potentē. qua uelut minimis iudicauerē. sed semetipsos paenitentia
lamentabūtur, & iam amen. Quod certissime nouit dō reuelante futurum in
ter ponens amen. firmat sine dubitatione uenturū. Ego sū A & ω. Initiū & fi
nis. dicit dns dr; Initiū. quem nullus precedit. finis. cui nullus in regno succedit;
Qui ē & qui erat. & qui uenturus ē omnipotens; hoc idem dixerat de patre, dr enim pater
& fuerit. & uenturus ē in filio.

[III] Ego iohannes fr uē. & particeps in tribulatione, personā locum tempus causaq;

uisionis insinuat; Quam se etiam in spu audisse testatur. ne carnali fantasmate putetur illusus; Fuit in insula quae apellatur pathmos propter uerbum dei. et testimonium ihu;
Historia nota est. iohanni adomitiano cesare; propter euangelium in hac insula relegatum;
Cui tunc congrue secreta datum est celi penetrare. cum certa terrarum spatia negabatur excedere; fuit in spu. in die dominica. Congruum quoq; spiritali uisioni tempus indicat.
Solet enim scriptura terminos caelestium. sicut saepe loci uel corporis uel aeris. sic etiam temporis exprimere statum. Abraham quippe angeli meridie. sodomam uespere uisitant;
Adam post meridiem dni uocem deambulantis audiuit; Et salomon. nocte sapientiam noctis seruatur accepit; Et iudith post me uocem magnam. Voce prius admonetur. ut aduisionem conuertat in mortem. Quod uidet. scribe in libro. et mitte septem ecclesiis quae sunt in asia. Non in his tantum locis fuit tunc xpi ecclesia. sed in septenario numero. omnis plenitudo consistit: Asia enim quae interpretatur eleuatio. superbam mundi altitudinem. In quo peregrinatur ecclesia designat. Sit diuini mysterii mos est. in spalie genus conuenit: Nam et apls paulus. septem scribit ecclesiis.
non tamen eisdem quibus iohannes; Et licet ista septem loca. figura sint totius ecclesiae septem formis tamen gesta sunt in his spaliis. quae increpat aut laudat;
Et uidi septem candelabra aurea; pulchre hic forma describitur ecclesiae. lumen amoris diuini in pectoribus casti fulgore praeferentis. luxta hoc quod dni ait.
Sint lumbi uri praecincti et lucerne ardentes: Cuius interius exteriusq; perfectionem. per duas septenarii numeri partes designat. dum in ea singulae quae mores corporis qualitatibus consistentes. dnm deum suum. ex toto corde. tota anima. totaq;
uirtute diligunt: Et in medio septem candelabrorum. similem filio hominis; Similem
filio hominis dicit. cum morte deuicta. ascendisse in celum; Etsi enim nouimus
xpm secundum carnem. secundum nunc nonnouimus: Bene autem in medio; Omnes enim
inquit qui incircumcisi eius sunt. offerent munera. Vestitum podere; Poderis uestis lanea tunica talaris dicitur. et est uestis sacerdotalis. xpi sacerdotium ostendit. quo
se pro nobis. in ara crucis obtulit hostiam patri; Et praecincti ad mamillas. zona
aurea; Mammillae duo testamenta dicit. quibus sibi consocii sanctae corpus imbuit.
Zona enim aurea. chorus sanctorum est. concordi caritate dno adherent. et testamenta
complectens. seruamus. Vtrae apte. unitate spiritus. in uinculo pacis; Caput autem eius et capilli. erant candidi tamquam lana alba. et tamquam nix; Antiquitas et
inmortalitas maiestatis. in capite candor ostendit. Cui praecipui quoq; uelut
capilli adherentes. propter onus addecentem fuitur instar lanae. et propter decalbatorum innumerabilem turbam. et electorum e celo. datorum. instar nuis effulgent;
Et oculi eius. uelut flamma ignis; Oculi dni praedicatores. igne spiritali.

& fidelib: lumen · & incredulis prebentur incendiu · & pedes eius similes ori chalco
sicut in camino ardenti: Pedes ignitos nouissimi temporis ecclam dicit · que
uehementibus ē examinanda · & probanda pressuris. Orichalcu quippe est aer.
multo igne & medicamine · pducti adaureu colorē: Alia translatio quę dici
tur similes orichalco libani. Significat in ecclia eius libanus monstrē · ecclam
ē prosequendā · precipuę nouissimę; Nam & templu · sepe libani nom accepit,
cui dr; Aperi libane portas tuas. & comedat ignis cedros tuas; Et uox illius.
tamquā uox aquarū multarū; Uox confessionis & predicationis & laudis. non
in iudaea tantū · sed in omnibus populis resonat: Et habebat in dextera sua stel
las septē; In dextera xpi · ē spitalis ecclia; Adstitit inquit regina a dextris
tuis. in uestitu deaurato; Cui adstans a dextera dicit; Uenite benedicti pa
tris mei. percipite regnū; Et de ore eius gladius utriq: parte acutus egredie
bat. Qui de uisibilib: & inuisibilib: iudicant. Post quā occiderit habet potestatē mitte
re in gehennā ignis. Et facies eius sicut sol lucet in uirtute sua · Qualis in monte
discipulis · talis post iudicium dni omnib: reis apparebit: Impii enī · in iudicio uide
bunt in quē punxerunt: Totus autē hic filius hominis habitus · & iam ecclē conue
nit. Cum qua una natura ipse factus ē xpi · honorē illi sacerdotalē · & iudica
riā tribuent potestatē. Et ut fulgeat sicut sol in regno patris sui · Et cum ui
dissē eum cecidi ad pedes eius · Tamquā homo · ad spiritalē trepidat uisionem.
Sed dni clementia · amor pellitur humanus: Ego sum primus & nouissimus. Primus
quia omnia p ipsū facta sū: Nouissimus quia in ipso restaurantur omnia:
Et habeo claues mortis & inferni · Non solū inquit mortē resurrectione deuici
sed & eiusdem mortis habeo dominiū · Quod & ait ecclę. spm sām insufflando tri
buit. Quorū inquiens dimiseritis peccata dimittuntur eis · & quorū retinue
ritis retenta sū: Scribe ergo quę uidisti · & quę sunt. & quę oportet fieri post hęc
Quę solus uidisti cuncta manifesta · Uarios sustinet ecclę labores · & malos in ea
cum bonis. usq: in finē sęculi commiscendos; Septē stellę · angeli sū septē ecclesia
rū. Id est rectores ecclesiarū; Sacerdos enī ut Zacharias ait. Angelus dni exercituū;
iiii Et angelo ephesi ecclę scribe; huius ecclę iuxta nominis qualitatē · partē in
crepat. & partē laudat; Ephesus enī · & lapsus magnus · & uoluntas mea in ea in
terpretari dicitur; Hęc dicit · quitenet septē stellas in dextera sua · Id est uos
in manu sua habet · suaq: potestate regit · & continet; Qui ambulat in medio
septē candelabrorū aureorū; Qui in medio uri digredienti corda singulorū
arcanis inuestigat: Scio opera tua · & laborē · & patientiā tuā · & quia · Uideo te
inquit opera bona sollerter agentē · & iniurias malorū intolerabiles aequa

nimirer toleramus; Qui pseudo apostolos uerba factaq; diligenter examinant nul
latenus eis cedere uoluisti. sed habeo aduersus te. quod caritatem tui primi reli
quisti &c; Inquibusdam quidem coepti deseruisti amorem. quem nisi recuperes.
&c. lucem eorum primis se munere priuabo. Inquibusdam uero prauorum exemplo ido
latriam scilicet & fornicationem odisti; hec enim sunt facta nicolaitarum. sicut insequenti
bus aperitur; Quibus & aures audiat quid spiritus dicat ecclesiis; Que singulis scri
bit. uniuersis se dicere demonstrat ecclesiis; Non enim ecclesia sola ephesiorum.
si eam nonpenitere &c. de loco suo mouenda erat; aut pergamo tantum sedis esse tirannus.
& non ubique. sic & cetera singularum omni communia sunt ecclesiis; Uincenti dabo edere
de ligno uitae. quod est in paradiso dei mei; Lignum uitae xpus est. cuius incolesti para
diso usione. & in presenti ecclesia corpore sacro reficiunt animae.

Evangelio smyrne ecclesiae scribe; huic ecclesiae. de tolerandi persecutione suggerit.
cui & nomen congruit; Smirna enim myrra dicitur. quae mortificationem carnis
designat; hec dicit primus & nouissimus. qui fuit mortuus & uiuit; Qui & om
nia creauit. & omnia moriendo restauraut; apta prefatio. patientiae suasuro;
Scio tribulationem tuam. & paupertatem sed diues es; Beati enim pauperes spiritu. quo
ipsorum est regnum celorum. Quod pulchre fortunatus breui uersu exposuit dicens.
Paup inanguisto. regnat habendo deum; Quare dicunt iudaeos esse & non sunt. Confiten
tur se nosse deum. facta autem negant; Iudaeus enim religionis est nomen. Unde
apostolus. Qui in abscondito inquit iudaeus est. & circumcisio cordis in spiritu non littera;
Ecce missurus est scilicet diabolus in carcerem. ut temptemini. Uniuersali ecclesiae
hec dicta conuenunt. aduersus quam diabolus. inextricabiles semper inimicitias
sceret; Et habebitis tribulationem. diebus decem. Totum tempus significat. in quo
decalogi sunt necessaria mandata; Quamdiu enim lucem uerbi diuini sequen
tur. carcerem necesse est aduersantur inimici pacis; Quidam decem genera
persecutionum. a nerone cesare usque ad diocletianum. significantur intellegum.
Esto fidelis usque ad mortem. & dabo tibi coronam uitae; Quo. x. dierum spatium
ostendit. qui usque ad mortem fidem seruare suadet. Qui uicerit. non ledetur
a morte secunda. qui fidelis permanserit usque ad mortem carnis. morte
animae non timebit aeternam.

Evangelio pergami ecclesiae scribe. Pergamus interpretatur diuidens cor
nua eorum. Qui iudicando distinxit inter uirtutem fidelium. & nicolaitarum perfidiam. ut cornua peccatorum confringerent. & exaltarent cornua
iusti. hec dicit. qui habet romphaeam. utraque parte acutam; iudiciariam poten
tiam congruo premisit. qui erit victoribus premia. & poenam reddituris

Terribilis.

Scio ubi habitas. ubi sedes ē satanae. & tenes nomen meū. & non negasti fidem meā.
Approbo quidem patientiā tuā: quia inter reprobos qui thronos ī diaboli commo
rata me non nomine tantū quo xpiana diceris. sed fide colis integra. & iam in
tempore persecutionis cruentę. sed in pbo. quod sic detectores. & iam inte cerno doc
tores. Et in illis diebus antipas. testis meus fidelis: qui occisus est apud uos.
Quidā martyrē pgamo passum! Alii dnm xpm intellegunt: qui ab incredulis.
& iam nunc quantū in ipsis est occiditur, Edere & fornicari: hec duo ī princa
palia. quibus carnales quiq; militant. quorū dī uenter est. & gloria in confu
sione ipsorū. Sed & nonne opus malū. idolatria ē. & fornicatio spiritalis: Haba
bes & tu. tenentes doctrinā nicolaitarū; Nicolaus ī dicti antiochiae diacono.
quem refert clemens. de zelo pulcherrimę coniugis increpatū responsisse.
ut qui cumq; uellet eam accipere uxorē; Et hoc hoc infideles docuisse: quod
apti. cunctis promiscua communia q; feminarū consortia permitterent.
Dicuntur autē nicolaite: quędam & ipsa fabulosa & paene gentilia de munde
predicasse principio: nec abest quę immolantur. esse suos separasse; Vin
centi. dabo manna absconditū; qui carnis illecebrā hypocrisis licet suaden
tib; contempserit: iure dulcedine panis in uisibilis qui de celo descendit.
restituabitur. Et dabo illi calculū candidū; Idest corpus nunc baptismo can
didatū. tunc incorruptionis gloria refulgens; Et in calculo nomen nouū
scriptū; ut filii dī nominemur & simus. Quod nemo scit. nisi qui accipit;
Quia qui dicit se nosse dm. & mandata eius non custodit. mendax ē. Nonem
gustat hypocrisis. quam suauis est dm.
Tri Evangelio thyatire ecclesiae scribe. Thyatire transferuntur in hostiam; in
uenies ē; hec dicit filius dī! qui habet oculos tamquā flammā ignis; qui
sunt oculi flammei. in fertur apertis dicens: Ego sū scrutans renes &
corda. & dabo unicuiq; urnm. secdm opera una. Et pedes eius similes or
chalco: Et hoc exponit. quod huius eccle. nouissimę sint opera plura prioribus.
Sed habeo aduersus te. quia permittis mulierē iezabel. quę se dicit pphasen. do
cere: Imuo quidē opere & fide laudabilis es: sed in hoc uituperabilis: quia
pseudo apostolū synagogā. quę se xpi anū fingit: non digna inuectione
redarguis: Nomen iezabel quod fluxū sanguinis sonat. conuenit heresibus;
& specialiter fuisse conicitur Mulier in supra dicta ecclesia docens memo
rata facinora. quę figura erat totius iezabel porbē; Cui & iam manifes
tā comminatur ultionē; & seducere seruos meos fornicari. & manducare
de idolothytis. Utiq; sub xpi nomine. fornicationē & idolatriā spiritalē docebat;
Sci autē exhibent corpora sua hostiā uiuentē:

Nam quomodo apte idolorum cultura doceres: quae mecta pphetis dicebat.
Ecce mitto eam in lectum. Iusto iudicio dei agitur: ut in lecto pene iacent aeterne:
quae miseros in lecto libidinis strauit: Et filios eius in morte: Filios hic posteritate
et opera mulierum nominat: quibus morte non momentanea corporis.
sed animae minatur aeterna: Et scient omnes ecclesiae quia ego sum scrutans
renes et corda; Inrenibus delectationes: Incorde cogitationes significat.
Opera ergo mea et dicta possunt esse nota hominibus: sed quo animo fiant: et
quo pilla puenire capiamur: solus ille nouit. qui prospicit quid quisque cogitet.
quid quemque delectet; Quae ante consequentia fornicationem et idolatriam quae
crimina sint manifesta puniens occultorum deus cognitor. nisi quia haec omni
nimis et ea possunt appellari delicta. Perdet inquit omnes qui fornicantur
abstet. Et idem quibus haec audit apostolus iohannis. cum de falsis fratribus disputa
ret ita concludit: filioli inquiens. custodite uos a simulacris: Vobis autem
dico caeteris qui thyatire estis; Sicut impius paenitentiam suadet et poenam
minatur: sic ad paenitentiam prior premit hortatur aeternis: Qui non cogno
uerunt altitudines satanae; Nullo utique consentiunt probauerunt. sic et qui operantur
iniquitatem non cognoscunt deum: licet ipsum praedicent: hoc modo et deum licet
omnes nouerint: non cognouit operarios iniquitatis; Non mittam super uos aliud
pondus: tamen quod habetis: tenete donec ueniam. Non patiar uos temptari.
supra id quod potestis sustinere; Alter. attendite inquit a falsis prophetis;
Non enim ego uobis noua mitto doctrina: sed quae accepistis: seruate infinem;
Qui enim uicerit falsa. et mea iusta custodierit: digna mercede donabitur;
Dabo illi potestatem super gentes: In xpo habet ecclesia hanc potestatem: tamquam
corpus in capite. in quo rectum aptum. nobis dat omnia donauit; et reges
illas inuirga ferrea. et tamquam uas figuli confringent: Inflexibili iustitia
regit mites. ut fructum plus adferant; Destruit uero contumaces. ut uel
in aeternum pereant. uel conteruntur inter terrenae cupiditates: et uide
ris hominis luteulenta negotia: Quicquid de peccati limo contractum
atque inolitum est; Et dabo illi stellam matutinam. Xpus est stella matutina.
qui nocte seculi transacta: lucem uitae suis promittit et pandit aeternam;

VIII Et angelo ecclesiae sardis scribe; hunc angelum. Idem sacerdotem. minus tolle
te in malis corrigendis. arguit. Quorundam tamen in malis ambulantes.
habere conlaudat; Quibus nomen sardis. lapidis uniquique pretiosi congruit:
Scio opera tua. quia nomen habes quod uiuas et mortuus es: Ibi quidem uiuis
esse uideris. sed si non in praua eorum correctione uigilauerit: iam inter

mortuor conputaberit. Nonenim inuenio opera tua plena coram dō meo. Plena
coram dō nonsunt opera rectorum. sinon ecclesiarum sectare contenderit. quā uir
hominibus innoxium esse uideatur; Venit ad te tanquā fur. Sicut euangelica
parabola. sic ubique exemplo furis cauendi uigilare premonet, sed habet pauca no
mina in sardis. quinon inquinauerunt uestimenta sua. Non dixit paucorum. sed pau
ca nomina. Proprium enim ouis uocat nominatim. Quis morsen nouit sinomine.
Aliorum nomina scribit melo seorum; Qui uicerit. sic uestietur uestimentis albis.
Omnes ad illorum pertinet habitum. qui ostricam baptismi inuiolatam seruauerunt.

VIII Euangelio ecclesie philadelphie scribe; Philadelfia. dilectio fraterna interpre
tatur. Cui iure ianua regni aperitur. ad quam diligi permittit. hec dicit
qui est. qui habet clauem dauid. Idest regni potestatem. quasi ex dauid stir
pe natus. siue quippe ad dauid. xpi est dispensatione patre facta. Qua aperit et
nemo claudit. claudit et nemo aperit. Legis diuine secreta. soluit xpi potestate
panduntur fidelibus. claudunt incredulis. Ecce dedi coram te ostium apertum. quod
nemo potest claudere, ianua scientiae caelestis. quam ecclesie suae xpi aperuit.
nullius unquam ui aut nisu peludetur. Quia modicam habes uirtutem. et seruasti uer
bum meum. Cauti ostendit. quid eo hec dona premeruit ecclesia. quinon in sua uirtute
sed in regis xpi gratia confidit. Laudq: et pregemit dei. ad deuotionis ecclesie. quod
modice fidei aperitur ostium uincendi. et quod modica uirtus fide roboratur;
Ecce dabo de synagoga satanae. qui dicunt se iudaeos esse et non sunt. hoc omni ecclesie
tunc, promisit. qui non philadelfiae tantum credidit. ex synagoga iudeorum.
Sicut in actis apostolorum inuenimus; Quia seruasti uerbum patientiae meae. et ego te ser
uabo ab hora temptationis. quae uentura est. Quia exemplum meum inaduertisti ser
uasti tolerandis. et ego te uicissim ab imminentibus seruabo pressuris. Non
quidem ut non temptetur. sed ut non uincatur aduersis. Et licet ecclesia semper
exercetur aduersis. potest tunc hic hora temptationis. et humiliatio iudae
orum sub tempore antixpi significari. Ut sicut in sequentibus in textu sepius or
dine. sic ubique in textu angelo. nouissima presentia designatur. In qua quidem
iudeorum male decipiendi et decepturi. Alii autem heliae magni prophete moni
tis. legem spiritaliter intellecturi. et ecclesie membris incorporati. credunt
hostem futurum esse uicturum. Ecce uenio cito. tene quod habes. ut nemo accipi
at coronam tuam. Nisi tolerando luctaris. Cito enim auxiliabor. ne forte te defi
cientem. aliis tibi decretam accipiat mercedem; Sic seorum numerum quia pudem
fixum est. impossibile est iniquorum crescentium perfidia breuiari. Si enim corona
alteri traditur amissa. non uacat locus eius. quique tenebat amisit.

Qui uicerit. faciam illum columnam in templo dei mei. et foras non egredietur amplius.
Qui aduersa, propter me deuicerit. gloriosus in templo ecclesie. nullam aduersitatem
metuet ultra uetustam. He columne. id est sci uiri. nunc sustinendo ecclesiam
muniunt. tunc eminendo decorant. sicut ille duae. in foribus templi salomo
nis. Et scribam super eum nomen dei mei. Quod uidelicet. per adoptionem filii dicimur.
et nomen ciuitatis dei mei noue hierusalem. unitatem ecclesie sociabitur. que
gratia celesti. in nouam uitam generatam est. Et nomen meum nouum. hoc est nomen xpi
anum. non quod nouum sit istud filio dei. qui hanc habuit claritatem ante quam
mundus fieret. sed nouum filio hominis. qui fuit mortuus et resurrexit. et sedet
ad dexteram dei.

Et angelo laodicie ecclesie scribe. Laodicia dicitur amabilis dni. siue
fuerunt in uomitu. Erant enim ibi. et quibus dicere et incipiam te euomere
de ore meo. et quibus item. Ego quos amo. arguo et castigo. et greco autem
populus iustus interpretatur. hec dicit amen testis fidelis et uerus. qui est prin
cipium creature dei. Amen. uerum siue fideliter interpretatur. xpus ergo qui
est in diuinitate extrema uenit. per incarnationis misterium. principium cre
ature dei factum se esse commemorat. ut per hec adtolerandam passionum conformet
ecclesiam. Scio opera tua. quia neque frigidus es neque calidus. et cet. Nec infide
lis uidus es. nec in toto infidelis. Quod si adhuc infidelis esses. iam tibi spes
conuertendi maneret. Nunc uero. quia uoluntatem dni quam cognouisti non
facis. deuiceris ecclesie mee piceris. Quia dicis quod diuitiis tui locupleta
tus. et nullius egeo. et cet. Sola fide contemnis. iustitie tibi frustra diui
tias usurpas. sed siuere diuites esse desideras. feruorem carentia. presumptum
flamma probatum. derelictus omnibus esse. atque oculos mentis. non stibio
fallacis iactantiae. sed diuinae scientiae perunque collirio. item collirio
oculos inunguere et. et secutione boni operis. intellegentiam scripturae sacre
promereris. Ego quos amo. arguo et castigo. Ne refugias patiaris aduersa. cum hoc
specialiter sit indicium amari a domino. aemulare ergo. et penitentiam age. Offendis
fuisse illic. qui aemulandi sequendique fuissent. Ecce sto ad ostium et pulso.
et cetera. Ostium quidem cordis tui. exhortationis dextera pulso. qua si li
benter receperis. me inhabitatore et coherede dignus haberis. Qui uicerit.
dabo ei sedere mecum in throno meo. Consessorem. participem potestatis dicit
atque iudicii. quia consedere inquit non fecit. incelestibus in xpo. Sicut et
ego uici. et sedi cum patre meo in throno eius. Vicit enim dnus. in
throno cum patre sedet. quia post passionis certamina post resurrec

tionis palmā· clarius se omnib: quod potestatis patris esse & equalis indica
uit· Nota· in singulis ecclesiis primo dnm suū indicare potentiā· Deinde
opera ecclē uel laudanda uel uituperanda· inter mixta semp animoni
tione • reddere re· Postremo mercedē quē & in presenti & in futuro potest
intellegi· utriq: parti reddere debitā, Cum uero adiungit· Qui habe
aures audiat· Aures pcul dubio cordis· ad mandatorū obedientiam
cōuenit·

XI Post hec uidi· & ecce ostiū apertū in celo· Describitur ecclē operib: quae &
qualis futura esse· recapitulat xpi natiuitate eadē alter dicturus;
Totū enī tempus ecclē. uatis in hoc libro figuris repetit· Ecce inquit ostiū
apertū in celo· conuenienter ostiū celeste ascensuris aspicit· cui celestia mis
teria pandi pmittuntur· Uel quia ostiū xpi ē· qui illū credidere nati
& patriū· conscendit celū· idest ecclē altitudinē· & uidi futura spiritalis
effectus· sicut dicit; Et factum fui in spū; & uox prima quā audiui· Similis
utiq: priori uocē quadixerat· quod uides scribe in libro· Et ecce sedes po
sita in celo· & super sedem sedens· Ecclam in celestis conuersatione positam.
dnm inhabitat· Gregorius papa· solū di· inuisione michae angelicar po
testatem interpretatur· quarū mentib: altius praesidens· inferius cuncta
disponit· Et qui sedebat· similis erat aspectui lapidis· iaspidis & sardini·
Iaspidis color aquā· sardis· ignē significat· Quib: duob: iudicium nouimus
celebrari· Sicut enim inquit in diebus noe· ita erit & aduentus filii homi
nis· Et iris in circuitu sedis· similis uisiōni smaragdinę iris quis fit sole
in radiante, & post diluuium primo ppiciationis indicio factus ē· inter
cetu seorū· quos dnus illustrat· ecclam muniri designat· Qui bene sma
ragdo lapidi· nimis uiriditatis comparant·· Quo enī hereditatē in
marcescibilē fide pfectiori & spectam· eo potentius· & ālēros oran
do pregum· Et in circuitu sedis· sedilia uiginti quatuor· et sup thro
nos· xxiiii· seniores sedentes· Ecclam quamppē sociā & ātē fidei mun
sede uiderat· eandem pgeminū testamentū· de patris archis & apis
generatā· in xxiiii sedilib: cernit; Sedentē autē· ppē iudiciariā
eius in xpō dignitatē; Sedebunt enī & iudicabunt uniuersa membra
sed in uno & pnū caput· Nam quomodo poterē sei in iudicio sedere·
stantes adds cetera iudicis·· Porro & ālā xxiiii seniores in illis in
tellegi· quip fectione operis quē senario numero commendatur·
clara euangelii predicatione consummant· Nam quater sem·

uiginti quatuor faciunt. Circu amictor uestimentur albis. & in capitib:
eorū coronar aurear: Idest bonis operib: indūtos: p enim mentis memo
ria: gaudia superna quaerentur: Sepe enim capitis nomine, mens solet
intelligi; & de throno procedunt fulgora. & uoces & tonitrua. hoc ē quod
marcus ait. Illi autē profecti. predicauerūt ubiq. dnō cooperante & ser
monē confirmante. sequentib: signis; Et septē lampades ardentes an
te thronū. quī septē spūs dī. Unū spūm dicit septiformē; Unus ē enim
spūs: Septiformitas enim: profecto ē & plenitudo; Commemoratio uero spū
sō: conueniente unda baptismi Sequitur. Inqua idem spūs percepi credit.
Et in conspectu sedis. tamquā mare uitreū. simile christallo. Propter fidē
ueri baptisma refertur ad uitrū Inquo non aliud uidetur exterius. quā
quod gestat interius: Christallo quoq. quod de aqua in glaciē & lapidem
pretiosū efficitur. baptismi gratia figuratur; Et in medio sedis. & in cir
cuitu sedis quatuor animalia. plena oculis ante & retro. Cunctas thronī
dī. idest ecclesie partes. lumen euangelii de preteritorū futuroruṁq; scien
tia replet., & animal primū similē leoni. secūdū: Hęc animalia multis
figuris interpretant; Beatus autē augustinus, iuxta ordinē libri istius
matheū in leone dicit intelligi. quī regie dignitatis in xpō prerogatiū narrat.
Quia uicit leo de tribu iuda. Catulus enim leonis iuda. & in quo in rex a rege
timetur. amatur adoratur. Ubi etiam rex cum seruis rationē ponit.
Rex nuptias filio facit. & adulterium rex segregat ouem abhedit. Lucā in iu
tulo. quibus hostia magna fuit: In lege enim: non solū principia circa tem
plū & sacrificia diuertant: sed ita concludit. & erant semp in templo
laudantes & benedicentes dm. Facies uero hominis. marcum significat;
Quinihil de regali uel sacerdotali dni potestate loquitur: tantū hominis xpi
gesta simpliciter narrat: Aquila autē iohannes ē. qui natiuitatē uerbi
uelut ortū solis. perspicaciter aspectat; Animalia autē. nunc euangelistas.
nunc totā significant ecclesiam; Cuius fortitudo in leone: uictimam in iuten
to: humilitas in homine. sublimitas in aquila uolante monstrat; Singula
eorū habebant alas senas; perfectione sue doctrinae. ecclesiam adulta sub
leuant; Senarius enim numerus ideo perfectus dr. qui primus suis par
tib; impletur: Unū quippe. quod est sexta senarii pars. & duo. quod
est tertia. & tria. quod est dimidiū. eundem senariū faciunt; Alias
alas sens quatuor animaliū. que sūt uiginti quatuor. totidē uetere in
strumenti libros insinuant. Quibus euangelistarū. & fulcitur auctoritas.

Sueritas conpletur: Et in circuitu sunt. plena sunt oculis. Sca ecclesia: seo
ra dō scora hominib: se uigilanter adtendit; Cuius interiores oculos. aspexerat
psalmista cum dicit: Omnis gloria eius. filiae regū abiuntur: exteriores uero.
cum continuo subdit. Infimbriis aureis. circumamicta uarietate; aliter. siue
litteram adtendas. siue allegoriā quaeras. lucē semp in euangelio reperies; Alia
trans lato sic habet. plena oculis ante se et retro; Qualiter euangelii aenigmata
legis inuadiat. et noue gratiae mundo fulgor infundit; Et requiē non habebūt
die ac nocte dicentes. SCS. SCS. SCS dns ds omps: Sca animalia cuncto tem
pore dicti. Unam dominationē dicitis. omnipotentiā. et aeternitatē sciē tri
nitatis adfirmant; Manente intellectualis creaturae pp sua incelestib: laude.
Procidebant uiginti quatuor seniores ante sedē nre in throno. et adorabant; Anima
lib: psonantib: laudē. id est euangelistis praedicantib: xpi dispensationē. omnis
ecclesia. quae in pposita constat et populis. hoc enim geminatur duo denarius nu
merus significat. Statim cadent in facie. adorat uiuentē in secla seclorū; Et mit
tebant coronas suas ante thronū. dō uidelicet adsignantes. quicquid uirtu
tis. quicquid habebant dignitatis. quippe qui sine nihilo cuncta creauerat.

XII Et uidi in dextera sedentis sup thronū. librū scriptū intus et foris. haec
uisio. mysteria nobis sēp scripturae. p incarnationē dni patet facta de
monstrat. Cuius unitas concors. uetus testamentū quasi exterius. et nouū
continet interius: Signatū sigillis. VII. id est. uel omni latentiū mysterio
rū plenitudine tectū. uel spi septiformis dispositione conscriptum.
Et audiui angelū fortē. predicantē uoce magna: Quis ē dignus aperire librū.
predicationē legis insinuat. Multi enim pphetae et iusti cupierunt uidere
quae apostoli uiderunt. et de hac salute ut petrus ait. exquisierē atque
scrutati sūt pphetae: hic ē enim liber. qui interiora. et secreta litterae et nescientē.
interpretabilis ē. Cuius tamen etiam illic ita praedicat apertio: Inde illa
audient surdi uerba libri: de quo ezechiel. et uidi inquit. et ecce manus
missa ad me. in quo erat liber inuolutus. et expandit illū coram me. quem
scriptum intus et foris. Ubi et hoc quod iohannes tacuit. Quid uidelicet in libro
scriptū erat. adiunxit dicens; Et scripta erant in eo. lamentationes. et carmen.
et uae. Cuncta enim series uteris nouique testamenti. penitentia pp peccatis
agenda. regnū celestē quaerendū. et fletus infernales premonet et ne
fugiendos; Et nemo poterat in celo neque in terra. neque sub terra. aperire
librū. Neque angelus. neque ullus iustorū. et ita carnis uinculo absolutus.
mysteria diuina legis reuelare. uel inuestigare potuerē: Neque respicere

illu: Idest contemplari splendore gratiae noui testamenti. Sicut filii israhel
in facie Moysi uiderunt testamenti nouum continentur. aspicere non poterant.
Et ego flebam multum. Commune generis humani miseria agnoscens doluit.
Et unus de seniorib. dicit mihi, ne flueueris. Ecce uicit leo de tribu iuda.
flere prohibetur. quia iam tunc impletum erat in xpi passione. quod diu latebat
mysterium. Cum illo tradente spm. uelum templi scissum est. Cui dicitur. Catu
lus leonis iuda. ad preda filium ascendisti. Cetera. Sequitur et de scribit
quomodo. et ubi uicerit leo de tribu iuda. Et uidi in medio throni et quatu
or animaliu et seniorum agnum stantem tanquam occisum. Idem dnm. qui agnus
e innocenter moriendo. leo quoq: fiet e. morte fortiter euincendo.
Theodotus agnum ecclam dicit. quae in xpo accepit omne potestate. haben
te cornua vii. et oculos vii. Spm in xpo septiformis. propter eminentia po
testatis. cornib. propter illuminatione gratiae. comparatur oculis. Et ue
nit. et accepit de dextera sedentis in throno libru. de dextera di. dis
pensationem ipsa incarnationis. a patre. et a se ipso secundum id quod dm
e. disposita. accepit se filius hominis dicitur. quia uterq: cum spu sco
in throno habitat. Xpm enim qui in humanitate agnus. ipse in deitate.
dextera patris e. Et cum aperuit et libru. quatuor animalia et xxiiii
seniores. ceciderunt coram agno. habentes singuli cytharas et phialas aureas.
Cum passione sua dnm. utriusq: testamenti praeconia in se co phare im
pleri. Ecclia gratias referens. se quoq: passionib. offert. Ut in xta
aptm. adimplent ea quae desunt passionum xpi in carne sua. Cytharis
enim. ubi ligno cordis tendunt. corpora mori parata. fialis uero. corda
latitudine caritatis patula designant. Et cantant canticum nouum dicen
tes. Dignus es dne accipere libru. et aperire signacula eius. Sacramen
ta noui testamenti quae in xpo sunt completa celebrant. illum ipsum eius
dispensationem laudib. prequentes. qui soli fatentur xpo compatere.
Et redemisti nos do in sanguine tuo. ex omni tribu et lingua et populo et na
tione. Hic amplius declaratur. animalia et seniores ecclam esse. quae xpi
e sanguine redempta. et congregata degentib. Ostendit etiam in quo
celo sint. dicendo. et regnabunt sup terram. Et uidi. audiui uoce ange
lorum multorum in circuitu throni. et animaliu. et seniorum. Innumera
milia populorum. ad ecclam confluentium dnm laudant. cui data e
omnis potestas in celo et in terra. Si enim filii di dicuntur iusti. cur non
et angeli. Lice et celestis quoq: militia. redemptioni nre congratu

lando. porrit ista concinere. Sicut ait sci papa gregorius. sepositis sub
iungens: Vox namq: angelorum est in laude conditoris. ipsa admiratio in
timę contemplationis; Et quatuor animalia dicebant amen: et seniores
ceciderunt et adorauerunt: Populis in ecclesia dni laudes resonantibus: doctores
idem confirmant: exempli gratia dnm simul adorant.

XIII Et uidi quod aperuit ds agnus unum de sigillis. Cum signa prima soluit.
Deinde liber aperitur. certa racione. preposterauit usitatum ordinem.
Dni enim patientes et resurgentes. fine se esse legis eloquitur. Ascendens autem
in celum. spm sco misso. secretioris archam munere firmauit ecclam: Tunc ergo
librum aperuit. et nunc eius signacula solut: In primo igitur sigillo. decurre
ecclesiae primitiae. insequentibus tribus triforme contra eum bellum.
In quinto. gloriam sub hoc bello triumphatorum. In sexto. illa quae tempore uen
tura sunt antixpi. et paululum superioribus recapitulant. In septimo. cernit
mirum quidem aeternae; Et audiuit unum de quatuor animalibus dicens: Veni
et uide; Nos quoq: gloriam ecclae cernere. magni euangelii uocibus admonemur.
Et ecce equus albus. et qui sedebat sup illum. habebat arcum. et data est ei corona
et exiit uincens. ut uinceret; Ecclesię quę sup mnem est dealbata gratia dni pre
sidet. et spiritalis doctrinae contra impios arma ferens. uictor insius coronam
percipit. de quo dr: Accepit dona in hominibus; In quibus etiam cęlo presidens
paulo prequebat: Audiuit secdm animal dicens. Veni et uide; Contrarium
quoq: equitatum. sollerter adtendere iubetur. Ut sicut de prosperis ecclae gau
dium. sic de aduersis cautelam et prescientiam sumat: Et exiuit alius equus ru
fus; contra uictricem uincentemq: ecclam. et exiit equus rufus. id est populus
sinister. et seruore suo diabolo sanguinolentus: Quamuis legerimus apud
zacharia equum dni ro seum. sed ille suo sanguine ro seus. hic alieno.
Et qui sedebat sup eum. datum est ei ut sumeret pacem de terra. Scilicet sua. ecclae
uero. aeternam pacem. quam sibi xpus reliquit accepit: Et datum est illi gladi
us magnus. siue meos quos preuaricatores fidei. siue quos martyres facit.
De quo adbeatum iob dicit: Qui fecit eum. adplicauit gladium eius. id est. uel
nequitiam suos temptat. quantum impios uelit. Uel quod suae rabiei. inter ip
sum uindicta redeat: Et ecce equus niger. et qui sedebat sup eum. habebat
stateram in manu sua; Et audiui tamquam uocem in medio quatuor animalium;
Equus niger. falsorum caterua est frm. qui stateram recte pfectionis habent.
sed socios ledunt popera tenebrarum. dum enim in medio animalium dicit
ne lesere. ostenditur illic esse quiescere: De hoc precurrente equo die apsti.

Forit pugne/intur timorer: Bilibris tritici denario: & uinu & oleu neleseris. h. Aliter bilibris hordei denario.
Caue inquit /ne exemplo pessimo frem tuu scandalizer: ppter quem xpi
mortuus e: & sacri sanguinis christma usq: portat insignia: Qua siue p
fecti meriti siue etiam minimi quique inecta fide tamen sae trinitatis
imbuti omis eodem pfecto pretio sanguinis dominici sunt redempti:
Nec immerito bilibra: & non simplici libra fidei uel operis pfecto exprimitur:
quae utraq: intra dice geminae consistit carnatur: Et ecce equus pallidus:
& qui sedebat desup. nomen illi mors: & infernus sequebatur eum, heretica
quise catholicor pallium: morte inhabitatrice digni pectorii post se
rapiunt secretii: diabolus enim & ministri eius malanymicor mors & infer
nus dicti sunt: eo quod multis causa mortis & infernorii sint: Potest et
simpliciter accipi: quod hic spiritaliter mortuos: ibi poena sequat aeterna:
Et data est illi potestas sup quatuor partes terrae: Ecce arrii uesania de
alexandria natens: ad gallicii usq: puenit oceanii: Non fame tamii uerbi di:
sed siglicio corporali bestialiter prior insequens: Alia etiam quartii partii
transtulit, qua tres equi mali diabolo rectore fidenter contra quar
tii ecclae cilcitram equitatii, Vidi subtus altare. animas interfectorum
ppter uerbii di; quia ecclam dicent inpresenti multipliciter adflictam
dicat Et gloriii animariii. post corporii poenii. Vidi inquit eas subalta
re: Idest in secretario laudis aeterne: ara enim aurea: & in ueritate posita:
& ppe dominici corporis arcii. non ut scriptor carnii & sanguinii: sed sola
offert dno thymiamata laudis: & qui nunc scribent corpora sua hor
nii inuentii: tunc dirupti carnis uinculis: illi sacrificant hostiii laudis:
Potest autii & hyperbaton eii: ut non subtus uideret: sed subtus occisos:
Idest subtestificatione nominis xpi: sicut denic habetur dictii e: subtesta
mento di cecidit; Et clamabant uoce magna dicentes: Magnus ani
mariii clamor: magnii e desideriii eoriii. quia dnm facere uelle norunt:
Nec enim fas e eis credere contra di nutii quicquii cupere: cum eoriii deti
deria. & eius pendeant uoluntate: Usque quo dne sci & uerus non iudi
cas & uindicas sanguinii nrii: debis quibus tam inuita? Non hec odio
mimicoriii: pquibus in hoc secto roganti orant: sed amore equitatis: qua
ipsi iudici ut ppe posis concordant. diem iudicii: quo peccati regnum
destruitur: & resurrectionii sanctoriii corporii. aduenire pcantur:
Nam & nos in presenti cum inimicis orare iubemur: dicimus tamen
dno oranti: aduenias regnii tuii: Et datae sunt illis singulae stolae albae.

Singulis modo stolas habent animae sanctorum de sua beata immortalitate gaudentes. Resurgentibus autem corporibus, iuxta esaiam in terra sua duplicia possidebunt; Et dictum est illis, ut requiescerent tempus adhuc modicum donec impleantur conservi eorum et fratres eorum. Non desiderium resurrectionis abnuit, sed accelligendorum fratrum augmento differtur. Nam et ipsa animarum laetitia potest stolis albis figurari. Cum domino revelante didicerint et impiorum infinem damnandos, usque ad finem seculi multos suo numero pmartyrium esse sociandos, atque in interna carnate pfusi maluerint hac consolatione contentari, pstipplendo fratrum numero aeternis suis gaudiis differri.

Sexta Et vidi cum aperuisset sigillum sextum, et terre motus factus est magnus. Sexto sigillo parte facto, novissima persecutio nuntiatur; et sicut domino sexta feria crucifixo mundum tenebris et pavore concussum, Et sol factus est niger, tamquam xpi vel operta potestate vel doctrina temporaliter obscurata vel ad defensionem sit velata, cum ministri antixpi, in seruos xpi crassari sinuntur; Et luna tota facta est sicut sanguis: Et cecta solito amplius, pxpo sanguine fundit: Tota autem dicit, quia in toto orbe erit novissimus terre motus. Antea vero, sicut scriptum est, ploca. Et stellae ceciderunt super terram, sicut ficus mittit grossos suos, cum vento magno movetur: Qui celestis in cecta spaciantur fulgent, vento novissime persecutionis impulsi, terrenis fuisse phibuntur; Quorum bene opera grossis immaturis, videlicet et inutilibus et caducis ficis fructibus comparantur; Et celum recessit, sicut liber involutus: Sicut liber involutus, mysteria quidem intus, sed foris non apparentia continet. Sic et hanc ecclesia, sua tantum cognita persecutione diserte, et unam recedet, ut abscesserunt abdita non videatur; Et omnis mons et insulae de locis suis motae sunt; diversa pqualitate officiorum vel virtutum memorantur ecclesiae membra, nullum ab hoc turbine predicent alienum. Sed motus dissimilis, in bonis scilicet fugiendo precaueant, in malis vero cedent sequendo: Et reges terrae, et principes et tribuni: Reges potestates hominum accipimus, ex omni enim gradu et conditione, unde intelligi; Ceterum quia tunc reges, praeter unum persecutorem, abscondere se in speluncis et petris montium et dicunt montibus et petris cadite super nos: Cum infirmiores quique tunc precessorum inecta roborari exemplis, consiliis muniri, precibus monitis et praecibus querunt obumbrari. Quasi ipsos super se montes, passectum conparsionis cadere deprecantur: Montes enim excelsi certum petra refugium hominum. Et abscondite nos a facie sedentis super thronum et ab ira agni; Ut nos scilicet non reprobos, sed in fide stabiles, venturus inveniat. Peccatis nris.

sanctorum intercessu: et di misericordia contecti, et quin potentes stare. Ille unq: 5
quinunc uigilare: stare infide, uirilitter agere precurauerit: Quod si hunc ter
re motum: iuxta litteram adipsum diem iudicii referas: non est mirum si regis terrem
et principes sanctorum tunc montium pauidi refugia quaerant. sicut induitur purpu
rato. et pauperes Lazaro. iam factum legimus.

.xv. Post haec uidi quattuor angelos. stare super quattuor angulos terrae. Idest quat
tuor regna principalia: assyriorum scilicet et persarum: graecorumque et romanorum,
Sicut enim in superioribus sigillis: post triformem ecclesiae conflictum. triumphantium gau
dia uidit animarum: sic et nunc regnum antichristi quae victoria sequatur: prae
cedentium mundi regnorumque: ac xpi et ecclesiae iuri iam cessere: probaturum est exemplis
Grandes enim causae grandioribus necesse est confirmentur argumentis; Tenemus
quattuor uentos terrae: ne flare et uentus super terram: Neque super mare: neque in nullam arbo
rem: Suo quodammodo potentatu omnia praefocantes: nullum plibrio sui iuris
respirare sinebant: Interris diuersitas puinciarum: in mari insularum: In arboribus
diuersa hominum qualitas et conditio designatur, Alter: quisnam angeli quattuor:
idem quattuor intellegendi sunt uenti: Iuxta danihelis pphetiam dicentis; Ecce
quattuor uenti celi pugnabant in mari magno: et quattuor bestiae ascendebant
de mari: Et uidi alterum angelum ascendentem ab ortu solis: habentem signum dei uiui
dnm incarnationis natum: qui magni consilii angelus est: paternae scilicet uoluntatis nun
cius: Ut stauit nos orientis et alto: Ut sallum crucis: quo suorum frontes signaret ad
ferens: Et clamauit uoce magna quattuor angelis: Magna dni uox est: praedi
catio sublimis: paenitentiam agite: adpinquabit enim regnum celorum; Nolite nocere
terre et mari. neque arboribus; et quo dnm parsum est: non solum hostis aduersarii sed
et mundani principatus contritum est imperium: Sicut et oculis cernimus: et instantia
quam lapis demonte comminutum legimus; Quoadusque signemur seruos dei nri in
frontibus eorum: Ad hoc genus confractum est imperium: ut signo fidei cum resisteremus:
facies sanctorum libere notaretur: Nam et ipsa crucis figura dilatatum ubique: dni sig
nificat regnum: sicut uetus disticon probat: Respice distinctis quadratum partibus
orbem: ut signum fidei cuncta tenere queat. Neque enim frustra in fronte pontifi
cis nomen dni tetragrammaton scribebatur: nisi quia hoc est signum in fronte
fidelium: de quo in psalmo prorsus ait: canitur; dne dnm nr. quam admirabile est
nomen tuum in uniuersa terra: et cet. Usque dum ait. ut destruas inimicum et defen
sorem; Et audiuit numerum signatorum. c. xl. iiii milia signati et omni tribu filio
rum israel; hoc numero finito: innumerabilis significatur tenuit ecclesiae multi
tudo: quae de patris arcis: uel praepuci carnis: uel fidei et imitatione progenita

Si enim inquit uos xpi: ergo abrahe semen estis; ad augmentum autem perfectionis
primi: adipta xii duodecies multiplicati: et ad summam millenarium perfec-
qui est denarius numerus quadratus solidus: significans stabile ecclesie uitam.
Propter ea quippe duo denario numero: sepius ecclesia figuratur: quia per orbem
quadratum: in fide consistit sed trinitatis. Ter enim quaterni decies diponendis faci
unt: denique adapti: eandem mundo fidem predicaturi: xii tribus electi numero:
reliquis mysterium operis sui figuraturi; ex tribu iuda: xii milia signati: ecce.
Conuenienter ad iuda inchoat: ex qua tribu ortus est dnus nr: Iudas praeuer mi
sit: ex quo dr antexpi ee nascendus: sicut scriptum est: fiat dan coluber in uia
cerastes in semita: Mordens ungulas equi: ut cadat ascensor eius: qui non
ordine generationis texere: sed iuxta interpretationem nominum: uirtutes
ecclesie decreuit exponere: Quae a confessione laude presentis addexteram
uite festinat aeterne: Hoc enim nomen iuda quiprimus: abenuamin qui ultimus
ponitur sonat: Primus ergo iudas: quia confessio siue laudatio interpretatur
ponitur: quia ante omnia confessionis culmen bonorum operum nullus adprehen
dit: et nisi per confessionem renuntiemus actibus malis: non informamur recte.
Secundus ruben: qui interpretatur uidens filium: Infilius opera designari psal
mista testatur: qui in benedictionib; inter cetera dicit: Filii tui sicut
nouella oliuarum: et infra: Et uidean filios filiorum tuorum: Non enim quisquam dnum
nisi genuerit filios: neposque suscepit: Beatus esse non potest: cum uirgi
ner fideles potior merces expectat: Sed in filius opera: in filiis uero filiorum:
fructus operum: id est mercedem designat aeternam: Post iudam ergo ruben:
id est post cordis diuinae confessionis laudis: profecto sequitur actionis:
Sed quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum dei: Post ruben
sequitur gad: qui temptatio: uel accinctus interpretatur: Post inchoationem
enim boni operis: maioribus necesse est hominem temptationibus probari: atque
ad bella grauiora succingi: ut fidei illius fortitudo comprobetur: Dicente
salomone: fili accedens ad seruitutem dei: sta in iustitia et timore: et prepara
animam tuam ad temptationem: Item que psalmista: Precinxisti me inquit uir
tute ad bellum: et quo beatificamur eos: qui sustinuerit sufferentia: Ideo
post gad aser: id est beatus ponitur congruo satis ordine: Beatus enim
uir qui suffert temptationem: qui cum probatus fuerit accipiet coronam uitae:
Quia uero hi beatitudinis fide promissione securi non angustant: sed per
gaudentes in tribulatione patientes: Cum psalmigrafo decantant:
In tribulatione dilatasti me: Et ite: uia mandatorum tuorum cucurri: dum di

lætasti cor meum. Et cum mitere beati tamubelis scultamer aunt. dilatatu
e ormeu sup inimicor meor: qua lætta su in saluturi tuo. Propter ea neptalim
succedit. quod e latitudo; sed ipsu manar ter sequit. qui inter prælat oblitur
uel necessitat. Cuius nominis mysterio monemur. ut temptationu presentiu
angoribus eloctu. ea quae retro sunt obliuiscentes. sic mea quae ante sunt
secdm aptm extendamur. ut carnis curam nonindesideriis. sed sola necessitate
humanæ conditionis adstricti faciamus. de quo psalmista meliora suspirans.
orabat. de necessitatib; meis eripe me; huic subponitur zymeon. Idest.
audiuit tristitia. uel nomen habitaculi. Ut alia huius qualitate uocabuli
euidentius inculcare. Et quid hic habendu. aut quid sit salubriter espec
tandu. Illis enim habitaculis celestis gaudiu dabitur. quoru hic animus.
fructuosa penitentia contristat. Quib: adicit. Tristitia uestra. uertetur
in gaudiu; Proinde leui subnectit. Idest addit. In quo intellegimus. siue
cor quitemporalib: aeterna mercant. sicut salomon dicit. Redemptio
animae uiri. ppriæ diuitiæ. Seu illor. qui di sequendo consiliu. p capium
in hoc seto centuplicia cum tribulationib; in futuro autem seculo uita æternã
his. aut quod scriptu e conuenit. qui addit scientia. addit dolore. Nam
ideo iob. ad hoc tribulationu acerbitas addebatur. ut plato. premiorum
mercet amplior redderetur. Unde non immerito ruchar ei ordinis rec
te succedit. qui inter prælat mercet; Qua sicut doctor apostolus. Non
sunt condigne passiones huius temporis. ad futuram gloriam quae reuela
bitur in nobis. Fructuosius quippe pugnat. ubi merces certa spernit;
hæc autem in habitaculo fortitudinis dñi operat. et efficit. quod dicitur
Zabulon. quando uirtus in infirmitate efficit. ut corpus quod ab inimi
cis putatur infirmu. et peccatis materia animo quoq; inferre nitunt
interiu dñ confortante experiat muniu. Augmento succedente
felici. quod uocabulu ioseph indicat. gratiarum uidelicet addenda dona
designant. siue de talentorum dupla redibitione utinam commodi spiri
talis intellegat. siue in his quae uotiua fidelium religione. redemptori
dñ reddunt accipiat. atq; ut horum quor ordo et interpretatio
nominum his significatiue postrem indicat. In futuro iudicio ad dexteram
xpi regis æterni futuros intellegat. Beniamin in prædicti postremo
loco subponitur. idest filius dexteræ. tamquam ipse sit finis ordinis.
cum nouissima inimica morte destructa. felicitat hereditant æterne
donabitur electis. Siue unusquisq. fidelium filius dexteræ iure dicatur.

seu omnis ecclesie ⁊ sur. De qua canimus. Adstitit regina a dexteris tuis in uestitu deau
rato circumamicta uarietate. Et singulis ergo tribubus seu milia ꝛ signati.
Quia inquibus cumq; singuli fidelium uirtutibus profecerint. antiquorum nectere se patrum
semp fide roborem. atq; informentur exemplis. Duo denario enim numero ppt
aptos uel patriarcharum summi sepe dictorum. sepe tocius ecclesie formam designari
certissimum est. Siue enim confessione quoq; tamquam inuida laudabiles. siue in ruben
operum ple preclari. siue in gad temptationum exercitio fortes. siue in aser certami
nis victoria felices. siue in neptalim largis misericordie operibus dilatati. Siue
in manasse posteriorum oblti. Siue in symeon quasi tristes adhuc in conualle
lacrimarum. semp autem gaudentes nomine habitaculi. in celestem suspirantes
hierusalem. Siue in leui. qui in pmissionibus uitae praesentis & futurae congau
dent. addit bonis temporalibus. aeterno bono fundatis. Siue in ysachar futu
rae mercedis contemplatione firmati. Siue in zabulon. qui pro xpo suas animas
ponant. Siue in ioseph qui augmento spiritalis substantiae studeant. & sup
di precepta aliquid amplius uel in urgentiae uel in facultatem suarum offerunt
quantitate. Siue in beniamin. qui felicitatis aeternae desiderio indefessis
uotis expectent. In sua quemq; professione congruit patrum precedentium
regula. quasi duo denario numero signati. atq; ex singularum meritis pronarum
profectissimam ecclesie pulchritudinem. quasi c. xl. iiii milium summam colligi.

xcvi Post hec uidi turbam magnam. quam dinumerare nemo poterat. finita reca
pitulatione quam exempli causa inter posuerat. regredit ad ordinem. gloriam
predicans eorum qui nequaquam victuri sunt ultime persecutionis. Et quod se
quitur ex omnibus gentibus. & tribubus. & populis & linguis. Potest & sic intelligi
quod enumeratur tribus. in qui bus euangelium primo predicatum est. saluatio
nem quoq; uelit commemorare gentium. Amicti stolis albis & palmis in manibus
eorum. Stolis baptismi. palmis triumphum crucis insinuat. Et quod seculum
in xpo uicerint lucis & claritatem quoq; quae pspm sem datur stolae significent.
Et clamabant uoce magna dicentes. salus do nro qui sedet sup thronum & agno.
Magna uoce. hoc est grandi deuotione & indefinenti laude profitentes in throno
id est in ecclesia patrem filiumq; regnare. spm sco nihilominus conregnante.
Sic enim dictum est sedentem sup thronum & agno. Sicut in euangelio dicitur. Et
cognoscant te uerum & unum dm. & quem misisti ihm xpm. subaudiatur unum
& uerum dm cognoscant. Et omnes angeli stabant in circuitu throni & seniorum
& animalium. In omnibus angelis turbae multae pronae exposuit dnm ado
rantes. Omnes inquit qui in circuitu eius ꝛ offerunt munera.

Et ceciderunt inconspectu throni in faciem suam & adorauerunt dm; Neq; turba
neq: animalia: uel seniores hoc loco memorat adorasse sed solos angelos,
Ipsi enim sunt turba: ipsi animalia & seniores: Quamuis & de ipsis angelicis
spiritib: intellegi possint: de quibus in gentium salute congaudentibus dicitur:
& laudamini gentes simul cum populo eius: & adorent eum omnes angeli dei.
Benedictio & claritas & sapientia & gratiarum actio & honor & virtus & fortitu
do deo nro. Septenarium ecclie uirtutum laudem offert dno: quam se in singulis
membris a deo percepisse fatetur: Et unus de seniorib: dicit mihi: hi qui amic
ti sunt stolis albis qui sunt & unde uenerunt. Ad hoc interrogat ut doceat:
Hi sunt qui uenerunt de magna tribulatione: per multas tribulationes oportet
nos intrare in regnum dei: Quis autem nescit tribulationem ante xpi celeris
futuram esse maiorem. Et lauerunt stolas suas in sanguine agni. Non de solis mar
tyrib: dicit: Illi enim sanguine proprio lauant: ecclesiam autem totam sanguis
ihu filii dei mundat a omni delicto. Ideo sunt ante thronum dei: Illi enim
digni habentur illic indi consistere ministerio: quibus inter aduersa fide
liter nomini eius confitentes & christum. Et seruiunt ei die ac nocte in tem
plo eius: More nro loquens: aeternitatem significat. Et qui sedet in throno
habitabit super illos. Thronus dei sedes est: super quos & in quib: in sancta habitat dr.
Non esurient neq: sitient amplius. hoc est quod dns ipse promisit. Ego sum inqui
ens panis uitae. qui uenit ad me non esuriet. & qui credit in me non sitiet
umquam. Beati enim qui esurium & sitiunt iustitiam qm ipsi saturabuntur.
Neq: cadet super illos sol neq: ullus estus. Transiimus inquit per ignem & aquam
& induxisti nos in refrigerium: Qm agnus qui in medio throni est reget illos.
Agnum in medio dicit esse throni: qui superius agnum sedente in throno li
brum dixerat accepisse: docens ecclam. unum esse patris & filii thronum:
in qua per fidem inhabitat unus tota trinitas dr. Et deducet eos ad uitae
fontes aquarum. Ad consortium uniq: sanctorum qui fontes sunt doctrinae cae
lestis. potest & ipsa dei uisio scilicet in quo sunt omnes thesauri sapientiae et
scientiae absconditi: iuxta quod dd ait: Sicut cervus desiderat ad fon
tes aquarum ita desiderat anima mea ad te dr. Et absterget dr omnem
lacrimam a oculis eorum. In mortalium adepta plenitudine gaudio
rum. omnis meror penitus obliuioni mandabitur: Beati enim qui lugent:
qm ipsi consolabunt. Potest autem uisio huius turbae stolatae: depre
hensa etiam tempore intellegi: Ubi spe salui facti sumus. & quod non
uidemus speramus: per patientiam expectamus; Et cum aperuisset

sigillū septimū. Factū ē silentiū in celo quasi media hora; Post inte
ritū antixpi: requiet aliquantula futura ecclie in ecta: de qua da
nihel ita predixit: Beatus qui expectat & peruenit ad diem mille tre
centos triginta v. quod beatus hieronimus sic exposuit: Beatus in
quit: qui interfecto antixpo supra mille. cc. xc. dies. idest tres se
mis annos: dies: xl. v. prestolat: quibus ē dns atq; saluator noster
in sua maiestate ueniturus: Quare autē post interfectionē antixpi. xl. v
dierū silentiū sit. diuine scientiae ē. Nisi forte dicamus dilatio regni seō
rum. patientiae probatio ē. nota quod in sexto sigillo maximae ecclie pres
suras. in septimo requiē cernit. Quia dns vi feria crucifixus. in sabba
to quieuit. tempus resurrectionis expectans. huc usq; de apertione
libri clausi. & vii sigillorū. nunc uero recapitulat aborigine eadem
alter disserturus. EXPLICIT LIBER PRIMUS

INCIPIT LIBER SECUNDUS. TERTIA PERIOCHA.

Et uidi septē angelos stantes in conspectu dei. & datae sunt illis septē
tubae. ecclia septenario sepe numero commendata predicatio
nis officio mancipatur. Cuius prima tuba communē impiorū mig
ne & grandine designat interitū: Secunda ppulsū de ecclia diabolum
mare sēti ardentiū incendentē; Tertia hereticos ecclia decidentes
sēe scripturae flumina corrumpentes: Quarta falsorū frm insidentū
obscuratione defectū: Quinta maiorē hereticorū infestationē tempus
antixpi praecurrentū. Sexta apertū antixpi & suorū contra ecclam
bellū. & recapitulatione ab aduentu dni inter serta eius de aduersa
ru destructionē: Septima diem iudicii quo mercedē dns suis reddi
turus & exterminaturus ē eos. qui corruperunt terrā. Et alius ange
lus uenit non dixit post ea uenit sed angelos tubas accepisse ppo
nens redit exponere qualiter acceperint: qm & si ante aduentum
dni predicabat ecclia sed non ubiq; donec eius ecclia confirmata spū;
Et stetit ante altare habens turibulū aureū. In conspectu scilicet ap
parui ecclie factus ipse turibulū. & quo dns odore suauitatis accepit.
& ppicius factus ē mundo. Alia edicio habet sup aram quod sup altare
crucis turibulū suū aureū. Idest corpus immaculatū. & spū sēō con
ceptū obtulerit patri pnobis: Et data s illi incensa multa in clarete
decorationib; sōrū omniū sup altare quod ē ante thronū. Decoratio
nib; sōrū obtulit incensa ipsi enim legauit ecclia pces suas dicens:

Dirigatur oratio mea sicut incensum inconspectu tuo. Accepisse autem
deorationib: sororum ide dr Adtulisse quia ipsum omnium porsum pre
cer adeum suauiter puenire. Et arcendit fumus incensorum deora
tionib: sororum demanu angeli coram dō. Xpō dno se hostiam suauitatis
offerente conpunctio cordis sororum acceptabilis facta e quae abig
ne narcem intimo. sicut fumus solet exestare lacrimas. Et accepit
angelus turibulum Adimpleuit illud deigne altaris. Bene turibulum
igne plenum inducit. Non enim admensuram dat dr spm quod ppriae
dexpi humanitate nouimus adimplauit. Inquo habitat omnis ple
nitudo diuinitatis corporaliter Amisit interram. Sic Adnm in euange
lio. Ignem inquit ueni mittere interram. Et facta sunt thonitrua Auoces
Afulgora Aterre motus. Thonitrua comminationis supnae Auo
ce exhortationis Afulgurae miraculorum terram mouit quibusdam
insequentib: quibusdam uero sequentib: his dicentib: bonus e
Illis autem non. sed reducit turbas. Et septem angeli quihabebant VII
tubas parauerunt se ut tuba canerent. Ecclia septiformis spm inflam
mata se adpredicandum fiducialiter preparauit. Gloriam seculi tubis
celestib: quasi muros hiericho deiectura. Nam Adilla VII dierum circu
itio totum ecclie tempus insinuat.

XVIII. Et primus angelus tuba cecinit recte predicatio plagarum
tube que signum belli e comparatur. Exalta enim inquit sicut
tuba uoce tua Adnuntia populo meo peccata eorum. Alibi inquit
ture tuo sit tuba quasi aquila sup domum dni. idest grandi uoce pre
dica nabochodonosor addistructionem templi uenturum. Et facta
e grando Aignis mixta insanguine Amissus est interram. Penam
gehenne sanguinolentam operib: deberi predicatorum uoce refer
tur dicentium adcalorem mundum transiuit abaquis nimium. Potest
Aiam nomine sanguinis ipsa mors animae spiritalis intellegi. hunc
uersum tichonius sic exponit. facta e ira di quehabere Ad inde multo
rum necem. Et tertia pars terre conbusta e Aterna pars arborum
conbusta e. Ultra bonorum indoctorib: consistit Aauditorib: Beatus
enim inquit qui legit Aqui audiunt uerba pphalie. Tertia uero
malorum pars hoc utroq: carent. Terra ergo bona fructum pferent
in patientia benedictionem accipit adō. Mala autem spinas Atribu
lor generat cuius consummatio incombustionem sic Aarborem

fructifera agricola pater excolit. Sterile uero excident igni pabulum
preba. Et omne foenum uiride combustum e. Omnis caro foenum quae
nunc luxuriat mollitiae ruginata sole iudicii feruente florem decoris amit
tit. Aut dnr aut hodie in agro e. Aera in libanum mittit. Ichoni
ur de tertia parte sic in loco inquit. Tertia hostes in testinor dicit
esse uerum quicquid praeter ecclam e. tertia pars dicta e. Et ecce ter
tia quae contra gemmum malum pugnat. Et tamquam mons magnus igne ardens
missus e in mare. Et facta est tertia pars maris sanguis. crescente re
ligione xpiana diabolus superbus timidus signe sui furoris ardens in
mare seti missus e. Dicente dno. Simoni huic dixerunt tolle dicta
te in mare fiat. Non quod ante ibi non fuerit sed quod de ecclesia pierunt
amplius insuos insanire coeperit fastu prudentiae carnalis morte
illis infligens spiritale. Sapere enim secundum carnem mors e. Non ait apostol
caro sanguis docuit sed pater qui e in celis. In illo enim mari naue fi
dei regebat quod planis dni se calcabile prebuit. Et mortua e ter
tia pars eorum quae habent animas in mari. quae habent animas dicit
ut ostenderet unus spiritalis mortuos. Sicut apls de iudea dilicora
uiuens inquit mortua e. Et tertia pars navium interit. Alia editio
dicendo. Et tertia parte navium corruperi significat quia terra que
mortua e. Alia tertia id e succendente sibi occidere noxia tradi
one sinistis imitatione doctrinae. Et cecidit de celo stella magna
ardens tamquam facula. Et cecidit in tertia parte fluminum et in
fontes aquarum. Et nomen stellae dicitur absinthium. heretici quos in
dar apls sidera seductionis appellat de culmine cadentes ecclesia
flamma suae nequitiae fontes diuinarum conantur inficere scrip
turarum. quarum non sensum tantum sed et uerba saepius infaltare non
timent. Absinthii nomine digni cuius immixtio magna tota amaricare dulcedine;
Et multi hominum mortui s de aquis. Multi enim
ut apls ait. Sequuntur eorum luxurias quorum uentrem blasphe
mantur. Sed tamen populo di morte docente omnis aquarum unda
potabilis e. Et percussa e tertia pars solis. et tertia pars lunae
et tertia pars stellarum ut obscuraretur tertia pars eorum. Et ecclesiae de
cus instar siderum relucentis psaltes saepe fit obscuratus
qui uel in prosperis t in aduersis seti minus eam fulgere sua defecti
one faciunt. et die non lucere pars tertia et nocte similiter.

Alia editio sic habet. Et diei tertia pars appareret. Et nocte similiter.
Idest adhoc pertia est ut appareret. tertia diei et tertia nocte quae
xpi et quae diaboli. Adhoc inquit pertia est idest tuis voluptatibus tradita
ut redundantibus et insolescentibus peccatis in suo tempore revelarentur.
Et audivi et audivi unam vocem unius aquilae volantis per medium celi dicentem.
Vae vae vae habitantibus in terra. Unius aquilae vox peccatorum mecta
cordia pulsat ora doctorum. Cum nequitia hereticorum antixpi seni
tia diemque iudicii amatoribus terrae predicant graviter adfuturum
dicentes in novissimis diebus instabunt tempora periculosa. Et erunt
homines se ipsos amantes. Et infra homines corrupti mente reprobi
circa fidem et alibi. Tunc revelabitur ille iniquus quia adversatur et extol
litur super omne quod dicitur deus aut quod colitur. Et item. Dies domini sicut
fur in nocte ita veniet. Cum enim dixerint pax et securitas tunc re
pentinus eis superveniet interitus. Per et veris vocibus trium angelorum
non quod angelorum tubae plagas inferant mundo sed venientibus vel
venturas suo quique tempore predicent.

Et vidi stellam de celo cecidisse in terram et data est illi clavis putei abissi
Et aperuit puteum abyssi. flamma hereticorum. de qua paucis me
moravimus quo fomite adolevere exponit. Antiquus quippe hostis
quem dominum vidit quasi fulgur de celo cadentem blasphemo dogmate
corda suorum aperuit. eorque quasi fumum alta poterat iniquitatis mix
cero loqui poscuit. Et ascendit fumus putei sicut fumus fornacis
magne. Et obscuratus est sol et aer de fumo putei. Premunita magne
fornacis idest novissimae persecutionis heresis fervet intima. Non
imbecillioribus tamen qua aeris instar terrae quodammodo caeli que
confinia tangunt sed excelsorum quoque lumen obscurare laborant non
tam extinguere valent. In errorem enim inducent. si fieri potest etiam
electos. Et de fumo exierunt locustae in terram. Sicut enim corpus xpi
et membra de membro sic et membra carnium draconis. coherentia
sibi alia nascuntur et alius. fumusque hereticae cecinitur ore ledente
pravorum generat superbia qui ventos elationis excussi terrena ta
men non deserit. Nam et fumus de quo signum alta licet appetent
in se ipso semper deficit. Et data est illi potestas sicut habent poten
tes scorpiones terrae adversantur potestatibus hereticis comparantur

in facie uelud innocui. Sed in posteriorib: uenena reuuamer. Et preceptu ē illis ne lederent foenū terre neq: omne uiride. Ostendit locustis homines ēe quae non ad foenū sed ad homines mittuntur. foenū enī hoc loco simpliciter accipimus. Nisi tantū homines qui non habent signū dī in frontib: suis. Signū dī in frontib; suis illi habere dicunt a quib: ut oportet habēt quorū supra numerū angelus qui ab ortu solis signū dī uiui adtulit in uiolabilē fixumq: recensuit. Illo enī hic locutionis genere uti uoluit quod dicit. Nemo dicit dnm ihm nisi in spū sō idest pfecte ēt uere; Et datū ē illis ne occiderent eos mensib: quinq: sed ut cruciarent. Quam libet hereticī seculari potestate fulti temporaliter in bonos grassari pmittant. Animā tamen ut dnī aut occidere non possunt. Tempus quippe seculi v. mensib: ppter v. ptpū sensū quo in hac uita utimur significat. Quod uero alia translatio sex menses continet eidem sensui ppter vi uater reti congruit. Et cruciatus eorū ut cruciatus scorpii cum percutit hominē. Sicut scorpius a posteriorib: uenena diffundit sic impietas malorū a posteriorib: nocet cum anteriorib: : Idest aeternis bonis temporalia quaerentes praeferri nimis blandimentis ue compellit. hunc scorpionē contra euangelii parabolā generatio uiperarū suae sobolī tradit: Et in diebus illis quaerent homines mortē et non inuenient eam. Miserū uita certe morte finiri malentes: Sicut beatus cypriamus sub deciana contigit se tempestate conquestus uolentib: inquit mori non pmittebat occidi: Et similitudines locustarū similis equis paratis in proelium: Idest similes nouissimis ptecutoribus. In nouissimo enī bello quod de scriptura ē insequenti angelo equos dixit pugnare uel simpliciter sicut equi non pprias rationes sed impetu presidentis agunt in proelium ita mali doctores demonico aeri spū ecclam inpugnant. Et super capita earū tanquā corone similis auro. Seniores xxiiii. qui sunt ecclā coronas aureas habent. Isti autē similes auro falsos sibi fingentes deuictorum stulta triumphos: Et facies earū sicut facies hominū et habebant capillos sicut capillos mulierū et dentes earū sicut leonū erant. et habebant loricas sicut loricas ferreas; In facie humana simulationē rationis in capillis mulierū fluxus et effeminatos mores. In dentibus leonū quis laniare et naturalē solent. adferre pudorē mentis ferocitatē famamq; doctrinae male. In ferreis uero loricis obdurata contra ueritatē pre cordia notat: Qui habentes formā pietatis

tas uirtutē autē eius abnegantes uenium inuestimentis omnium in
trinsecus autē ē lupi rapaces. Et uox alarū earū sicut uox curruū equoq
multorū currentiū in bellū; expauescendū magis quam exponendū ē
quod tantū huic exercitui uires ac cresceant. Primo fumus ascendit
deinde locustas effert quae et prius scorpionib; et mox equis leonibus
que comparant quarū et uirtus sufficere et sinon et iam luriantę ueni
rent. Nunc uero uolatiles et currib; dicunt similes eē bellantibus;
Et habebant caudas similes scorpionū. Sicut scorpio palpando incedit
sed cauda ferit. Ita fraudulenta pnicies malorū blanda et innoxia
in facie uidetur. sed dum occulte pimit quasi mortē latenter trahit;
Potestas earū nocere hominib; mensib; vi. hanc uitā rursus insinuat
ubi potest ualere mendatiū uel adcapiendū inutiles t adcruciandū
temporaliter spiritaliter; Et habebant super se regē angelū abyssi
dē summę bonus licet occultus iustus tamen iudicius congruū talib;
angelū preesse pmisit. Uae unū habit et ecce uenium adhuc duo
uae. Qm tria uę uentura predixerat horū nunc unū inhereticae
fraude iam uenisse. Duo autē restare memorat quę intempore ami
xpi et inde iudicii sunt futura puersis.

xe. Et sextus angelus tuba cecinit. et audiui uocē unā de cornib; alta
ris aurei quod ē ante oculos di dicentē sexto angelo. Sextus
angelus predicatores nouissimi certaminis exprimit qui monente
euangelio fraudes detegunt antixpi. Cornua quippe altaris aurei
euangelia sunt ecclę preminentia; Solue quatuor angelos qui alligati
sunt in flumine magno eufraten. Quantū hostis antiquus cum suis
litib; suis in fine mundi sit ecclam persecuturus indicat qua tempo
re dominice passionis incorde reclusus impiorū; ne hanc quantū
uelit noceat diuina potentia refrenat; Eufrates enī qui fluuius
ē babilonae; mundani regni potentiū et persecutorū indicat undas;
Iste ē mons magnus. quem igne ardentē in mare missū pdixerat;
Et soluti sunt quatuor angeli. More pphetae. quę nobis uentura de
signat. Ipse facta uidet et inspū. Quatuor uero dixit angelos. eo quod
in quatuor partib; mundi persecutio sit illa futura. hos enī quos
superius uidit in mare angulis terrę stantes et ppē consignandos
di seruos a terrę marisq; lesione prohibitos. Qui paratī erant in ho
ra et diem et mensē et annū ut occiderent tertiā partē hominū.

Maligni spr̄ quisingulis horarū & temporū momentis humanā esurierant
morte. Tunc adexercendi erectim opportunae pdendi liberius seuire
permittunt. Quid autē putas solutis faciem quitantū nunc nocent
ligati. Et numerus equestris exercitus uicies milies decies milia.
hic numerus duplicitate dolorū puersi designat exercitus. Quod alia
translatione quedicit bis muriades muriadū. facilius sentiri potest.
Hunc autē numerū euangelica quoq: parabola opponit regi habenti
x. milia tamquā malorū duplicitas simplici fidei xpī resistat.
Cui milia milium ministrant & decies milies centena milia adristum. Et
ita uidi equos in uisione & qui sedebant sup eos habebant loricas igne
as & hyacinthinas & sulphureas & capita equorū erant tamquā capita
leonū. Spr̄ maligni quorū cordib: president. eorū r̄ penis amicti.
Legimus enī adoramus bestiā igne & sulphure torquendos & fumum
tormentorū eorū insita sectorum ascendere. Nota qd in plaga locusta
rū non se dixit equites. sed equos tantū uidisse. Hic enī magnitudo
persecutionū. aptā contrariis uirtutis ostendit presentia. Denique hic
capita leonū. illic uero facies quidem humana. sed dentes r̄ tantum
bestiales: Quia sepe heretici aliquid humanitatis ostendunt. Ministri
uero nouissimae tempestatis. quod signis & dictis suadent. hoc & ui
poenis exercent. Et de ore ipsorū procedit ignis & fumus & sulphur.
Ostendit qd per fumo hyacinthū dixerat. Non autē perspicuae ista sed cum
de ore ipsorū. sed noxia predicatione poenā sibi suisq: generant au
ditoribus. Producā enī inquit igne de medio tui. qui comedat te.
Potestas enī equorū in ore & in caudis eorū. Idest in sermone & offitio.
Pphetae enī docent mendacia. ipse cauda ē. Qui parte quodam modo
cecā & inmundā lingue blandientes uolubilitate comedit dicens im
pio bonus es. Nam & caudae eorū similes serpentibus habentes capi
ta & inhis nocent. falsi doctores antiqui serpentis. qui hominē deci
pit similes principū patrocinio fulti amplius nocent. quā si solo
sermone suaderent. Sed inquit ministris cum diuitibus. Et ceteri
homines qui non occisi sunt in his plagis neq: penitentiā egerē de ope
ribus manuū suarū. sed. Quia falsos xpī anos & hereticos descrip
serat. nunc ut corpus omne diaboli circū scribat. gentiliū quoq:
commemorat errorē. quib: nihil pdest his plagis non occidi. cum
constet eos in gentili. Tunc quoq: pdurare malitia. Neq: enī milla

persecutione cogent gemuler supra dictur consentire · sed in sua incre
dulitate morient · Et non eger penitentia abhomicidur suur · neque
a ueneficur suur · impie religioni · improbor &ua morer adiungunt ·
descripta ante xpi seuitia ad ostendenda eurdem ruina · more suo ·
&cordiu natiuitatir xpi &gloria recapitulat ecclę · RECAPITULAT

Et uidi alu angelu fortę descendentę de cęlo amictu nube · dnī magni
consilu angelur descendit de cęlo nube carnir amictur · sicut &
ecclaur ait · Ecce dnī ascendit sup nubę leue · &ingredi&tur egipti ·
Et yris in capite eius · circa bonor ppciationir pmissio pseuerant ·
Et facies eius erat ut sol &pedes eius tamquā columnę ignis · Facie
dni clarescente · idest eius nouitia prestirrectionis gloria manifesta
ta pedes illius sup montes euangelizaturi &adnuntiaturi pacem ·
igne ī sci spī illustrati · &instar columne firmati · Iacobus enī &
cephas &iohannes columnę uidebantur ecclę · Et habebat in manu
sua libellu apertu · hic ē liber supra memoratus · quem diutino teg
mine clausu · dni tandē gratia reseuauit · Ut iuxta pphetā · sur
di &ua uerba libri audirent · Et merito facies eius ut sol · qua libru
iam gestat apertu · Et posuit pedē suu dextru sup mare · sinistru
autē sup terra · Predicatio fidei xpiane terrę mariq: ppagatē ·
sed allego ricae fortiora membra in maioribus periculis altera incom
petentib: sistunt · Nonenī patet nos dī temptari sup id qd possumus ·
Et cum clamasset &c. locuta ī vii tonitrua uoces suas · dno fortiter pre
dicante · ecclia quoq: septiformi gratia plena · suas ad prechandu
uoces eleuat · Leo enī rugit &quis non timebit · dnī dī locutus ē ·
quis non pphetauit · Septē quippe tonitrua id sunt quod sep
tē tubae · de quibus sermo ē · Et cum locuta ī vii tonitrua ego
scribebam eā · Superius enī audiuit quod uidet scribe in libro ·
Signa quę locuta ī vii tonitrua &noli ea scribere · Mysteria fidei
xpiane · nec passim cunctis ostenta · ne uelentur · Nec pbis claude
ne in totu latent · Ppter quos inferius audit · ne signauerit uerba
pphetiae huius · Quod utrumq: apud danihelē uno uersiculo con
prehendit · cui angelu dicit · Signa libru &claude sermones
usq: ad tempus statutu · Et angelus quem uidi stantē super mare
&sup terra leuauit manu suā ad cęlu · &iurauit per uientē in
secla seclorū · angelus per uientē in secla iurat · dum xpī in nomine

patris uenient incommutabili sua dicta ueritate confirmat: Celū
inquient et terra transibunt · uerba autē mea non transibunt · Qui cre
auit celū et ea quę in illo sunt · et terrā · et ea quę in ea sunt · quimari terraq;
consistent cęlo palmā tendit congrue pceli terrę mariq: creato
rē iurat · Quia tempus amplius non erit · Erit unq: in psalmo iurat ·
Tempus impiorū in eternū: sed mutabilis secularium temporū uari
et as in nouissima tuba cessabit: Cantent enī tuba et mortui resur
gent incorrupti · et hereditas eorū in eternū erit: Et consumma
bitur mysterium dei · sicut euangelizauit pseruos suos pphas
Mysterium quodnunq euangelizat: tunc consummabit: quando
ibunt impii in supplicium eternum · iusti autē in uitam eternam ·

xc ii Et uox quam audiui de cęlo iterū loquentē mecū et dicentem:
Uade accipe librū apertū de manu angeli: Dno futuri tempo
ris mysteria pandente et dicente adppinquabit regnū cęlorū
erecta quoq: monetur eundē predicandi ꝓcipere librū: Quamuis
et eidem iohanni possint hec dicta congruere post exilium adpre
dicandū reuerturo: Et abit ad angelū dicens ei ut det et mihi librū:
Accedat ad dnm · qui uelit docendi ꝓcipere sacramenta · Et dicit
mihi accipe librū et deuora illū: Idest insere tuis uisceribus · et deser
be in latitudine cordis tui · Et facit amaricare uentrē tuū · sed
in ore tuo erit dulcis tamquā mel · Cum ꝓcipere oblectauerit di
uini eloquii dulcedine · sed amaritudinē sentiet cum predicare
et operari coeperit quod intellexerit: Uel certe iuxta ezechielem
intellegendū · quicumq librū se deuorasse dicere et adiecit ·
Et abit amarus in indignatione spi · et dicit mihi · Oportet te iterū
pphare populis et gentib: : Quid liber comestus et amaritudini
mixta dulcedo significare et exprimit: Quod uidelicet ereptus ex
lio gentib: esset euangelium predicaturus · amore quidem dulce
sed tollerandis ꝓsecutionib: amarū: Et datur ē mihi calamus si
milis uirge: In calamo ministerium euangelii scribendi ꝓcipit ·
Quinon iniqui nitore sup uacuus · sed similis ē uirge equitatis uir
ge regni di · Regnū enī xpi describit aeternū: Surge et metire
templū di et altare: Surge dicit nonqua hec iohannes sede
bundus audiebat · sed qua hec uerbo exercitatē corda singulorū
euangelica scriptura actus q: metire: Ibi enī quantū singuli

ꝓficiat

pficiant · quantumq; regule diuine concordent inueniunt : Et ad
orantes ineo : Qua non omis quinidem ineo adorant · sicut quicon
fessus fuerit inme : Partē denique iubet nonrecensere dicens ·
Atriū autē quodest foris templū eice foris & nemetieris eum · quō
datū ē gentib: · hi quinomine tenus ecclē iunguntur · & nec alta
ri nec seis sororū adpplicant · a regula euangelii pfecti · gentib:
vocantur : Omnis enim gloria eius filie regis intrinsecus : Et ciuita
tē sanctam calcabunt mensib: xl duob: Non solū dececti pellunt ·
sed & eandē ecclam vocat gentilib: trib: semis annis inpugnant ;
Nonquod illo tantū hanc idē antixpi tempore conculcent · sed
qd omne malorū corpus illo quasi adpprium caput pertinent ;
Inquib: iam nunc mysteriū operatē iniquitatis · Et dabo duob:
testib: meis & ppheta bunt dieb: mille ducentis xl · Ne se ytta
prauorū terrere audientē · Ecclam quoq: duob: ex populis uni
tā gratia commemorat illustrandā esse uirtutū : Quae & ip
sa caput suū xpm uidelicet incarne docentē semp intuent ·
trib: semis annis ppheta tura narrat : Mensis enim triū semis
annorū idest tricies quadragenī & bini mille ducentos · lx
dies efficiunt : Danihel autē scribit dies mille ducentos · xc ·
temporis eiusdem · quo ponenda sit abhominatio indesolatione
sicut amici · Idest in secomo logisi · constitutū sicut ppheta · Ego
autē dum mihi molesti essem induebam me cilicio · Hi duo oli
ue · & duo candelabra in conspectu dni terrae stantes : Ecclā du
orū testamentorū lumine nitida dni semp ursis adhisit ·
Nam & ppheta Zacharias unū candelabrū uidit septiforme & duas
duas oliuas idest testamenta infundere oleum candelabro ;
Hec ē ecclā cum oleo suo indeficiente quod eam facit in lumine or
bis ardere : Et siquis eos voluerit nocere : ignis & ceu de ore illoz ·
& deuorauit inimicos eorū : Siquis ecclam ledit · eius dē lesi
onis reciprocante iudicio · igne consumit condemnatur ;
O mis enim qui acceperint gladius · gladio peribunt : Unde & chal
dea flamma quae pueris di ingerebat · ipsos ministros im
piorum abstumpsit ; Siue in bono precib: oris ecclē igne spiri
talis consumit in melius commutandus : Carbones inquit ig
nis congeres sup caput eius hi habent potestatē claudendi

caelū · neplu ar diebur pphaē ipsorū · Data ē ecclē in xpō omnis
potestas in caelo & in terra · claus: eligandi atq: soluendi dimittit,
Sed & spiritalit celū clausit · Ne imbrē pluat nesup terrā sterilē.
deserta benedictio descendat · sicut dnī de parte uineae suae ·
nubib: inquit mandabo · ne pluant sup eam imbrē ; Et potestatē
habent sup aquas conuertendi eas in sanguinē · Non solū aquas sus
pendunt · sed & ea quae discenderant inutiler faciunt · quod est
uertere aquas in sanguinē · Bonus enī xpī odor de ecclā flagrans
alius odor mortis in morte · alius ē odor uitae in uitā ; Et cum fini
erint testimoniū suū · bestia quae ascendit de abisso faciet aduer
sus illos bellū ; A parte ostendit omnia haec · ante nouissimā pressu
tionē fieri ; Dicendo cum finierint testimoniū suū · Utq: illud
qd phibent usq: ad reuelationē bestiae quae ex cordib: emersura
ē impiorū · Non quod tunc eodem testimonio non nitant hosti for
titer resistendo · sed quod tunc ecclā uirtutū gratia destituenda
credatur aduersario pali signis mendacii chorusca nte · nam facie
eius praecedet egestas : Ut dnī ait · Et uincet eos · & occidet illos ·
Uincet ineis qui succubuerint · occidet in eis qui p xpī nomine lauda
bili patientia fuerint interempti ; Aut si spiritalit uincet & occi
det · parte testiū accipiemus · Sicut in euangelio : Tradent uos in
pressurā · & occident uos · Quod lucas euangelista p parte dictū
insinuat dicens · occident ex uobis : & iacebunt corpora eorū impla
tea ciuitatis magne ; Sine inquit presentē & uos persequent ; Non
ē ergo mirū si ciuitas impiorū quae dnm crucifigere non timuit ·
seruos quoq: ipsius ludibrio habeat & iam occisos ; Qualia sepe fac
ta historia ecclesiastica refert · quae uocat spiritalit sodoma
& egipt : Idest muta & tenebrosa · nec lumē utq: fidei · nec con
fessionis habens : Corde enī creditur ad iustitiā · ore autē confessio
fit ad salutē ; hae quinque insignū paene spiritalis uisibiliter
his plagis · Idest igne deuorante & aqua in sanguinē uersa p curiae
s ; Et uidebunt de populis & tribubus & linguis & gentib: corpora
eorū : Non dicit uidebunt populi & trib: · sed multi de populis a
lis credentib: eos pali inrident ; Et corpora eorū non sinunt
poni in monumentis : Uotū eorū dixit & in pugnationē · non qd
ualeant facere · ne sit ecclā in memoriā sicut nec uos intrastis

nec alios sinitis intrare: Cum intrent illis impugnantib: facient autem
pspicue de uiuorum occisorumq: corporib: qui nec uiuos sinent sacra
celebrando inmemoria colligi nec occisos inmemoria recitare: Nec eorum
corpora inmemoria testium di sepeliri: Et habitantes terra gaude
bunt super eos. Quotiens iusti affligunt exultant iniusti sepulabunt.
sicut dum superbit impius incendit paup. Qm hi duo p phas cru
ciauerunt eos: Preter plagas quib: ppter testamenta di humani generis
urgentur alia uisus ipse iustorum grauat iniustos sicut ipsi dicunt.
Grauis e nobis alia aduidendum: Et post dies tres semidiu spiritus
ado intrauit in eos et stetere super pedes suos: hunc usq: angelus fu
turum narrauit et inducit factum quod futurum audit regno antixpi
p dito scos resurrexisse in gloria: Et timor magnus cecidit super
eos. qui uidere eos: De omnib: uiuis dixit quia et iusti super futuri
timescent in resurrectione dormientium. Et ascendere in celum
in nube. hoc e qd apstl dixit. Rapiemur in nubib: obuiam dno in
aera. Et uidere illos inimici eorum. hinc separauit iniustos. abhis
quos in commune dixerat timuisse: Et illa hora factus e terre
motus magnus. et decima pars ciuitatis cecidit et occisi sunt terre
motu hominum vii milia. Incumbente terrore iudicii omis diabo
li ciuitas super arenam condita cum omnib: aedificatoribus suis corruit;
Et denarius enim et septenarius numerus e perfectus. Quod si non
esset: a parte totum intellegendum erat: et ceteri inimore sunt
missi: Quis hominum gloriabit castum se habere cor. cum uirtu
tes celorum commouebunt. Et dedere gloriam do celi. Isti super
petram edificati. qui alius terre motu ruentib: destabilitate sua
recta dni confessione clarificant: Labit enim iustus cum uidet
ultionem impiorum: Quidam duos pphas enoc et helia inter
pretant quibus remis annis pdicantes contra mox secutura
antixpi perfidia fidelium corda confirment: Illisque occisis tantum
de temporis sentia eius de eraturum. et redimstaurato demum
certamine ascis quilatebrarum presidio uelut mortui credeban
tur ee superandi: quipiuuis compage corporis idem pro
phas resurgere dicant. Aeriusque illis uisis qui iam mortui
putabant exaggerata persecutione multos eorum. qui uel sep
tenario. uel denario numero digni credebant esse caesuros.

dicente danihele: Confirmabit pactum multos ebdomadas una et
in dimidio ebdomadis deficiet hostia et sacrificium et in templo erit ab
ominatio desolationis: Et usque ad consummationem et finem perseuerabit
desolatio indesolatione dies mille ducentos nonaginta. Qui numerus
circa trium annorum et sex mensium curricula diuertat; denique helias
igni quondam predicit aduersarios et per tres semis annos lauantur imbres
continuit. tandemque pseudo prophetis interfectis sacrificium qd ab
latum fuerat conuertit usque ad dnm. huc usque recapitulatio: Vae
secundum abiit et ecce uae tertium uenit cito. hoc uae secundum non ad
recapitulationem sed ad proelium equorum qd tuba septem angeli com
motum e prant. Predixerat enim aquila tribus uicibus de uoce trium
uentura tubarum. sed ibi non dixit. nec tamen tertium sequi pertinet
quod ad septimum angelum et ad finem pertinet.

xcviii Et septimus angelus tuba cecinit factae sunt uoces magnae in cae
lo dicentes: Factum est regnum huius mundi dni di et xpi eius.
Sex tubae priores sed praesentis et futuri bellorum ecclesiae denuntiauerunt concursus: Septima uero sabbati aeter
ni nuntiat victoriam tantum et imperium ueri regis indicat: Et xxiiii
seniores adorauerunt dm dicentes. Gratias agimus tibi dne
di omptis: Ecce inquit uae tertium uenit in uoce septimi angeli.
Et cum cecinisset. Nonnisi ecclesiam dixit laudantem dm et gratias agentem: Unde intellegimus bonorum retributionem non esse
nisi uae malorum: Qui es et qui erat qui accepisti uirtutem tuam
magnam et regnasti. et irasceris gentes et aduenit ira tua: Tu quidem rebellantibus licet impius arcto regnasti: sed eorum nunc furor
te iudice pressus peribit. Dni enim regnauit irascantur populi.
Et tempus mortuorum iudicari et reddere mercedem seruis tuis
et. Ordini congruit euangelicae lectionis: Primo quidem omnis gentes ante iudicem congregandas. deinde dextros in regno patris permutat mansiones locandos: Impios uero sinistros terminos regni pulsos. flammis maledictionis eis torrendos. et sex
terminandi eos qui corruperunt terram. hoc est uae nouissimum.
Ac tenus de vii angelis tuba canentibus: nunc recapitulat anati
uitate dni eadem aliter ac latius dicturus

QVARTA PERIOCHA: RECAPITULATIO:

xcviii Et apertu ē templu di in celo. Et uisa ē archa testamenti eius
in templo eius. Templu dni quondā in terra positu. arcā testamenti
subuelamine mystico clausā tegebat: Nunc autē in ecclia quae ē
templu di uiui. Cuius conuersatio in celis ē. Uelo templi ueteris
et medio pariete macheriae dni sanguine deseruo: archa incarnati
onis eius toto iam pandit orbi: Quasi enī manna caelestis in auro
mundo: diuinitas ē incorpore seo. Et facta s̄ fulgora et uoces et ter
re motus et grando magna: Hec omnia: uirtutes s̄ chorus cationis.
et predicationis. et bellorū ecclę: hec dicent facta. et in descriptio
ne predicationis vii angelorū abiuentu dni cum stetuerit super arā
sed generalit aborigine infinē: Deinde descripsit qpartes quem
admodu facta sint ita et nunc ut templu di in celo apertu sit. et
pugnae secutae dicent. Et signu magnu apparuit in celo: qd nunc
quoq; apparet in ecclia dni et homine fieri. Mulier amicta sole.
et luna subpedib: eius: Ecclia xpi lumine cincta: gloria calcat tem
poralē: Oriet inquit diebus eius iustitia: et abundantia pacis.
donec extollat ut interficiat luna: Idē abundantia pacis intan
tu crescet: donec omnē mutabilitatē mortalitatis absumet.
Cum nouissima inimica destruetur mors: Siue quia eadē ecclesia
partim in celo sole xpo fruitur: partim in corpore peregrinat
adno: Potest hic intellegi quodam: Leua eius sub capite meo. et
dextera illius amplexabit me: Et in capite eius corona stellarū
xii: et duodenario aptorū numero capit ornat ecclę: siue xpm
intellegat: siue ipsu primordiu eius de ecclę nascentis capitis no
mine designatu: Posuisti inquit in capite eius coronā de lapide
pretioso: Et in utero habens: et clamat parturiens: Ecclia spiritua
lit: et quos parturit parit. et iam genitos parturire nondesinit:
sicut ipse dicit: Filioli mei: quos iterū parturio donec formetur
xps in uobis: Et cruciat ut pariat: sic et dns in euangelio. Mulier
inquit cum parit tristitia habet quia uenit hora eius. Cum au
pepererit puerū: iam non meminit pressure ppter gaudium:
qd ipse discipulis exponens adiunxit: Et uos igit nunc quidem
tristitia habetis. iterū autē uidebo uos et gaudebit cor uestru.
Et ecce draco magnus rufus habens capita vii et cornua x: Dia
bolus seuitia cruentus: contra ecclam potentia terreni regni armat;

In vii. enim capitib: omnis reges suos. Ainx. cornib: omne regnum dicit;
Et cauda eius trahebat tertiam partem stellarum celi. Amisit eas in terram.
Virtus Amalitam indicat hostis. quem ecclia domino iuuante deuincit;
Qui innumeram partem angelorum thominum dolo fallentes. quasi cauda
deiecerit. Cauda enim pars ceca. pars immunda suique uelamine con
tegens immunda nepareant; Ichonius more suo. tertiam partem
stellarum quae cecidit. fallor fratres inter prelatos. qd altera tertia ecclia
sit. Ahoster forinsecus tertia; Et draco stetit ante mulierem. ut cum
peperisset. filium eius deuoraret; Insidiatur ecclie diabolus. fidem xpi
contendens in cordib: extinguere credentium. ut que illa docendo
genuit. ipse quasi occidat dnm. cuius in herode doli figura ostenta e.
Quisicut hoster intestinus dnm interimat adorare se uelle simulat;
Et peperit puerum masculum; Semp ecclia dracone licet aduersante
xpm parit. Masculum autem dixit uictorem diaboli. quisemina uicerit:
Nam quis filius nonmasculus. quirectorius e omnis gentes in uirga
ferrea. in inflexibili iustitia regit bonos. confringit malos.
Quodinsuperioribus Aiam ecclie promittit. Dabo ei potestatem sup gen
tes. Aregit eas in uirga ferrea. Nam ecclia cotidie gignit ecclam
mundam. in xpo regente; Et raptus e filius eius ad dm. Ad thronum
eius: Ideo xpm spiritalem in auditorum mente nascentem adprehendere
nonpotest impietas. quia idem cum patre regnat in celis. Qui nos
quoq: resuscitauit. Aconsedere fecit in celestib: in xpo. Et mulier
fugit in solitudinem ecclia subsipe uiuens a seruorum peregrinatione
presentis heremi gaudet; Accepta potestate calcandi sup serpen
tes Ascorpiones. Asup omnem uirtutem draconis. rufi. instar ira
helitice plebs quae pane celesti pasta in heremo usu aenei serpen
tis. serpentes uicit ignitos; Ubi habet locum paratum ad o. Esto mihi
inquit in dm protectorem Ainlocum refugii ut saluum me faciat. ut ibi
pascam illi diebus mille ducentis sexaginta; Isto dierum numero
quattuor semis annos facit. omnia xpi antitatis tempora complec
titur. quia xpus cuius haec corpus e tantum incarne temporis pre
dicauerit;

xcv Et factum e proelium magnum in celo. michael Angeli eius proelia
bant cum dracone. Caelum ecclam significat. in qua michahe
le cum angelis suis contra diabolum pugnare dicit. quia secdm

di uolumtate · pperegrinante ecclia · orando & adiutoria ministrando
confligit · Quem & danihel innouissima grauissimaq; pressura · in
auxiliu dicit ecclie uenturu · Unde abeo putant antixpm esse permen
du; Ita uero angeli eius esse dicunt · quemadmodu & angeli mei · in chri
st · Angeli eorum semp uident faciem patris mei · eorum scilicet · quorum
cuerer · Et draco pugnabit & angeli eius · Angeli satane · non illi tan
tu quei natura sunt & uolumtate similes sed & homines eorum la
queis inuisibiles intellegendi · & nonualuerunt · Scilicet toto tempore ·
Neq; locus inuenitur eorum amplius in celo · idest in hominibus scilicet ·
Per erectione eius celum iam facit · quia credentes semel sepulchrum eius
amplius non recipiunt · Et proiectus est draco ille magnus in terram ·
Antiquus hostis despitatus · sepulchris artius terrenis includit · hoc est
de celo precipitari · & in terra mitti · Cui dicit · Terram comedis cunc
tis diebus · Inqua terra pedibus seorum comeritur · sicut scriptum est ·
Super aspidem & basiliscum ambulabis · Nunc facta est salus & uirtus &
regnum dei nostri & potestas xpi eius · Et uidentes ostendit · inquo
celo ista fiunt · In ecclia namq; facta nouimus victoria xpi · sa
lutis pqua dicit · Data est mihi omnis potestas in celo & in terra ·
Nonquia semp ipse habuit · sed quia in ecclia ex tempore quo ipse
uoluit · tamquam capitis in membris habere cepit · Quia abiec
tus est accusator fratrum nostrorum · Congratulantur angeli · salutis fratrum
suorum · Idest cauum futuroru · nunc autem peregrinoru · Qui accu
sabat illos ante conspectum dei nostri die ac nocte · Quos & prosperis
male uti · & in aduersis non habere patientiam suggillat · Et non
dilexerunt animas suas usq; ad mortem · Merito animas pro xpo contemp
nunt · quipsanguinem xpi tantum uicem aduersarium · Propter ea lae
mini celi & qui habitatis in eis · hic habitatores celi · & angelos
& homines seos oportet intellegi · & utrisq; conuenit in dno
gratulari · cum & homines angelis sociantur · & angeli humanae
in xpo substantiae famulantur · Uae terre & mari quia discendit
diabolus ad uos habens iram magnam · Sicut gaudium redemptis
sic pereuntibus planctum docuit exspectandum · Magnumq; ue
illis in mundo · quos nequissimus hostis possidet & iratus · Et post
quam uidit draco · quod proiectus est in terram · persecutus est mulierem ·
Inextricabili astu · diabolus ecclam impugnant · quanto deicitur ·

tanto magis prequit. Et date sunt mulieri due ale aquile magne.
ut uolaret in solitudinem; Ecclesia duobus fulta testamentis. tumul
tuosa seculi uenena cauent mentis affectu cotidie solitudinem
quisque et modesti spiritus petit. ita gaudendo canent; Ecce elongauit
fugientes et mansit in solitudine; Nec dissonat. quodibi columbe
queruntur. hic uero aquile pepiti alas; Sicut enim illa, propter donum sei
spiritus. sic et hae propter celsiu uolatu aeremque sublimem quamundo cor
de dominum cernit ecclesia figuratae. Cuius renouabitur sicut aquile
iuuentus. ubi altius pretempus et tempora. et dimidium temporis.
Totum tempus ecclesie designat dierum numero superius comprehensum.
Tempus enim annum significat. tempora duorum. dimidium temporis
sex menses; Et misit serpens ex ore suo aquam tamquam flumen
post mulierem. ut eam faceret trahi a flumine; Impetum persecutorum
aqua significat; Unde dicit forsitan uelut aqua obsorbuisset
nos; Ecclesia ergo non solum uerbo dei subleuata. sed et ui persecutio
nis propulsa festinat euolare de mundo; Et aperuit terra os suum
et obsorbuit flumen Terra hic ecclesia domini caro est. quia ut cepta de
glutiunt morte. temporalium sibi prualentem. Nos quoque de
glutire docuit; Potest et ecclesia intelligi. cuius monitis et pre
cibus oris inimici caueant insidias; Et iratus est draco in mulierem.
et abiit facere proelium cum reliquis de semine eius; Uidens non
posse continuari persecutionem. quia ore sancte terrae auertantur.
magis se armauit mysterio facinoris insistere. quo possit iugi
ter insidiari. Qui custodiunt mandata dei. et habent testimoni
um iesu; Mandata dei in fide iesu xpi custodire. hoc est pugnare
cum dracone. et in spiritu pauocare in proelium; Et gratiam domini. quisque
draconis euacuit inceptus; Ecce enim dominum incarnatum ex
tinguere molitur. eius resurrectione frustrari. Post apostolos
fidutia docendi refringere laborant quasi mulierem. id est totam
ecclesiam de rebus humanis auferre satagebat. sed et hoc frustra
nisus passim. nunc singulos fideliu impugnat pater. Unde
et sequitur; Et stetit super arenam maris. id est super multitudinem
populi. quem piscem uentum a facie terrae. Illius sine dubio
quae hostis machinat absorbere solet. idem hostis insidias
et bella exercitatus insistit;

xxvi. Et uidi de mari bestiam ascendentem. Varias habet bestia propter
ne locorum intellegentias: hic ergo corpus diaboli de populo
nascens impiorum significat. hoc est enim mare quod supra abyssus
intellegit: Unde et draco rex dicitur omnium quae in aquis sunt. et
cuius secundum dei iudicium confringuntur capita habentem capi
ta vii. et cornua x. et super cornua eius x diademata; Ostendit
id est vii capita quod x cornua: Dixerat enim draconem vii
diademata super vii capita gestare: nunc dicit bestiam x dia
demata super x habere cornua. vii namque et x idem est sicuti sep
tupla accipiat imitato reto. Aliud euangelista centupla. et super
capita eius nomina blasphemiae: Regem enim suorum deorum appellant
tam mortuorum et uelut mensium. atque inter deorum transmutatorum quam
et uiuentium augustorum. quod est nomen ut uolunt dentur. Alio autem
loco totam ipsam bestiam plenam dicit nominibus blasphemiae; Et ber
tia quam uidi similis erat pardo et pedes eius sicut ursi et os eius
sicut os leonis: Pardo propter uarietatem gentium: urso propter malitiam
et uesaniam. leoni propter uirtutem corporis et linguae superbiam simu
lat: Legimus in daniihele regnum caldeorum leoni persarum ur
so. macedonum pardo comparatum: Et dedit illi draco uirtutem
suam: sic apostolus de diaboli corpore loquens. Cuius est inquit aduen
tus secundum operationem satanae in omni uirtute et signis et pro
digiis mendacii his quipereunt. Et unum de capitibus eius quasi
occisum et plaga mortis eius curata est: Antichristi ad capitia reg
ni terreni pertinent imitatione ueri capitis nostri se quasi occi
sum resurrexisse et pxpo quibus hoc uere profecit se suscipiendum
audet exhiberi; Cuius commenti dei insimone mago precessit
se fallacia. Et admirata est uniuersa terra. Post eam genua
ponit pspalie dicens adorari bestiam cum ipsum capitis simulati
cum subnomine capitis uere occisi et uiuentis terrenis sint
homines adoraturi: Et adorauerunt draconem quia dedit poten
tatem bestiae. Illi dicunt adorare se dominum qui dedit potestatem
xpo. et adorauerunt bestiam dicentes: quis similis bestiae. Ipsi di
cunt quis similis xpo: aut quis illum potest uincere. Et datum
est ei os loquens magna et blasphemiam: Quia extollit inquit
super omne quod dicitur deus aut quod colitur. Et data est illi potestas

facere mensis xl. ii. Et aperuit os suum in blasphemiam ad dm.
Ante enim tres semis annos non apto ore blasphemat. sed in mysterio facinoris quod facta discessione. & revelato homine peccati dabit: Tunc enim dicit ego sum xpus. nunc uero ecce hic xpus & ecce illic. Addm autem significat aduersus dm. Blasphemare nomen eius. & tabernaculum eius dignitatem sibi nominis di impius usurpans Et etiam sua quoq; nominare presumens. Et datum est illi bellum facere cum sanctis & uincere illos. a toto parte q; uinci potest. cum uiolentia temporis. Si fieri potest & iam electi quatiantur. ut condemnentur iudei qui non credentes ueritati susceperunt mendacium. & adorauerunt eum omnes qui habitant terram. Omnes dixit. sed habitantes terram.
Recedentes enim inquit in terra scribentur. Quorum nomina non sunt scripta in libro uite agni. Iustum est eos qui mortis auctori seruiunt. in libro uite non scribi. & qui simulatoria nece bestie deludunt. agni qui abstulit peccata mundi carere consortio.
Agni inquit qui occisus est a origine mundi. Agni ut pastoris ait immaculati. Precognitum quidem ante constitutionem mundi. manifestatum autem nouissimis temporibus. Alia enim editio. agnum signatum a origine mundi transtulit: Potest & yperbaton intelligi. quod eorum a initio nomina sint in libro uite conscripta.
Si quis habet aures audiat. Quoties scriptura hoc dictum inter ponit. intentum ppter obscuritatem rei querit auditorem. Ne enim momentaneum diaboli regnum magni penderes cogitationibus humanis occurrit dicens: Qui in captiuitatem duxerit. in captiuitatem uadit.
Ipse est diabolus & bestia. qui sunt nunc reus. gemet captiuare uidet.
Ipse erit cum suis eito captiuus: Qui gladio occiderit. oportet eum gladio occidi: Quia etiam nunc uel carnali uel alia spirituali morte persequitur. hunc dnus ihs interficiet spu oris sui. & destruet in illustratione aduentus sui. Hec est patientia & fides sanctorum. pmissum erat occidi homicidam. sed quia nemo coronatur. nisi legitime certauerit. nunc animis opus est dicit. nunc pectore firmo;
Descripta generaliter bestia: Primo in habitu pocrisis. deinde aperto ore blasphemantem describit; Tandem insolitis prepositis similiter in habitu pocrisis deinde reuelatum. RECAPITULAT
xcvii Et uidi alia bestia ascendentem de terra; Alia dixit de offitio

aliar una ē; Quod est autē mare: hoc terra: teste danihele:
cui quatuor bestiar ascendere de mari cerneni pangelū dr:
hae quatuor bestiae magne: iiii regna consurgent de terra;
Et habebat cornua duo similia agni: et loquebat ut draco:
Agni cornua pfert: quo draconis uenena latentē inserit: Qui ap
hypocrisim simulatis eam quam inse uera cruce dnī habuit: singula
rem sibi inēē sapientiā mentitur et uirtū: de hac bestia dnī: Ad
tendite inquit a pseudo pphis: qui uenium aduos in uestimentis
ouium: intrinsecus autē sūt lupi rapaces: Et omnē potestatē pri
oris bestiae faciebat: discipuli miseri magistrū sequuntur
in omnib; et fecit terra et inhabitantes in ea adorare bestiam;
Primū uim seductionis ostendit: et corpus sibi mancipasse: et ani
mā quē habitat in ipso: Cuius curata ē plaga mortis: id est quē
se simulat morte resurgendo uicisse; hunc enī scriptura non
occisū: sed uelut occisū dixerat: Sicut de iudaeis dictū est.
Ipsi autē non intrarunt in prētoriū ne contaminarentur: Non enī
adfirmauit euangelista potuisse inquinari timor inquinari:
si prētoriū intrassent: aut iudei tantorū sceleru consci uere
inquinari timuerē: Sed quid simulassent: quasi adfirmant re
tulit: Et fecit signa magna: ita ut etiā ignē facere de celo
ascendere in terra: Miraculū ignis quasi maximū celeriter pre
tulit: Ut quia dnī ihū xpī discipulis spū scō in igne uenientē
uirtutū dedit gratiā; Ipse quoq: suor quasi simili charismate
astu fallente decipiat; Et seducit habitantes terra: ppter
signa quē data sūt illi facere: Aduentus enī eius erit sicut die
tū ē: secūm operationē satane in omni uirtute et signis et
pdigiis mendacii: Quae sola ambigi utrū ppter ea dicta
sint signa et pdigia mendacii: qm mortales sentiūt pfantas
mata decepturos ē: ut quod non fecit: facere uideat: an
quia illa ipsa et ea fierunt uera pdigia: ad mendacii ptra
hent credituros: Non ea potuisse: nisi diuinitus fieri: uir
tutē diaboli necaenter: qui non fantastico: seduero igne
et turbine: tantā familiā sci iob cum tantis gregib; abstump
sit: Siue autē hoc: siue illo modo signa mendacii dicantur:
hoc est sine dubio: in quo illa temptatio: cunctis maior appa
rebit.

quando piuſ martir. & corpuſ tormentis ſubiecit. & tamen
ante eiuſ oculoſ miracula tortor facit: dicens habitantibuſ
in terra. ut faciant imagine beſtiae: quae habet plagā gladii
& uixit. idē ee eiuſ ſimiles. & ſic ei facere imagine: Ut alia
editio dicit. ſicut habet plagā de gladio & uixit. id eſt ea fal
ſitate ſe dicant conmortuoſ. & conreſurreſſe xpō. quaſe
ille. & dm & mediatorē inter ſe ſuoq; conſtituit; Non enim
ſicut dnſ nr xpſ habet alterū. inter quē ſuoq; mediator ſit;
Et datū ē illi ut dare & ſpm imagini beſtiae. id eſt ipſi populo qui
hanc falſitatē impleuerit beſtiae. ſe fabre conſtruendo ima
gine ſpm uerritatis ſe dare ſimulauit; Et ut loquatur ima
go beſtiae. non tantū uulgiſ miſerū ſimulatione pigne ſpū
deludit. uerū etiam docendi aliiſ efficit idoneū; Et facit ut
quicunq; non adorauerit imagine beſtiae occidantur. non illam
imagine quam ſe dicunt fieri. ſed illā cui ſimilē populū fa
ciunt: Fiet ergo ut imago beſtiae. adoret imagine beſtiae;
id eſt ut populuſ adoret diaboli inuentionē. & faciat omnſ puſil
loſ & magnoſ. & diuites & pauperes. non omnſ ſine exceptio
ne quaſi & gentiles; ſed quid adhoc miſterii pertinet ha
bere characterē in dexterā manu. aut in frontib: Character
ē miſterii iniquitatis. quod hypocrite ſub nomine xpi. in
opere & perſuaſione accipiunt; & nequi poſſit emere aut
uendere; In hac uendendi & mercandi mentione docuit.
quod ſicut in bono ſymboli ecclie tradidit pfuturū nre
ſalutis. ita illi in malo tali ſe definitione coartent. ut nec
mercandi aut uendendi licentia detur: Sicut mercatores
qui una naue portantur. uni formi ſigno tenentur; Niſi qui
habet characterē nominis beſtiae. aut numerū nominis
eiuſ. id eſt qui communicat fraudi illiuſ; Character enim
idē nota & nomen beſtiae. & numeruſ nominis eiuſ unū ē;
Numeruſ enim hominis ē. ne eum putemuſ uexta quorundā
oppinionē. uel diabolū ee uel demonē. ſed unū de ho
minib; in quo totiuſ ſatanaſ habitaturus ē corporaliter;
Eſt enim homo peccati filiuſ perditionis. & numeruſ eiuſ eſt
de. lx vi. hic numeruſ apud grecoſ in nomine ſatanaſ

ccc·u·x·ccc·i·l

idest gigantur dr̄ muenirī hoc modo: I E II A N· & hoc si
bi nomen antixpī quasi omnib; potentia ante cellat· usur
patu reputat: Ipsū se eē uetant· de qua scriptū est;
& ultauit ut gigant adcurrendū uia a summo celo egressio
eius· &c·· Ponit autē primasius & aliud nomen eundem nu
merū complent· A N I E ō O C· quod significat honori
contrariū· sed & uerbū· A P N O V ō E· idest nego per que
& persone qualitas· & operis antixpī insinuatur asperitas· sed
operosa expositione indiget·; quomodo se tantus appetitus
laudis talis uelit characterē notari· Alter; Senariū nu
merū· quo mundus factus ē· perfectionē operis significare
quis nesciat· qui siue simplex siue px· centumue· multipli
catur· eiusdē perfectionis xxxmū· lxmū· centesimum que
fructū demonstrat: Erat autē pondus auri quod adfere
bat̄ salomoni singulos annos· de lxvi talentorū: quod
eq̄ uero regi iure munus· & debitum & solutū; hoc tam
sibi seductor tyrannus exigere presumit·;

Et uidi· & ecce agnus stabat sup montē sion· idest dnī ihū xxviii·
xpī· ecclē suę certaminū farce sudanti· exemplo uir
tutis· & perfectionis munimine prestabat: Ostenso enim
corporē· quod draconis & uirtute confisū· & notatū ē· cau
terio· ne cor pur agni bestiae temere succubuisse furori;
Ostendit & ecclam solito fulgore numeroq: gaudentem·
notaq: bestiā in arena maris· agnū in monte sion consiste
re· & cum illo c·xl·iiii milia·: Numerus hic finitus pinfi
nito debet intelligi· & secreti significatione mysterii uir
ginali aptus esse amini· quod dm̄ & toto corde· tota anima·
totaq: mente diligent; Corporis quoq: quod & quatuor
qualitatib; subsistit· illi ē integritate sacratū; Ter enim
terni nō nōr· & quater quaterni decus· sexis se decies autē
nouem· c·xl·iiii adimplent· Ut cum debis qui martio
nis uitę gradu constitutus· merito in sion monte cum ag
no uidem̄· tam perfecta multitudo cernatur· dec & deris
ecclę membris nondubit·; habentia nom̄ eius & nom̄
patris eius scriptū in frontib; suis·; Ostendit quęsit

imitatio note in fronte corporis bestiae: dum dm & xpm dicit
scriptu in frontib: ecclę: Et audiui uocē de celo tamquā uocē
aquarū multarū: Magna uox scorū magna ē deuotio can
tantis: quā se de celo audisse refert: cum eor qui uocē edide
runt in sion monte stare predicerent. Ut ostendit se monte
sion: non aliud dixisse quā ecclam: quę addeuincenda grauā
mina pressurarū sublimi contemplationis erecta gaudio:
regis sui certamina laude simul & imitatione concelebrat:
Hoc ē enī uerace agnos tami psallere: Et uox quam audiui
sicut citharedorū cytharizantū in cytharis suis. Cum cythar
iste. di omis sci sint qui carnē suā crucifigentes cum uitiis & con
cupiscentiis. Laudant eum in psalterio & cythara: quanto am
plius illi qui euangelicę priuilegio castitatis totos se dno fac
iunt holocaustū: singularit abnegant semetipsos. & tollentes
crucē suā sequunt agnū quocumq; uadit. & cantabant quasi
canticū nouū ante sedē: Ut ait erat canticū: beatus qui habet
semen in sion: & domesticos in hierusalē: Nouū uero ē: Ut are
sterilis quę non parit; Item: dabo inquit eunuchis dicit dns
in domo mea. & in muris meis locū: & nom melius a filiis & fili
abus: Et nemo poterat dicere canticū nisi illa c xl iii quiemp
ti de terra: Singularit canticū agno cantare ē: cum eo in pa
radiso precunctis fidelib: & sua decarnis incorruptione gaude
re: Quodtam electi cateri canticū audire possunt: licet dicere
nequeunt: quia pcaritate quidem millorū celestitudinē lauis:
quamuis ad eorū premia non adsurgunt: Uirgines enim sis
hi sequunt agnū quocumq; abierit.. hec pulchre beatus au
gustinus: uirginem in monendo exposuit: Pergite inquiens
sci di pueri & puelle: mares ac femine: celibes & innuptae:
pgite preuenant in fine: Laudate dnm dulcius: quē cogita
tis uberius: Sperate felicius: cui seruitis instantius: Amate
ardentius: cui placetis attentius: Lumbis accincti: & luceā
nis ardentib: & expectate dnm quando ueniat a nuptis.
Uos ad ferunt ad nuptias agni canticū nouū: quod cantabitis
in cytharis uris: utq; tale quale nemo poterit dicere nisi
uos. Sic enī uos audit: In apocalypsi quidā precesserit dilec

tor agno: Quidircumbere sup pectus eius solitus erat: ipse
uos uidit duo decies duo dena milia scorum cytharedorum in libate
uirginitatis incorpore: inuiolate ueritatis incorde: sequimini
agnum: qua Magni caro utq; uirgo: sequimini eum uirginitatis
cordis & carnis quocumq; ierit: Quid enim sequi nisi imitari:
qua xpus pro uobis passus est relinquens uobis exemplum ut sequum
ni uestigia eius: hi emptus ex hominib: primitiae do Agno:
O illo sco & immaculato ecclesie grege: quasi scitiores puriores que
hostiae: pro uoluntatis suae meritis: aspum sco eligunt: Quos apls
preceptum dei dni non habent: obsecrat ut exhibeant corpora
sua hostiam uiuam sanctam do placentem: & in ore ipsorum non est inuen
tum mendacium: Non solum pudicitie merito diuino comitatum uir
ginem copulant: nisi ab omni contagione peccati immaculatam
gesserint uitam: hanc uisionem tichonius: non de uirginib: spiri
tiler: sed de uota generaliter interpretatur ecclesie: Quam disponit
apls: Uni uiro uirginem casta exhibere xpo: ita concludens:
Non dixit non fuit in ore eorum mendacium: sed non est inuentum:
sicut apls dicit: Et hec quidem fuerit: sed abluta estis: & iniqui
tas iniusti non nocebit ei qua die conuersus fuerit ab iniqui
tate sua: & poterit ee uirgo: & dolus in ore eius non inuenitur:
uirginem enim castor dicit & pudicor:

Et uidi alterum angelum uolantem pmedium celi: habentem euan xcviii
gelium eternum: qm ecclie peregrinantur in seculo: ancipitem
uxriamq: cum dracone pugnam descriperat: restat utique
malitiae: dignam rependere mercedem: Et quae uel maior poe
na: uel premia bonorum sequantur ostendere: Predicator ergo
pmedia discurrens ecclam: euangelium regni portat aeterni:
Ut euangelizare sedentib: sup terram: Conuenit eos qui celesti
a tollunt uolatu: terrenar quoq: mentes de sede sui corporis
predicando leuare: & sup omnem gentem & tribum & linguam:
Predicabit inquit hoc euangelium in toto orbe: & tunc uenit
consummatio: Timete dnm: & date illi honorem: quia uenit
hora iudicii eius: Tanto magis inquit saluti uestre pspicite:
quanto uos citior expectat retributio: que in aeternum muta
ri non potest dnm mundi factorem: & non temporale bestiae

tyrannidem formidanter. Cecidit cecidit babilon illa magna.
Ciuitatem diaboli ruinosam iam cecidisse dicit. siue more scripturę quę solet preteritum ponere. qd nouit mentabilit adimplendum. Siue quod superbi tunc adhuc deiecti. quando a diabolo rem flam. sicut psalmus. Deiecisti inquit eos dum alleuarentur.
Quę uino ire fornicationis suę potauit omnis gentes; Ciuitas impiorum congregata cum omnibus gentibus. ipsius gentes. idest sua membra uino de ebriat erroris; dni uero ciuitas. uinea sorech exercem nonnulli inebriari uino inquo est luxuria. nepmisso uitae priuatur denario; Siquis adorauerit bestiam et imaginem eius. idest diaboli et caput ueluti occisum. et accepit characterem infronte sua aut inmanu sua. Infronte aut inmanu dicens. significat diabolo quordam pfessione nefanda. quordam uero tantum operatione notari. Et hic habet deuino ire di. quimixtus est mero incalice ire ipsius. Dum dicit. et hic habet ostendit ee aliu quibiberit. ne separatur eum quilicet gentibus. uisibiliter nonmiscetur. Eandem tamen subxpi nomine adorat bestiam. Iuste autem quicalice ire fornicationis ppinant calice ire dni sternunt. nonnt uxta hieremiam malicia cordis euomant mundanchi. sed ut damnati pereant. aeterna morte soporanchi; Et cruciabit igne et sulphure inconspectu angelorum sorum; Poenam malorum sci cum christo regnantes semp uidere possunt. ut hinc maiores eripiantur suo gratias agentes. misericordias dni in aeternum cantent; Non enim eos iusto iudice concordanter uisa pravorum tormenta contristant. sicut nec diuites in flammis sepultus uisa lazari requies refrigerare uelebat; Nec habent requiem die ac nocte qui adorauerit bestiam et imaginem eius; Leonem dicunt hominem pstrato parcere. sed hec bestia leonis ferocior. quo magis adoratur. eo maiores inrogat poenas; Et siquis acceperit characterem nominis eius. Bestiam ser augustinus. impiam ciuitatem. imaginem uero eius. simulationem ei; Idest fallaci imagine xpi amor. characterem autem. notam criminis interpretatur. qui adorari subiici et consentire dicit.

Ire dicit.

hic patientia sanctorum est: licet bestia senuerit: nontamen sanctorum passio contristat temporaliter: et aeterna beatitudine remunerandi sunt. Cum econtrario persecutores suos temporaliter superbientes: et aeternae cum bestia uiderint luere poenas.

Et audiui uocem de celo dicentem scribe: pulchra iam predicatorum concordia. Ecce enim hic domini regnum uenire: illam ciuitatem diaboli ceciderisse: iste flammas impiorum: alius beatorum predicat requiem; Quisque uocem de celo emittit: et digna memoria aeterna litteris mandari precipit.

Gaudent enim iusti: quia nomina eorum scripta sunt in celo: delentur uero impii de libro uiuentium: Beati mortui qui in domino moriuntur: Gratias tibi ago ihu: qui beatificas eos in celo qui in te moriuntur in terra. Quanto magis illos: qui et in tua et per tua fide felices ponunt animas; a modo iam dicit spiritus ut requiescant a laboribus suis. Opera enim illorum sequuntur illos: Sicut impios dixerat pp suo requiem non habere: sic econtrario fideles priscis adiutos operibus a modo iam: idest a tempore mortis requiescere docet. Cum enim dederit dilectis suis somnum: heredem heredetur dominum. Propter frigus autem: piger arare noluit; Mendicabit estate: et non dabitur ei.

xxc Et uidi: et ecce nubem candidam: et super nubem sedentem similem filio hominis: detenus preconum uoce premissa nunc persona restat ipsius demonstrare iudicis: Quadam dicuntur uenisse gloria diuinitatis nube carnis obumbrata: ut uideant impii: quem compunxerunt; habentem in capite suo coronam auream: Qualis sit hec corona: superius in mulieris habitu descripsit. et in capite eius corona stellarum xii: Quam uis: et uictoriam posse significare regnantes: et in manu sua falcem acutam: iudicialem scilicet dirimendi sententiam: que nullatenus euitatur: Intra ipsam quippe sumus: quolibet fugere conemur: In falcem eunt: quicquid incidit intus cadit; Et alter angelus exiuit de templo clamans uoce magna ad sedentem super nubem: Angeli: quos terre messorem in euangelio legimus.

Qui omnes sunt in ministerium missi propter eos qui heredita-
re capiunt salutem: singula pensantur ecclesie merita: cotidie
dno renarrant: Mitte falcem tuam quia venit hora
ut metatur: quoniam aruit messis terrae: Ecce inquiunt: abundan
te iniquitate: refrigescit caritas multorum: Vestu malorum
incumbente: messis mundi pene iam urere certant,
Ne ergo grana immatura decidant: propter electos breuiacher:
Vihania quidem paleasque flammis: fructum uero celestem
horreum recondet felicibus: Valuit angelus sicut de templo:
qui et in celo: habens ipse falcem acutam: Sixpes usus est in nube
candida messor: qui et uindemiator: nisi idem propter geminum
ecclesie fructum eligantur repetitur: Qua quisseminauit bonum
semen in agro suo: Ipse quoque uineam in loco uberi plantauit:
recultaque cultura custodum incuriade generauit: Et valuit ange-
lus de altari: quibus potestate super ignem clamauit uoce
magna: Duplex est ut hieronimus ait angelorum officium:
Aliorum quipremia iustis tribuant: aliorum qui singulis pre-
cruciatibus: sicut dr: Qui facit angelos suos spes ministros
suos igneos urentes: Possunt duo angeli: qui aridam messem et
maturam predicant uineam ecclesie preter intelligi: Quae magna
uoce: idest magno cotidie desiderio regnum dni adueni
re precat dicent: Mitte falcem tuam acutam: Vindemia botrus
uineae terre: Sicut messis: sic vindemia partum terreno:
partum celestis est: Utriusque autem maturitas: fine indicat sci-
qui maturae sunt uae eius: Idest consummatas peccata: Qua
uis et bonorum quoque perfectio maturitas dici possit: Nam ut ses
papa gregorius ait: Quamlibet mundi finis: et ipso suo or
dine pendeat: Peruersio tes tamen quosque inuenient: qua
digne ruunt illius opprimant innotescit: Et misit ange
lus falcem suam in terram: et vindemiat uineam terre: Qui habet
falcem messoriam: ipse habet et vindemiatoriam: Unum enim iudicium:
et uno tempore fit: sed in messe et vindemia: initium et finem
ostendit eiusdem pressure. Et misit in lacum sue iracundi
ae magnum: et calcatus est lacus extra ciuitatem: Sed
malos tantum messis habet et vindemia primum: torcolar penam

significat: Siautē ad bonor calcatio torcolarir: & tribula
areae inutilia comterit: utilia pbat: sicut ait apostolus:
Preciosa metalla igne pbari: lignū uero: foenū stipulamq:
consumi: Quodcuncumq: extra celestē agitur hierusalem:
Lacus autē ire: eloquendi genere nominat quo dr: in die
malo liberauit eum dnī: Et exit sanguis de lacu usq: ad
frenos equorū: & exit ultio usq: ad rectores populorum:
Usq: enī ad diabolū & eius angelos: nouissimo certamine exit
ultio sanguinis sōrū effusi: sicut scriptū ē: In sanguine
peccasti: & sanguis te prosequet: dictū ē supra de equis
pstadia mille: dicta: idē pōnit quattuor mundi partes:
Quaternitas enī ē: conquaternata: Sicut inquit tuos fa
cieb: quadri formib: & rotis: Quater enī quadrigentenī mil
le sexcenti: ut hominis mersorē & uindemiatorē ecclam
interpretat: Post pscutionū flammas clarescentē: & po
testatē ligandi soluendiq: tenentē: angelus de templo
uel altare iubentis imperiū dicens dnī: non pspicua uoce:
sed suggestione spīs sci: Quo operatē in suo corpore: docens
iam tempus ē malorū anathamandorū: habent potesta
tē sup ignē: Utiq: illū qui exit ex ore testis: & comedit
inimicos eorū: huc usq: de conflictu ecclē & utriusq: ma
turo fine certaminis: EXPLICIT LIBER SECUNDUS

INCIPIT LIBER TERTIUS

xxxi Et uidi aliud signū in celo magnū & mirabile: Instau
rato rursus ordine: easdem plagas pscutionis no
uissime narraturus: intentū fieri uolens auditorē dicen
do signū magnū & mirabile: Angelos vii: idest ecclam
septiformi gratia plenā: habentes plagas vii nouissimas:
quē millies consummata ē ira dī: nouissimas dixit: Quia
temp ira dī pcussit populū contumacē: vii plagas idest
pfecta sicut frequentē in eccl̄ & pcutia inquit uos vii
plagis: que nouissime future sunt cum ecclē de mecho eius
scierit: Et uidi tamquā mare uitreū mixtū igne: fon
tē in delicis baptismi pluridū igne sci spīs consecratū: uel
& ū quod adignis pnas qualitatē martyrio rubricatum:

Et eos qui uicerẽt bestiã & imaginẽ eius stantes supra mare
uitreũ; Quifrauder uincunt bestiae consequentẽ. igneo
baptismo sup stare uidentur: Studentes iuxta apostolũ
sup certari semel tradite seiũ fidei habentes cytharas dĩ
& cantantes canticũ moysi serui dĩ. & canticũ agni. Idest
corda laudũ. dõ dicata gerentes. & utriusq; testamenti
uertitate corona uel carnẽ ligno passionis extentã: Ubi
non tantũ sonus uocis sed & bonũ operis significatur
effectus: Magna & mirabilia opera tua dne dũ omp̃ot
iustae & uere uiaeq; tuae & ret. hoc carmen in utro
que reppertum testamento: ubi dns ueraxe & misericor
acuncta cantatur seculis iudex adorandus. Repetit qd
p̃posuerat dicens;

xxxii Et post hec uidi & ecce apertũ ẽ templũ tabernaculi
testimonii in celo. Concinit carmini uisio; Ut enim
dns acuncta posset gentib; adorari. templũ illud secre
tũ dĩ. uniuersi quondã urbis moenib: inclusũ toto iam
spiritalit coepit orbi reserari. Et exierẽt vii angeli haben
tes vii plagas de templo: hoc ẽ quod marcus ait; Illi autẽ
profecti predicauerẽt ubiq; Uestiti lapide mundo candido.
quot quot ait apostolus. In xpo baptizati estis. xpm̃ induistis;
Ipse ẽ enim lapis summus angularis electus. uel si numerũ
singulare pplurali positũ intellegas. uaria uirtutũ or
namenta significat; Alia translatio linteamen candi
dũ habet. mortificationẽ carnis doctoribus indicens.
Castigo inquit corpus meũ & seruitutiũ subicio. ne for
te alios predicans ipse reprobus inueniar; Et precinctu
circa pectora zonis aureis; Non solũ mortifices qui
predicare fortia uelit corpus. sed & pectus auro sa
pientiae stringat; Uel certe zonis aureis pectora
stringere ẽ. cunctos mutabiliũ cogitationũ motus
p̃solutis iam amoris uincla restringere. Et unus de
quattuor animalib; dedit vii angelis septẽ fialas
aureas plenas iracundiae dĩ uiuentis; Iste ẽ fialę
quae cum odorib: ferunt animalia & seniores quae ẽ

ecta · qui & vii angeli · Eadem quippe fiale & suauitatem
supplicationū & ira suppli tionū continere dicunt · Cum
aeris pregni di aduentu funduntur · quando iudicia di
non iam occulta sicut abrisus · sed aperta ut fiale · iustis
latura salutē · impius uero precipiunt inferre pniciem ·
Sicut apls dicit · Quia xpi bonus odor sumus dō · Inhis qui
salui fiunt · & inhis quipereunt · & impleū ē templū fu
mo amaiestate eius & deuirtute eius precipitatura gentib ·
Ecce ta prius ipsa carnatus igne tabescent fumū pie confes
sionis emittit · gratiar dō sup innarrabile dono eius
agens · Et nemo poterat introire intemplū · donec
consummarent vii plage · vii angelorū · Nemo potest
ecclē membris incorporari nisi qui mysteriū fidei audierit
discat a prediccatoribus · quia ihs constituitus ē adō iudex
uiuorū & mortuorū · Quod si fumū abdita iudiciorū di
inter prdicatis · archana mortalib · hec impenetrabilia
manent · & clausa · donec finitur preterit seti plagis ad
ueniat dns qui & inluminat abscondita tenebrarū · &
manifesta & quantū t utilitatis adpbandā ecclē fidem ·
t iustitiē adcecandos iudaeos · Qui carnate ueritatis
non receperunt ut salui fierent aduentus conferat
amixpi · Ite & effundite · vii fialas ire di interram ·
Data ē potestas ecclē iudicū inrogare damnandis · &
absolutionē misericorditer dare conuersis · Et omni
bus quidē angelis interrā fundere mandatū ē · sed idē
terreni homines pluralitate peccatorū · uaria quoq;
uocabula sortiunt · ut sicut predicationis & uindictē ·
sic & iā noxe plenitudo septenario numero censerē ·
Et abit primus & effudit fiala sua interrā · duplici mo
do predicatores fialas ire di effundunt · dum poenas
impiorū uel eis dē impius inrogant spi talis iudican
do ut petrus symon · pecunia inquit tua tecum sit
in peditione · uel scē ecclē manifestant predicando ·
ut idem dixit · quib: iudicū iam olim non cessat
& pditio eorū non dormitat · Potest & ter tius modus

intellegi quo quisq: peccator audita predicatione ue-
ritatis: grauiori contradictionis uulnere corrumpit.
De quo dn̄ r. Simon uenisse inquit & locutus est fuisset em:
peccatū non haberent; Et factū e uulnus saeuū ac per
simū in homines qui habent characterē bestie; Qui dnō
derelicto diabolū uenerant: eiusdē impietatis uulnere
perissimae spiritalit interibt; Et secundus effudit fia
lā suā in mare: & factus e sanguis tamquā mortui:
& omnis anima uiuens mortua e in mari; Qui non so
lū characterē notant antixpi: sed & seruorū xpi sta
bilitatē undis amare persecutionis infectant: spiritali iam
ultione qui sanguinē uocat punient: & quise uiuere
uetabant: mortis plabunt auctori seruisse; Et tertius
effudit fialā suā sup flumina & sup fontes aquarū: &
factus e sanguis; Hi quoq: qui ut suū uirus incautis in
fundant dulcia se ppinare fingunt: digna plagae per
ennis ultione plectent; Et audiui angelū quartū di
centē: iustus es qui es & qui erat sē: Quia hēc iudicasti:
In angelo aquarū omis angelos populorū dicit interiori
affectu diuinis laudib: concrepantes: quod iudicant san
guinē seruorū suorū homicidis morte putauerit;
Et audiui alterū abaltari & ait dnē dis omps uera & iusta iudi
cia: Quo dis angeli hoc e altare dō gratiarū agent: id est
interior affectus seōrū t angelorū: uel hominū qui po
pulis docendo prest: Et quatenus effudit fialā suā in so
le & datū e illi aestu afficere homines & igni: Persecuto
res ecclē quasi solis instar ardentis sem uerbi di are face
re mollium: futuro cremandi s ardore gehennē;
Uel si sole splendore interpretatis sapientiū non angelo
sole pfundentis: sed eidem soli datū e aestu afficere homi
nes & igni: quia dum sapientes uiri crucianti: uicti male
agendi errore tanquā: illorū exemplo pruasi infir
mi quiq: temporalib: desiderii inardescunt: Quamuis
& aestus iudiciis possit intellegi quo diaboli corpus
destabilitate seōrū inremediabilit cruciat: & adblas

phemandū incitat; de quo pphta. Helur inquit adpre
hendit populū meruditū: Et nunc ignis aduersarius co
medit; Et nunc itiq; excepto felice ultimi illius igne
uidit: Et aestuauerūt homines aestu magno; In presen
tarū quidem quantū pmittit clarificat suos diabolos
quū claritate et lātia spīs sēr plagas definuit et dolores;
Nam et supra legimus exercitū diaboli occidi se homines
igne fumo et sulphore. Non quod pspicue occiderit. sed
his poenis consentientes destinauerit; Et quintus ef
fudit fiala sua sup sedē bestiē et factū ē regnū eius te
nebrosū: Sedes bestiē. Idē regnū eius tamquā iudica
ria potestas huiusmodi plagis. Idest terrenę felicita
tis falsa contenebrat lātia et lucis efficiat alienā ut
psalmus. deiecisti inquit eos dum alleuarentur: Non enī
dixit post quū eleuati sūt. et cōmanducauerūt linguas suas
pre dolore; Sicut iustus laborer fructū suorū man
ducabit: ita impius quoq; dignis blasphemiis suis poe
nis exponitur. quasi lingua sua saturat; Sibi ergo noce
bant blasphemantes et iudi. quasi transpuncti gaudia
existimabant; et blasphemauerūt dm̄ cēli p dolorib; et vul
neribus suis: Non ad ipsorū duritiā resultat. sed ad iusta
indignationē di. quitale genus plagae dedit. dedit
inquo non recordentur; Nam quis corporalitē adflictus
non consentiat manu di. sicut antiochus. Blasphema
uerūt enī dixit non aperte sed in peccatis luxuriantes.
xxxiii Et sextus angelus. effudit fiala sua in flum̄ illud
magnū eufraten. et siccatū aqua eius. ut paratū
uia regib; abortu solis; Pereunte populi babilonis
affluentia. inquo nihil uiuū. nihil uiride. quod igne
aptū non sit remanebit. hoc ē enī quod supra dixit.
aruit messis terrę. Sci reges. obuia soli iustitię ppe
rant; Alter. sicut dum supbit impius incendit pauper
ta et ita pestilentię flagellato. sapiens astutior fit; Solito
autē more. pter missō septimo angelo. recapitulat ab
origine breuiū; Et uidi de ore draconis. et de ore bestię.

& de ore pseudo pphe. spr̄ tres immundos. in modū rana
rū; Spr̄ diaboli & antixpi. & p̄ positorū corporis eius. qui
p numero partū uniūs corporis, trifariūs dicūt. ranis
similatur. animantib: scilicet loco. usu. molestoq: stre
pitu horrentib; Que cum aquarū incole uideant. insor
dib: tamen & cceno uolutant; hypocrite quippe. aquā
uitae suis p̄mittentes. insordib: quas credentes in aqua
deponunt. mortui deteruntur; Sic pharao. qui quo po
pulū p̄dere. in baptisma post eum introire ausus est.
ibidem necatus ē; Sunt enī spr̄ demoniorū. facientes
signa; Ita namq: sicut & ū p̄magos pharaonis. credendi
r signa facturi: Nec immerito eorū meminit. facta men
tione ranarū. nisi ministros satanae. Tunc quoq: simi
lia predicarent signa facturos; usq: ad signū enī ranarū.
5 suis magi incantationib: ualere p̄mittit r; Et p̄cedent
ad reges totius terrae. congregare illos in proelium. ad
diē magnū di omnipotentis; Sicut sci reges r. quib: eu fra
tē siccato. uia pandit orientis. Ita & ū prauis reges
terre dicunt. qui non ex toto orbe ad unū locū con
gregati. sed suo quoq: genere in loco seos inpugnant;
d iem autē dni magnū. totū tempus dicit adni passione.
Potest & hic accipi iudicii. cum exercitus diaboli. p totū
tempus uitae preterit congregatur. dno regi p̄ster
nendus occurrere: Ecce uenio sicut fur; alia editio
consequentius habet. ad diem magnū di omnipotentis.
ecce uenit ut fur; Beatus qui uigilat. & custodit uesti
menta sua ne nudus ambulet. & uideant turpitudi
nē eius. Beati quorū tecta r peccata. quorum turpitudi
nē uitae reprehensibilis. ante iustorū oculos in iudi
cio subsequentur. bonis operis tegmine uelant: & in
euangelio dnī. exemplo furis cauendi. seruos uigila
5 re precipit; & congregabit illos in locū. qui uocat
ebraice hermagedon; hunc locū. alibi exponit dicens;
Congregauit illos in proelium. & circumdederunt castra sanctorum.
& ciuitatē dilectā. Idest ecclesiam; Potest & e contrario.

locus impiorum diabolus intelligi. qui in homine peccato
tumore usurpate dentatis inflato priores. Idest quon
dam a deo interdictas recuperare se gaudebit insidias;
Hermagedon enim. consurrectio in priora. siue mors glo
bosus interpretatur: Et septimus effudit fialam suam 5
in aerem. et exiuit uox magna de templo a throno. dicens.
factum est; Sicut supra sanguis ultionis. usque adfrenos e
quorum. in mundos uide licet spiritus exiuit. sic et hic cum
eadem potestatem aeris nouissima profudere ultio
factum esse. idest finis adesse narrat. quando ut apostol
nouissima inimica destruetur mors; hactenus sub
plagarum nomine. persecutio nouissima describit. quas
tichonius omnes a contrario uult intelligi. Plaga est
inquiens. insanabilis et ira magna. accipere potestatem
peccandi. maxime in seos. nec corripi adhuc minor ira
dei: Puentur enim beatitudinis. malorum mors est. Sicut
econtra tormenta et humiliatio. ecclesiae claritas est:
Nam ipso tempore. infestus erit omnis populus impius:
ab omni plaga corporis. quasi qui acceperit totum
seruiendi potestatem. nec opus erit tunc in adimpletio
ne peccatorum et irae consummationem. aliquem malorum
flagellari competere; recapitulat abeidem persecutio
ne. ruinam describens impie ciuitatis; Recapitulatio: & sufficit
xxxiiii Et facta sunt fulgora. et uoces et tonitrua. et terre mo
tus factus est magnus. qualis non fuit ex quo homi
nes fuerunt; Cum in fine seculi. talis fuerit tribulatio. qua
lis non fuit ab initio. signa partim maxima dabunt.
Sed utrum a parte bonorum. an a parte malorum. an ex utraque
parte sibi altrinsecus coeant. non hic satis elucet.
Sicut moysi. et magis facti sunt pharaonis: Et facta est cui 5
tas magna. inter partes: Triforme bellum. impia ci
uitas infert ecclesiae xpi. quam et gentiles et iudaei
aperto certamine. heretici subdola defectione. falsi
fratres. prauis infestant exemplis; Quod et supra in trib;
equis malis. roseo. nigro et pallido figuratum est;

& cum ter gentiu cecider. Deest omne robur fidelia q;
gentiu. Lucunditas enim impiorum ruina e magna. &
gaudiu iniquu pdimo: Et babilon magna in memoria
uenit ante dm. dare ei calice uini indignationis ire
eius. Tunc babilon cadit aut ira di bibit. cum potestate
accipit aduersus hirlm. precipue nouissima: Ppter ea
ipsa dixit cecidisse terre motu que facta ecce; qd si
addie iudicii referat. ibi impius in memoria do uenit.
Quia nunc dicit in corde suo. oblitus e dr: Et omnis insula
fugit. & montes non sunt inuenti: Ecce quę ppter stabilita
tis eminentia insulis comparat ac montib: aspectuum
re causa fluctib: abscondit; & grando magna sicut
talentu descendit de celo in homines. Grando ira di
talento similat: quę & pondere grauis. & equa iudicio.
pduersitate culparu singulis infligat: Et omnes plage
egypti figurae fuere plagaru spiritaliu: Et blasphema
uere homines dm. ppter plaga grandinis; quia alia pecca
ta causa sunt peccati alia poena peccati. alia utrumq:
sicut etiam. Ecce tu inquit iratus es & peccauimus. hic
blasphemare dm pgrandine. & peccatu agnoscit. & poe
na peccati;

xxxv. Veni. ostendam tibi damnationem meretricis magne. que
sedet super aquas multas; Populorum multitudo. que re
licto creatore. demonib; se prostituit con stuprandi.
influctib: discordiis populos q; sedere memorat. Et con
trario autem. multitudinis credentiu. erat cor unum
& anima una. Quos disponit apstl. uni uiro uirgine
casta exhibere xpo; Cumqua fornicati sunt reges terre.
& inebriati sunt qui inhabitant terra. de uino prostitutionis
eius: Uniuersitas partib: premitur; Reges enim & inha
bitatores terre. sunt singuli. terrena superbe potenter.
quos illecebra sedi. utiorum libidine constuprat. & insa
nia mentis debriat; Et abstulit me in deserti in spu
deserti ponit diuinitatis abremia. cuius presentia
paradisus est: Et uidi mulierem sedentem super bestiam

coccineā · plenā nominib: blasphemiae; diabolus im
pietate cruentur · blasphemiis inflatur · corruptelā
prauorū · fastu presumptionis extollit; habentē capi
ta vii · et cornua x · Idest · habentē regēs mundi et reg
na · quorū et dnō qtum in monte monstrauit; Et sep
tenario enī sepe et denario numero · ut supra diximus ·
uniuersitas indicat; Et mulier erat circū data purpu
ra et coccino; Inpurpura · fucus simulatā regimini · In
coccino · cruentus impietatis habitus demonstratur;
Et inaurato auro · et lapide pretioso · et margaritis · Idest om
nib: illecebris · simulate ueritatis; Quid sit denique intra
hanc pulchritudinē · exponit dicens; habens poculū au
reū in manu sua · plenū abominationū; aureū plenū in
munditiarū · hypocrisis ē · Quia foris quidē parem ho
minib: quasi iusti · intus autē plenū omni spurcitia;
Quod enī uitrum inauro · hoc ē bestia · sub habitu meretricis
latens: Et in fronte eius nomen scriptū mysticum · babi
lon magna · mater fornicationū · et abominationū terrae;
hec quidem corruptela · status impia facie · nutrix ostendit
ē uitiorū; Sed quia prudentis tantū ratione discernit ·
maxime pretiose ornata · mystice hoc ē nomen indicat;
Et uidi mulierē ebriā de sanguine sanctorū · et de sanguine mar
tyrū ihū; Unū ē corpus aduersū · intus ac foris · qtlicet
uideat loco separatū · in commune tamen unitate spīs operat:
Sic pnepōter · prauorū sensū · Zacharia lapidare
accusant · cum ipsi non fecerunt;

xxvi Et dixit mihi angelus; Ve; Usq: adeo qtenus · bestia quā
uidisti · fuit et non ē · et ascensura ē de abysso · et in interitū
ibit: Idest diabolus · quondā in mundo principatū · quidnō
crucifixo · eiectus ē foras: In fine autē mundi · de carce
ris sui laxatus ergastulo · spū oris dni peribit in eternū;
Iuchonus · bestia ad corp: omne diaboli refert · qd decedentū
et succedentū sibi generationū pcursu supplebatur ·
maxime q: mulierē · quā sup aquas mutat · Idē populos
sedentē · ostendere pmisit; Sup bestia ostendit sedentē:

Septē capita vii montes r̄ sup quos mulier sedet. & reges
vii r̄: Capita inquit bestiē. reges mundi r̄. ob tumorē
superbiē montib: adequari precellit: Inquib: lasciua re
quiescit impietas ut & ui premant & fraude decipiant:
Quinq: ceciderē unus ē & alius nondū uenit: Cum in sep
tenario numero plenitudinē mundani descripsit se
imperii. cuius ultima pars idē antixpi nondū ue
nerat regnū. consequentē quinq: reges preteriisse:
Sextū adesse. septimū uenturū ēe testat; Et cum
uenerit oportet eum breui tempore manere: Qua
& superbos nos & infirmos dnī conspicit. dies quos
singularit malos intulit. misericordit breuiatos
dicit; Profecto ut superbū terreat de aduersitate
temporis. & infirmitatē refouet de breuitate:
Et bestia quē erat & non ē & ipsa octaua ē & de septē
ē & in interitū uadit: antixpī qui in fine seculi reg
naturus ē. ppī eiusdē quidem corporis impiorum
cui caput ē unitatē ad regnorū mun
di primi numeri: sed ppī singulorū nequitiae
potentiā. sui & illi loci ppriū continetur ordine.
Et decē cornua quē uidisti. x. reges r̄ qui regnum
nondū acceperunt; Nondū regna mundi inper
sequendo ecclam suā plene potentiā demonstra
runt. quia licet nunc quoq: plurimis dominent.
acrior tamē erit gloriationis insane potentia.
cum & illi signis deceperint plurimos quidem p
secutione nouissima ppinquante x reges futu
ros qui orbē inter se diuidant iuxta daniihelis
quoq: pphetiā interpretant qui de bestia quarta
dixerit; Et habebat cornua x. & ecce cornu ali
ud paruulū ortū ē de medio eorū. & tria de cor
nib: primis euulsa r̄ a facie eius. & antixpm̄ de ba
bilone natū egypti regē & affricae & ethiopiae
superaturū: quib: interfectis. & illi vii alii reges
victori colla submittant; Alii autē adpreuiari

cationē significandā in undenario numero positū
dicunt anti xpm. Undecī enī denarię p fectionis
transgressionē designant. sed potestatē tamquam
reges una hora accipient p bestiā. tamquā reges
dixit. Quia uelud insomnes regnant. qui xpō regno ad
uersant: hi unū consiliū habent. & uim uirtutē & potesta
tē suā bestię tradent: Idest pari consensu tota intentī
one diabolo militant: hoc ē enī post bestiā accipere reg
nū. diabolū imitando xpō aduersari. hi cum agno
pugnabant & agnus uicet illos: Ne se uirtū hostis anti
qui. humana timet & infirmitas. septū capitē describit
bestiā secularis regni cornib: armatā. xpō triumphan
tē deuinci: Quem insuis triumphare designans. adiecit:
Et qui cum illo sunt uocati electi & fideles. premisit beni
electi. Multi enī sunt uocati pauci uero electi. Et decē cor
nua quae uidisti. hi odient fornicariā: Gloriā mundi
quam nunc lasciuo complectunt amore. maximo.
Tunc incipient odio detestari cum se agno uincente uide
rint in fine damnandos: Potest aliter intelligi siue
quod inter superbos semp iurgia sint siue qd omnis qui
diligit iniquitatē odit animā suā; Et desolatā facient
illā & nudā; Ipsi enī pirā di desertū facium mundū
dum eo dedit & in iuste utunt; Et carnes eius manducā
bunt & ipsā igni concremabunt; Luxib: eā solitus
distributā gehenne ignib: conburent; dē enī dedit in
corda eorum ut facerent qd illi placitū ē: Dē inquit
iudex iustus & fortis. & cui semp iustitia placita est.
talia p misit impios p poena peccati prioris operari.
Quib: merito finē totius inponere & orbis. sicut in sodo
mis & diluuio factū euangelia testant: Ut dent reg
nū suū bestiae donec consummentur uerba dī. idest
diabolo pareant donec consummentur scripturae. qui
bus dē dixit; Quartū regnū. terrā consummare sicut
in daniele legimus. Quartū erit regnū sup terrā. qd
istis omnib: regnis preualebit. & uniuersā terrā deuo

rabit & euertet & delebit. Et mulier quam uidisti est
ciuitas magna que habet regnũ sup reges terre; Sic & infra
sponsã agni contemplari iussit. uidit ciuitatẽ scam der
cendentem de celo., Qui cum describeret. & reges inquit
terre adferunt gloriã suã illã; Duae ẽ eni in mundo ci
uitates. una de abysso altera de celestib, orient; Unde &
eandẽ impietatẽ quã sub habitu meretricis nudatae atq;
combustę descripserat. nunc de serte ciuitatis conpa
rat ruinis.,

xx vii Et post hec uidi aliũ angelũ descendentẽ de celo haben
tẽ potestatẽ magnã. & terra inluminata ẽ a gta eius.,
Angelus hic fortis & inluminans terrã. & ipse dns incarna
tus & ecclę doctores intellegi possunt. qui celesti lumi
ne predti. casũ mundi predicant dicentes. adpp in
quabit regnũ celorũ; Cecidit. cecidit babilon magna &
facta ẽ habitatio demoniorũ & custodia omnis sps immun
di., Nemo inquit o hirsum. terrenae potentiã ciuita
tis. quę eo ipso spitalit cadit. quo tibi nefandorũ pre
uale & infestatione ciuiũ; Et iuxta qq describit babilonẽ
monstris inhabitandã immundis; Nulla ẽ eni nisi diaboli
ciuitas quę omnẽ animã capiat immundã. Inqua omnis
immunditia porbẽ commemorat; Et mercatores terre
deuitate dilicias eius. diuites facti sunt; diuites peccatis
dicẽ eos qui pabundantia temporali. suas infelici mercatu
animas cõmutant; Nam nimia luxuriae. pauperes po
cius quã diuites facit; exite de illa populus meus & ne par
ticipes sitis delictorũ eius., Sic & ieiuna exite de medio eorũ.
& immundũ ne tetigeritis. mundamini qui ferts uasa dni.,
Prenuntiata babilonis ruina. inducit discessionẽ quae
ẽ babilonis ruina; Cum eni discessisset loth a sodomis fun
ditus tollentẽ; Reddite illi sicut ipsa reddit uobis. De ec
cta eni exeunt immundi plagae uisibiles & inuisibiles.,
Et duplicate duplicia secũdũ opera eius. Ut quę temporalib;
fruebat dilicias. tormentis cruciatur aeternis; Qui in
corde suo dicit. sedeo. regina. & uidua non sũ. & luctũ

nonuidebo. Ideo muna die uenient plage eius. Quia p
sentib: delectata luxuriis ultionē noluit precauere uentura.
Ideo imbreui tempore & spiritali & carnali clade puniūtur.
E contrario autē ciues celestis patrie quippo nunt hierusalē
In principio & uitae suę. noluit in terra aliena canticū dni
resonare. idest in presenti percipere gaudiū futuro seto debitū;
Et flebunt & plangent se sup illā reges terre. qui cum illa for
nicati sūt: hic flētur regū & mercatorū & nautarū babylonis
dupliciter intellegi potest: Uel cum indie iudicii tota mundi
gta peiunte impior sola preseritae uitae penitentia reman
serit dicentes: Quid nobis pfuit supbia aut quid diuiti
arū iactatio contulit nobis. transierūt hec omia tanquam
umbra: Uel cum in presenti rerū affluentia cessante & contri
tione gentiū diuersarū instante prauorū uoluntatib; ad
implendis circumfluent carnaliū dilicatarū ablata fuerit
occasio: Cum uiderint fumū incendii eius. idest initium
peditionis qm fumus igne preit: Quidem aliud ē gratia
tio ista mundi. & contritio qua fumus instantis gehenne.
Longe stantes ppter timorē tormentorū eius; Longe stantes
non corpore sed animo. dum unus quisq; sibi timet qd al
terū p calumniam & potentiā pati uidet; dicentes. uę uę
ciuitas illa magna babylon. ciuitas illa fortis. qm una hora
uenit iudicium tuum: Spr die nom ciuitatis; Uerū illi mun
dū plangunt. sciquo admodū tempore poena inter cep
tū. omnemq; industriā labe facta cessare: Et negotia
tores terre flebunt & lugebunt sup illā qm mercē eorū
nemo emet amplius & c: Cunctas mundi pompas &
ea quę uel sensib: corporis. suauia. uel exterior ū u sib: a
cōmoda deficere lugent; Species enim metallorū aduersū.
odoramenta adolfactū. unguenta adtactū. uinū triticū
& oleū adgustū pertinent iumentorū; Porro & mancipiorū
uocabulo. cetera humanitatis auxilia perire. quęrunt.
duplici genere ut dixi qd deficiant ista mundo moriente
uel qd miseri sup stites eorū interitū. qui mundi gaudia
morte reliquerant. quasi suę ciuitatis ruinam deplorent.

Qui & ideo malu poene similiter longe stare dicunt. Quidui
ter facti ꝗ abea longe stabunt; Ubi cumq; dicit spr ditator:
abea delictorū diuitiar significat; Inferiur enī ubi miur
torū uox ē dicentiū. Ue ue ciuitar illa magna inqua di
tati ꝗ omī quihabent nauer in mari rerū diuitiē intelle
gunt; Putant enī sue factionir. sollertia se ēe ditator
que amicta erat bissino & purpura & cocco; Numquid
ciuitar amicti bisso aut purpura & ñ hominer; Ipsi se utiq;
planguntur dum supra dictur & spoliantur. & omnir guberna
tor & nautae longe stetēr; Uidentēr locū incendii eiur;
Numquid omī mari nauigantēr adeire poteī ut uideant in
cendiū ciuitatir; Sed omī seti cultorer & operarior dicit ti
mere sibi uidentēr spei sue ruinā; Dicentēr que ē simi
lir ciuitati huic magne. Idest non por se mundū integrū
restitui. Et miseī puluerē sup capita sua; Idest principū
suorū facie & pbrantēr aquib: seducti periebant uel cor
dir sui qd ē principale hominir sera poenitentia uetanā
accusantēr: qm una hora desolata ē; Nota singular lugen
tiū pronar ñ solū iacturā diuitiarū sed & repentinā inp
uisamq; deflere ruinā seti fallentur; & exulta sup ea celū
& sei apti & apphete. sic & dnī meuangelio ruinā mundi
predicent addidit. Cum uidetur hec fieri respicite
& leuate capita urā. Idest exhilarate corda; qm iudi
cauit dī iuditiū urm de illa. hoc ē illud iuditiū quod
animę seōrū magno clamore querebant. Usquequo
dnē sē & ueruī non iudicar & iundicar sanguinē nrm;
xxxviii Et sustulit unur angelur fortur lapidē quasi molarem
magnū & misit in mare dicent; hoc impetumitē babilon;
siue ut alia dicat editio sic In impetu deicietur babylon magna
ciuitar; Ciuitar seti ppeccatorū pondere. & errore insta
bili mole comparatur. Incircuitu enī impii ambulant, qui
iure fluctib: uitionir absorbētur. quia ciuer hirstm. fluctib;
oppressit infidelitatir; Cum sup flumina babilonir se
dentēr. celestir sion absentia flerent; Ait enī dnī. auctō
rer scandali tali poena plectendor; & recta quidē lapidi

similē

similat̃: sed stabili & firmae. qui tempestatui spernit
incursus: Potest mola & uia pcomissione poenarum intelligi.
Nam & beatus ignatius fertur dixisse parsurus; frumentum
tui di sui: bestiarum dentib: molar, ut panis mundus efficiar;
Vox citharedorum & musicorum & tibia canentium & tuba non
audiri mea amplius; Deillis quinq: sensib: sonum distulerat: quem nunc inter alia demundo dicit auferri; de si
dicens; qd uisu pulchrum: auditu canorum: tactu planum:
odoratu suaue: gustu delectabile: de tecto transiturum e.
Et omnis artifex omnis artis. non inuenietur mea amplius;
& reliq. Omnia inquit quae ad usum uel iocunditatem huma
ne uitae pertinent: tollunt̃ abimpius; & dicent causam
dicens. Qm̃ mercatores tui erant principes terrae.
Idest qm̃ iniuria tua p cepisti bona. & in ea sanguis pphetarum & sctorum inter fectus est. & omnium qui inter fecti sunt in terra.
Numquid eadem ciuitas occidit apl̃os: quae & pphetas aut omnes: Sed hec est ciuitas: qua cain frm̃ suum sanguine funda
uit. & uocauit nomen filii sui enoch. idest posteritatis suae
omnis: Nam vii generationes descriptae sunt cain. meuit
ciuitatis edificium; fundit̃ omnis sanguis iustus a sanguine abel iusti usq: ad sanguinem zacharie: Idest populi &
sacerdotis: Post hec audiui quasi uocem magnam turbarum
multarum dicentium alle. laus & glia. & uirtus dno nostro,
hec nunc separatim dicit ecclia. Tunc autem pfecte cumdis
cessio facta fuerit. & cum apertum uindicata. quae corru
pit terram in institutione sua. & uindicauit sanguinem ser
uorum suorum de manu eius; duo meretrices facta
commemorat. quae se uidelicet malis corrupert. & ba
nor psecuta sit. quib: duob: cuncta reor prauorum
crimina comprehendi; & uiterum dicer̃ alle; ecclia dnm̃
sup iudicium eius. Indefinenti affectu conlaudat; alle
enim dicit laudate dnm̃; denique psalmi qui principium
habent laudate dnm̃. apud hebreos aballe incipiunt;
& sumus eius ascendit in seta seto: ascendit. dixit non
ascendit; semp autem in pdictionem uadit;

Babylon & ut cremat impar te, sicut hirsum transit in pa
radisum. dno manifestante in pauperes & humile; & xxiiii
seniores ceciderunt & iiii animalia adorauerunt dm; Non la
bioru tantum officio, sed summe dulcedine deuotionis ec
cla dnm uenerat; dicentes amen alle. hec uerba cum m
ter prestari queant. nam infidelitate siue uentate. & laude dni
ut dixi transferunt. Propter reuerentia tunc scitatur pri
me illius lingue seruat auctoritas. Nam & alle dominicis
diebus totoq; quinquagesime tempore. ppter spem resurrec
tionis quae in dni est laude futura. continuae canit ecclesia.
& uox de throno exiuit dicens. Laudate dicite deo nro omnes
serui eius. qui timetis eum pusilli & magni. Cum hoc impe
rat faciendum. & memorat factum. ad probatam suos laudes
indicat electorum. Pusilli inquit & magni. Quia parui
tas innocentis ingenii. cuius cor & lingua dni laude re
plata est. & audiui quasi uocem turbe magne. & quasi
uocem aquarum multarum. & sicut uocem tonitruorum multi
torum magnorum. dicentium alle. Qm regnauit dnus deus nr
omptr. Magna uox canentium. magna cordis est deuotio.
que multiplicia repentinum laudis. & ruina impiorum. & glo
ria dni suorumq; concelebrat aeterna; & demum glo
ria ei. quia uenerit nuptie agni; Nuptie agni cum ec
cla dno in thalamo regni celestis sociabit. & uxor eius
preparauit se; Operib: iustitie semp insistendo. spi
tali se conuiuio. & phenni regno digna exhibuit. Po
test & iuxta euangelii parabolam accipi. que uirginem
narrat. dementem sponso surgentem. suas ornare lam
padas. id est sua secum opera numerare. Quib: & ne
ui pcipere beatitudinem exspectant. & datum est illi
ut cooperiat. sed bissino splendente candido. datum
est illi facta sua indui; quo contra impii. qui iuxta era
ia telas aranee texeunt. non operiem operib: suis.
opera enim eorum. opera mutilia. & dicit mihi. scribe.
Beati qui ad cenam nuptiarum agni uocati sunt: Non ad pran
dium. sed ad cenam uocatos narrat. Quia nimirum in fine

diei · conuiuiū cēna ē; Qui ergo finito presentis uitae
tempore · ad refectionē supnę contemplationis uenimus ·
pfecto ad cenā agni uocamur; hec uerba uera dicūt: Id est ue
racia euenient · quę futura prędixi: Vide ne fecerit
conseruus tuus sui & fratrū tuorū: Supra dixerat · ego
sū primus & nouissimus. Ostendit ergo angelū suū
ee · in figura dni & ecclę, nā & in fine dicit: Ego sū ihs · mi
si angelū meū testificari uobis · hec · in ecclis · habentium
testimoniū ihū: Post quā dnūs ihs hominē adsumptū
sup celos eleuatus · angelus a homine timuit adora
ri · sup se uidelicet adorans hominē dnī · qd ante incar
nationē dni abhominib: factū · & nequaquā ab angelis
phibitū ee legimus; Testimoniū ihū · ē · spūs pphetiae,
quicquid enī spūs pphetię dixit · testimoniū ihū ē; Quia
b & testimoniū alegę & pphetis: Nolme ergo inquit, pdo
adores · cum illius ergo uirtutib: testimoniū phibere ue
nerim: hac tenus de ruina babylonis · ab hinc de gloria
hierlm futura · xxxviiii

Et uidi cęlū apertū · & ecce equus albus · & qui sede
bat sup eū · uocabat fidelis & uerax: dnūs quiē iusti
ueritas & iusta · & cui pp pphetis dr · Qm fecisti inquit mi
rabilia · cogitationes antiquas fideles amen · ad debel
landas aereas potestates · candidis corporis · id est in ma
culatis conscendit recte · & iustitiā iudicat & pugnat;
Iudicat uere sectos · pugnat · quia insurgentes membris semp
conparatur dimicat: Oculi autē sū sicut flamma ignis · Ocu
los dni aliquando pcepta dicūt · aliquando spūm: Lucerna
inquit pedib: meis · uerbū tuū dne; & de spū: Ignē uenī
mittere in terrā · & in capite eius diademata multa: In quo
faciem uirtutē · in ipso multitudo scōs coronarū dicit
habere decorē; habens nomē scriptū qd nemo nouit nisi
ipse · aut quia in illo ē omnis ecclę; Verbi enī dī · pfecta
cognitio manifestat · quicorp: xpī & membra eē meruerūt;
Et alē modo · & dnūs ait · Nemo ascendit in celū · nisi qui de
scendit de celo · filius hominis qui ē in celo; Et uestitus erat

uestie asperta sanguine: Uestit xpi · ploci intellegi de
bet: hic ergo uidet ipsu opus indicare passionis · ut in equo
albo natiuitas incorrupta · in uestie sanguinulenta ·
morsi innoxi designet; Et uocabat nomen eius uerbum di,
Quia idem qui homo passurus adtempus apparuit: In prin
cipio dr apud dm erat · Uerbum enim dicit · quinihil in sub
stantie natuie siue uisibile · uel corporeum e · uel qui
per eum omnia condidit pat · Cuius adintegrum notitia
natuie sibi tantum ut superius ait · et patri cognita e,
Pax enim di et superat omne sensum · idem · ea pace qua dr
ipse sibi pacatus e · Omne creatuie siue humane · siue
etiam angelice transcendit intellectum; Sapientiae enim
eius non e numerus; Nam quid dicit · Et cum uoluerit fili
us reuelare · idem filium et patrem · nou · admodum creatu
re respicit: Exercitus quis mecelo sequebant eum in
equis albis: Idest ecclia incorporib: candidis imitatur
eum; Que ppter agonem certaminis sui · iure nomen accepit
exercitus: Uestitu byssino albo mundo; Quia ipse supe
rius exposuit · iustificationes ee sctorum · iuxta quod psalm
ait · sacerdotes tui induant iustitiam; Et de ore ipsius
procedit gladius acutus, Sic Esaias · et posuit inquit
os meum quasi gladium acutum; et apstr; et gladium spr quod
e uerbum di; et ipse calcat torcular furoris ire di om
nipotentis; Calcat enim nunc quoq: donec extra cui
tate calcet: Et habet in uestimento et in femore suo
scriptum rex regum et dnus dominantium; hoc e nomen quod
nemo sup hoc cognoscet · ecclia autem · in atramento red spu
di uiui · in tabulis lis salicet cordis inscribit: femore
enim · posteritas seminis designat; Unde et abraham ne
posteritas eius alienigenis miscere et · int se seruum q:
suum tertium testimonium · femor adhibuit; de quo apstr.
Iam quia mortuo fri sem suscitauit · ait ·, In xpo enim ihu
per euangelium ego uos genui; Potest et sic intellegi · quod
ecclia seruiendo in xpo regnet et domin et dominantium,
In uestimento etiam · idem nomen describit · quia in mysterio natiuitatis

et opere passionis illius nobis maiestas regnumq;
aperit. exponit insequentib: quid hic habitur regis
et excercitus significet; Labore uidelicet nouissimi cer
taminis et gloria regni sequemur. Et uidi unu angelum
stantem in sole et clamauit uoce magna. Idest predicationem
mecta quae quanto magis premit. tanto lucet clarius.
et liberius intonat dicens: Omnib: auib: que uolant pme
diu celi; Aues appellant scos in celesti uita degentes.
Ubi cumq: eni fuerit corp: illuc congregabunt aquile. quos
in unu corpus redigens. dixerat aquila uolante in me
dio celi; Venite congregamini ad cena magna di. ut
manducetis carnes regu. et reliq. Venite inquit quesiti
ti et sititi iustitia. ad epulas regni uenturi. ubi sup bos
furore represso. diuine iustitie luce saciemini; Et car
nes equos et sedentiu in ipsis; hos reos equites illos ee
quos in apocalipsi sigillo contra equu dni albu uenisse
descripserat; Et uidi bestia et reges terre. et excercitus
eorum congregatos ad faciendu bellu cum. Cena illa di
quomodo parata sit exponit. diabolo scilicet ecclam
impugnante. seducto; Viui missi sunt hi duo in stagnu
ignis ardentis et sulphoris. et ceteri occisi sunt in gladio se
dentis sup equu. Uidet significare diabolu. et antixpm.
I anto maiore qua ceteros homines uel demones poena
plectendos. quanto grauius e uiuente flammis con
cremari sulphureis. qua cito morituri ictu gladii tru
cidari; Nisi forte p occupatu in eos diuina significat
aduersione; Qui eni non crediderit iam iudicatus e. siue
antixpm pseudoppham dictu. siue hereticos intelle
gas. Nullus eni mortaliu durius peccat hereticus. qui
xpm postqua cognouerint negant; Et omis aues satura
te de carnib: eos. Si nunc labitur iustus cui uiderit
uindicta impios. quanto tunc amplius cum ipsi iudici
presentes unus cum eo spis efficit. Porro aues. alia inmundi
spis intelligi. qui de suos interitu sacient. hanc cenam
tyconius sic exponit; Omni tempore comedit ecclesia

carnes inimicorū suorū · dum comedit abeis: Saciabitur
autē in resurrectione decorū carnali opere uindicata;
xl Et uidi angelū descendentē de celo habentē clauē abissi.
& catenam magnā in manu sua; Recapitulans aborigine
plenius exponit quomodo supra dixerit bestia quā uidisti
fuit & non ē · & ascensura ē de abisso · & in interitū ibit;
d nr ergo paterna precitur potestate descendit in carnē cum
principe mundi bella gesturus; atq; illo ligato uasa eius e
repturus.

RECAPITULATIO

Et adprehendit draconē, serpentē antiquū qui ē diabo
lus & satanas · diabolus de orsū fluens · int p · grece autē
dr · criminator · satan aduersarius siue preuaricator:
d raco ergo ppt nocendi malitiā · serpens ppt fallendi astu
tiā · diabolus ppt status sui casū · satan ppt obstinationē
dnō aduersandi nominat; & ligauit eum p annos mille.
idē eius potestatē · a seducendis hominib: qui liberandi fu
erant cohibens refrenauit · Quā si totā ui uel fraude p
mittere & exercere · intā longo tempore plurimos in
firmos deceperet; Mille annos dix · partē idest reliquas
mille annorū · sexta die · in quo natus ē dnūs & passus

RECAPITULATIO

Et misit eum in abissū; in corda uniq: populi p secuturis
nonquā ibi diabolus ante non erat; sed qui exclusus a ce
dentib: amplius accepit impios possidere; Qui n solum
alienant a dō · uerū & ā gratiā adiunt seruientes dō · quod
& dnūs uisibiliter ostendit · cum eum de hominib: in porcos ex
cludere & · & clausit; & regnauit sup illū ne seducat ampli
us gentes · int dix · & uelut regali signaculo preclusit ·
ne seducat gentes · sed quē iuniū destinatē r · quas antea
seducebat · ne dō reconciliarent; Post hec oportet eū solu
modico tempore; Tunc solui uti ait augustinus · quan
do & breui tempo: erit; Nā trib: semis annis legis totius
tuis suorūq: uiribus seruiuit; & tales erunt cumquib:
bella gerandū erit uinci tanto eius impetu infidiisq: non
possint · Siquē numquā soluere & · minus apparere & eius

maligna potentia · minuit rege ciuitatis fidelissima
patientia probauit · min denique prospicere qui magno ma
lo eius tam bene usus fuerit omnis dr.

Et uidi sedes & sedent super eas & iudicium datum est illis · Quidam
istis mille annis quo diabolus ligatus est agat · mdicit ·
Ecclesia enim quae sedebant in xpo super xii thronos ad iudicandum · iam
sedes iudicant · quae a suo rege meruit audire · Quaecumque
alligaueritis super terram · erunt ligata & in celo · Et animas
decollatorum ppter testimonium ihu · & ppter uerbum di · Subaudit ·
qd p hic dicturus est regnauerunt cum xpo mille annis · Reg
nat itaq: ecclesia cum xpo in uiuis & mortuis · Ppter ea enim sicut
dicit apostolus · mortuus est xpus & uiuorum & mortuorum dominatur ·
Sed ideo martyrum tantum animas commemorauit · qui ipsi p
cipue regnant post mortem · qui usq: ad mortem pueritiae cer
tauerunt · Quod uero sequitur · Et qui non adorauerunt bestiam · neq: ima
ginem eius · & uixerunt & regnauerunt cum xpo mille annis · Simul
de uiuis & mortuis debemus accipere · Qui siue adhuc in ista
mortali carne uiuentes siue defuncti regnant · Ita nunc mo
do quodam tempori · huic congruo pro toto hoc inter uallum
qd numero mille significat annorum · Ceteri mortuorum non uixerunt
donec consummentur mille anni · Quicumq: toto isto tempore
quo agitur prima resurrectio id animarum non audierunt uocem
filii di & ad uitam de morte transierunt · Profecto in secunda re
surrectione · quae carnis est · in secundam mortem id est aeterna
tormenta · cum ipsa carne transibunt · hec est inquit resurrectio
prima · hinc quare surgimus per baptismum · sicut apostolus dicit ·
Si consurrexistis cum xpo · quae sursum sunt quaerite · sicut enim
prima mors in hac est una p peccata cum anima · quae pec
cauerit ipsa moriatur · ita & prima resurrectio in hac est una
p remissione peccatorum · Beatus & sanctus qui habet partem in re
surrectione prima · Idest quis seruauerit qd retinuit est ·
Sed ter sacerdotes di & xpi · Alia editio habet sacerdotes xpi & di ·
Non autem desolis episcopis & prbis dictum est · quippe qui uocantur
in ecclesia sacerdotes · sed hic omnes xpi dicimur ppter mysti
cum chrisma sic · omnes sacerdotes · qm membra sumus

unum sacerdotum; de quib: apl's p'ctum: plebs inquit sca
regale sacerdotium; Et regnabit cum xpo mille annis; Ra
lit spm cum hec scribere & regnatura ecclam mille annos.
deest usq: ad finem mundi; Unde possit dubitari: de ppetuo
eni regno manifestum e; Et cum consumati fuerint mille anni
solue & satanas de carcere suo: Consumatio dne adventu parte
Na sic solue & ut sup sint anni tres & menses vi nouissimi cer
timinis. Sed pm hunc tropum recte dicit finitum tempus
Non eni computande s tam sexique reliquie cum septuagenti
& quot ds voluerit. anni hora a bapto appellati sint. Et se
bit & seduce & gentes que s sup quatuor angulos terre. gog
& magog. & congregabit eos in pliu: ad hoc tunc seduce &
ut in hoc pliu congrega: Na & antea modis quib: poterat
p mala multa & varia seducebat; exhibit eni dictum e.
in aptum p secutione delatebris erumpe & odio: Porro gog
& magog. t a parte totum significant. t iuxta intpreta
tione nominum que tectum & dilecto dicunt. occultos & a
ptos indicant hostes: & tectum eni ipsi s quia inter nunc
claudit & tegit inimicos. & dilecto ipsi er quando in aptum
odium erupturi s; Et ascendere sup latitudinem terre &
circum ierunt castra scorum & ciuitatem dilectam; Nouisq: ad unum
locum uenisse t uenturi ee significatur. quasi uno aliquo
loco coartanda sit dilecta ciuitas idem ecclam. quam potius
nomine latitudinis terre nominib: tunc gentib: prequen
da & nec militum suum desertura uocabulo maluit intima
re castrorum; Et descendit ignis a deo de celo & deuorauit
eos. Non extremum putandum e id ee supplicium. sed ignis
potius inuidentiae quo cruciabit aduersitas deformita
te scorum; firmamentum e eni celum; hic e ignis qui exit de
ore testium di. & deuorabit inimicos eorum. Na nouissi
mo die n sup eos pluit ignem. sed congrega
ante se. & iudicatos mittit in ignem eternum.
De quo & hic subdit. & diabolus qui reducebat eos. mittus
e in stagnum ignis & sulphuris. ubi & bestia & pseudo p
phetes. idem diabolus ultimo iudicio in ignem mittit eternum.

Ubi omnes quos pmisit · idē maxima pars impie ciuita
tis: Bestia quippe ploca accipienda ē · nunc diabolus.
nunc antixpūs · nunc ipsa ciuitas impia · potest autē
ignis nomine de celo discendentis · sicut repentinū im
pios interitus designari · Cum dñs aduenient inter
ficiet antixpūm spū oris sui; Exponit latius quomo
do iudicante xpō diabolus cū suis sit missus in ignem;
Et uidi thronū magnū candidū sedentē super eū a cuius
aspectu fugit terra et celū · Cum se dixit in throno
uidisse sedentē · a cuius aspectu fugit terra et celū ·
Facto quippe iudicio · ee desinunt celū et terra · cū inci
pit ee celū nouū et terra noua · mutatione scilicet rerū
ñ omnimodo interituraru: Preterit enī figura huius
mundi; Non dicit substantia · Eadem nam inmelius cō
mutanda ee credit; Et uidi mortuos magnos et pusillos
stantes in conspectu throni; Cum enī sederit filius ho
minis in sede maiestatis suę · tunc congregabunt ante
eū omnes gentes · et libri aperti sūt · Alius liber apertus ē qui ē
uitae · alia editio habet quie ē uita unius cuiusq;;
libros ergo apertos · testamenta dicit; Secdm enī utriusq;
testamentū iudicabit mundus; Librū uitę unius cuiusq;
memoria dicit gestos suos · ñ qd libri habent cōmemora
tiū occultos cognitos; Et iudicati sūt mortui et hi
que scripta sūt in libris secdm opera ipsos · id est ex testa
mentis iudicati sūt secdm qd ex eis fecerūt aut ñ fecerūt. Porro
et uita libri · facta iustos intellegi; Quos diu ex comparatio
ne reprobi damnant · quasi in expansione librorū legunt
bonū qd agere ipsi noluerūt; Et dedit mare mortuos
suos qui in eo erant · et mors et infernus dederūt mortuos
suos; hoc pculdubio prius factū ē · quā essent mortui
iudicati · ideo recapitulauit · qd int̄ miserat; et exequent̄
ordinē dicens; Et iudicatū ē de singulis secdm opera
ipsorū; Significat autē corpora de terra · et animas de suis
locis ee congregandas; Bonas enī mortis nomine que
tantū modo solutionē carnis · ñ autē et poenā p perse sūt.

malar autē · infernī uocabulo designat : Potest ꝛ
adlitterā accipi corpora · omnia ꝛlia · quę fluctuat ab
sorbuit · t belua deuorauit eē, resurrectura : Qd ta
chonius sic exponit ; Gentes quas hic inuenies ui
uas · ipsi ī mortui maris ; Et mors ꝛ infernus dedē
mortuos suos ; Ipse ī gentes sepultę ; Cū autē dixisset
ꝛ iudicati ī singuli secdm opera breuiter subiecit ·
quomodo mors ꝛ infernus missi ī stagnū ignis ; dia
bolū diē · ꝛ suos quā supra in equo pallido sedentē in
fernus sequebat · Repetit enī qd eum dentur preoccupan
do iam dixerat ; Et diabolus qui seducebat eos missus
ē in stagnū ignis ꝛ sulphuris · qā uero ibi obscuriusad iuge
erat · qd bestia ꝛ pseudoppta · hic aptatur edisserat ;
Et qui nō ē inuentus in libro uitae scriptus · idē quia nō ē
iudicatus adō uiuus ; Unde mihi rectus dicere uident.
qui supra libros aptos conscientiae singulos ꝛ opera
pare facta intēpretant · Libru autē aptē uitę · p scientiā
dī quę falli nō potest · de illis quib: ꝛ serna dabit uita
in quo ī scripta · id ē ante p cognita · finito iudicio quo
malos uidit damnandos restat · ut ꝛlia debeat dicat ;
Et uidi celū nouū ꝛ terrā nouā · Primū enī cęlū ꝛ pri
ma terra abiit · isto fiat ordine qd superius p occupan
do iā dixit · Uidit se se sup thronū sedentē · cuius a
facie fugit celū ꝛ terra · Iudicatis uidelicet impiis
tunc figura huius mundi supnos igniū conflagratione
p teribit · Ut cęlo ꝛ terra in melius cōmutatis · incor
ruptione · ꝛ immortalitate sōrū corpos congrua uti
usq; commutationis qualitatis conueniat : Qd tamen ·
ꝛ mare iam nō ē utrū maximo illo ardore siccetur ·
an ꝛ ipsū uertat in melius nō facile dixerim ; Cęlum
quippe nouū ꝛ terrā nouā · nō autē ꝛ mare nouū futu
rū legim · nisi forte utar ꝛ ꝛ pphetica locutione ppri
is uerbis translata miscere turbolentū huius uitę
sęli quę tunc cessabit · maris nomine figurauit ;
Et ciuitatē sanctam hierlm nouā uidi descendentē de celo a dō ·

de cęlo descendere ista ciuitas dicit · qm̃ celestis ē gratia
qua dr̃ eā fecit : Composita sicut sponsa & ornata uiro suo ;
Est enim altera hrsim quęm uiro suo ornat sed adultero ·
Ecce tabernaculū dei cū hominib; : & habitabit cum eis :
Ipse dr̃ erit electis sempiterne beatitudinis premiū · qd̃ abeo
porsersi porsidebit in sempiternū · Et absterget dr̃ omnem
lacrimā a oculis eorū · Tanta illius ciuitatis & tā celsa
dedi munere claritas apparebit · ut nulla remaneant
uestigia uetustatis · quando quidē & corpora · cęlestis
incorruptio sublimabit & mente sempiterni regis pascet &
intuitus : Et mors ultra n̄ erit · neq; luctus · neq; clamor ;
neq; dolor erit quia prima abierē · Predixerat enim mortē
in stagnū ignis mittā · nā & ita sic eadē potest sententia
intellegi · ut sēa ciuitate nouissimo iudicio glorificata
dolor · luctus & mortalitas tantū ingehenna remaneant ;
Et dicit mihi : Scribe quia hec uerba fidelissima r̄ & uera ;
& dixit mihi : facta sunt ē ; hec credi oportet · n̄ exponi · p̄sertim
quia sic die facta sunt ē deprehensio · ut dubitare quemquā
n̄ sinant de futuro ; Ego sum · A · & ω · initium & finis ;
Sicut initio libri hoc se esse testatus ē · ita hoc tertio opor
tuit repetiri · ut neq; ante eū dr̃ · sicut erat ante dē · neq; post
eū credat aliud ; Et quia de fine mundi sermo est · potest
ipse sed consummator qui creator dictus est intellegi ;
Ego sitienti dabo de fonte aquę uitę gratis ; De hoc fonte
introit n̄ credentes in uia · que uincentib; uberti hau
riendū p̄bet in patria : Utrūq; autē gratis gratia enim di
uita sempiterna in xpo ihu dno nro ; Et de plenitudine eius
nos omes accepimus · gratiā pro gratia ; Timidis autē & incre
dulis · & sceratis · & scelera · blandis semp ad cautelā
insinuandi · austera promittit · sic & psalm · c · xl iiii cum
gratiā miserationū dni abundantē in mare · repente
districtū ei iudicium infert dicens : Custodit dnus omes
diligentes se · & omes peccatores disperdet · Timidis autē
con iungit incredulos · quia ille timet & experiri periculū
certaminis · qui dubitat de premio uincentis ;

Omnib: mdacib: pars erit instagno ardente. Ostendit
multa eē genera mendacii: sed periculosissimū ⁊ maxi
me detestandū ē quo in religione peccat. de quo supra:
Qui dicunt inquit se iudeos eē ⁊ non sed mentiuntur: sed eni
sinagoga satanę.

xlii. Et uenit unus de septē angelis habentib: fialas plenas.
vii. plagis nouissimis: Predicatores qui plagā sep
tenariā id ē uniuersalē in organt impius: ecclę quoq:
futura gaudia pandunt: Veni ostendā tibi sponsā ⁊
uxorē agni: Sponsā ⁊ uxorē di ecclam: quę immacula
ta p manent: spiritaliter semp dō filios generat. Uel qd nunc
dō disponsata: tunc adhuc oriter ē pducenda nuptiis.
Et sustulit me in spū in montē magnū ⁊ altū: ⁊ ostendit mi
hi ciuitatē sancta hierlm: Post ruinā babylonis: ciuitas
sca quę sponsa ē agni. supra montē posita uidet: lapis
enī precisus de monte sine manib: cōminuit simula
cra glorię mundane: ⁊ creuit in montē magnū orbēq:
impleuit uniuersū: descendentē de cęlo ad dō habentē
claritatē di: Tunc eni amplius decora uidebit: quando
p spm quo eius sponsus credit conceptus ⁊ genitus
imaginē plene meruerit portare celestē. Lum eius
simile lapidi pretioso. Lapis ē pretiosus xpī qui ait:
claritatē quā dedisti mihi dedi eis: Tamquā lapidi ia
spidis sicut christallū. Iaspidi p candore uirtutū: christ
allo. p interna mtis puritate ⁊ fide ñicta: ⁊ habebat
murū magnū ⁊ altū. Idē inexpugnabilē fidei spei ca
ritatisq: firmitatē: Potest ⁊ ipsē dnī ecclam undiq:
p tegent muris magni intelleqi. de quo etiam ait: po
nēs in ea muros ⁊ ante murale: idē dni pretio ⁊ inter
cessio scōrū qui iter faciunt ei docendo ad cordā credēn
tiū: habent portas xii. hę portę apti ī quisuo. uel
scripto. uel opere. cunctis primordialiter gentib: ecclę
pandebant introitū: Et in portis angelos xii. Docto
res scilicet ⁊ aptos uestigia fidei ⁊ uerbi mysterio sequen
tes: ⁊ nomina scripta quę ī nomina xii filiorū israel.

Memoriā uēterū patrū · significat predicatōrū cordib:
insita: Unde & pontifex tabernaculū ingrediēs memo
riale patrū in racionali pectoris ferre iubet; Aboriēn
te porte tres · abaquilone porte tres · abaustro porte
tres · & aboccasu porte tres: hac tam sollerti rerū descrip
tione portarū duo denarii numeri uolunt indicare
mysteriū · quo idcirco uel summa apl̄orū · uel ecclē sit fi
gurata p̄fectio · quia p̄ea orbi quadrato sc̄ē trinitatis
ētatis t fides mirabilis; Et murus ciuitatis habens fun
damēta xii · & in ipsis xii nomina · xii apl̄orū & agni ·
Quod s̄ portē · hoc fundamēta; Qd ciuitas · hoc murus; Porrō
autē & patriarchē · fundamētorū uocabulo designari · qui
nomina iste apl̄orū · idē figurā tenuerūt; P illorū enī fun
data hēc ciuitas · quā uisapostolorū quasi p̄ portas latitu
sit crediturus apta nationib:; & notandū fundamēta
cū pluralitē dicamē · doctorēs t uirtutes ecclē · Cum ue
ro singularitē · ipsū significari dnm̄ qui ē fundamētū
fundamētorū; Et qui loquebatur mecū · habebat mensurā
harundineā auream; Xp̄i quiē sapientia dei · attingens
a fine usq: ad finē fortiter · & disponens omnia suauiter ·
scam̄ matrē ciuitatē · quia omnia in numero & mensura
& pondere constituens · unicuiq: fidelium · spiritalium dis
tribuit dona gratiarū · Porrō & ecclē doctores · corpore
fragiles · mente celestes intellegi · qui merita sollertē
examinant singulorū: Et ciuitas in quadro posita ē ·
Idcirco ciuitas in quadro posita · & omni parte equa
li dicitur dimensione locata · quia nulla sinit inequali
tatē notari; P fecta enī rectam aptam eē · idē sapere ·
pacē habere · Vere ē in soliditate quadra subsistere ·
Et mensur ē ciuitatē p stadia xii · Idē ecclam fide fac
tam q: conspexit · uel donauit eē p fectā; Quatuor enī
principalium p fectio uirtutū · fide sc̄ē trinitatis sub
limata · quasi numero duo denario dignitatē componit
ecclē; Longitudo · & latitudo · & altitudo ei equalia s̄ ·
hec ē illa soliditas ueritatis in uicē qua ecclē longitu

dine fidei · latitudine caritatis · altitudine spei sub
nixa circumferri nisi finite: Omni uemo doctrinę quarum
si una minus habuerit perfecta ecclesia stabilitas nonerit:
Et mensura eius · c · xl · iiii cubitorum · hec summa qua
dratura duo denarii numeri continet · duo decies enim
duo deni · c · xl · iiii significant · sicut stabile continetur
rectę perfectionis: Mensura hominis siue hominis quę est
angeli · et hominis; enim conquisita constat ecclesia
et xpi per missionis sublimata equalitate speratur angelorum;
Quantum autem ad litteram significat sibi angelum in hominis
apparuisse figura · Et erat structura muri de lapide
iaspide · hoc est qd apostolus petrus ortatur Et uos tamquam
lapides uiui superedificamini domus spiritales · Ipsa uero ci
uitas aurum mundum · similis uitro mundo · Ecclesia auro
figuratur quę in candelabris aureis et fialis propter sapien
tię cultum sepe comptam describitur · Vitrum autem ad finem
ueri resultat quia qd foris uidetur hoc est uinum et nihil
simulatum est et in speculum inseritur ecclesię: Potest et ad illud
tempus referri quo sibi inuicem cogitationes in alterutrum
perspicacitate declarant · fundamenta muri ciuitatis omni
lapide pretioso · ornata uariorum in omnibus lapidum et species
uirtutum et ordo et diuersitas indicatur · quibus tota hierusalem
celestis instruitur · difficile est enim singulis cunctis flo
rere uirtutibus denique erauit cum eiusdem ornatum de
scribere et ciuitatis dicens: Ecce ego sterno pordinem
lapides tuos et fundabo te in sapphiris · et reliqua stu
dium quasi exponens subiecit · Universos filios tuos doc
tos domino; fundamentum primum iaspis · iaspidum multas
genera · Aliud enim uiridi coloris · et tinctus quasi flo
ribus apparet · aliud smaragdi · habens similitudinem
sedentis coloris quo oma fantasmata fugari autumant
aliud nimi et spume marinorum fluctuum · quasi mixto
cruori obrutilant · Per iaspidem ergo fidei uirtus inmar
cescibilis indicatur · quę dominicę passionis sacramento
per undam baptismatis imbuitur atque adornatur spiritalium

gratiarū florer pficientib: mentis instruit. hanc enī
qui habuerit uanos timores fugat. Monemur beato pe
tro apto. Aduersarius uē diabolus tamquā leo rugiens
circuit querens quē deuoret. cui resistite fortes in fide
Et post cū sponsa dicere. dilectus mē candidus et rubicundus.
Unde merito et hoc lapide et hic structura muri. et apud esaiā
ppugnaculo eiusdē cuncta munium. pariter et ornatū.
Secundus. sapphirus. huius lapidis colore pariter et sacra
mētū moyses exposuit cumdē habitu describens dicens
sub pedib: eius quasi op: lapidis sapphiri et quasi celi cū
serenū ē. hiezechiel quoq: dic. qd locus in quo thronus
dī sit. sapphiri habet similitudinē et qta dni. in hoc colo
re consistat. qui portat imaginē sup celestis ut qui talis
ē cū apto possit dicere. nra autē conuersatio in celis ē.
Quia dūs pcursus solis ardentē fulgorē exse emittit. qua
celestib: semp intentus scoy animus diuini luminis cot
tidie radius innouatur compunctior quodā modo atq:
ardentior. et erna pquirit. aliusq: inquirenda psuad.
Nā qd in rubro mari repperiri dicit. significat pdni par
sionē et sacri baptismatis lauacrū mentes mortalū
ad p sumda celestia sublimes erigi. Tertius calchedo
nius. calchedonius quasi ignis lucerne palle specie rem
ti et habet fulgorē subtiuo nīdoro. quo demonstrant
hi qui celesti desiderio subnixi hominib: tunc latent.
et quasi in abscondito ieunii elemosinā pceq: suar a
gunt. sed cū uel doctrinae uel alis scoy usib: inser u
tur ad publicū pcedere iubent. Nox qui fulgoris in
tus gerserint ostendunt. nā qd sculpturis resistere
radius aut solis ita t digitoy adtritu. Si exscandat
palear adse rapere dr. Talib: merito congruit qui a
nullo sua fortitudinē unci pmittentur. ipsi pocius
fragiliores quoq: in sui luminis ardoris q: iura cūunqum.
Dequoy uno dr. ille erat lucerna ardens et lucens. ardens
in delicti amore. lucens sermone. Tum enī uirtutū
suarū. et int ne cantatur nedeficiat semp refouem

Aqd apud nasamonas que e Aethiopie principia nascit in
dicat eor subardente feruore dilectionis. fama tamen
obscura quasi nigrantia esse sordere; Quartus smarag
dus. smaragdus nimis uiridissimus e adeo uiberbar
uirentes frondesq: gemmas sua omis inficiens circa
se uiriditate rep cui sui aere. Qui mero & uiridi pficit
oleo. qua uis natura imbuat. Cuius genera plurima
sed nobiliores scythici secdm locu tenent. bactriani.
Tertius egipti. significat autem animas fide semp uirentes.
que quomagis aduersante seculi qua figura. secdm deseg
nant. ad temptant eo amplius hereditate inmar
cescibile & sempiterna conseruari meliu & mente conci
pere sperando & imprimis sata quam spergere pchican
do. Que sua calice dominice passionis & interne pin
guedine carnatis que pspm seni dat ad contemptu
mundi pficiunt. his siurdem quoq: lapidis patria tel
lus pulcherrima ratione congruit. Tellus locupleti
sed inhabitabilis. Na cum auro & gemmis affluat gri
phes tenent. Uniuersa alites ferocissimi t potius
fere uolantes seni quadrupedes & corpore quidem
leonib:. Capite uero & alis aquilis simillime. arimas pis
pi cum his dimicant. Qui uno oculo in fronte media
ferunt insigniter ut accipient hos lapides mira cupi
ditate & feris rapientib: & arimaspis custodientibus.
Hanc enim terra uirtutum thesauris abundante auctorat
psalmista cum dicebat. Ecce elongauit fugiens & man
si in solitudine. Idem amundi illecebris animos elon
gando subtraxi. In hac contrariae sibi bestiae offen
derant cum impcantur. muta efficiant labia dolosa
que locunt aduersus iustu iniquitate in superbia & con
temptu. In hac quoq: gaza deciderabiles inuenire
sem ni festat cum admiratione delectabili. retutur ad
iungere & dicent; Qua magna multitudo dulcedinis
tue dne qua abscondisti timentib: te; & cetera usq:
ad finem psalmi contra huius modi alites sem diuini

verbi

Auerbi nobis preripere anhelantes quique seorum inuigi
lant simplici p celeste desiderium intentione. quasi
uno oculo admirandi ingemmam fidei celerarumque
uirtutum inuestigare & effodere queant. Quo enim
queq; uirtus celsiores eo pauciores habet cultores. gra
uoremq; ab inmundis spiritib; persecutionem tolerat;
ue uelut grifites horrendi mertorum de re tione
terrestres sed superba mentis altitudine uolueres
diuitias spirituales non sibi ad usum possidere sed homa
nis; auferre inde fesso labore decertant. & quia tan
ta fidei sublimitas euangelii mundo innotuit. ap
te propter quod ceteros euangelii libros quarto loco sma
ragdus ponitur. Quintus sardonix. hic ex onice can
dorem ex sardio rubarem trahens. ab utroq; sardo
nix nomen accepit. Sunt autem genera eius plurima.
Alius enim terre rubre similitudinem tenet. Alius qua
si p humanam inguem sanguis emittat bicolor appa
ret. Alius trib; coloribus subtersus nigro medio candido.
superius mineo consistit. cui comparantur homines.
corporis passione rubicundi. spis puritate candidi.
sed mentem sibi mel humilitate dispecti. cum apostolus
protestantes. Et si exterior homo nr corrumpitur. sed
tamen interior renouatur de die in diem. Et interim ni
hil mihi conscius sum. sed non in hoc iustificatus sum.
Item q; psalmista. quam quam imagine di ambulet ho
mo. id est deuirtute mentis. tamen uane conturba
bitur. id e de infirmitate carnis. Que quo & passio
in corporis infirmitate uersatur. qui enim occidunt
corpus. animam autem non possunt occidere. Et humili
tas de eiusdem corporis fragilitate descendit. cui dicitur.
Infelix ego homo quis me liberauit de corpore mortis
huius. recte sardonix quinto fundamento inseritur.
Nam corpus nrm quinq; sensib; subsistere certum est;
Sextus sardius. qui ex integro sanguine colore e martir
rum gloria significat. de qua dicitur. preciosa in

conspectu dni mors scorum ei. Merito sexto loco positus
cu dns nr & sexta plate seti incarnatus & vi. feria sit
pro totius mundi salute crucifixus. Septimus chrisoli
tus: chrisolitus lapis quasi aurum fulgens scintillas ha
bens ardentes. cuius specie figurantur hu qui intellectu
superne uereq; sapientie fulgentes uerba exhortatio
nes inproximos uel & cetera uirtutu signa quasi scintillas
ignis effundunt quoru uiuacitas ait. Mentibus in
stat amor sermonib; estuat ardor. Quod quia solo
spiritalis gratie munere geritur decentesime septimo
fundamento chrisolitus inest. septiformi enim sepe nume
ro sol & sps sci gratia figurari. De quo supra dictum
& a septem spiritibus qui in conspectu throni eius sunt.
Cui sensui consonat & iam hoc quod eiusdem lapidis genus
quoddam ceruleum uiri clarisq; coloris inuenitur. Unde
& apud hebreos amarim coloris similitudine tharsis
appellat. Uiros quippe ad integritate fidei que in mutu
sapiente habet; aqua uero tropice ad spm sem pertinet.
Dno adstante quia: quicredit in me sicut dicit scriptura
flumina de uentre eius fluent aque uiue. hoc autem di
cebat de spu que accepturi erant credentes in eum.
Octauus beryllus. beryllus e quasi consideres aqua solis
fulgore puriu rubiguncliu ac decoriu reddere colore
redditi fulgens nisi in ex angulata forma poliendo figuras
repercussu enim angulos splendor illius acuit. significat
autem hominem ingenio quidem sagacem sed amplius supne
gratie lumine re fulgentem. Nam qd aqua tenuis abstu
dine designat. salomon testat e quia. Aqua profunda
uerba ex ore uiri; Sed ni e p fecu fulgoris t humana t
dia diuina sapientia nisi operiu quoq; consummatio
subnectat. Nam senario sepe numero. p fecto designatur
ac tionis. Maxime cu in hoc numero. mundi huius sit
opus consummatu. qd q; tenemur manu adurere dicit
p culdubio patet. Qua quisquis seo uiro coniungit. Eius
ministriu bene conuersationis igne recreatur.

Nonus topazius: Topacius. lapis quantū inuentione
rarus tantū meritū quantitate pretiosus ē. Qui
habere fertur colorem unū auri purissimi. Alterū
ātheria claritate relucentē. pinguedo rosea ue
recunda q: puritas: Vicinus lapidi chrisopraso mag
nitudine uel colore. Qua maxime lampat cū solis
splendore pcutiē. Omniū gemmarū superans ꝑcussis
simas claritatis in aspectū suū singularitē puocans
oculos cupiditissimā uoluptatē. Quē si polire uelis ob
seruatis. si naturē ꝓprie intuitus. hec regib: ipsis fer
tur cē mirabilis ut intē diuitias suas nihil se simile
possidere cognoscant. Cuius pulcherrima naturē
qualitas contemplatiuē uitē decori dignissima con
parat: hanc enī reges sēi quos cor ē in manu dī cune
tis bonos operū dī uitis uniuersisq: uirtutē gemmis
meritis pferē meā maxime pure suē mentis intuitū
acieq: dirigentes. Iuuo ardentius celestis uitē dul
cedinē animo complectentes. Quanto fre quentius
supne gratie fuerint splendore pure. habent ergo
sēi uiri aureū colorē sempiterne flāma caritatis. ha
bent ātheriū se supne contemplatione dulcedinis
quisque presentis sēi turbine uelut ac tritū lime
uiles sent. Nonenī facile potest animus uno eodemq:
momēto terrenis laboribus erumnis curisq: doloribus agi.
Illa celestis uitē gaudia. Tranquilla mentis statu de
lectatur intueri. quin potius ingemescendo pclamat.
Turbatus ē inquiens pē ira oculus mēs mustetaui inter
omēs inimicos meos. Qd uero in insula thebaide quē
topazion appellatur: Unde Ipsū nomē accepit Inue
niri dr. duplicē intellegendū ē. Qua ille pcipue idē
egyptios regionis monachos gregib: abundent. Aqui
cumq: soli iustitie uicin habitauerit. Ātheres nimirū
luminis fulgore colorē. Et pulchre sicut in octauo or
dine actiuē uitē pfectio. sic in nono speculatiue sua
uitatis gemma ponit. siue quia nouū ordinem angelos.

quoq; uita innitere [illegible] repperiant. siue
qua pfecte beatitudinis denario uno tantu in [illegible] dica
gradu mortalitate. Cui summo desiderio pphata suspirans
aiebat. Ideo dilexi mandata tua sup aurum & topazion.
Idem sup omne pbate actionis claritate sup que omne que
inhoc seculo fieri potest; Contemplatiui gaudii sublimi
tate dulcissimo mandatoq; tuoq; delectabor amore quoq;
primum & maximum est diligit dnm dm tuum ex toto corde
toto anima tota uirtute; qd nisi in illo fuerit regno
culmine adintegrum pfecta posse certissimum est.

Decimus chrisopratius. chrysopratius est uiridis aure q:
commixtura quidam alia purpurea tubar trahens aureis
intuentibus: gustus. Nam et aurum mundum quisignifi
cat eos qui uiriditate aeterne patrie pfecte cuirta
tyrii sui luce pate facium qui quo ineo qd uitam
despicium aeternam & eternam gloriam pfert dni incarne
aparentis exempla sequunt. Ut uelut in mundum idest
ppe solis oriri meritoq; suoq; fulgore ostendunt. & qui
uelut sol in regno patris fulgere regiq; suo cum nunc
conpatiunt. Iunc conregnare desiderantes & spectant
iure in decimo loco ponitur. Denarium enim quo domi
nice uineq; cultores pecunia iterant. Eterni regis pecunia
da imago figurat. Ubi qd in nono gradu non potest p
fecta di lectione di & pecunia poma decalogi implebit;
Undecimum hiacinctus. hiacinctus in ethiopia reperitur:
ceruleum colorem habens optimum qui nec rarus est. nec den
sitate obtunsus sed & utroq; temperamento lucis & pu
rificatum suauem florem trahit. hic autem nitidus & equa
liter secum celi faciem mutat. sereno enim prospicuus atq;
gratus est nubilo cora oculis euanescit atq; marcescit.
Indicat autem animas celesti semp intentioni dedicatas.
atq; angelice quodamodo quantum mortalibus fas est
conuersationi ppinquantes. quibus omni custodia dis
cretionis conseruare pcipit. ne uel nimia sensus.

subtilitate callent. Ut non [illegible] sapientia re seruī
tari audeant. Gloria enī dī est celare uerbū. Ideō cauē
dedō uel homine xpō philosophari uel curiū desidia
tor pene adinfirma fidei mita atq; elemēta secundū
sermonū dī reuelabant. Quin pocius uia regia gradi
entes adstruit. Nasir istrir parma iustitie tutam pce
dant. Aptaq; temporis obseruantia [illegible] facie mu
tanter sunt in spectatoribus dicant. Sue enī mte secēdi
m' dō sunt sobrii sunt uob. Quasi bracinetur nubilo
circū datur loquit. Si angustiamini in nob. angustia
mini autē in uisceribus ārīr. Ut ait. Nihil enī iudicauī
me scire inter nos nisi ihm. Ihm hunc crucifixum.
Et quasi inserens hic [illegible] ait: sapiēciā autē loqui
mur inter p fectos.

Duodecim' amethystus. Amethystus purpureus ē.
p mixto uiolacio colore. Et quasi rose. mitore quorū
que. leniē flāmulis fundens. Sed et quēdā impurpura
illius ñ exto igneū. Sed quasi unū rubens appāet.
Purpureus ergo decor celestis regni habitū. roseus
uero atq; uiolaceus. humilē sēq; uerecundā precio
siumq; mortē designat. Quorū uicēlicet mens. princi
palīr insūmis erigit. Et iā cum exterius ppetua abiecta
cernunt. dominica semp inter aduersa memor pmissi.
Noli timere pusillus grex. quia complacuit patri uro
dare uob regnū quīq; flāmā arrīrīr. ñ ad se tantū
mucē sed adiptor et iā p secutores spargentur postis
genib: implorant. dnē ne statuas illis hoc peccatū.
Atq; inter calices passionis bibendū illius potius uini
qd lētificat cor hominis iugi recordatione ebriant.
qd dnūs se nouū cū discipulis suis in regno patris
bibituū ē pmisit. In iaspide ergo fidei uiditas.
In sapphiro. spei celestis altitudo; In carcedone. flam
ma caritatis interne figurat; In smaragdo autē.
eiusdē fidei fortis inter aduersa confessio. In sardonice
sōrum inter uirtutes humilitas;

Tnardio reuerendur martyrū cruor exprimit: Inchri
solito uero spiritalir mirā miracula pdicatio [illegible] inbe
ryllo pdicantur pfecta operatio. Intopazio eorun
dē ardens contemplatio monstrat: Porro inchryso
prasio beatorū martyrū opus patrū et premiū: Ina
cincto doctorū celestis ad alta sublematio: et ppē insir
mor humilis ad humana discensio: Inamethysto ce
lestis semp regni inhumiliū animo memoria designat:
Singuliq: lapides pretiosi singulis r̄ fundamentis deputan.
Qui licet omia pfecta quib: ciuitas dī nri mmonte seō eius
Ornat atq: fundat spiritalis gratiae sint lucē fulgentes.
Alii tamen pspicua dicit sermo sapientiae. Alii sermo scientiae
Alii gratia sanitatis: alii genera linguarū. Alteri fides
in eo dē spū. et c. Cuius artifex et conditor dī qui ē
fundamentū fundamentorū et ipse pontifex fieri
dignatus ē. ut ipsi ciuitatis hostia eius dē moenia
ciuitatis abluerit patrī atq: dedicaret. Omnia quae
cumq: habet patris. ppria possidet. Unde in pectore summi
pontificis. idest lapides ipsi patriarcharū nominib:
inscripti iubebant imponi. Ut pulcherrimo mysterio
panderent. Omnia spiritalia charismata quae singu
li quiq: sancta uirtū et sexparte papiebant in mediam
re dī et hominū homine ihū xpō patrī et spiritu fu
isse complata. hec de lapidib: pretiosis. copiosius
fortasse quā commanicū in pstandi genus decebat
uideor se potuisse. Necesse enim erat eos naturas pa
triamq: diligenter exponere. deinde sacramentū inuesti
gare sollertius sed ordine numeroq: psequi:
Quantū uero ad ipsā rei pfunditatē pertinet uideor mihi
pauca et hec breuiter strictimq: dixisse. lectoreq: sup
plex obsecro. ut si recto me tramite uiderit incedere
sisse. agat dō gratias. sin uero secus quā uoleba euen
nisse deprehenderit errorem meo uenia mecū adnō
dep̄ et. sed hec hac tenus uideamur et reliqua.
Et xii porte. xii margarite s. [illegible] p singulas.

et xii porte xii margarite

Omnis [illegible]ta capitur [illegible] [illegible] lapide a
que illuminat omnem hominem. [illegible] dominica lum esse
mundi sic ipse cuius margarita [illegible] que
negotiator sapiens uenditur omnibus: emat suor. nihilo
min. margaritarum fulgori comparat. Et platea ce
lestis auri mundi tanquam uitri plucidi. hyacinto
mallis platear componit quibus ciuitatem ut dixerat
adornata. Multa enim sunt alia uirtutum superiora
summis nececta cineri inferiorum. Ignorantiae memor &
radio fulgent operum. et templum mundi mea dnus enim
dus omnipotens templum illius est agnus. Qua uir inquit la
pidibus ciuitatem decerat destructa. nimedificeur tamen
materiali significatu requiem esse sanctorum quorum ipse dus
unica domus alius & requies est: Et ciuitas neque sole
neque luna ut luceant mea qui in lumine aut elemtur
mundi regit ecclia. sed expo aeterno sole deducit per
mundi tenebras. Nam claritas di inluminabit eam. Ipso
enim lumine fruemur in patria quo nunc regimur gra
dienter in uia. Codem informati. inter bona malaque discer
nim. quo tunc beatificati solaque bona cernim. Nam
bulabit gentes plum eius significat. quidem ipse ag
nus. nunc sit peregrinantibus uia quitunc ciuibus uita.
Et reges terre adferent gloriam suam & honorem illam.
Reges hic spiritales dicit. quicunetas uirtutum suarum di
uitias ecclie conferant laudibus. Et porte eius non
claudent per diem nox enim non erit illic. lum agni per pessum
immo ipsum plumine temporino illa ciuitate subla
to nocte tempore memorat futurum. Quod autem por
te non claudent plenissime securitatem indicium est. nemi
ibi iam dicit. Vigilate & orate ne intretis in temptationem.
sed potius. Vacate & uidete quoniam ego sum. dicit. Et afferent
gloriam & honorem gentium meam. eo quod ex omnibus sit gen
tibus congreganda. Nec intrabit in ea aliquid coinqui
natum. illius temporis describit ecclam. Quando iam
malis de medio segregatis soli cum expo boni regnabunt

[illegible] mendax · sic mecum nec
[illegible] meum odit · quia tenebrae [illegible]
[illegible] tercit mihi fluuium aquae ante
[illegible] stallu precedente dereliquit stagni
[illegible] medio meante · nadhuc celebra
[illegible] aperuit · sed fruitur in illius reuelatione
[illegible] ecclesia remunit respu · ut tunc de-
[illegible] uita aeterna & utraque parte fluminis lignu
[illegible] unum arca forte unde cernit · qd siue
[illegible] regis crucis · nunc dimi xpm inter prelatis · in
[illegible] uetustissima reuelatum nuncii testamento · dnunc
[illegible] mi clarescente mysterio celesti fructu scorum im
[illegible] Nec enim aliud nomen est sub celo datum hominib: in
quo oporteat nos saluos fieri · Idem quippe lignum qd
[illegible] aureum maurea hierusalem · nos ter in paradiso flo
[illegible] e deseripsere · salomon dixit · lignum uite est am
[illegible] tentib: ea · Hanc fluuium puto iordanem figurar
se ultra qua mortes populis montra salutis & intra
qua terra repromissionis iesus aperuit · adferens fruc
tus xii · pm ter singulos reddens fructui suo · In xii
mis sib: omne tempus insinuat · uite felicis illius · ubi
dicit & anni tui non deficient · Et mensis erit mensis ex
mense · & sabbatum ex sabbato · Ubi osanna dni uultus aeter
na sanitas · [illegible] uite cibus est · Potest & simplicius
[illegible] qd per doctrinam xii apostolorum crux xpi fructifi
[illegible] folia ligni ad sanitatem gentium · si fructus mercer
[illegible] immortalitatis accipitur · recte folia ppaluus
[illegible] intelligi cuiusmodi · qd in sanitatem cadat felici ui
sorte credentib: Ibi enim gentium curatio uera · redemp
tio plena feliciter sempiterna · Et uidebit faciem eius ·
Premium fidei nostri uisio dei seruat · qd sui mu erre
bonum philippus intellegens ait · dne ostende
nob patrem & sufficit nobis · sollicite enim fuerat co
mendandum hoc scorum uisuros & habituros speciem qd
credunt uiuentes ex fide · Et nomen eius in frontib: eorum

Conser[illegible] omnium [illegible]
[illegible] imperia glori[illegible]
[illegible] lumine lucerne [illegible]
[illegible] libri. Non ibi fra[illegible]
[illegible] ego lumine que[illegible]
[illegible] hec uera et requie [illegible] eterna
[illegible] referant. Nonibi pphetarū et [illegible]
[illegible]dictio necessaria que nunc lucerna et di
loco qui [illegible]di contemplatione reb: [illegible]
feta prouisio.

[illegible]dex mihi hec uerba fidelissima [illegible]
[illegible]mr diffidentia deliberat recluera uisio [illegible]
Inqua et paruulos futuros nouera. eō mea [illegible]
di spiritui pphetarū misit angelū suū [illegible]
quit de persona monemur. dī enim ipse qui spr [illegible]
celesti solet imbuere uisione. hec me [illegible] mi[illegible]
tare futura. Ostendere seruis suis que oportet fi[illegible]
ri cito. docuit se uidisse omnia generaliter [illegible]
spectare. beatus qui [illegible] pphetie libri huius.
Ego iohannes qui audiui et uidi hec. subaudit. beatus
sū sic enī beatus dionisius alexandrinus antistes. hor
uersiculos conexuit. du quib; dā hereticis. et huius li
belli occasione surgentibus et errore reclarquere et
eurdē pphetie sensū. ebemnemubile [illegible]
legentis purgatū ad eterna et celestia [illegible]
ferret: Cecidi ut adorarem ante pedes angeli [illegible]
hi hec ostendebat. aut [illegible] factū metuit [illegible]
ni ē autem repetere. aut magno uisionū stupore per
cultus adorare se uoluisse metū confitet. Conser. be
uus tuus sū et frm̄ tuorū pphetarū. Nota quotiens
et iohannes pphetā et hunc libru pphetiā nominat.
Nā multa huic cū pphetis concordia. nec inuenies: tantū
red et inuenies. qd enī hic etiam qd zacharie aliorūq: p
phetarū uersus inuenies. Ne signauerit uerba pphetie
libri huius. Temp: enī ppe ē futuro ppinquante uidetur

[illegible] primum nouissimum in [illegible] uerbi diui
[illegible] suscepte humanitatis designat [illegible]
[illegible] Sterebra [illegible] hoc libro repetitione fir
[illegible] xpi diuinitate et humanitate sepe
[illegible] ut unum nature tota trinitas intimat
[illegible] dicit. Dabo me ne permaneat dr. et post
[illegible] potestas eos [illegible] uite dignum p
[illegible] stolas cum [illegible] uestimentis uite, pmittit.
[illegible] aspectu [illegible] ostium posuit. Beati
[illegible] mundo corde [illegible] debet. Et portas intrent
ciuitate. quidni seruant mandata dicentur. Ego sum
ostium pme siquis intrauerit [illegible] ibit. et ingredietur
et egredietur et pascua inuenient. Illa utiq; parua que et
hic pmittitur [illegible] dubio pportas
intrare [illegible] iustitie quas sibi pral
missa postulare aperiri. Quia ate aliunde temptat
ascendere [illegible] et
[illegible] inpuche [illegible] cetera. Cuncta enim rabiem
[illegible] extrinsecus tectam temptat. Et cum intrauerit
pater familias et sciet secum adnuptum intrantibus clausere
rit ostium. Tunc incipient foris stare et pulsare ostium.
Ego sum radix et genus dd gemina hic pronenatura exprer
sit. qd dem factor sit dd secdm diuinitate. qui factus
e ex semine dd secdm carne. qua dnr questione iudeis
in euangelio pponit. Quomodo uidelicet xpr filius
sit dd. cum eum dd inspu uocet dnm. Stella splendida et

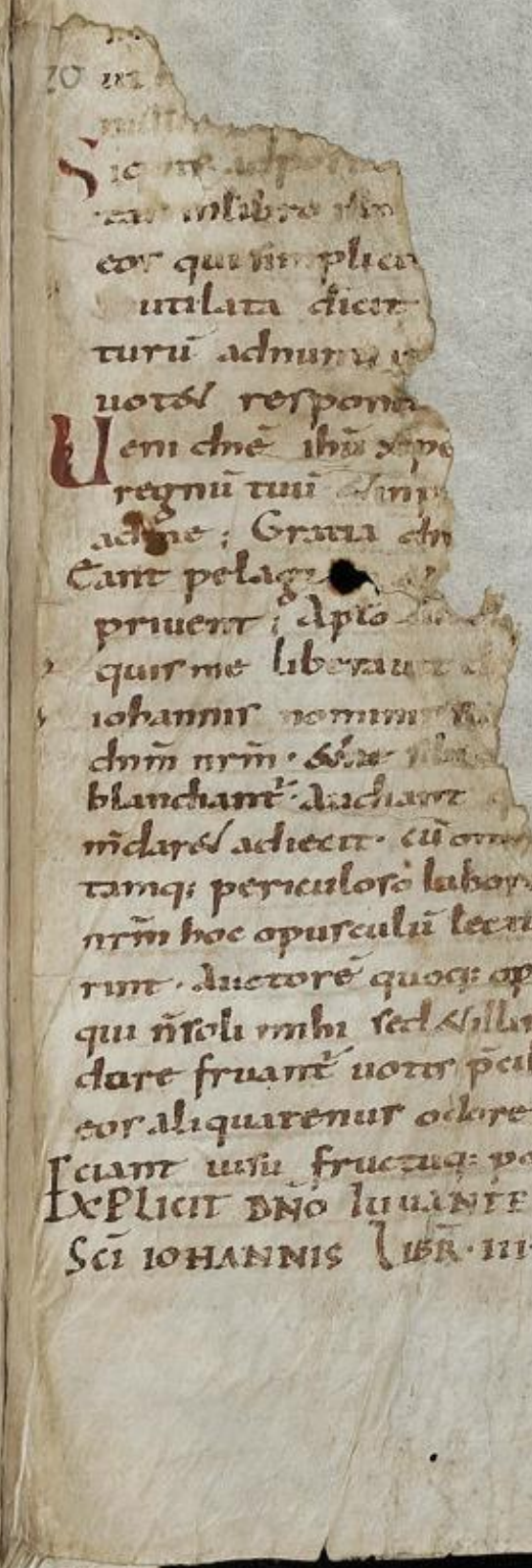

Sicut in libro
eor qui simplici
umilata dicer
turu adnunc
uotes respona
Veni dne ihu xpe
regnu tuu
adne; Gratia dn
Cant pelagi
priuent; apto
quit me liberauit
iohannis nomine
dnm nrm. Cui
blanchant. Anchart
midred adiecit. Cu omn
tamq; periculoso labore
nrm hoc opusculu lectio
rum. Auctore quoq; opera
qui nsoli mihi sed illis labor
dare fruant uotis pcibiq; rem
eos aliquarenus oblare famuq; a
Sciant usu fructuq; potiri ame
EXPLICIT DNO IUUANTE EXPOSIT
SCI IOHANNIS LIBR. III. BEDAE

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

restaurirt Juni 1921. R. Kr.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

restaurirt Juni 1994. R. Kr.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg